

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Oset

**ŠTUDENTKE MATERE – SOOČANJE Z
VSAKDANJIMI IZZIVI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2018

PODATKI O DIPLOMSKEM DELU:

Ime in priimek: Katja Oset

Naslov dela: Študentke matere-soočanje z vsakdanjimi izzivi

Kraj: Ljubljana

Leto: 2018

Število strani: 147

Število prilog: 3

Mentorica: Izr. prof. dr. Mojca Urek

Somentorica: Doc. dr. Petra Videmšek

Ključne besede: Materinstvo, študij, podpora, informacije, življenjski položaj

Povzetek:

Tema diplomske naloge so matere študentke, njihov vsakdan in soočanje z njim. V teoretičnem delu se najprej posvetim materinstvu, temu kako mati začne drugače doživljati svet in primerjam materinstvo nekoč in danes. Potem se posvetim mladim, spreminjanju mladosti in njihovim prehodom v odraslost. Opišem tudi kako se socialna politika odraža v materinstvu, teoretični del pa zaključim z zakoni, ki so vezani na pravice mater študentk, organizacijami, ki so jim v pomoč in skozi svoj vidik razložim vsakdanje izzive.

V kvalitativni raziskavi sem s pomočjo intervjujev raziskala življenja mater študentk. Raziskava je pokazala, da je za matere študentke ključna organizacija časa in da jim veliko pomeni podpora partnerja in družine. Pred porodom je večini osrednji del dneva predstavljal študij, zdaj je to prav vsaki otrok. Matere so imele podporo partnerja in družine že med nosečnostjo, v času materinstva pa je partnerjeva pomoč bolj izrazita. Svoj življenjski položaj vidijo kot dober in zelo dober, vendar pa menijo, da so področja, kot so študij, varstvo otrok, informiranje o pravicah ..., kjer bi se njihov položaj lahko izboljšal.

Title: Student mothers – coping with everyday challenges

Key words: motherhood, study, support, informations, living position

Abstract:

The theme of my graduation theses are student mothers, their everyday and coping with it. In the theoretical part I first focus on motherhood, how mother experiences the world differently and I compare motherhood in the past and the present. Then I pay attention to the youth, changing of youth and their passage to adulthood. I also describe how social policy reflects in motherhood and finish theoretical part with laws, involved with rights of student mothers, organisations, that can help them and explain my view of everyday challenges.

In qualitative research have I, with the help of interviews, researched lives of student mothers. Research has shown, that organisation of time is one of the most important thing for student mothers and that family and spouse support means a lot to them. Before delivery was for most of them main part of the day study, now is the main part their child. Mothers already had spouses and family support during pregnancy but in the time of motherhood is spouses help more seen. They see their living position as good and very good, but still they believe, there are parts of their lives, as study, day care, informations about their rights,... that can be better.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	1
1.1 POSTATI MATI.....	1
1.2 MATERE NEKOČ IN MATERE DANES	7
1.3 MLADI IN MLADOST	10
1.3.1 POGLED NA OTROKE	10
1.3.2 MLADOST V DRUŽBI	13
1.3.3 RAZVOJ MLADOSTI	14
1.3.4 MLADI IN IZOBRAŽEVANJE	15
1.4 PREHODI V ODRASLOST DANES	17
1.4.1 PODPORE PRI ZAGOTAVLJANJU PREHODOV	18
1.4.2 PODALJŠANO BIVANJE PRI STARŠIH	20
1.5 SOCIALNA POLITIKA IN MATERINSTVO	21
1.5.1 SOCIALNO MATERINSTVO	21
1.5.2 POLOŽAJ ŽENSK V SOCIALNI POLITIKI	24
1.5.3 ŽENSKA MED NOSEČNOSTJO IN MATERINSTVOM.....	25
1.6 ZAKONODAJA IN PODPORA NA PODROČJU MATER ŠTUDENTK	26
1.7 SOOČANJE Z VSAKDANJIMI IZZIVI	31
2. PROBLEM.....	33
RAZISKOVALNA VPRAŠANJA:	34
3. METODOLOGIJA	35
3.1 VRSTA RAZISKAVE.....	35
3.2 MERSKI INSTRUMENT	35
3.3 OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA	36
3.4 ZBIRANJE PODATKOV	36
3.5 ANALIZA PODATKOV	37
4. REZULTATI	40

4.1 OSNOVNI PODATKI O SODELUJOČIH INTERVJUJANKAH	40
4.2 SESTAVA OBIČAJNEGA DNE PRED MATERINSTVOM.....	41
4.3 NOSEČNOST	41
4.4 SESTAVA OBIČAJNEGA DNE V MATERINSTVU.....	42
4.5 RAZLIKA MED ŽIVLJENJEM PRED IN PO ROJSTVU OTROKA.....	43
4.6 OZNAKA ŽIVLJENJA PRED MATERINSTVOM.....	44
4.7 OZNAKA ŽIVLJENJA V MATERINSTVU.....	44
4.8 PODPORA TEKOM NOSEČNOSTI.....	46
4.9 PODPORA MED MATERINSTVOM.....	47
4.10 PODPORA IZVEN OSEBNEGA OKOLJA.....	49
4.11 INFORMACIJE	51
4.12 ŽIVLJENJSKI POLOŽAJ	52
4.13 MOŽNOST BOLJŠEGA ŽIVLJENJSKEGA POLOŽAJA	53
4.14 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA MATER ŠTUDENTK.....	54
5. RAZPRAVA.....	57
6. SKLEPI.....	65
7. PREDLOGI	68
8. VIRI.....	70
9. PRILOGE	76
PRILOGA 1: VODILO ZA INTERVJU	76
PRILOGA 2: ZAPISI POGOVOROV S Poudarjenimi izjavami.....	77
PRILOGA 3: KODIRANJE INTERVJUJEV.....	111
ODPRTO KODIRANJE	111
OSNO KODIRANJE.....	140

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 POSTATI MATI

»Biti mati, pomeni prevzeti nase eno najbolj čustveno in intelektualno zahtevnih, napornih in hkrati globoko zadovoljstvo vzbujajočih nalog, kar se jih lahko loti človeško bitje.« (Kitzinger, 1994, str. viii)

Sheila Kitzinger v svojem delu »Me matere« na podlagi raziskav iz živalskega vedenja in socialne antropologije opisuje, kako ženska preide na materinstvo v dveh stopnjah. Najprej med otroštvom in mladostništvom, ko doživlja svojo mater ter materino povezavo z drugimi osebami, druga stopnja pa se zgodi, ko zanosi, rodi, je ob njej prisoten novorojenček in z vsemi naštetimi dogodki doživlja posebno interakcijo. (Kitzinger, 1994)

Prve stopnje materinstva se spominjam tudi sama, vendar je nisem doživela samo preko matere, ampak tudi lastnega igranja vlog. Ko sem se kot nekajletna deklica igrala z dojenčki, jih oblačila, tolačila, hranila in uspavala, sem v sebi doživljala občutke, da je to, kar delam, za lutke najboljše. Celotno delo pa sem opravljala s posnemanjem lastne matere in drugih mater.

Winnicot (1991) pravi, da mati, četudi je njena nosečnost nezaželjena, tekom le te začne doživljati svoje telo kot center sveta. Matere si dovolijo, da vso svojo skrb usmerijo v še nerojenega otroka. Zdi se jim vredno, da ga spoznajo kot osebo in to vse od prvega trenutka njegovega življenja.

Ko matere rojevajo, čutijo v sebi potrebo, da je nekdo ob njih, da jim zagotovi varnost, ko so negotove, čutijo tesnobo, strah pred smrtjo ali zapleti in šele na zadnjem mestu potrebujejo nekoga iz praktičnih razlogov. (Treventhal, 1997, navedeno v Drglin, 2009)

Potrebujejo torej podporo, ki pa je socialno oblikovana in se razlikuje po kulturah. V vseh kulturah je univerzalno, da so ob porodnici ženske, razen v tistih, kjer je želen porod brez pomoči. Ponekod pa so ob porodu prisotni tudi moški. (Drglin, 2009)

Število moških, ki so prisotni ob porodu, se je zadnja leta precej dvignilo. Leta 1995 je bilo prisotnih 24,7 % očetov, leta 2009 pa kar 74,3 %. Tudi bolj spremljajo partnerkino

nosečnost in so prisotni v šoli za starše. (Mihelc Ponikvar in Rudolf, 2011, navedeno v Clemente in Prosen, 2013)

Porod je tako fizična kot psihična preizkušnja. Posebej če posameznica čuti velik strah, je tolažilno, da je ob njej oseba, s katero si je najbližje in ji zaupa. Na veliko žensk zelo pomirjevalno vpliva, če je ob njih med porodom partner, ki jim dodatno vliva moči in daje upanje, da bodo zmogle.

Ko matere rodijo, je ob njih dete, ki samo zase ne more skrbeti. Tako otrok s pomočjo videza in vedenja materi daje znamenja, zaradi katerih ga neguje in zanj skrbi. To, da joče, da tipa, išče dojko, ima neusklajene gibe, so znaki, ki naredijo mamo pozorno. Pred stoletji so bili vladarji mnenja, da je zdrav in telesno negovan otrok pravzaprav osnovna in najpomembnejša podlaga zdravega odraslega človeka. Naredili so celo poskus, tako da z otroci iz sirotišnice v njihovi otroški dobi niso govorili, misleč da bodo sami razvili nekakšno posebno govorico. Rezultat tega je bila zgolj smrt številnih otrok, saj niso razumeli, da otrok potrebuje ljubezen in skrb. (Kitzinger, 1994)

Poseben pomen ima posebna vez, ki se med materjo in otrokom stke pri dojenju. Pri hranjenju se srečata otrokova zahteva in materina pripravljenost, da to zahtevo izpolni. Mati je tista, ki daje in otrok tisti, ki jemlje. (Winnicott, 1991)

Tinkara Pavšič je med 82-timi materami delala raziskavo o dojenju in njegovi pomembnosti dojenja. Rezultati njene raziskave so pokazali, da je spodbujanje le-tega, koristno in spodbudno, vendar pa se je potrebno zavedati, da ni edino področje, na katerem se lahko razvije otrokov stik z materjo in posledično ugoden razvoj otroka. (Pavšič Mrevlje, 2006)

Predstave o materinstvu pa so lahko zaradi spodbujanja le-tega večkrat idealizirane. »Ko ženska sanjari o svojem otroku, sanjari tudi o tem, kakšna bo kot mati. In ti dve sanji se med sabo mešata. Slika materinstva, ki nam ga ponujajo, je sladka kot saharin ... Je stereotip 'nove matere', ko v mehki svetlobi sedi ob stoječi svetilki z dojenčkom na prsih (ne da bi bile prsi pri tem razkrite); spokojna v gugalniku, medtem ko svetloba prodira skozi listje cvetočih dreves ob oknu; hodi po morski obali z obrazom proti soncu; v čipkastem negližeu opazuje spečega dojenčka, medtem ko ji dolgi zlati lasje padajo čez obraz.« (Kitzinger, 1994, str. 155)

Tako Kitzinger (1994) opiše, kako mediji prikazujejo matere - kot srečna, spokojna bitja in predvsem plastična. Podoba je namreč preveč popolna, da bi lahko bila realna, saj na slikah ni sledu o neprespanih nočeh mater, prsi so pokrite - ni sledu o dojenju otrok, skratka po njenih besedah predvidevam, da je matere skozi oči medijev doživela kot hladne igralke, ki morda še niso izkusile, kako je biti mati in jim je otrok nekaj povsem tujega.

Ko mati prvič ugleda otroka, se le-ta lahko izkaže za povsem drugačnega, kot ga je pričakovala. Sama sem pogosto spremljala filme, kjer porod ni izgledal zahteven. Vendar sem vseskozi pozabljala na dejstvo, da so otroci v filmih večinoma stari vsaj kakšen mesec dni, da so kar preveč lepi in da je vse kar jih prekriva tanka plast (umetne) krvi. Ko sem tako zbrala pogum in sama pogledala kar nekaj posnetkov porodov, sem mnenje spremenila. Že sami kriki bolečin so pričali o tem, da porod ni tako »pravljichen dogodek«, kot ga mnogokrat želijo predstaviti scenaristi filmov. Otroci niso bili umazani samo od krvi, pač pa tudi od tekočine. Imeli so zaprte oči in se drli na vse grlo, nekateri so bili videti kot bi bili zmečkani. Kljub temu so jih matere z veseljem stisnile k sebi, oziroma k dojkam, da so (kakor sem si zapomnila iz srednje šole) novorojenčki slišali materin utrip srca in se pomirili.

Ni pa zgolj tistih nekaj ur, v katerih traja porod edini čas fizičnih sprememb. Že med samo nosečnostjo, se na telesu matere začnejo dogajati spremembe. Fizična sprememba telesa, ki se zgodi med nosečnostjo in po samem porodu je predvidljiva, vendar pa odvisna od posameznice. Posameznice, ki jih poznam, so med in po nosečnosti drugače izgledale. Nekatere so imele majhen trebuh, nekatere velik, nekatere so poleg v trebuh, pridobile težo tudi po drugih delih telesa. Po porodu se je telesna konstitucija nekaterih kar krepko spremenila – pridobljene teže niso izgubile, telesna masa drugih pa je bila manjša kot pred nosečnostjo. Med porodom lahko dobijo brazgotine, lahko jim ostane odvečna teža, lahko so izčrpane. Primanjkuje jim spanja, skrbijo za nepredvidljivega otroka, soočajo se s tem, da so morda prvič matere, morda morajo celo prekiniti študij in zaradi vseh teh in še številnih drugih razlogov, lahko pri posameznicah pride do poporodne depresije.

Za poporodno depresijo se ocenjuje, da jo doživlja kar 10–20% novih mater. Žal pa so med zdravstvenim osebjem pogosto preslišane. Problem se pojavlja tudi v tem, da se težave, ki jih povzroča poporodna stiska pogosta naziva kot »hormonske spremembe«, torej nekaj povsem normalnega, nekaj skozi kar lahko gre mati sama, brez pomoči. Še bolj je težko,

ker je materinstvo samo že od nekdaj povezano zgolj s srečo in zadovoljstvom, zato matere svoje občutja čutijo kot krivdo. (Drglin, 2006)

Beth Wilson Saavedra v svoji knjigi »Restoring balance to a mother's busy life« opiše, kako si posameznice lahko pri poporodni depresiji pomagajo. Če matere opazajo, da neprestano govorijo o težavnem rojstvu otroka vključno s tem, da povedo vse detajle in to s komerkoli, je to zanje znak, da morajo obiskati strokovnjaka – zdravnika, ki se s tem ukvarja. Materam tudi pomaga, če se o doživetju pogovorijo s kom, ki je šel skozi podobno izkušnjo. Tako se ne bodo počutile krive, pa tudi ne bodo imele občutka osamljenosti. Korak, ki je predlog v nadaljevanju, je tudi ta, da zapišejo svoje občutke v neke vrste dnevnik. Ko dojenček spi, si naj vzamejo nekaj trenutkov zase in bolečino ob porodu izlijejo na papir. Pomembno je, da zapišejo, kaj točno se je zgodilo, z vsemi podrobnostmi, da se le te prenesejo v pisno obliko in jih ni več potrebno zadrževati v sebi. Nato naj napišejo, kaj so se skozi to izkušnjo naučile; morda so se česa bale vprašati in bodo ob takem spoznanju bolj pripravljene za drugič. Na koncu naj pišejo o tem, kaj bi si želele, da bi se zgodilo, kakšen bi bil zanje popoln porod. Tekom tega zapisa si bodo matere dovolile občutiti žalovanje, jezo in prizadetost, razočaranje in negativna čustva, ki so jih od poroda dalje držale v sebi. Naslednji dan naj ponovno pregledajo napisano in se vprašajo ali še vedno čutijo enako. Naj si vzamejo čas in si odpustijo. V zadnji fazi pa lahko naredijo tudi dnevnik, o tem kaj počnejo sedaj, kaj lepega lahko vidijo v vsakdanu in v vsakem trenutku življenja. (Saavedra, 1996)

V pomoč materam, ki doživljajo izkušnjo poporodne depresije, so lahko tudi socialne delavke, zaposlene v zdravstveni dejavnosti. Dostop do socialne delavke mora namreč biti zagotovljen vsem pacientom. Preko pogovora z materjo bo socialna delavka uporabila svoje spretnosti, znanja in sposobnosti, se z njo pogovorila o ciljih, ki jih namerava doseči in ji pri tem tudi pomagala. (Eržen, 2012)

Tema, ki je nisem pogosto zasledila ali pa je bila vedno površno omenjena, so intimni odnosi po porodu. Potrebe mater po intimnosti se v obdobju po porodu neprestano spreminjajo. Matere si lahko ob sebi želijo partnerja za krajši, a toliko bolj strasten čas, spet druge pa ga želijo ob sebi za daljše obdobje, vendar želijo intimnost brez spolnih odnosov. Nekaterim je spolno življenje po porodu izredno pomembno, druge pa ga lahko popolnoma potisnejo ob stran. Nove matere (posebej tiste, ki dojijo) doživljajo veliko fizičnega stika s svojim otrokom, zato številne niso pripravljene na še več fizičnega stika s

partnerjem. Matere si želijo stika, a vendar na drugačen način. Pomembno je, da si vzamejo čas in to svojemu partnerju povedo. Partner mora vedeti, da ga partnerka ne zavrača, pač pa zgolj želi intimnost brez spolnosti. (Saavedra, 1996)

Ta tematika se mi zdi posebej pomembna za matere študentke, saj je vesplošno znana spolna aktivnost študentov. Od dvajsetega do nekje petintridesetega leta, bi sama presodila, da je naše telo najbolj vitalno in pripravljeno na spolnost. Ko dekle zanosi, pa intimni odnosi ne morejo biti več tako pogosti in tudi po porodu mora imeti svoj čas, da se fizično in psihično odpočije. Zaradi povečane teže, brazgotin, ... se lahko počutijo tudi negotovo, zato je v času po porodu, kar se tiče intimnih odnosov, ključno dobro razumevanje s strani partnerja.

»Materinstvo je nekaj najlepšega in najbolj ženstvenega, kar lahko dekle doleti«, so besede, ki sem jih slišala od starih staršev. Priznane so v vasi, v kateri živim, skorajda bi lahko rekla da so nekako priznane tudi v slovenskem prostoru.

Stermecki (2005) govori o tem, da je materinstvo tako močna identiteta, da je družbeno priznana vrednota in se je ne sme »problematizirati«, saj s tem zanikamo ženskost in »izdamo« materinstvo. Avtorica je analizirala 66 tekstov, ki so govorili o rojstvu in so jih ženske poslale na natečaj revije Ona. 66 % udeleženk natečaja se je dotaknilo teme materinstva in kar polovica od njih je povzela besede, s katerimi sem v stiku praktično že od rojstva.

»Materinstvo prinaša zadoščenje ter vero v boljši jutri. Imeti otroka so skrite sanje, ki samevajo na dnu misli sleherne ženske kot tudi moškega in le nestrpno čakajo, da se prikažejo resničnosti. Smisel življenja se nahaja v preprosti, a bogati besedni zvezi – rojstvo otroka. Ženska ima v sebi neprecenljiv dar – možnost, da iz nje pokuka novo življenje. Biti mati je blagoslov!«, so samo nekatere izmed besed, s katerimi so opisale svojo življenjsko srečo in smisel življenja kot biti mati. Stermecki je mnenja, da je kultura tista, ki vpelje željo po materinstvu, in da se te želje mora ženska naučiti. (Stermecki, 2005)

Tudi Oakley (2000) pravi, da ni znanstveno dokazano, da imajo ženske materinski gon, ki bi lahko deloval brez učenja.

Prav zato menim, da je pomembno, da poudarim, da ni vsaka nosečnost zaželjena, sploh pa ne načrtovana. Na spletni strani diagnostičnega centra Strah, je možno razbrati, da je kar

dobra polovica nosečnosti nenačrtovanih. (Diagnostični center Strah, b.d.) Nosečnice (sploh tiste, ki nenačrtovano zanosijo) zato potrebujejo oporo, s pomočjo katere bodo lažje šle skozi nosečnost ali pa sprejele odločitev, da matere ne želijo postati. Tu so velika podpora socialne delavke, ki ob zdravstveni obravnavi podpirajo uresničevanje pravic o svobodnem odločanju o rojstvu otrok ter tudi, da se izvajajo socialne pravice v obdobju materialne ali nematerialne stiske. V primeru stiske med nosečnostjo bo socialna delavka pomagala iskati vire pomoči nosečnici in upoštevala njena stališča in želje. Socialno delo bo na tak način odpravljalo socialno izključenost, ker je zavezano enakosti, socialni pravičnosti in solidarnosti. (Ličer, 2012)

Vsaka mati se trudi na svoj način skrbeti za otroke in na tem mestu bi rada omenila tri mite, na katere sem naletela tekom prebiranja literature (Mens-Verhulst, Schreurs in Woertman, ur.).

Prvi je mit o idealni materi. Idealna mati je mistična figura, ki vidi, razume in izpolni vsako potrebo svojih otrok. Vseskozi brez težav odgovarja na otrokove potrebe po podpori. Radi pozabljamo, da je le del naše domišljije, vendar jo mnoge mame v realnem življenju oponašajo. Podprle bodo vsako otrokovo željo, ne glede na to, kakšna bo. Otroci tako niso z ničemer omejeni, omejeno ni niti njihovo obnašanje, ki lahko vodi v agresijo in nezmožnost občutiti skrb za druge. (Leira, 1993, str. 87-88)

Drugi je mit o t.i. Yiddiš materi. To je mati, ki predstavlja vseomogočnost. Če ji ni všeč življenje njenih otrok, bo naredila vse da ga spremenijo in to tudi dosegla – njena vseomogočnost namreč nima meja. Otroci t.i. Yiddiš mater naredijo vse, kar jim reče, pa če to želijo ali ne. (Leira, 1993, str. 88-89)

Zadnji pa je mit o Clytmnestri in Demeteri. To sta grški mitološki boginji, obe pa sta imeli hčeri-Clymnestra je imela hčer Iphigeino in Demetra hči Coro. Aganemnon, Iphigeniini oče, je svojo hči v žrtvovanju ubil, da bi mu doprinesla k zmagi v bitki. Clymnestra je to hotela psihično in fizično preprečiti, a ji ni uspelo. Na koncu se je Aganemnonu maščevala tako, da ga je ubila, tik preden je ubila sebe. Demetri pa je hči Coro ugrabil bog podzemlja in sama se je s tem spopadla tako, da je stavkala in ni opravljala svojega dela. Ker je bila boginja življenja, so ljudje, živali in rastline začele umirati, zato je glavni bog – Zeus popustil in vrnil Coro materi. Avtorica v nadaljevanju lepo opiše, da Clymnestra ni imela Iphigenie nič manj rada kot Demetra Core, kljub temu da Iphigenia ni preživela. Obe sta se

borili za hčeri, z drugačno močjo in strategijami, le da je ena zmagala, druga pa ostala poražena. (Leira, 1993, str. 86-87)

Zadnja zgodba priča o tem, da je za socialne delavce, terapevte, psihologe, ipd., ki so praktično zgolj zunanji opazovalci, nemogoče delati zaključke o tem, kako ima mati rada svojega otroka, zgolj na podlagi njenih dejanj. Moramo razumeti, kaj jo je pripeljalo do določenih dejanj in kakšne možnosti ima, da se materinske ljubezni zave. Četudi imajo matere enake vrednote glede ljubezni in otrok, se lahko obnašajo popolnoma različno. (Leira, 1993, str. 88)

Tudi vsaka izmed mater študentk se znajde v drugačnem položaju – lahko je brez partnerja, lahko je tudi partner brez dohodka, lahko je povsem brez izkušenj z otroki in ker je vsaka individuum, na svoj način skrbi za otroka. Zato tudi kot socialni delavci ne smemo obsojati načina vzgoje mater. Morda bo včasih bolj vidno materino udejstvovanje v otrokovem življenju in drugič manj, vendar ne gre pozabiti, da so se kljub študiju odločile za težjo pot, kar pomeni da so izbrale otroka, se zanj trudijo in je zanje na prvem mestu.

1.2 MATERE NEKOČ IN MATERE DANES

Položaj mater se je skozi čas močno spremenil. Matere so prešle od obvezne gospodinje in žene popolnoma predane možu do poslovne ženske, ki si poleg otrok tudi uspešno gradijo kariero in počnejo številne aktivnosti.

Skupina žensk, zaposlena z gospodinjskimi ali drugimi opravili je v kmečkih kulturah skrbela za otroke. Medtem ko so ženske prale perilo, so tudi pazile otroke. Med varstvom so prav tako tkale in predle, kuhale, šivale obleke, gradile kočice ali delale na polju. Razlik med skupnim in zasebnim življenjem ni bilo. (Kitzinger, 1994)

Tako Kitzinger opiše materinstvo v predindustrijskih družbah. V nadaljevanju tudi pove, da so kmečki otroci že zgodaj dobili izkušnje z mlajšimi otroki. Zaradi velike družine so namreč bili primorani paziti mlajše sestre in brate. Velikokrat so dekletom celo na hrbet privezali dojenčka, ki je tam ostal ves čas njenega igranja, skakanja, opravljanja gospodinjskih opravil, da bi se dekle naučilo, kako je imeti otroka kot podaljšek telesa.

Mati se je od prednic naučila, kako skrbeti za zdravje otroka, da je lahko v vsakodnevnem življenju ravnala brez dvoma. (Kitzinger, 1994)

Čeprav imamo danes številne revije, časopise, knjige, forume, ... kjer je materam svetovano, kako naj vzgajajo otroka, kaj je pri tem pomembno, to ni izum sodobnega časa. Že pred drugo svetovno vojno je izhajala revija gospodinja in mati, kjer je bilo vedno znova ženski postreženo z nasveti, kako naj vzgaja svojega otroka in kako biti primerna gospodinja. Izdaja, ki je pritegnila mojo pozornost, govori o vzgoji. V reviji so se posvetili razliki med živahnimi in mirnimi otroci, ter »slabostmi in prednostmi« enih in drugih. Poudarjali so, kako morajo starši biti dober zgled ter prepoznati in zatreti slabo v otrocih. (Gospodinja in mati, 1942)

Skozi branje prispevka o vzgoji, v reviji Gospodinja in mati, sem lahko občutila nekako bolj »strogo vzgojo«, ki je veljala za takratne čase, ko palice pri vzgoji niso bile odveč. Revija je materi svetovala, kako se »spoprijeti« z otrokom in ga »usmeriti na prava pota«. Nekako najbolj opazno pa je bilo dejstvo, da je revija nagovarjala vse ženske, torej vse opredelila kot matere, ki to so ali pa bodo to še postale.

V sklopu me je zanimal tudi lik matere nekoč v primerjavi z materjo danes, zato sem se posvetila avtorici Ksenji Vidmar (2013), ki v svojem delu navede zanimivo tezo o povojnem vrednotenju ženske. Ženski naj bi pripadal lik delavke, ki bi skupaj z moškimi enakovredno sodelovala v obnovi družbe, iz česar pride sklep, da ženska nima več moči za predajanje materinski vlogi. Vendar pa se je ravno ta vloga po vojni precej poudarjala, vpeljal se je lik: žena-mati. Ženske v družbi niso imele nobenih posebnih pravic, ki bi jih ločevale do moških. Enakost moškim so dosegle s tem, ko so hodile od doma na delo, za katerega so bile plačane in s tem iz zasebnega življenja prodrle v javno. Med drugimi so to bile tudi matere, ki so takrat že imele na voljo vrtce, tople obroke za otroke v šoli, rekreativne programe za mladino itn. Ženske so rade prihajale na delo tudi zaradi stika z drugimi ženskami, da so si izmenjevale nasvete in informacije, ki so zadevale družino. (Vidmar, 2013)

Ksenja Vidmar je revijo Naša Žena videla kot medij, ki je tako v povojnem kot v vojnem obdobju poudarjal vlogo matere, kot da je ženski naravna in izpeljana iz nje same. Meni, da so v reviji pogoste slike žensk v uniformah z otroki, vse so srečne in iz njih žari materinsko zadovoljstvo. Partizanska mati naj bi svojo ljubezen, skrb in požrtvovalnost prenašala iz otrok na partizane. Za njih je skrbela in jih pazila kot lastne otroke. Kmalu po

vojni naj bi bilo materinstvo tudi ključno za prispevanje k zdravemu razvoju in krepki rasti prihodnjim rodovom. (Vidmar, 2013, str. 47, 49)

Jože Potrč je za Našo ženo opisal, kako je kapitalizem ženske prisilil v proizvodnjo in da je dolžnost, da se najprej omilijo, potem pa dokončno odstranijo posledice ženske zaposlenosti, vse moralne sile delovne žene pa se osvobodijo, da bo lahko tisto, kar ima v sebi, vso svojo srečo, zadovoljstvo do dela, družbeno korist in enakopravnost dala otroku in ga ustrezno vzgojila. Partija in Tito sta tako ocenila vlogo ženske kot matere. (Naša Žena, 1991, navedeno v Vidmar, 2013).

Po besedah dr. Potrča sklepam, da je sama država želela ženske »izkoristiti« kot matere, da bi rodile čim več otrok in jih vzgojile v prepričanju, da sledijo načelom socialistične države kot edine, ki jih bo vodila v enakopravnost in pošteno delo.

Z leti pa je prišlo do sprememb lika matere, kar se je pokazalo tudi v medijih. Ženska je prodrla iz zasebnega življenja v javnost, kjer se je pokazala kot uspešna, samozavestna, ambiciozna ter zagnana. Materinstvo, kot glavni cilj ženske, je bilo porinjeno na stranski tir. Naša žena je leta 1991 žensko opisala kot podjetnico, ki je mlada ženska, med 30. in 35. letom, z višjo ali visoko izobrazbo (najmanj pa srednjo), ki je poročena in ima šoloobvezne otroke. Veliko let je delala v družbenem podjetju, nato pa ustanovila svoje podjetje, kjer se je ukvarjala s podobno dejavnostjo. Podpora podjetnicam so možje, ki so lahko tudi poslovni partnerji v njihovem podjetju ali zgolj osebna podpora. Podjetnicam je pomembna vsaj minimalna pomoč v gospodinjstvu, nekatere pa imajo celo družinsko pomočnico. (Naša Žena, 1991, navedeno v Vidmar, 2013)

Sestavek pove, da se je samostojnost žensk samo še dvignila, izobrazbena struktura pa se je zvišala. Ravno izobrazba in poklic pa sta stvari, ki se jima namenja največji del sestavka. Kljub temu pa Vidmar (2013) opozarja, da je materinstvo nekaj, kar ženska ne more žrtvovati (kot pripadnica nežnejšega spola), a se lahko izpolni samo na način, da postane mati. Če je biti mati včasih pomenilo imeti mnogo brezpogojne ljubezni, pa se je to spremenilo tako, da so le-to nadomestile tehnike materinstva, ki jih prenašajo strokovnjaki.

Leta 1991 je bil cilj politike v Evropi spreminjanje znotraj družinskih odnosov. S tem je bila mišljena delitev obveznosti do otrok na oba starša in pa prenehanje miselnosti, da mora družino vzdrževati zgolj moški. Tako naj bi prišlo do bolj prožne organizacije dela. (Jogan, 1992)

Lahko rečem, da je od takrat do danes prišlo do velike spremembe - če je včasih bila gospodinja in mati zgolj ženska, ji sedaj pomaga tudi mož. Tudi od izida revije do danes, se je marsikaj spremenilo. Vedno več slišim o možeh/partnerjih, ki pri vsakodnevnih opravilih pomagajo ženam/partnerkam in se nimajo za »copate«, kot je to veljalo v naših vaških krajih še nekaj let nazaj. Vedno več je očetov, ki mladim mamicam pomagajo pri skrbi in negi dojenčkov, se ukvarjajo z njimi in jih že na začetku spremijo na svet. Že pred osmimi leti se je znanec pohvalil, kako je bil z ženo v porodni sobi in kako je spremljal nasvete zdravnice in kako bil ženi v pomoč, ko ni več vedela kako bi dihala.

Alenka Švab po drugi strani opredeljuje materinstvo kot tisti del družinskega življenja, ki se je v postmodernosti najmanj spremenil. Če je bila v moderni dobi odločitev za materinstvo pogoj za to, da si ženske sploh lahko ustvarijo družino, v postmoderni dobi to ne drži, saj so otroci možnost izbire in se družinsko življenje osvobaja »reprodukcijskega jarma«. Moderna doba smatra žensko kot povezavo med naravnim in kulturnim – moški je družbeni pol, ženska pa narava. Biološka plat ženske je družbeno definirana, njena družbena plat pa biološko determinirana. (Švab, 2001)

Velikokrat slišim termin sodobna mama. V ZDA so naredili tudi raziskavo, kjer so prišli do spoznanja, da sodobne matere bolj delajo izven doma, kar pomeni, da so redno zaposlene. Z otroki matere preživijo več časa, saj le-tega manj namenjajo za razna gospodinjstva opravila. Materinstvo se je privatiziralo in država se ne vtika več v vzgojo otrok, kot se je v zgodnjih letih prejšnjega stoletja. (Live Science, 2013)

Te ugotovitve bi sama posplošila tudi na Slovenijo. Večina mater je redno zaposlenih, matere študentke pa se namesto s službo ukvarjajo s študijem. Tudi z otroki se starši danes trudijo kvalitetno preživeti čas in kar je najpomembneje, jih vzgajajo tako kot želijo sami. Seveda je sploh pri mladih materah, kot so študentke, značilno, da povprašajo za nasvete, vendar so to res nasveti in ne diktiranje vzgoje.

1.3 MLADI IN MLADOST

1.3.1 POGLED NA OTROKE

Stalen partner, dobro medsebojno razumevanje, lastno bivališče in redni dohodek, so pogoji, ki imajo po mojem mnenju dandanes največji pomen ob načrtovanju otrok. Biti mati razumem med drugim tudi to, da je ženska dovolj zrela, da prevzame skrb in

odgovornost za življenje nekoga drugega. Ker pa živimo v času, ko so možnosti zaposlitve precej negotove, se zvišuje starost ob rojstvu prvega otroka. Leta 2016 je bila povprečna starost žensk ob rojstvu prvega otroka 29,4 leta. (Statistični urad RS, 2016) Matere študentke so tako precej mlajše od povprečne starosti, nimajo še redne zaposlitve, tudi ni nujno, da imajo lastno stanovanje, pa vendar jim uspeva skrbeti za otroke. Lahko bi rekla, da tako materam študentkam, kot vsem ostalim materam otroci pomenijo nek dar v življenju, so osebe za katere je potrebna neprestana skrb, oni pa na to skrb odgovarjajo z ljubeznijo. Tudi ko odrastejo in skrbijo sami zase, se večinoma za praznike vračajo domov, že s svojimi družinami in potem tudi vnuki dajejo ljubezen, ki so jo včasih dajali otroci.

Otroci pa niso vedno pomenili le ljubezni, skrbi in dejstva, da so za starše na prvem mestu. Njihov pomen se je skozi čas spreminjal. V prvi fazi industrializacije so otroci pomenili delovno silo, bili so dediči posesti in imena. Premožnejšim slojem pa so otroci pomenili vnaprej določeno zaporedje dedičev, ki je družini prinesel stabilen finančni položaj. Večinoma je bilo torej materinstvo kot starševstvo nasploh zaželeno, posebej če so bili prvorojenci sinovi. Kot vedno pa so se tudi tu našle izjeme. V primeru, da je bila družina že prevelika, so bili otroci odveč in neželjeni. Spremembe so se začele dogajati v drugi polovici dvajsetega stoletja. Industrializacija je namreč prinesla kar nekaj sprememb, med njimi tudi to, da je starševstvo namesto z ekonomskimi prednostmi postalo definirano s stroški. (Ule in Kuhar, 2003)

Spremembe pa so nastale tudi v pomenu otrok. Že Fend je leta 1988 ugotavljal, da se ljudje za otroke ne odločajo zaradi materialnih koristi in prednosti, pač pa zapolnitve svojih emocionalnih potreb, da so za otroka nujno emocionalno potrebni. (Fend, 1988, navedeno v Ule in Kuhar, 2003)

Ule in Kuhar (2003) sta pred dobrim desetletjem to ugotovitev še poglobili. Odrasli želijo v odnosu z otrokom »ponovno odkriti in izraziti svoje sposobnosti in potrebe po potrpljenju in mirnosti, skrb za druge, zmožnosti življenja, nežnosti, odprtosti, bližini, ki jih pogrešajo v znanstveno-tehnični civilizaciji«. (Ule in Kuhar, 2003, str. 58) Otroci so v nekakšno pomoč odraslim uravnotežiti življenje-so polni radosti in energije in imajo naravnost v vse manj naravnem okolju. A vendar starši svojo nežnost razdajajo tako, da nekaj pričakujejo v zameno. Starši so otrokom predani in skrbijo za njih, otroci pa jim pomagajo ohraniti spontanost, pristnost, odprtost, ... (Ule in Kuhar, 2003)

Teja Močnik v reviji Družina opiše zgodbo treh generacij – babice, matere in hčere. Faza ločitve, liminalna faza in faza vključitve so obredja prehoda, s pomočjo katerih posamezniki prehajajo iz ene družbene sfere v drugo. Četudi so ti prehodi zaželeni, posameznik ob njih doživlja krize, ker se iz znanega podaja v neznano. (Močnik, 2011)

Ko sem brala pripovedi babice, hčere in vnukinje, se mi je zdelo, kot da zrem v tri popolnoma različne svetove. Babici je bilo že pri rosnih osmih letih glavno vodilo delo, hči je živela že v drugačnih razmerah, imela je bolj sproščeno otroštvo, resnost je zanj pomenila varstvo mlajše sestre. Vnukinja pa je kot resnost in konec otroštva opisala začetek šole. Zdi se ji, da je šola že od začetka jemala resno in da je potem večino svojega časa porabila samo za šolo.

Pojmovanje odraščanja se »kulturno razlikuje« in na odraščanje imajo različen pogled tako posamezne družbe, kot tudi posamezniki v njej. Da lahko posameznik enakovredno vstopi v družbo, potrebuje določene kulturne preference, ki jih le ta zahteva od njega in katere velikokrat ne sovpadajo z njegovo biološko zrelostjo. Posameznice so začele prestopati iz zgodnjega v pozno otroštvo, vendar vsaka na svoj način. Babica tako, da je prejela veliko dela, kjer se je morala dokazati, hči tako, da je v varstvo dobila mlajšo sestro in vnukinja, na način da je prevzela odgovornost, s katero se sooči posameznik ob vstopu v šolo. Razlika pa je poleg same odgovornosti tudi od okolja, zaradi katerega so morale to odgovornost sprejeti. Babici in materi je to odgovornost naložilo družinsko okolje, hčeri pa družbeno. V časih babice je bilo glavno delo, pri mami že manj, le-to že kombiniralo že s šolo, hči pa je šolo doživela kot ključno komponento, na podlagi katere je zapustila čas (zgodnjega) otroštva. (Močnik, 2011)

Tudi mladost vseh treh generacij se je močno razlikovala. Babica je pri 15. letih hodila naokoli in zelo rada je plesala skupaj s prijatelji, vendar je pred osemnajstim letom niso pustili na ples. V mladosti matere so dokončali šolo, nato pa so se poročili – že pri eni resni zvezi se je to nekako pričakovalo. Hči si je leta mladostništva zapolnila po raznih načrtih, ki jih je imela in po tem, da je bila nekako drugačna od sovrstnikov – tudi zaradi starejše sestre, ki jo je naredila bolj zrelo. Predvsem se razlikujeta pripoved babice in hčere, saj je babičina slika skupinska in je dejavnosti opisovala v množini – čutil se je kolektivni duh takratnega časa, hči pa svojo mladost opiše kot individualno. (Močnik, 2011)

1.3.2 MLADOST V DRUŽBI

Ko najprej pomislim na matere študentke, je ena izmed mojih prvih misli, da so to še zelo mlade matere in mlado mater sama smatram kot osebo, ki še ni dopolnila 30 let. Po SSKJ je mladost »doba v človeškem življenju od otroštva do zrelih let«.

Ule (2008, str. 120) pa mladost opiše kot »družbeni status, ko se mlad človek pripravlja in opravlja obveznosti za prehod v odraslost in lahko seže čez obdobje adolescence oziroma psihosocialnega dozorevanja«. Mladost je prav tako obdobje obredov in zahtev, da se lahko osebo sprejme v svet odraslih. Dandanes so obredi (šolanje, vajeništvo) sicer bolj procesi zaviranja prehoda v odraslost. Tekom šolanja mladi ostajajo nadzorovani in se jih vodi podobno kot v otroštvu. Še vedno ohranjajo odvisnost od družine, ta odvisnost pa se obenem prenaša še na druge institucije. (Ule, 2008)

Njene besede razumem tako, da se je odvisnost mladih iz družine prenesla na fakulteto, torej da so, v mojem primeru matere študentke od študija nekako odvisne. Na nek način se lahko strinjam z njo, saj je ravno študij tisti, ki jim daje določene bonitete (možnost stanovanja v študentskem domu, dodatni subvencionirani obroki, štipendija). Hkrati pa menim, da je materam študentkam v interesu pravočasno zaključiti študij, pridobiti izobrazbo in zaposlitev, ki jim lahko omogoči kvalitetnejše življenje.

Mnogokrat sem slišala o napetostih med mladimi in odraslimi osebami in medsebojnem nerazumevanju. Ule (2008) pravi, da se odrasli po svojih skupnih interesih ne ločujejo bistveno od mladih, niti mladi ne zaznavajo interesov, zaradi katerih bi bili v konfliktu z odraslimi, zato vključi možnost, da je predstava o generacijskem prepadu morda zgolj priljubljen stereotip. Osebnostno sem mnjenja, da so časi, ko so mladi bili veliki uporniki, katerih pogled je povsem drugačen od njihovih staršev mimo. Sodeč po lastnem življenjskem položaju, položaju mnogih drugih vrstnikov, ki jih poznam in pričevanju staršev, tet, ... so starši dandanes mnogo bolj pripravljeni prisluhnuti otrokom, razumeti njihov pogled na dogajanje, zato niti ni takšne potrebe po uporništvu. Matere študentke v tem primeru vidim kot most med mladimi in odraslimi. S tem, ko so postale matere, so postale odrasle, prevzele odgovornost za otroka in tudi zavedanje, da bodo vse prihodnje odločitve vplivale nanj. Še vedno pa jih vidim kot mlade osebe, nekatere z več in druge z manj življenjskimi izkušnjami, ki jim je še nedavno bil študij in vse povezano z njim, ter študentskim življenjem glavno vodilo skozi (trenutno) življenje. Mladi so pogosto

razumljeni kot osebe z veliko moči, kadar ogrožajo varnost zakona in reda. Moč, ki jim je pripisana, je večja kot v resnici. (Ule, 2008)

Ob tem se spomnim na proteste leta 2010 proti uvedbi šolnin in Zakonu o malem delu. Ogromno medijev se je razpisalo o škodi, ki je nastala na protestih in glavni razlog zanje je potonil v ozadje. Mladi (tako študentje kot dijaki) pa so bili prikazani kot osebe, ki z oškodovanjem tuje lastnine želijo doseči izboljšanje lastnega položaja. Ule (2008) je tudi mnenja, da v institucijah, kjer pa bi mladi moč morali imeti (npr. pri izobraževanju), le-te v resnici nimajo.

1.3.3 RAZVOJ MLADOSTI

Modernizacija je proces, ki je v 19. stoletju sprožil poglavitna področja razvoja, hkrati pa je poskrbela za razvoj mladosti in mladine. Mladina postane posebna družbena skupina s svojimi interesi, vrednotami in potrebami. Industrializacija, ki je ena od posledic modernizacije, je spremenila delovno in družinsko življenje. Začela se je delitev med moškimi in ženskimi deli, moški so preživljali družine, ženske pa so doma opravljale gospodinjska dela. Dekleta so učili vloge gospodinje in matere, kar je podpirala tudi država. Neodvisnost mladih moških pa je naraščala, zato sta se v mladih industrijskih mestih pojavila panika in strah o tem, kako se bodo obnašali, skupaj z njima pa potreba po nadzoru. (Ule, 2008)

Na bolj ruralnih področjih se še danes močno zazna delitev dela na moška in ženska. Ponekod je to sicer potrebno, saj mnoga dela na podeželju zahtevajo fizično moč, ki je ženske zaradi šibkejšega telesa nimamo. Tako moškemu pripadajo zunanja opravila, ženska pa mora biti gospodinja in mati. Hkrati pa današnji mladi te delitve dela več ne upoštevamo, oziroma ji ne pripisujemo več tolikšnega pomena. Že v samem študentskem domu je namreč tako, da mora vsak čistiti svojo sobo, v sobah pa sta po 2 osebi istega spola, kar pomeni, da morajo gospodinjska dela opravljati tako fantje kot dekleta.

V prvi polovici dvajsetega stoletja so mlade nagovarjali kot moralno odgovorne, da pomagajo reševati probleme nacionalnih držav. To stoletje pa so tudi življenjska obdobja postala bolj diferencirana. Obdobje med otroštvom in odraslostjo se je spremenilo najbolj. Zaradi industrializacije se družini ni bilo potrebno opirati na mladostniško in otroško delo. Prehrana se je izboljšala, prav tako zdravstvena in socialna oskrba in tako se je spolno dozorevanje začelo nekaj let prej. Z visoko tehnologijo, ki je začela prodirati na trg dela se je obdobje mladostništva podaljšalo. (Ule, 2008)

Vse te spremembe so spodbudno vplivale na mlade, da so iskali nova delovna mesta in se izognili monotonemu delu v industriji. Izobraževanje se je tako podaljševalo, prav tako pa tudi mladost. Danes obstajajo tri obdobja mladosti: klasična, podaljšana in predodrasla. Klasična traja nekje od štirinajstega do osemnajstega leta, ko imajo mladi status srednješolcev ali vajencev. Podaljšana traja od devetnajstega do štiriindvajsetega leta, torej obdobje visokošolskega ali univerzitetnega študija. Pred odraslo obdobje mladosti pa traja nekje od petindvajsetega do devetindvajsetega leta in pomeni prehod v socialno in ekonomsko neodvisnost. To je čas, ko mladi vstopajo v zaposlitev, gradijo kariero in ustvarjajo družino. (Ule, 2008) Matere študentke lahko tu uvrstim v podaljšano mladost, prav tako pa v predodraslo dobo, saj se med seboj razlikujejo tako po letih, kot po opravljenih letnikih študija.

1.3.4 MLADI IN IZOBRAŽEVANJE

Ko mladi vstopajo v družbo odraslih, se vrši socialna selekcija za družbene položaje. Selekcija je odvisna predvsem od uspešnosti posameznika v izobraževalnem in vzgojnem procesu. Končna odločitev je sicer v sistemu dela, vendar izobrazba na to odločitev vpliva. Človek iz otroštva v mladost napreduje po statusni lestvici in sicer glede na to, kakšne uspehe dosega v izobraževanju in kakšne so njegove kvalifikacije za delo. Seveda pa mora posameznik imeti motivacijo – četudi se zdijo pogoji za nadaljnje življenje dobri, lahko ostaja na istem mestu, če se počuti vpetega v okoliščine ali pa je brez možnosti za napredovanje. In obratno – kljub slabim začetnim pogojem lahko posameznik napreduje po lestvici, če le ima možnost izbire. (Ule, 2008)

Leta 2008 je bila izvedena raziskava o socialno ekonomskem položaju študentov v Sloveniji. Največ študentov (46 %) je takrat živel doma, 22.8 % v študentskem domu in 20.3 % v najetem stanovanju. Stroške so ocenili na mesečno okoli 300 €, pri plačilu pa so skoraj vsem pomagali starši, slaba polovica študentov je imela tudi štipendijo, dobra polovica, pa je denar služila tudi s študentskim delom. Rezultati raziskave so pokazali, da je študij v Sloveniji dokaj dostopen in je mladim po 20-tem letu postal način življenja. (Ule, Tivadar in Živoder, 2011)

Menim, da bi tudi danes, čeprav 10 let kasneje lahko prišli do podobnih rezultatov. Predvidevam, da doma še vedno živi največ študentov, saj so finančne obremenitve tako najnižje. Slabost pri bivanju doma pa je vožnja do kraja študija, še posebno če posameznik živi v oddaljenem kraju. Matere študentke, ki živijo doma, imajo torej manj stroškov in

tudi večjo možnost, da lahko v nujnem primeru dobijo varstvo za svojega otroka. Slabost pa je, da lahko porabijo veliko časa za vožnjo do kraja šolanja in tako zapravijo čas, ki bi ga drugače preživele ob otroku. Prednost bivanja v študentskem domu je torej ravno bližina fakultete, kar omogoča lažje obiskovanje predavanj in vaj, slabost pa so stroški in morebiti tudi manjša verjetnost, da za otroka dobijo varstvo.

Po besedah Ule družba pomembno vpliva na to, kako bodo mladi gledali na svojo prihodnost. Če imajo mladi določene cilje, morajo imeti podlago v družbenem napredku, na podlagi le-tega morajo verjeti, da jih lahko uresničijo. Globalizacija je sicer prinesla veliko napredka – mladi tekom nje pridobivajo pravice in posamezne kompetence, vendar pa jih prav tako ovira. Mladi se morajo v domačem okolju najprej dokazati, da bodo lahko zavzeli položaje, ki jim bodo omogočili ekonomsko neodvisnost, na osebni ravni pa ves čas nihajo med željo po osebni avtonomiji in prilagajanjem skupnosti. (Ule, 2008)

Tudi matere študentke iz dneva v dan, naprej sebi in nato še vsem ostalim dokazujejo, da zmorejo. S tem, ko kljub novo pridobljeni materinski vlogi ostajajo študentke in uspešno delajo študij, se bližajo željeni izobrazbi, ki je lahko ključ do ekonomske neodvisnosti

Furlong (2013) govori o tem kako je vključenost mladih, tako v šole in fakultete kot v športne klube, prostovoljne organizacije ali cerkvene skupine, ključnega pomena, da se razvijejo kot odgovorni državljani. Take ustanove jim namreč dajejo možnost, da razvijejo interakcijo z ostalimi, ki so jim enakovredni ali nadrejeni, ter da se zavedajo svojih pravic in tudi dolžnosti. Prav tako pa se srečajo z ljudmi, ki imajo povsem drugačna mnenja od njih in se le-teh naučijo sprejeti.

Tu vidim tudi prednost mater, ki so študentke, saj so venomer v stiku z ljudmi in širijo svojo socialno mrežo. Tudi z vrstniki ostajajo bolj povezane, kot če bi bile samo doma ali pa hodile v službo, kjer je starostni razpon dosti večji.

Mladi so bili v 20. stoletju najprej glavna delovna sila v agrarni ekonomiji, nato pa marginalni v industrijski ekonomiji, najprej so bili ekonomska opora svoje izvirne družine, nato pa ekonomsko breme. Veliko institucij želi tak status mladih opravičiti in jih zavarovati pred trdnostjo sveta. Te institucije so predvsem izobraževalne in želijo ločiti svet mladih od sveta odraslih. Šolanje se je podaljšalo in pričakuje se visoka stopnja izobrazbe. Le to še krepi prepričanje, da je formalno izobraževanje najboljša podlaga za delo. V resnici takšna izobrazba za dela, ki so na voljo, ni potrebna. Vendar pa je

izobraževanje privedlo do tega, da je za veliko poklicev potrebna višja stopnja izobrazbe, čeprav se delo samo ni veliko spremenilo. (Ule, 2008)

Z avtorico bi se na tem mestu strinjala, saj menim, da podaljševanje šolanja za dela, kjer bi bilo dovolj že zgolj kakšno usposabljanje, res ni potrebno. Mladi namreč s tem postanejo ekonomsko breme družine, saj so vezani na šolo in ji morajo prilagajati svoj čas. Pozitivno plat pa vidim v tem, da mladi lahko še vedno v procesu šolanja uvidijo, da neko delo ni primerno zanje in je lažje je med študijem prestopiti na drug študij, kot pa delati in ponovno študirati, saj se v vmesnem času izgubijo načini učenja.

1.4 PREHODI V ODRASLOST DANES

Pred nekaj desetletji veljal splošen vzorec odrasčanja. Otroštvo se je smatralo kot čas predšolskega obdobja in obdobja osnovne šole, mladost za čas poklicnega šolanja, odraslost pa je bil čas dela in ustvarjanja svoje družine. V obdobju starosti in upokojitve, pa je prišlo do umika in odsotnosti iz trga dela. Takšen vzorec je veljal do nekje osemdesetih let, kasneje pa se je začel spreminjati. Z napredkom je namreč prišlo do drugačnih zahtev trga dela in določene značilnosti mladosti so se prenesle na vse generacije. Stalno izobraževanje, samooblikovanje, stalno (pre)oblikovanje identitete in oblikovanje lastnega življenjskega stila, so lastnosti, ki so bile nekoč značilne za obdobje mladosti, danes pa so nujne za vsakogar, ki želi biti uspešen. Prehodi iz mladosti v odraslost so postali nejasni in negotovi, predvsem pa tudi tvegani, zaradi situacij povezanih s prehodi, kot so težave pri zaposlovanju, osamosvajanju, ... (Ule in Kuhar, 2003)

Te negotove prehode Ule in Kuhar imenujeta s terminom »mladi odrasli«. Tradicionalna merila teh mladih ne uvrščajo več v skupino mladih (zaradi starosti, izobrazbe, ...), prav tako pa jih še ne morejo uvrstiti med odrasle. Že prej omenjeno osamosvajanje je namreč eden od bistvenih znakov odraslosti, ki ga današnji mladi odrasli (še) nimajo. Veliko jih tudi še vedno živi pri starših, so ekonomsko nesamostojni, podpirajo jih starši ali družba, nimajo družine, ... Mladi odrasli torej po eni strani (izobrazba, starost) zaključijo s statusom mladostnikov, po drugi strani (ekonomska odvisnost, neredna zaposlitev, ...) pa zastajajo na prehodu v odraslost. (Ule in Kuhar, 2003)

Matere študentke bi prav tako lahko umestila pod mlade odrasle, saj še nimajo redne zaposlitve, še vedno pa so (nekateri z več, druge z manj leti) v fazi izobraževanja. Prav

tako so matere, kot veliko drugih študentov dokaz spremembe vzorcev odraščanja. Zaradi negotovosti zaposlitve namreč mnogi ostajajo v procesu izobraževanja, ker je le-ta bolj varen in jim daje določene bonitete (študentski domovi, študentski boni, študentsko delo, ...). Tudi študentke matere imajo, dokler opravljajo študij, te bonitete, ki bi jih s prenehanjem statusa izgubile.

Večina mladih želi dandanes ohraniti odprte možnosti, saj se jim na take načine podaljšuje svoboda, obdobje brez dolgoročnih obveznosti, vendar obstaja nevarnost, da bodo zaradi tega družbeno izključeni. Če se bodo na primer dolgo izobraževali, bodo bolj vključeni v trg dela, vendar pa jih časovna obremenjenost lahko odtuji od njihovih vrstnikov ali načrtov vzpostavljanja partnerskih zvez, ... (Ule in Kuhar, 2003)

1.4.1 PODPORE PRI ZAGOTAVLJANJU PREHODOV

Mladi odrasli simbolno in socialno delujejo, preurejajo socialne odnose, oblike dela in življenja in s tem ustvarjajo svoj življenjski svet. Hkrati pa s tem vplivajo tudi na družbene strukture. Iščejo nove življenjske koncepte, prehode in tako se identitete spreminjajo, ustvarjajo pa se novi vzorci normalnosti. Nove strategije spopadanja z zahtevami se ustalijo, postanejo običaj, druge starejše strategije spopadanja pa počasi padejo v zaton. Tveganja in negotovosti se v prehodih mladih odraslih ujemajo, zato so politike, ki se ukvarjajo s socialno vključenostjo, na tej točki ključne. To so: izobraževalne politike, politike zaposlovanja, stanovanjske politike in družinske politike. Težava nastane, ker te politike in ustanove za mlade zanemarijo ključne spremembe v prehodih in se izpostavljajo tveganju, da zgrešijo potrebe in težave mladih na prehodu v odraslost. Nov koncept prehodov je zato potreben tako pri mladih kot pri institucijah. Točka, kjer mladi odrasli postanejo odrasli, ni jasno opredeljena, kar lahko pomeni, da so mladi odrasli faza med mladostjo in odraslostjo. (Ule, 2008)

Na področju politik socialne vključenosti je sicer zaznati manjši napredek. Uvedli so možnost najema skupnih stanovanj za mlade med 18. in 29. letom. V poštevtako pridejo redno zaposleni mladi, iskalci zaposlitve kot tudi tisti, ki so prijavljeni na zaposlitev. (Mesto mladih, b.d.) Gre sicer za krajše obdobje, do konca trajanja projekta, vendar to vidim kot pomembno izhodiščno točko, za začetek politike, ki bo bolj vključevala mlade in njihove potrebe.

Mladi odrasli imajo v svojem življenju razne strategije, ki jih Ule razdeli na mlade, ki sledijo normalnemu in dosegajo običajen status odraslosti, tiste ki oblikujejo svojo izbirno

»biografijo« in sledijo svoji posamično izbrani življenjski poti in tiste ki živijo »marginalno ali robno biografijo«, saj zaradi psiholoških in socialno ekonomskih razlogov ne morejo doseči ne običajnega statusa odraslosti, niti svoje samostojne življenjske poti. (Ule, 2008)

Življenja mladih odraslih so tako zaznamovana s spremembami, negotovostjo, nihanji, vračanju in lomi. Klasična mladost je postala varen del podaljšanega obveznega šolanja, vendar so se njeni problemi pomaknili za deset let navzgor. (Ule, 2008)

Prožnost je po nekaterih raziskavah eden ključnih dejavnikov, ki odločajo o tem, kako bodo mladi prenašali tveganja in stiske, ko bodo sprejemali življenjske odločitve. Življenjska prožnost je sposobnost prenašanja tveganj in odpora do stresov. To so razvili mladi, ki so v otroštvu in mladosti doživeli veliko stresov, a jih znali premagati. (Masten idr., 2005)

Stresno dejstvo je tudi nenačrtovana nosečnost, ki popolnoma spremeni življenje. Pomoč in podpora družine in prijateljev pomaga lažje prenesti tveganje, ki ga študentka sprejme ob odločitvi, da bo otroka obdržala.

Nekateri mladi odrasli so bili včasih slabo prilagojeni, a so se spremenili v verodostojne mlade odrasle s pomočjo nekaj ugodnih virov, ki so se jim pomagali prilagoditi na konfliktna razmerja. Ti mladi odrasli so dokaz, da so spremembe možne tudi pri tistih, ki so živeli v konfliktnih razmerah in so bili slabo prilagojeni na prehod v odraslost. (Masten idr., 2005) Tudi če mladostnice živijo v družini, kjer je veliko nerazumevanja, nasilja, ... se lahko ob ustrezni podpori razvijejo v zrele odrasle osebe in so same povsem zmožne biti razumevajoče matere.

Za pojav mladih odraslih je po Heinz (1992) delno kriva tudi ignoranca institucij do temeljnih sprememb, ki so se zgodile na prehodih v odraslost. Mladi so tako vse bolj odvisni od »profesionalcev« v institucijah, ki jih umeščajo v sistem.

Institucije ne morejo predvideti zahtev trga dela, prav tako pa se morajo ukvarjati z vse večjim številom brezposelnih oseb. Tako se ustvarjajo navidezna prehajanja:

- problem sprejemanja: mladim so namenjeni ukrepi, ki bi jih podprli pri vključenosti na trg dela, vendar jih lahko zavrnejo, ker jih oddaljujejo od njihovih privlačnih poklicev ali ožijo njihova poklicna hotenja

- problem motivacije: ukrepi namenjeni zmanjšanju brezposelnosti, lahko imajo nasproten učinek in stigmatizirajo tiste, ki so jim namenjeni, češ da si ne znajo pomagati sami. Če so ukrepi zelo drugačni od tega, kar so posamezniki vajeni, jih lahko le-ti dojamejo kot »kontejnerje«, v katere jih pospravlja družba,
- problem usklajevanja: izobraževalni programi, poklicno usposabljanje, zaposlitvene sheme pogosto niso prilagojene mladim z otroki, ki morajo povezati učenje, zaposlitev ter družinsko življenje in se zato ti dve področji izključujeta,
- problem dostopnosti: programi določajo posebne pogoje, npr. starostne meje, trajanje brezposelnosti, pravni status in tako so nekatere skupine in posamezniki samodejno izključeni,
- problem učinkovitosti: politike se lahko osredotočajo zgolj na posamične primanjkljaje, zato so lahko neučinkovite in napačne, ker je problem načeloma strukturen, ne posamičen,
- problem legitimnosti: zaposlitvene politike le statistično zmanjšujejo brezposelnost, ne trudijo pa se ustvarjati pogojev, za vstop mladih odraslih v zaposlitev,
- problem spolnih razlik: ukrepi politike zgolj ohranjajo spolne vzorce, namesto da bi lajšali prehod za oba spola. Ne upošteva se spolna posebnost, zato so prehodi mladih žensk na trg dela težji kot prehodi mladih moških, kar vpliva na načrtovanje družine in odločitev ali postati mati. (Ule, 2008)

1.4.2 PODALJŠANO BIVANJE PRI STARŠIH

Kuhar v svojem članku ugotavlja, da je Slovenija v zadnjih letih glede pozne izselitve od staršev v samostojno gospodinjstvo na samem vrhu evropskih držav. Izračunala je, da v starostni skupini, od 18 do 24 let, živi kar 90 % otrok in to obeh spolov, od 30 do 34 let pa še vedno 40 % moških in dobra tretjina žensk. Starostna skupina Slovenk in Slovencev od 18 do 34 let, pa v povprečju meni, da bi se mladi od staršev morali izseliti pri približno 25 letih. (Izračuni veljajo za leto 2008)

Stanovanja, ki bi bila mladim finančno dostopna so redka (tako nova kot v najemu, enako je z gradbenimi parcelami), kar je eden izmed razlogov podaljšanega bivanja pri starših. Podaljševanje študija v upanju za zagotovitev boljših vstopnih pogojev na trg dela in pomanjkanje zanesljivih zaposlitev, pa dajeta temi še dodatno težo. (Kuhar, 2012)

Mladi se danes izjemno bojijo tveganj, precej bolj kot bi bilo to potrebno, njihov strah pa vpliva na življenjske stile, izkušnje in načrte. V šestdesetih in sedemdesetih letih je imela ta strah družba odraslih – strah pred tem, da bi mladi dobili novo samozavest, odločnost in bi začeli postavljati radikalne zahteve. Danes pa je ta strah na strani mladih. Vanje se je naselil preko medijev, lastnih izkušenj in izkušenj ljudi, s katerimi so mladi vsak dan v stiku. (Ule, Renner, Mencin, Tivadar in Vukovič, 2000)

Kljub temu pa tistim mladim, ki se odločijo za študij, začetek študija predstavlja na nek način delni začetek osamosvajanja. Včasih je namreč potrebno ali pa je to tudi njihova želja, da se vsaj začasno odselijo od doma in se prilagodijo novemu okolju. Zmanjšuje se namreč število študentov, ki bi bivali doma in se redno izobraževali. (Rhodes, 1999)

Predvsem pa so danes mladi v Sloveniji od konca 90. let bolj podobni svojim staršem. Če so se v šestdesetih, sedemdesetih in osemdesetih od staršev razlikovali, se jim upirali in zavračali njihova stališča, so danes staršem podobni, živijo podobna življenja, celo poslušajo podobno glasbo in volijo enake stranke. Družina je danes zavetje, ki blaži strese zunanjega sveta. (Renner idr., 2006)

1.5 SOCIALNA POLITIKA IN MATERINSTVO

1.5.1 SOCIALNO MATERINSTVO

Matere študentke postanejo matere po lastni izbiri. Občutek imam tudi, da so v družbi bolj dobrodošle kot matere v štiridesetih letih. Materinstva jim država ne vsiljuje, kot tudi jim ne narekuje, kaj vse so njihove obveznosti, ki jih bodo kot matere morale opravljati. V medvojnem času in obdobju druge svetovne vojne pa so se ženske morale soočati s pritiski v zvezi z materinstvom, ki so se oblikovali že tekom 19. stoletja. Konec tega stoletja so v Švici žensko predstavljali zgolj preko materinskega pogleda, ki ga je tekom druge svetovne vojne v svojem delu »Für die Familie«, goreče podprl Phillip Etter, katoliški član švicarske vlade. (Hauss in Schulte, 2009)

Materinstvo je določalo pravi pomen ženske. Služilo je hierarhični strukturi odnosov med spoloma, razdvojilo vloge med spoloma, dalo ženski dolžnost, da gospodinji in skrbi za otroke ter je tako pod nadzorom moža v službi družine in države. Ta koncept se je v več pogledih ujema s katoliško in protestantsko vero, zato sta ga verjeli opravičevali kot nekaj, kar je potrjeno s strani narave. (Tanner 1995, navedeno v Hauss in Schulte, 2009)

Še danes marsikatera mati reče, da je v svoji vlogi v službi 24ur na dan, 365 dni na leto. To je sicer mišljeno v šali, vendar se v njej skriva tudi košček resnice. Otrokom bodo namreč matere vedno na voljo ali za pomoč, pogovor, ... Vseeno pa je velika sprememba med materinstvom, kot ga je opisala Tanner (1995) in materinstvom danes. Danes je delo bolj deljeno, tako vzgajanje otrok kot gospodinjska opravila, takrat pa je bilo samoumevno, da bo vse padlo na mater.

Razvoj materinstva je izhajal iz predstave o tem, kaj mora tvoriti ženskost, da bo služila celoti državnih, telesnih in ne nazadnje verskih določil. Razvoj je postal viden tekom specifičnih ukrepov, kot so sprejetje materinskega dne za državni praznik, naraščanje literature o poporodni oskrbi, zbor družin sklican s strani švicarske dobrodельne organizacije in storitve zakonskih svetovanj. Ženske pa se niso zavedale, da je namen vseh čaščenj mater uvedba praznika posvečenega njim, zakonskih svetovanj, itd., da bodo kot pripadnice svojega spola trpele krivdo za razdore zakonov in razpad družbe. (Haus in Schulte, 2009)

Tudi na tem področju so danes norme drugačne. Če pride do krize ali razpada zakona, krivdo nosita oba, oziroma bolj tisti, ki se manj ali sploh nič ne trudi za uspešnost zveze. V tem primeru je nujen posvet pri socialni delavki, vendar pa same socialne delavke delo znotraj zakona precej omejuje. Zato je pomembno, da znajo socialne delavke delati izven omejitev in dati materam in očetom prostor za njihove želje. S tem bodo staršem pokazale, da niso odvisni od njihovih pomoči, pač pa jih ob priznanju, da sami ne zmorejo, zgolj želijo spodbuditi naprej. (Freitas, 2005)

Ženske so danes vse bolj samostojne in moški v večini primerov ni več edini finančni skrbnik družine, kar lahko pomeni, da se bo v družini drugače angažiral. Lahko se zgodi, da časa ne vlaga toliko v družino ali v službo, kar pomeni, da mora mati prevzeti večji del odgovornosti in postane preobremenjena.

Gillian Pascall diskutira o tem, da so družina, delo in država, ključna področja za razumevanje položaja žensk v socialni politiki. Družina je namreč prva stvar, kjer se posameznik/-ca nauči, kako je biti moški ali ženska. Ko pomislimo na družino, imamo večinoma v mislih podobo ljubečih in vzajemnih odnosov, vendar pa so primeri nasilja nad ženskami v družini pokazali, da je družina tudi mesto moči. Pogled na družino pa ni bil niti v enem primeru tak, da bi lahko veljal za vse socialne razrede in vse etnične skupine žensk. Na primer; bele feministke so trdile, da so družine središče zatiranja žensk, vendar so

doživele veliko kritiko s strani črnskih feministk, za katere je bila družina vir podpore in solidarnosti v svetu rasizma. (Bhavnani and Coulson, 1985, kot navedeno v Pascall, 1986)

Ena od avtoric, katere ime sem zasledila v delu Zdenke Kristan je tudi Maushart. Ta v knjigi *The mask of motherhood* govori o človeškem materinstvu. Po njenem naj bi bila najmočnejša biološka zmožnost materinstvo, vendar je to hkrati tudi socialna izkušnja, ki jo naredi najbolj šibko. Moški zato po eni strani bežijo od žena in ustvarjajo svoje svetove, daleč stran od ženskih zmožnosti rojevanja, po drugi strani pa odpor in strah, ki ga imajo, do ženske vsemogočnosti pretvorijo v podcenjujoč odnos do žensk. Nekako zmanjšajo pomen materinstva, kot da je nekaj povsem telesnega, neustvarjalnega, ženske pa na to razlago pristanejo. Zaradi tega jih lahko izključujejo iz sfere ekonomske in družbene moči, zaradi česar postanejo nemočne. (Maushart, 1999, navedeno v Kristan, 2005)

V slovenskem prostoru bi lahko ta »moški svet« bil obisk lokalov, ob spoznanju da so postali očetje. Marsikdo si namreč ob svoji partnerki oziroma ženi za čas poroda ne želi biti, saj jih je strah, da nanjo ne bodo več gledali enako. Lokal je za moške varen kraj, kjer jim ni treba razmišljati o tem, kako nuditi podporo porodnici, lahko pa se tudi opijajo z alkoholom, ki omeji slabo vest. Ko mati koristi porodniški dopust, pa se počutijo bolj pomembne, saj oni hodijo v službo, matere pa so lahko doma.

Materinstvo je povezano z mnogimi miti, ki so le-temu maska in zaradi katerih tako izkušnje mater kot samo materinstvo napačno razumemo in interpretiramo. Realne izkušnje so tiste, o katerih bi bilo potrebno spregovoriti. Brez tega se namreč v še vedno patriarhalni družbi ohranjajo obstoječi vzorci moči in je odnos kulture do materinstva podcenjevalen, prav tako pa so ženske kot matere tiste, ki se morajo vsemu prilagajati. (Kristan, 2005)

Zdenka Kristan je omenila tudi Melanie Klein, ki govori o materinski ambivalentnosti, vendar ne na način idealiziranja materinstva, pač pa pravega prepleta ljubezni do otrok, pa tudi jeze, ki pokažeta, kako težko je biti mati. Pravi, da je treba materam dopustiti, da bodo občutile negativna čustva, saj bo tako manj frustracij in trpljenja tako pri materah kot pri otrocih. Skozi teorijo razloži, da se deklica nauči razlastiti svoje telo, kar je kasneje opazno tudi skozi materinstvo. (Kristan, 2005)

Pravijo, da otroci čutijo z materami in da se žalost prenaša iz otrok na matere in da otroci vedo, ko se matere ne počutijo dobro. Materinstvo je naporno, posebej če je zraven

potrebno opravljati še študij. Matere študentke si tako morajo biti pripravljene priznati, da so tudi slabi dnevi, dnevi ko lahko gre marsikaj po zlu, ko se jim bo morda zdelo, da svoje vloge ne opravljajo več dobro. Imeti otroke je namreč velika odgovornost, ki nima samo svetlih plati, vendar je dosti lažje, če matere sprejmejo tako pozitivna kot negativna čustva.

Nancy Chodorow (1978) je izpostavila materinstvo kot razvoj in identiteto za mnoge ženske. Materinstvo je na sredini 20. stoletja bilo zaposlitev za večino žensk, zato se kot ženske niso mogle osamosvojiti. Vse, kar je bilo žensko, so izenačili z materinstvom. Za Chodorow je materinstvo bolj psihološka izkušnja in ne toliko telesna. Ne verjame namreč, da bi telesno doživljanje lahko bilo bolj pomembno kot drugi dejavniki psihologije spola. Meni, da materinski gon ne obstaja. Materinstvo je, ustvarjeno tako psihološko kot skozi biologijo, učenje vlog. Ženske pri hčerah spodbujajo željo po materinstvu, s čimer se materinstvo ohranja.

Chodorow je poudarila tudi delitev med zasebnim in javnim prostorom. Ženske se nahajajo in so vezane na zasebno sfero, moški pa javno. Moški tudi ustvarjajo zakone in pravila, zato se družba nasploh definira kot moška. Moški tako lahko ustvarjajo pravila, jih vsiljujejo ženskam ter s tem izražajo svojo moč nad njimi. (Chodorow, 1978)

1.5.2 POLOŽAJ ŽENSK V SOCIALNI POLITIKI

Kljub lepotam materinstva pa je ženski spol in dejstvo, da smo matere, nekoč in tudi dandanes za nas predstavljal hendikep na področju trga dela. Heather Joshi je v svojem članku opisovala razmere v Britaniji v devetdesetih letih. Ženske so bile v slabšem položaju glede zaslužka denarja zaradi dveh glavnih razlogov. Na trgu dela so, kljub temu da bi naj bili vsi enakopravni, več zaslužili moški. Domače obveznosti žensk (sedanje in pretekle), pa tudi vplivajo na to, koliko lahko ženske zaslužijo. Nekako se je pričakovalo, da bo moški tisti, ki bo podpiral finančno odvisno partnerko, kar je vodilo do ideje »družinskih plač«. (Pojem družinske plače sicer ni bolj podrobno pojasnjen, vendar si ga razlagam v smeri skupnega seštevanja plač zakoncev oziroma partnerjev). Torej družinske plače, skupaj z ločevanjem služb in drugimi oblikami diskriminacije, so eden izmed razlogov za višje plače moških. (Joshi, 1990, str. 179)

Na drugi strani pa je to ohranjalo pričakovanje, da bi ženske morale sprejeti slabše plačano delo in vzdrževati in ohranjati populacijo. Odpovedovale so se zaslužku in raje šle po poti tipične matere, kot pa ostale brez otrok. Tipična mati se je odpovedala delu, dokler niso bili otroci stari okoli pet let, za čas njihovega šolanja pa je delala s polovičnim delovnim

časom. Plača je bila tako zaradi odsotnosti matere s trga dela, zaradi krajšega delovnika in nižjega plačila na uro, seveda nižja in sprotih zaslužkov praktično ni več. Izgubljena leta službenih izkušenj, izguba izkušenj nasploh in izgubljene možnosti za izobraževanja, imajo trajni učinek na zmanjševanje zaslužka mater. Izračunano je bilo, da so matere na koncu zaslužile zgolj nekje polovico tega, kar bi lahko. (Joshi, 1991, str. 180)

Goody (2003) piše, kako je po drugi svetovni vojni, začelo močno naraščati zaposlovanje žensk v Evropi. V Britaniji se je do leta 1990 zaposlitev povečala za skoraj 40 %. Zaposlitve, pa so s seboj prinesle tudi družinske spremembe, ki so aktualne še danes. Zaposlitev se namreč ni skladala z velikim številom otrok, zato se je le to manjšalo in tudi danes ima večina družin malo otrok. Rodnost je padala vse od leta 1960 (vmes so bili zelo majhni vmesni vzponi), ko je bilo na mater 2,3 otroka. Leta 2003 se je ponovno začela dvigati in okoli leta 2012 padati. (Statistični urad RS, 2017)

Slovenske družine so imele v letu 2015 povprečno 1,53 otroka na mater, torej kar 0,77 % manj kot tiste v letu 1966. (Tukaj sem upoštevala samo družine z otroki). Največ družin je bilo z enim otrokom in sicer 53 %, družin z dvema otrokoma pa 36 %. (Statistični Urad RS, 2015)

Danes imajo matere študentke znatno boljše pogoje, saj so v primeru dela preko študentskega servisa fantom povsem enakovredne. Prav tako je določena minimalna urna postavka, ki jih ščiti, da delodajalec ne bi plačal premalo, od zaslužka pa se odvaja določena procentualna razlika za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

1.5.3 ŽENSKA MED NOSEČNOSTJO IN MATERINSTVOM

Simone de Beauvoir je s knjigo Drugi spol, v kateri raziskuje žensko, razburkala javnost. V knjigi med drugim govori o tem, kako je ženska izpolnitev sanj moškemu, saj se nahaja med njim in naravo, hkrati pa jo moški lahko poseduje kot meso. To dobro ponazori na primeru stvarjenja sveta, saj pove, da Eva ni bila ustvarjena istočasno kot Adam, pač pa za njim. Niti ni bila ustvarjena z namenom, da bi častila Boga in bila ženska kot taka, pač pa je bila ustvarjena za Adama, da ga odreši samote. Moški upajo, da bodo z žensko dosegli svojo dopolnitev in hkrati z njo potrdili lastno svobodo. Pravijo, da je narava dobra, ker jim je dala žensko in častijo plodnost zemlje, ki ji med drugim pravijo tudi mati zemlja. (Beauvoir, 2013)

Lastno mesenost in izvor pa človek zatira. Vsako novo rojstvo namreč na koncu vodi v smrt. Porod oziroma madež, s katerim je le-ta obdan, pa pade tudi na mater. Razni antični zakoniki govorijo o tem, da se mora mati po porodu očistiti. Noseče ženske lahko zbujajo zadrego v javnosti, zato avtorica pravi, da kljub vsemu spoštovanju nosečnosti, le-ta v družbi zbujajo odpor. To nadaljnjo pojasni tako, da vzame za primer človeka, ki se socializira – sprva je bil navezan na mater, na njeno telo, kasneje pa si jo domišlja zgolj kot duhovno osebo, ker njenega telesa noče priznati. Če mladostnik v javnosti sreča mater, bo postal zmeden, saj se bo spomnil svojih korenin, od katerih bi rad zbežal proč. Podobno je pri otroku, ki ga mati poljublja – želi zlesti iz njenega naročja, jo zanika. (Beauvoir, 2013)

To so le nekateri izmed primerov, s katerimi Beauvoir želi prikazati ženske in mitologijo povezano z njimi, sama pa sem izbrala dele, kjer se posveti materam. Materam kot stvarnicam in bitjem, ki so zaradi porodov umazane. Zanimiva mi je predvsem njena naslednja omemba, in sicer da je v večini ljudskih upodobitev smrt ženska in da ženskam pripada naloga objokovati mrliča, saj je smrt njihovo delo. (Beauvoir, 2013)

Če bi na to pogledala iz svojega zornega kota, bi rekla, da moški potrebujejo ženske, ker se z njimi izpopolnijo, ženske jim rodijo otroke, ki se nanje navežejo, a zgolj v prvih letih življenja. Kasneje želijo preprečiti telesne stike in nanje pozabiti, a s starostjo, ga v svoje naročje ponovno vzame tista, ki mu je omogočila življenje – ženska (smrt).

1.6 ZAKONODAJA IN PODPORA NA PODROČJU MATER ŠTUDENTK

»Študij je temeljna dejavnost vsakega študenta.« Redni študij je najpogostejša oblika študija in predvideva, da bi študent dnevno zanj porabil okoli 8 ur (ali v obliki predavanj in vaj na fakulteti ali samostojnega dela doma). Redni študentje so prav tako lahko zaposleni, le da jim ob tem ne pripadajo pravice, ki izhajajo iz študentskega statusa. (ŠOS, julij 2017)

Zelo pomembna za matere študentke je podpora tekom določenih zakonov. »Študentke matere, ki v času študija rodijo, imajo pravico do podaljšanja študentskega statusa za eno leto za vsakega živo rojenega otroka.« (Zakon o visokem šolstvu, 2012)

Na blogu študentska mama, je avtorica še posebej opozorila, da pravica do podaljšanja študentskega statusa ne vpliva na možnost koriščenja absolventskega staža, prepis na drugo fakulteto ali na pravico do rednega ponavljanja letnika. Zakon sicer ne navaja, da bi dodatno leto moralo biti korišчено takoj po študijskem letu, ko je mati rodila, vendar imajo določene fakultete navkljub temu takšno prakso. (Študentska mama, 2016)

Osmi člen zakona o subvencionirani prehrani govori o tem, da imajo matere ali očetje (koristi lahko samo eden od njiju), na podlagi izkazanega starševstva, pravico do desetih dodatnih subvencioniranih obrokov, ki veljajo za vsakega otroka. (Zakon o subvencioniranju študentske prehrane, 2014) Starš, ki želi uveljavljati to pravico, mora v pisarno študentskih domov prinesiti rojstni list otroka. (Študentska mama, 2016)

Ko mati študentka odda vlogo za bivanje v študentskem domu, se ji v primeru, da bo med študijem imela otroka pri sebi, doda k številu točk (kriterij, po katerem se določa kdaj pride na vrsto za vselitev v študentski dom – višje kot je število točk, prej se lahko vseli) 100 točk. Otrok mora biti šoloobvezen ali mlajši od šestih oziroma sedmih let. Prav tako kot ima mati študentka pravico do dodatnega leta, pa ima tudi pravico do podaljšanega bivanja v študentskem domu. Pomembno pa je tudi, da se subvencija dodeli tudi partnerju matere študentke, če je državljan Republike Slovenije, ima status študenta, se izobražuje po študijskem programu, ki se izvaja kot redni študij in ni zaposlen ali iskalec zaposlitve, ali pa se izobražuje po študijskem programu, ki se izvaja kot izredni študij najmanj trikrat na teden in ni zaposlen ali iskalec zaposlitve. (Pravilnik o subvencioniranju bivanja študentov, 2001)

Študentskim družinam so v Ljubljani tako namenjeni apartmaji, ki se nahajajo v Rožni dolini, imajo pa na razpolago več prostora za bivanje kot ostali študentje, saj se upoštevajo tudi potrebe otroka. V letu 2015/16 je bilo študentskim družinam v Ljubljani namenjenih 35 stanovanj. (Študentski domovi Ljubljana, b.d.)

Naslednje pravice in pomoči, pa se vežejo na finančni položaj posameznice, prav tako pa mora posameznica tudi izpolnjevati pogoje navedene pod določenimi zakoni.

Otroški dodatek je dopolnilni prejemek materi ali očetu, namenjen preživetju, vzgoji in izobraževanju otroka. Pravica zanj se uveljavlja na centru za socialno delo, kjer imajo matere stalno prebivališče. (Ministrstvo za delo, družino in enake možnosti) Pravico do otroškega dodatka lahko uveljavlja eden izmed staršev za otroka, ki ima prijavljeno prebivališče v Republiki Sloveniji in sicer do dopolnjenega otrokovega 18. leta, za vsakega otroka. Njegova višina se določa glede na uvrstitev v dohodkovni razred, ki je odvisen od povprečnega mesečnega dohodka na osebo za koledarsko leto pred predložitvijo vloge. (Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, 2010) Ta pravica se lahko prizna samo za eno leto (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih-1, 2014)

Starševski dodatek je denarna pomoč staršem, ki negujejo otroka in niso upravičeni do starševskega nadomestila po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih. Uveljavlja ga lahko eden izmed staršev, traja pa 365 dni od rojstva otroka. Starš, ki prejema starševski dodatek, postane s tem hkrati zavarovan za invalidsko in pokojninsko zavarovanje, zato se mu prizna tudi leto pokojnine. (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih-1, 2014)

»Državna štipendija je namenjena dijakom in študentom, ki se izobražujejo in izhajajo iz socialno šibkejših družin«. (Zakon o štipendiranju-1, 2013). K državni štipendiji se dodelijo dodatek za uspeh, dodatek za bivanje in dodatek za štipendiste s posebnimi potrebami. Dodatka za bivanje sicer ne morejo koristiti osebe, ki imajo že subvencijo za bivanje v študentskem domu. Dodatek za uspeh se študentom določa po kreditnih točkah in povprečni oceni; več kot je točk in višja kot je ocena, višji je dodatek. V času, ko se koristi dodatno leto, štipendijsko razmerje sicer miruje, štipendija pa se vseeno izplačuje. Štipendijo tako koristi tisti od staršev, ki prejema starševski dodatek. (Zakon o štipendiranju-1, 2013)

Mati ali oče, ki živita v Republiki Sloveniji in imata tu tudi stalno prebivališče, pa imata pravico tudi do pomoči ob rojstvu otroka, torej do denarnega prejema, namenjenega nakupu opreme za otroka. Pomoč ob rojstvu otroka je zgolj enkratna in znaša 280 €. (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih-1, 2014)

Če otrok, ki ima stalno prebivališče v Sloveniji potrebuje posebno nego in varstvo, družini pri povečanih stroških pomaga pravica do dodatka za nego otroka. Uveljavlja jo lahko eden izmed staršev, znaša pa 100 € mesečno, v posebnih primerih pa tudi 200 €. Pravica traja, dokler je otroku potrebno nuditi posebno nego. (Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih-1, 2014)

Denarna socialna pomoč je namenjena osebam, ki si same ne morejo zagotoviti materialne varnosti zaradi razlogov, na katere ne morejo vplivati. Če mati nima sredstev za zagotavljanje minimalnih življenjskih potreb sebe in otroka, lahko poda vlogo za denarno socialno pomoč. Višina pomoči je razlika med minimalnim dohodkom, ki velja za vso Slovenijo in dohodkom, ki ga prejema mati. (Zakon o socialno varstvenih prejemkih, 2010)

Dohodninska olajšava je olajšava za vzdrževanega družinskega člana, ki jo lahko uveljavlja eden izmed staršev za otroka, ki ga je v preteklem letu preživel (Zakon o dohodnini, 2011)

Znižanje plačila vrtca pa je še ena izmed pomembnih stvari, ki jih lahko uveljavljajo starši, končno plačilo pa je odvisno od tega, v kateri dohodkovni razred sodijo. (Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, 2010)

Kljub materini ljubezni, ki je za otroka temelj, je njihova blaginja povezana z ekonomskim položajem mater in njihovih družin. Da bodo matere, otroci in celotna družina uživali ekonomsko blaginjo, skrbi družinska politika, ki nadomesti del stroškov vsem družinam, revnejšim družinam pa s socialnimi transferji poskuša zagotoviti vsaj minimalne pogoje za razvoj otroka. Družinska politika ukrepa na podlagi stroškov otrok – le-ti tudi vplivajo na odločitev staršev koliko otrok bodo imeli. (Stropnik, 1997: 38)

Brannon in Mors (1973) pravita, da stroški predstavljajo merilo za vlaganje staršev v otroka, vendar so odvisni od družine. Stroški so časovno spremenljivi viri, potrebni da se vzdržuje in vzgaja otroke določene »kvalitete«. (Brannon in Mors, 1973, navedeno v Stropnik, 1997)

V nadaljevanju, knjiga Ekonomski vidiki starševstva, govori o direktnih stroških otrok. Direktni strošek med sabo tudi primerja stroške različno velikih gospodinjstev v katerih živijo osebe z različnimi potrebami. Poznamo 3 vrste ocen direktnih stroškov otrok, in sicer normativne ocene, ocene stroškov otrok ob stalnem dohodku, in ocene ob nespremenjeni življenjski ravni.

Normativni stroški so minimalni izdatki, ki otroku omogočajo dostojno življenjsko raven. Njihova podlaga so dobrine, za katere se smatra, da so otrokom potrebne, vendar se lahko zaradi različnih mnenj, kaj je nujno potrebno, normativne ocene bistveno razlikujejo. Ocene stroškov ob stalnem dohodku lahko določimo s pomočjo statističnih raziskav, vendar se tu srečamo z dvema glavnima težavama. Prva je, da pri določenih dobrinah težko ločimo porabo odraslih od porabe otrok, druga pa da gospodinjstva z naraščajočim številom otrok denar razporedijo drugače – ga več porabijo za osnovne in manj za luksuzne potrebe. Če se denar tako razporedi, pomeni to padec življenjske ravni. Življenjska raven pa mora ostati nespremenjena, če želimo oceniti stroške otrok. Torej lahko stroške ocenjujemo večinoma zgolj teoretično. Teoretični stroški so vedno višji od direktnih,

razmerje med njima pa se povečuje, ko narašča gospodinjstvo. Stroški otroka so seveda odvisni od izobrazbe in dohodkov staršev, materinega zaposlitvenega statusa in velikosti družine. Na stroške tudi vpliva življenjski kraj družine (mesto, vas) in otrokovo izobraževanje. (Stropnik, 1997)

Sklepam, da matere študentke (razen v primeru, da je partner redno zaposlen in je v višjem plačilnem razredu) porabljajo denar bolj za osnovne potrebe. Njihov vir dohodka je namreč lahko študentsko delo ali štipendija, lahko oboje, še vedno pa to ni visoka finančna zmožnost. Velik plus je, če živijo v kraju bivanja, saj imajo tako fakulteto na dosegu roke in se jim finančno ni potrebno bremeniti še s stroški prevoza.

Društvo Premik, ki je društvo za razvoj in krepitev socialnega dela in je združenje študentk in študentov socialnega dela in socialnih delavcev, je intenzivno pripravljalo projekt Super starš, s katerim želijo pozornost posvetiti predvsem mladim staršem, kamor sodijo tudi starši študentje, ki so po njihovih raziskavah zapostavljena družbena skupina. V družbi so sicer zaželeni, vendar jim velike težave povzročajo finančne, zaposlitvene in stanovanjske zmožnosti. Društvo Premik je tako pripravilo več brezplačnih pristočasnih aktivnosti v obliki druženj, izobraževanj in rekreativnih aktivnosti. Tekom projekta lahko tako starši širijo svojo socialno mrežo, se bolj povežejo in kvalitetno preživijo prosti čas. Za varstvo njihovih otrok pa v tem času skrbijo prostovoljci. Do sedaj je društvo priredilo že igranje družabnih iger za mlade starše, bowling, drsanje in biljard, česar se je udeležilo kar nekaj mladih staršev. (Društvo Premik, 2009 – 2018)

Študentom v stiski pa lahko močno pomaga tudi fundacija Študentski tolar. Namen fundacije je denarno in materialno pomagati socialno šibkejšim študentom. Fundacija objavlja tudi razpise za denarno pomoč študentskim družinam, ki jim lahko v enkratnem znesku podeli 400 €. Pogoji za to je, da ima vsaj eden izmed staršev status študenta in ni v rednem delovnem razmerju, prav tako pa oseba v zadnjih dvanajstih mesecih ni smela prejeti že dveh denarnih pomoči, oziroma kdajkoli pet denarnih pomoči skupaj. Pomoč je nepovratna in je namenjena preprečevanju stisk družin. (Fundacija Študentski tolar, 2017)

Študentska organizacija Univerze v Ljubljani pa je tista, ki vsako leto donira nekaj denarja Klubu študentskih družin, za potrebe otrok. Konec leta 2016 so podarili 1500 €, namenjenih za nakup igrač. (ŠOU-LJ, 23.12.2016)

1.7 SOOČANJE Z VSAKDANJIMI IZZIVI

Študentsko življenje je že marsikdo, pa tudi sama se temu pridružujem, označil za najlepša leta. Leta, ko je marsikdo stran od staršev in izkusi samostojno življenje, četudi le med tednom. Leta, v katerih so tako fantje kot dekleta polni energije in si želijo izkusiti nove stvari. Prihod na fakulteto, spoznavanje novega načina dela, številnih novih ljudi, tudi novega načina življenja oznanjajo začetek študentskih let. Poleg študija pa so tu še številne možnosti obšolskih dejavnosti, zabave, športa, kulture, možnosti študentskih izmenjav in seveda tudi študentskega dela, ki služi sprotnemu služenju denarja in preizkušanju, kako bo nekoč na delovnem mestu. To so izzivi vsakdana, s katerimi se soočamo študentje.

Predavanja, vaje, kosilo, krajši počitek, delanje nalog ali učenje, pijača s prijatelji, rekreacija in dobra zabava je vrstni red, v katerem se odvija dan povprečnega študenta, ko ni izpitnega obdobja. Prednost (ali pa morda kdaj tudi slabost) takega življenja je to, da lahko obveznosti preložiš na kasneje, oziroma si jih razporediš tako kot ti ustreza. Odgovoren si zase in to je največja odgovornost, ki te spremlja.

Nosečnost, posebej nenačrtovana, v življenje vnese številne spremembe. Devet mesecev do poroda lahko ženske boljše ali slabše prenašajo, odvisno od posameznice. Vsekakor je prednost nosečnosti študentk mladost in s tem večja telesna pripravljenost na otroka. Kot pri vseh nosečnicah je tudi tu pomembna podpora, v kakršnikoli obliki. Ko postanejo matere, so posebej v prvem letu otrokovega življenja, ko se na materinstvo še privajajo, z otrokom zelo zaposlene in pogosto ne najdejo časa zase. Matere študentke poleg materinske vloge, opravljajo še vlogo študentke, kar pomeni, da morajo poleg časa za otroka najti tudi čas, ko se lahko v miru posvetijo študiju. Prostega časa, ki so ga lahko prej namenile partnerju, prijateljem, športu, zabavi, tako ostane dosti manj in tudi preživljanje njihovih dni se spremeni.

Tepavčević (2003) pravi, da kvaliteta preživljanja prostega časa vpliva na kvaliteto družine. Poudari, da na samo preživljanje prostega časa vplivajo številni dejavniki, eden najpomembnejših pa je zdravstveno stanje družinskih članov. Z njegovima trditvama se povsem strinjam, saj ima mati v primeru preobremenitve in hudega stresa, zelo malo prostega časa, ki je mnogokrat zaradi izčrpanosti namenjen počitku/spancu in ne kvalitetnemu izkoriščanju, preko katerega bi se lahko z otroki in partnerjem bolj povezala.

Tudi zdravje je pomemben faktor pri prostem času, saj pomeni preživljanje prostega časa po lastnih željah, bolezen (sploh v hujši obliki) pa možnosti prostega časa precej omeji. Ule (2012) pa smatra zdravje dandanes kot cilj in ne sredstvo za doseganje cilja. To, da človek ostaja zdrav, je življenjski projekt, na katerem neprestano delamo, zdravje pa posledično enačimo z življenjsko blaginjo.

Ob vsakem praznovanju rojstnega dne ali raznih čestitkah, so skoraj »obvezne« besede »pa predvsem zdravja«, ki jih sama iskreno razumem kot vodilo k temu, da lahko ima zdrav človek vse. Že v čakalnici pri zdravniku visi napis »Zdrav človek ima sto želja, bolan samo eno«, ki opozarja na to, kaj vse zmore zdrav človek.

Če materi zboli otrok, izgubi varstvo v vrtcu, kar pomeni, da mora otroka paziti sama ali pa dobiti nekoga, ki bo lahko otroka pazil v času njene odsotnosti. Za matere študentke to pomeni, da bodo najbolj verjetno morale ostati doma in izpustiti predavanja ali vaje ter skrbeti za bolnega otroka, saj je v kratkem času težko dobiti varstvo, sploh če so družine precej oddaljene. Še bolj težko pa je v času, ko zbolijo same. Takrat je zelo pomembno, da imajo ob sebi vsaj eno osebo, ki jim pomaga, po navadi je to partner ali mož, ki jim je v spodbudo in tolažbo ter pomoč pri vsakodnevnih opravilih. (Kompan Erzar in Poljanec, 2009)

Seveda pa se zdravje ne razume zgolj kot odsotnost bolezni, ampak kot mnogo več. Je tudi občutek varnosti, dejstvo da ima posameznik pomembne funkcije in vloge v družbi, primerna izobrazba, dom in zadosten zaslužek za zadovoljevanje osnovnih potreb. (Tepanović, 2003) Izobrazba je torej pomembna napotnica k zdravju in poleg družine materam študentkam ena glavnih obveznosti, vendar pa jo bodo matere lažje dosegale, če bodo zdrave. Lahko bi torej rekla, da se izobrazba in zdravje prepletata in sta drug od drugega na nek način soodvisna.

V Evropi je leta 2016 terciarno izobrazbo imelo 33 % žensk in 29 % moških, zanimiv pa je podatek, da so bile razlike med ženskami in moškimi največje v treh državah in ena izmed teh treh je tudi Slovenija. (Statistični Urad RS, 2016)

Ta podatek smatram kot spodbudo tudi materam študentkam, da so dovolj močne, da zmorejo in da četudi vsak dan predstavlja nov in drugačen izziv in srečanje z neznanim, lahko te izzive uspešno premagajo.

2. PROBLEM

Zadnje čase opažam, da se vse več študentk odloča postati mati že tekom študija – tudi sama poznam nekaj posameznic, ki so v zadnjem letu postale matere in je zanje (po njihovih besedah) življenje enostavno drugačno. Ker živim v študentskem naselju Rožna dolina, dnevno vidvam mlade študentke skupaj z otroki in partnerji.

Predvsem zaradi pogovora s prijateljicami, ki so kot študentke postale matere, sem se začela spraševati, kako jim uspeva biti študentka in mati hkrati, kakšna je ta izkušnja, ki naredi življenje drugačno, kako je biti mati študentka danes, ko je tempo življenja tako neusmiljen in se mnogo žensk odloči za otroke šele, ko imajo redni dohodek in pravi občutek materialne varnosti. Zanima me tudi, kdo jim je pomagal na poti k temu, da so lahko matere in na kakšen način. Sama namreč mnogokrat nisem imela energije že zgolj ob študiju in delu, nisem pa si znala predstavljati, kako bi bilo, da bi vsak dan morala skrbeti še za otroka, sploh v prvem letu, ko je še popolnoma odvisen od drugih.

Ker sem javno večkrat slišala tako začudenje, kako mladim materam študentkam uspeva njihov vsakdan, kot tudi opazke, v smislu da so neodgovorne in da imajo same privilegije, sem sklenila, da želim raziskati matere študentke. Ker sem želela študentke, ki so postale matere tekom neprekinjenega procesa šolanja ali morda prekinjenega za največ eno leto, sem se odločila, da bom intervjuje opravila z materami, ki opravljajo redni študij in so mlajše od 27 let.

V diplomski nalogi želim raziskati pogled mater študentk na njihovo življenje in spremembo njihovega vsakdanjega življenja. Menim, da gresta volja in življenjska pot z roko v roki, torej da je mogoče materinstvo med študijem, čeprav v javnosti pogosto slišim mnenja, da študij in otrok ne gresta skupaj, oziroma da otrok lahko pomeni samo nedokončan študij, posledično nezadostno izobrazbo, brezposelnost in socialno podporo. Želim tudi raziskati, kdo vse jim nudi podporo, kje so dobile informacije o svojih pravicah in kako vidijo svoj življenjski položaj. Želim pa si predvsem izpostaviti mnenje mater, glede možnosti izboljšav njihovega življenjskega položaja, s čimer želim opozoriti na morebitne boljše pogoje za matere študentke.

RAZISKOVALNA VPRAŠANJA:

V diplomski nalogi želim raziskati naslednja vprašanja:

- Kako se je z rojstvom otroka spremenilo življenje študentk?
- Kako se v življenju mater študentk kaže tisto, kar njim predstavlja podporo?
- Kako vidijo svoj življenjski položaj?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKA

Raziskava je eksplorativna, empirična in kvalitativna.

Raziskava je eksplorativna, ker sem se seznanila z osnovnimi značilnostmi življenja mater študentk. Namen eksplorativnih raziskav je odkriti probleme, ki jih formuliramo in postavimo preverljive hipoteze. Prav tako se pri eksplorativnih raziskavah osredotočimo na manjše število primerov ali včasih celo na enega samega. (Mesec, 2009)

Raziskava je empirična ali izkustvena, ker sem zbirala novo, izkustveno gradivo, s pomočjo spraševanja oz. intervjujev. (Mesec, 2009)

Raziskava je kvalitativna, ker sem na osnovi pogovora z materami študentkami, zbirala besedne opise, ki mi predstavljajo osnovno izkustveno gradivo. Te sem kasneje tudi obdelala in analizirala na besedni način. (Mesec, 2009)

3.2 MERSKI INSTRUMENT

Za namene raziskovanja sem uporabila delno standardizirani intervju, neposredno obliko spraševanja z nekaterimi vnaprej določenimi vprašanji. Vprašalnik sem sestavila sama in imela že vnaprej določena vprašanja, glede na potek pogovora in potrebo po tem, pa sem določena vprašanja oblikovala sproti. Predvsem sem dodajala podvprašanja, ko me je kakšna izkušnja sogovornic bolj konkretno zanimala. Vprašanja, ki sem jih zastavila vsem intervjuvankam, se nahajajo v prilogi in so deljena na tri sklope: Sprememba življenja mater študentk, podpora materam študentkam in njihov življenjski položaj. V prvem sklopu so me zanimali osnovni podatki o materah, predvsem pa sem se posvetila primerjavi življenja mater študentk pred in po rojstvu otroka, njihovemu doživetju svojega življenja pred in po tem ko so postale matere. Znotraj drugega sklopa me je zanimalo ali matere študentke prejemajo podporo, če so jo prejemale tekom nosečnosti in kako sploh dojemajo podporo. V tretjem sklopu pa sem se z materami študentkami pogovarjala o tem, ali jih je kdo informiral o njihovih pravicah, kako vidijo svoj življenjski

položaj, ter kako bi ga izboljšale. Že med intervjujem in po koncu sem materam študentkam tudi dala možnost, da povedo, če je še kaj takega, kar bi želele, pa nisem postavila vprašanja. Vprašanja za intervju se nahajajo v prilogi 1.

3.3 OPREDELITEV ENOT RAZISKOVANJA

Populacijo v raziskavi predstavljajo ženske, ki so na dan 22.4. 2017 (takrat sem začela z zbiranjem podatkov) v Sloveniji matere študentke. Vzorec pa predstavlja 9 žensk, ki so v času mojega intervjuja bile študentke in matere hkrati, so mlajše od 27 let in niso redno zaposlene. Vzorec je priročen in slučajnostni, saj sem intervjuvala osebe, za katere sem vedela, da so matere študentke. Najprej sem kontaktirala matere študentke, ki sem jih poznala, potem pa sem vsako izmed njih povprašala ali morda pozna še katero študentko, ki je tudi mati. Tako sem uporabila vzorec snežne kepe. Intervjuvala sem matere študentke, ki so mi jih priporočili prijatelji in znanci. Skupno sem intervjuvala 9 oseb.

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbiral od meseca maja 2017 do vključno meseca januarja 2018. Najprej sem se spomnila oseb, ki jih poznam sama in predstavljajo prvo tretjino intervjuvanih oseb, nato pa sem tudi prijateljicam omenila, da delam raziskavo in preko njih dobila kandidatke, kar predstavlja drugo tretjino intervjuvanih oseb. Na družabnem omrežju Facebook sem prav tako objavila, da iščem matere študentke. Dve osebi sta se javili sami, zadnjo pa sem dobila preko podatkov znanke, ki je videla moje obvestilo. Tako sem dobila še tretjo tretjino intervjuvanih oseb. Vse intervjuje sem opravila osebno, po vnaprejšnjem dogovoru in po naključnih lokacijah (Ljubljana, Celje, Maribor), najpogosteje je to bilo prebivališče intervjuvank, 3-krat pa tudi gostinski lokal – kot je ustrezalo intervjuvankam in ob času, ki jim je ustrezal. Intervjuji so trajali različno dolgo (od 25 do 55 minut). Pri intervjujih sem si pomagala z vprašanji, ki se nahajajo v prilogi 1 – vprašanja so bila enaka za vse sogovornice. Pred začetkom vsakega intervjuja, sem sogovornice vprašala za dovoljenje za snemanje z mobilnim telefonom. Snemanje mi je omogočilo, da sem pogovore dobesedno zapisala in nisem izpustila kakšnega pomembnega stavka ali besede sogovornic. Intervjuji so tako napisani v pogovornem slogu.

3.5 ANALIZA PODATKOV

Podatke sem analizirala s pomočjo kvalitativne analize in sicer tako, da sem posnete intervjuje najprej dobesedno pretipkala na računalnik. Intervjuje sem zaradi varovanja zasebnih podatkov označila s črkami (A, B, C, D, E, F, G, H, I). Transkripti intervjujev se nahajajo v prilogi 2. V vsakem intervjuju sem potem označila za mojo raziskavo relevantne dele besedil, ki sem jih izpisala, vsakemu pripisala pojem in združila sorodne pojme v kategorije. Pojmi so bili tudi glavni pokazatelj podobnosti in razlik med materami študentkami in njihovimi mnenji. Intervjuje sem najprej kodirala odprto, nato pa osno. Postopek kodiranja se nahaja v prilogi 3.

Podatke, ki sem jih zbrala s pomočjo kodiranja sem analizirala in o njih pisala v rezultatih in razpravljalnem delu diplomske naloge.

Iskanje relevantnih delov besedil:

Pri vsakem intervjuju sem označila dele besedil, ki so se mi zdeli pomembni za posamezni sklop vprašanj – primer:

V bistvu sem tako iz »vseh vetrov« dobivala informacije, (G32) iz referata, svetovalna delavka na biotehnologiji, (G33) potem ta blog študentska mama, da sem dobila potrditev kaj vse rabim – ona mi je poslala te bloge v katerih ima opisane te pravice, ki jih imam kot mama,(G34) pa na univerzo sem klicala, pa CSD seveda,(G35) pa internet, pa te skupine na facebooku, če sem kdaj kaj vprašala. (G36)

O tem sem pobrskala na internetu, (H27) s strani CSD pa nisem dobila ustreznih informacij. (H28) Vse informacije o pravicah študentskih mater pa je možno dobiti tudi v Klubu študentskih in dijaških družin Maribor, kjer sem sedaj tudi včlanjena. (H29)

a. Odprto kodiranje:

Izjavam sem določila pojme in sorodne pojme razvrstila podkategorije – primer:

INFORMACIJE:

G32 - V bistvu sem tako iz »vseh vetrov« dobivala informacije – **informacije od povsod**

G33 - iz referata, svetovalna delavka na biotehnologiji – **referat-svetovalna delavka**

G34 - potem ta blog študentska mama, da sem dobila potrditev kaj vse rabim – ona mi je poslala te bloge v katerih ima opisane te pravice, ki jih imam kot mama – **blog študentska mama-internet**

G35 - pa na univerzo sem klicala, pa CSD seveda – **univerza-CSD**

G36 - internet, pa te skupine na facebooku, če sem kdaj kej vprašala. - **internet**

H27 - O tem sem pobrskala na internetu - **internet**

H28 - s strani CSD pa nisem dobila ustreznih informacij. – **CSD~neustrezne informacije**

H29 - Vse informacije o pravicah študentskih mater pa je možno dobiti tudi v Klubu študentskih in dijaških družin Maribor, kjer sem sedaj tudi včlanjena. – **Klub študentskih in dijaških družin Maribor**

b. Osnovno kodiranje:

Na koncu sem dobljene rezultate še osnovno kodirala, kar pomeni, da sem pod kategorije pisala pojme in jih ustrezno označila, včasih pa sem zaradi boljše preglednosti pojmom v kategorijah pripisala tudi nadpojme – primer:

INFORMACIJE

- **Referat fakultete** (A25, A26, G33, I38)
- **Univerza** (G35)
- **Tajništvo srednje šole** (F31)
- **Center za socialno delo** (C26, G35, I37):
 - o Dober vir informacij (I38)
 - o Neustrezne informacije (H28)
- **Starši** (E27)
- **Teta** (C25)
- **Internet** (B22, C27, E27, E28, G34, G36, H27, I36)
- **Klub študentskih družin** (E27, H29)
- **Osebe v podobnem položaju** (F30)
- **Brez koriščenja pravic** (D24)

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA MATER ŠTUDENTK

Študij:

- **Prilagojeni roki izpitov** (A34, F41, G45)
- **Razumevanje profesorjev** (A32)
- **Dostopnost do snovi predavanj** (A33)
- **Podpora fakultet odločitvi za materinstvo** (C36)
- **Omogočen prostor za dojenje** (H33)

Informacije:

- **Obstoj ustanove za podajanje točnih informacij** (B30)
- **Ena oseba z vsemi informacijami** (I47)
- **Obstoj brošur z informacijami** (C37)

Spoštovanje:

- **Splošna podpora odločitvi za materinstvo v mladih letih** (C38)
- **Oglaševanje za razbitje predsodkov o mladih materah** (B33)

Finančno stanje:

- **Večja finančna pomoč države** (A35)
- **Možnost opravljanja dela od doma** (B33, C35)

Varstvo:

- **Najem varuške preko kluba** (E40, E41)
- **Gradnja študentskega vrtca tudi na drugi lokaciji** (F48)

Stiske:

- **Možnost pogovora o stiskah po porodu** (D31, D32)

4. REZULTATI

V tem poglavju bom najprej predstavila osnovne podatke sodelujočih intervjuvank, nato pa tudi odgovore intervjuvank na vprašanja podana v prilogi 1.

4.1 OSNOVNI PODATKI O SODELUJOČIH INTERVJUVANKAH

Oseba A je stara 23 let in obiskuje tretji letnik študija agronomije. Ob rojstvu otroka je bila stara 20 let. Je v partnerski zvezi, njen partner je tudi oče otroka. Živita skupaj, v hiši partnerjeve družine.

Oseba B je stara 22 let in obiskuje tretji letnik sociologije in kadrovskega managementa. Ob rojstvu otroka je bila stara 21 let. Je poročena, njen mož je tudi oče otroka. Živita skupaj, v študentskem domu.

Oseba C je stara 22 let in obiskuje četrti letnik socialnega dela. Ob rojstvu otroka je bila stara 22 let. Živi v izven zakonski skupnosti, njen partner pa je tudi oče otroka. Živita skupaj, v hiši partnerjeve družine.

Oseba D je stara 25 let in obiskuje prvi letnik magisterija socialnega dela. Ob rojstvu otroka je bila stara 24 let. Živi v izven zakonski skupnosti, njen partner pa je tudi oče otroka. Živita skupaj, v partnerjevi hiši.

Oseba E je stara 25 let in obiskuje prvi letnik magisterija molekulske in funkcionalne biologije. Ob rojstvu otroka je bila stara 22 let. Je v partnerski zvezi, njen partner je tudi oče otroka. Živita skupaj, v študentskem domu.

Oseba G je stara 22 let in obiskuje tretji letnik biotehnologije. Ob rojstvu otroka je bila stara 22 let. Je v partnerski zvezi, njen partner je tudi oče otroka. Živita skupaj, v hiši njene družine.

Oseba H je stara 25 let in obiskuje 5. letnik razrednega pouka. Ob rojstvu otroka je bila stara 23 let. Je v partnerski zvezi, njen partner je tudi oče otroka. Živita skupaj, v hiši partnerjeve družine.

Oseba I je stara 22 let in obiskuje tretji letnik kineziologije. Ob rojstvu otroka je bila stara 21 let. Je v partnerski zvezi, njen partner je tudi oče otroka. Živita skupaj, v hiši partnerjeve družine.

4.2 SESTAVA OBIČAJNEGA DNE PRED MATERINSTVOM

Da bi kar najlažje dobila uvid v spremembo življenja mater študentk, me je najprej zanimal njihov običajen dan preden so postale matere. Glavna stvar, ki jo je večina najprej omenila je bil študij in delo zanj, tri intervjuvanke pa so bile izjema. Prva izmed teh treh je opravljala pripravništvo (študirala je sicer izredno, vendar je to zgolj na hitro omenila), druga je bila pred in kmalu po rojstvu otroka še srednješolka, tretji pa je bilo takrat poglavitno delo, s čimer je varčevala denar. Prva in tretja izmed zgoraj omenjenih intervjuvank sta se tako bolj osredotočili na čas, ko sta že bili noseči, in torej bližnjo preteklost, vse ostale pa bolj na čas pred nosečnostjo, in običajne dneve takrat. Tretjina mater je omenila tudi študentsko delo, ena izmed njih pa varstvo otrok, ki ga je takrat opravljala.

Poleg obveznosti pa so se seveda posvečale tudi svojemu prostemu času. Sedem intervjuvank je omenilo preživljanje prostega časa s prijatelji, tretjina pa jih je omenila tudi partnerja. Ena izmed mater se je spomnila na preživljanje časa s svojo primarno družino. Prosti čas je sicer manj kot tretjini mater predstavljal šport in dejstvo, da so ga preživele po svoje: »[...] *greš telovadit, to sem redno počela prej ja, časa maš dost, čeprav misliš da ga nimaš, bereš kako knjigo, ne vem, si na internetu, se urejaš, sploh se ne zavedaš, da zapravlaš čas, greš ven, laufat na sprehod [...]*. (I1). Ni pa bil čas pred nosečnostjo za vse čas brezskrbnosti in sreče. Tukaj se od ostalih bolj razlikuje mati, ki si je med prostim časom, pred nosečnostjo, s pomočjo drog lajšala vsak dan: »[...] *tik preden sem zvedela da sem noseča, sem zelo tlačila svoja čustva z drogami, oziroma s travo in alkoholom. Torej čez dan sem hodla okoli s prijatli, smo se družili, hodli po parku, pili, kadili [...]*« (F1)

4.3 NOSEČNOST

Nosečnost sta izmed devetih intervjuvank načrtovali zgolj dve. Ena izmed teh je dejala, da je bila njena nosečnost nepremišljeno načrtovana: »[...] *To vedno uporabim tako besedo, ker pri 16tih ne morem govoriti o tem da je bilo načrtovano. Je bilo zavestno kaj se dogaja, kaj delava, vendar ni bilo premišljeno kaj to pomeni za naju.*« (F2). Slaba polovica mater nosečnosti ni načrtovala, ena izmed njih je tudi povedala, da je bila zanjo sprva nosečnost šok, nato pa je doživela veselje, ker je imela podporo: »*Ne, nosečnost ni bila načrtovana*« (B2), »*Ne. Da sem noseča sem izvedela v 17. Tednu nosečnosti. Šok. Nato pa veselje, zaradi podpore.*« (A4). Tretjina mater pa je načrtovala možnost zanositve. S

partnerji so se pogovarjale o otroku in bila je prisotna želja, potem pa so se prepustili naključju: »[...] *No pa sva se začela igrati... Če bo, pač bo...*« (D2), »[...] *in potem sva rekla da bova pazla, če se pa zgodi bova pa itak vesela...*« (G2), »[...] *odločila sva se da poskusiva in če nama bo uspelo nama je namenjeno, če ne, potem bova počakala do konca mojega študija [...]*« (C3).

4.4 SESTAVA OBIČAJNEGA DNE V MATERINSTVU

Najpomembnejši element dneva je v materinstvu prav vsem mamam otrok oziroma čas preživet z njim. Dnevi se večinoma začnejo, ko se zbudi otrok, čemur sledi nega in hranjenje otroka. V primeru ene izmed mater, je dopoldan večinoma za otroka skrbel partner, saj je on koristil porodniški dopust za nego in varstvo: »*Po rojstvu otroka in zaključenem 4. letniku študija, je na dopust za nego in varstvo otroka šel partner, ki je sicer že zaposlen. [...] Po navadi sem ob 8.00 šla na faks, partner pa je doma pazil na sina in skuhal kosilo [...]*« (H4, H5). Tretjina mater je omenila čas, ki ga preživijo z otrokom in partnerjem: »[...] *Popoldne smo pojedli kosilo, šli na sprehod in skupaj preživljal čas [...]*« (H5), »[...] *potem se pa igramo in gremo ven mal na sprehod, če gremo jest gremo ven in potem v trgovino [...]*« (I3), tretjina pa tudi čas, preživet samo s partnerjem: »[...] *Po tem ko zaspi po navadi večerjam, s fantom skupaj pogledava kaj po televiziji [...]*« (C5), »[...] *okoli sedmih se skopava in gre potem ajat in imam čas za fanta [...]*« (G3). Ena od mater, ki prebivajo v študentskem domu je tudi omenila vsakodnevno druženje z ostalimi starši in drugimi otroci: »[...] *potem pa se igramo, se dosti družimo v bloku, na igrišču [...]*« (F3)

Drug pomembnem element pa je materam študentkam seveda študij. Tri izmed mater imajo otroka v vrtcu: »*Začne se 5:40, se oblečem, spijem kavo, ob 6:10 zbudim sina, da ga oblečem in do 6:30 dostavim v vrtec, [...]*« (A6), ostalim pa ga v času obvezne udeležbe na faksu pazijo partnerji ali sostanovalci v študentskem domu: »[...] *Po navadi sem ob 8.00 šla na faks, partner pa je doma pazil na sina in skuhal kosilo [...]*« (H5), »[...] *potem imam faks, pa ga partner pazi, [...]*« (I3), »[...] *Ful je fajn, ker ko nas je veliko tut mi imamo manj delam s tem - ko imam popoldne faks je pri enih, potem pri drugih [...]*« (F3). Slaba polovica mater je omenila gospodinjska dela, ki jih opravljajo (predvsem kuhanje), stvari kot so pospravljanje, pranje, ... pa pridejo v poštev, ko otroci spiyo: »[...] *ker gre ponavad ob štirih spat, pa pol takrat mam čas, da nardim stvari ko jih morem-kej*

pospravim, posodo pospravim,[...]» (I4). Študentsko delo in pomoč v domači gostilni sta omenili dve materi, stalnica vsakega tedna pa so za eno izmed mam tudi predavanja in delavnice za starše: »[...] hodim na ene delavnice za starše, hodim torej ob sredah ven, kar je nekaj novega, sem tam do polnoči, enih, dlje nisem, ker mi ni več, [...]« (F4). Dnevi mater se v večini zaključijo po tem ko otroci zaspijo, in sicer s študijem, časom preživetim s partnerjem ali kakšnimi hišnimi opravili.

4.5 RAZLIKA MED ŽIVLJENJEM PRED IN PO ROJSTVU OTROKA

Dve materi sta videli drugačnost življenja pred rojstvom otroka predvsem v prostem koriščenju časa, ena izmed njiju je tudi poudarila, da so obroki pred materinstvom potekali v miru: *»ne morem več poležavati in lenariti kot sem v prvem letniku« (A8), »To da ješ sam, v miru« (I5). Po rojstvu otroka matere največjo razliko doživljajo v času. Največ izmed njih, kar šest, vidi glavno razliko v organizaciji časa.: »Največja razlika je v razporejanju mojega časa, oziroma v razporejanju časa zase.« (B4), »[...] tega zdej ni, morem vse vnaprej načrtovat,[...]« (F6), »[...] Potrebna je le bolj načrtovana organizacija dneva, tedna, da lahko opravim vse obveznosti, brez da bi to vplivalo na V-ja«, (C6). Matere vidijo razliko tudi v tem, da imajo manj časa zase: »Si ga vzamem, ampak ga je veliko manj kot sem ga prej mela, recimo tut ta čas, ki ga imam čez dan [...]« (B5), »V bistvu ful je manj časa zase [...]« (G4). Tri matere so omenile tudi manj časa za partnerja, manj časa za prijatelje in manj časa za učenje (vsaka trditev pripada drugi materi), ena pa je omenila, da prosti čas nameni študiju in gospodinjskim opravilom: *»ful več kuham zdej, ker sem več doma, večkrat grem ven kot prej« (G5).**

Nekaj je bilo s strani tretjine mater tudi osebnih sprememb – otrok je postal središče koncentracije, prinesel vir energije, bolj odgovorno ravnanje z alkoholnimi pijačami, pa tudi večjo skrb in odgovornost nasploh ter možnost pogleda na situacijo drugače: *»[...] mal bolj si raztresen, vsaj pri sebi to vidim, ker preveč razmišljam kaj on dela, da ga skoz gledam [...]« (I7), »Pa saj ne da ni, vsi kdaj spijemo eno pivo preveč, pa nekaj bi bilo drugače, zdaj pa ni več tako« (F5), »[...] V času materinstva pa sem ugotovila, da je včasih v redu, če je neko delo opravljeno dobro, tud če ni opravljeno popolno.« (H9)*

Razlike, ki so jih naštele še tri matere in sem jih uvrstila v spremembe vsakdana, pa so več reda, več kuhanja in več časa preživetega zunaj.

4.6 OZNAKA ŽIVLJENJA PRED MATERINSTVOM

Ker je vsaka izmed mater svojemu življenju pred materinstvom dala drugačen beseden opis, bom predstavila opis vsake matere posebej:

UŽIVAŠKO LENOBNO – sogovornica je imela manj obveznosti, denar je sproti služila zase, lahko se je družila in zabavala.

LETEČA – sogovornica je bila brez postanka na enem mestu.

PREHITRO, PRENATRPANO – sogovornica je neprestano hitela, dneve je imela natrpane z obveznostmi.

KOT ŽELIM – sogovornica je prosto koristila čas, predvsem pa je imela več časa za kvaliteten spanec.

KAOS – sogovornica je pred materinstvom menjala študij in živela življenje »brez načrtov«.

PROSTO – sogovornica je bila brez odgovornosti in ni razmišljala o posledicah vedenj.

SVOBODNA – sogovornica je bila neodvisna, ker še ni imela otroka, lahko se je družila s prijateljicami, šla kamor je želela.

PERFEKCIONISTKA-SVOBODNO ŽIVLJENJE – sogovornica je želela da je vse narejeno natančno in brez napak, lahko pa se je tudi družila s prijateljicami in šla kamorkoli je želela.

BREZSKRBNO – sogovornica se ni potrebovala ozirati na nikogar, samo nase in na partnerja.

4.7 OZNAKA ŽIVLJENJA V MATERINSTVU

UŽIVAŠKO NATEMPIRANO – sogovornica ima večje obveznosti, otrok je odvisen od nje, denar služi za vso družino, ima manj časa zase, vendar pravi da četudi je bolj naporno, je najlepša stvar, ki se lahko zgodi v življenju in tudi otrok je tisti, ki da energijo za materinsko življenje.

BOLJ LETEČA – sogovornica sedaj še bolj čuti to, da je v neprestanem gibanju. Z otrokom gresta na sprehod, domov, kuhat in predvsem dela vsakdanje obveznosti težje, ker je otrok neprestano zraven, vendar je mnenja, da jih kljub temu lahko opravi.

ORGANIZIRANO, UŽIVANJE V ŽIVLJENJU – sogovornica pove da se je naučila, da si je potrebno za stvari vzeti čas. V miru in počasi poje obroke, prosti čas porabi za izlete, obveznosti načrtuje vnaprej in si jih razporedi po dnevih.

ZABAVNO – sogovorničin otrok hitro menjuje razpoloženje, zato se mora temu neprestano prilagajati in se cel dan vrti okrog potreb in želja otroka.

RED – sogovornica za študij opravi vse sprosti.

ZAVESTNO – sogovornica se ukvarja s tem kako se bo dobro počutila, da se bo lahko tako počutil tudi njen otrok, ter živi z zavedanjem sebe, svojih dejanj, vedenj in misli.

SREČNA – sogovornica si je vedno želela biti mati in imeti svojo družino v mladih letih.

SPREMEMBA VREDNOT-ORGANIZIRANA – sogovornica ceni čas z otrokom in sedaj postavlja družino na prvo mesto, prav tako pa si dobro organizira čas, da se obveznosti iztečejo kot je treba.

ODGOVORNOST – sogovornica pove, da je otrok odvisen od nje, je odgovorna zanj in se mora tudi obnašati bolj odgovorno in narediti nekaj v življenju, saj jo na to veže dejstvo da ima otroka.

Matere torej vidijo svoje življenje pred materinstvom in življenje sedaj kot življenje z manj in več obveznosti, življenje brez postanka na enem mestu in življenje še bolj v gibanju, življenje v neprestanem hitenju in življenje v uživanju svojega časa, življenje v prostem koriščenju časa in življenje vrtenju okoli potreb otroka, življenje brez načrtov in sprotno organiziranje, življenje brez odgovornosti, razmišljanja o posledicah in življenje o zavedanjih dejanj, neodvisno življenje in srečo, perfekcionistično življenje in življenje z zavedanjem da ni potrebno, da je vse popolno ter kot zadnje, življenje z oziranjem samo nase in življenje z odgovornostjo za nekoga drugega.

4.8 PODPORA TEKOM NOSEČNOSTI

Najbolj množična vira podpore tekom nosečnosti sta bila materam študentkam starši in partner. Podporo pri starših (ali vsaj enem izmed njiju) so namreč imele vse matere, prav tako pa so imele vse (razen matere samohranilke) podporo partnerja: *»on je v bistvu tista oseba, ki mi je nudil največjo oporo, [...]«* (B12), *»so pa bli med nosečnostjo tudi v veliko oporo starši, predvsem moji [...]«* (B13), *»[...] imela sem oporo, v glavnem s strani svojih staršev in partnerja, [...]«* (D13), *»pa imam mamo, ki mi je v veliko podporo, [...]«* (E14). Precej mater (dobra polovica) pa je dobilo podporo tudi pri partnerjevih starših: *»pa od fanta družina je bila čisto vesela [...]«* (G15), *»V prvi vrsti me je najbolj podpiral partner, moji starši, njegovi starši.«* (H19), *»[...] so tut ogromno pomagal naši in od partnerja starši«* (I22).

Med ožjo družino so dvema materama bili v pomoč tudi stari starši, dvema teta in eni sestra: *»Podpora je bila predvsem od babice in tete po očetovi strani«* (F20), *»pa mama, stara mama tule, pa kuhala mi je, pa sploh na začetku nosečnosti, [...]«* (G22), *»se kr prestrašiš malce poroda, ampak ko veš da nekdo že ve in ti lahko pomaga, tak da glede teh nosečniških težav, mi je bila sestra v vlko pomoč«* (I17), *»pa tudi teta dost«* (I18). Slaba polovica mater je imela podporo tudi znotraj širše družine, tretjino so podpirali prijatelji, dve pa sta omenili tudi sošolce: *»Zato tudi ni bilo nikoli problema za kakšno varstvo v razširjeni družini.«* (A19), *»[...] Podpirali so me moji in fantovi sorodniki, prijatelji [...]«* (C12), *»Prav tako so me tekom študija, ko sem visoko noseča obiskovala predavanja in vaje, podpirali sošolci«* (H20). Dve materi pa sta oporo našli tudi malce izven osebnega okolja in sicer ena pri sodelavkah in druga pri profesorjih: *»pa profesorji ko so vedeli so bili ful tko, [...] tako da sem bila presenečena koliko enga odobravanja je bilo«* (G18), *»Podporo pa sem imela tudi na CSD Logatec kjer sem v zadnjem trimesečju opravljala prakso [...]«* (C14).

Najpogostejša podpora, ki so jo matere dobivale je bila čustvena (čustvena podpora je tukaj mišljena kot ljubeč odnos) -kar dve tretjini mater sta namreč omenili slednjo: *»Ja od obeh družin sva imela veliko čustvene podpore«* (E18), *»mi je ponudila čustveno oporo, [...]«* (F18), *»Celo nosečnost sem imela ful ene podpore, ene ljubezni iz vseh strani [...]«* (G16). Dobra polovica mater je imela tudi psihično podporo (psihična podpora je mišljena kot bodrenje človeka, dajanje občutka da zmore): *»[...] vse potrebno sem dobila, tudi čustveno in psihično podporo sem dobila«* (B14), *»Tekom nosečnosti sem imela predvsem psihično podporo [...]«* (C12), *»Ja sestra mi je bila dost tut psihično [...]«* (I19).

Podpore je materam študentkam pomenila tudi skrb partnerja družine, prijateljev ... - slaba polovica mater je doživela tako podporo: »[...] fant je pazil da nisem pretiravala z delom [...]« (C13), »[...] sem najbolj oboževala, ko sem prišla do mojih in sta mi ati ali pa mami rekla; tamle se uleži in počivaj.« (D14), »[...] so pa skrbeli za mene, vozili na preglede, božali trebušček in take stvari.« (F19) Materialna podpora, ki jo je imela tretjina mater in pomoč pri vsakodnevnih opravilih, ki jo je prav tako imela tretjina mater sta naslednji obliki podpore. (Materialno podporo tu smatram kot pomoč nosečnicam v obliki materialnih stvari-hrana, oblačila, ...): »[...] moji starši so kaj nakupili za otroka [...]« (C13), »[...] pa tudi je vedno kej prinesla, nakupila-pa posodo, pa obleke, pralni stroj,, ati isto...« (G21), »Na tisti točki še s partnerjem nisva imela avta, tako da sva si sposojala avte od familije ko je bilo potrebno [...]« (E19), »[...] pomagala najboljša prijateljica, ki je tudi sošolka, saj je vedno namesto mene prenašala težke stvari, [...]« (H21) Zadnji dve obliki podpore, ki so jo sogovornice še omenile pa sta finančna podpora pri eni materi in možnost dogovorov pri študiju pri drugi materi. (Finančno podporo tu smatram kot pomoč v obliki denarja): »denarno so tut ogromno pomagal naši in od partnerja starši« (I22), »pa profesorji ko so vedeli so bili ful tko, 'jaja bomo že mi zrihtal neki, da boste lahk šla naprej, kr pridte, se bomo zmenli` [...]« (G19).

4.9 PODPORA MED MATERINSTVOM

Pri podpori med materinstvom sem osebe, ki so materam dajale podporo še bolj podrobno razdelila in jih zapisala tako, kot sem jih dobila podane tekom intervjujev. Najbolj pogosta opora sta materam študentkam partner (2/3 mater) in družina nasploh (dobra polovica mater): »Ja še vedno bi lahko rekla da moj mož, sploh zdaj ko sva poročena, ker on je skoz zraven mene, [...]« (B16), »Partner« (D16), »Ja, to pa definitivno od fanta« (G27), »Obe družini imata še vedno veliko vlogo« (E20), »Ampak ja tudi družina« (B17). Tretjina mater je kot osebo, ki je dajala oporo prepoznala oba starša: »[...] sicer pa v glavnem moji starši [...]« (D16), »No starši dobro [...]« (I24). Dobra polovica študentskih mater pa se je bolj osredotočila na svoje matere in zgolj ena mati študentka na svojega očeta: »Najbolj se vseeno lahko zanesem na svojo mamo [...]« (A21), »Mi je pa veliko pomagala moja mami, [...]« (C17), »Pa mami tudi ful, kolikor lahko, [...]« (G24), »mi je največjo oporo predstavljal ati, [...]« (D17). Še vedno se kot opora v življenju dveh mater pojavljajo partnerjevi starši: »[...] nekaj malega tudi tašča« (D16), ena od mater najde oporo predvsem v svojih starih starših in teti, ena pa smatra kot dajalca podpore tudi svojo

sestro.

Tekom materinstva so tretjini mater še vedno opora prijatelji, dvema sošolci, ena izmed mater pa je omenila tudi svojo nadrejeno: *»Družina in prijatelji me podpirajo še naprej«* (C16), *»Pri meni so bili uglavnem podpora družina in prijatelji«* (E26), *»šefica v službi«* (A20). Pomemben vir podpore pa so za dve izmed mater tudi ostali starši v študentskem domu: *»je pa pač pomemben del sam študentski dom, vsi tukaj smo študentski starši, na teh nekaj kvadratnih metrih in se potem malo drugače skupnost oblikuje [...]«* (E21)

Tekom materinstva se kot oblika podpore največkrat pojavita varstvo in skrb za otroka (to obliko so omenile vse matere razen ene): *»[...] če je za »počuvati« so itak babice in dedki čisto veseli [...]«* (B19), *»[...] in jo prosim da ga gre iskat, velikokrat pri njej tudi prespi, [...]«* (A21), *»[...] ter občasno varstvo tamale, ko sem bila pri njemu, da sem se spočila.«* (D17), *»[...] partner, ki je enakovredno udeležen pri negi in vzgoji sina.«* (H23) *»[...] še zmeri je ta skupna točka da smo študentje in da imamo otroke in si med sabo pomagamo, kadar kdo rabi varstvo [...]«* (E21) Čustvena podpora je ostala naslednja pomembna oblika podpore, ki jo še vedno doživlja dobra polovica mater: *»[...] ker on je skoz zraven mene, in v bistvu kadar ga rabim, se obrnem nanj [...]«* (B16), *»[...] teta po očetovi strani mi nudi čustveno oporo, oziroma mi je kar malo kot nek terapevt včasih, [...]«* (F22), *»[...] pa zvečer ko me objame, pa tako, v bistvu vse to lajša vsakdanje tegobe, [...]«* (G28), *»[...] pa pride kak trenutek, ko ne vem, nimaš časa zase, pa se preprosto malo zlomiš, takrat je velika pomoč [...]«* (I29) Tudi psihična podpora je še vedno pogosta oblika podpore za matere študentke, katero doživlja slaba polovica mater: *»Poleg njega bi omenila še mami, saj sem od nje dobila in dobivam veliko nasvetov«* (C20), *»[...] ati, ki mi je bil na voljo za pogovor [...]«* (D17), *»Dala mi je tak občutek – ti zmoreš, ti boš, sej boš«* (G25), *»Ja on je že tako starejši ne, am ma več življenjskih izkušenj, mal v kakšnih situacijah, zna malo drugače gledat na stvari [...]«* (I29) Za slabo polovico mater je podpora tekom materinstva tudi finančna: *»dedek da vedno tam 10, 20€, mama mi itak in ati plačujeta preživnino.«* (F26), *»No starši dobro, denarno naju še vedno tu in tam malce podprejo«* (I24), *»[...] Njegova podpora je tudi finančna, kar me zelo razbremeni.«* (C19) Tudi tekom materinstva tretjina mater dobiva pomoč pri vsakdanjih opravilih in prav tako tretjina materialno podporo: *»[...] vikende on prevzame kuharijo, [...]«* (G28), *»[...] ati, ki mi je bil na voljo za [...] prevoze v Celje [...]«* (D17), *»[...] pa ti kupi kako reč za otroka, pa kaka oblačila, pa ne vem voziček, [...]«* (B18), *»[...] To mislim, da mi je od svojih znancev priskrbelo pripomočke, ki jih potrebujem za Z, vsa oblačila, [...]«* (D18).

Ena od mater pa je omenila tudi podporo na fakulteti: *»...mislim ta dva sošolca ostajata in mi ful pomagata, ...«* (G23)

Največjo podporo tekom materinstva največ materam (dobri polovici) predstavlja partner: *»Ja, to pa definitivno od fanta«* (G27), *»Največjo podporo pa mi predstavlja partner, ...«* (H23), *»zdej partner tudi mi je tako vlka podpora...«* (I28). Dve sogovornici sta kot največjo oporo omenili tudi mamo: *»Najbolj se vseeno lahko zanesem na svojo mamo«* (A21), *»sta mi največja podpora fant in moja mami.«* (C18)

Zadnja tretjina mater pa je imela različne vire dobre podpore. Eni izmed sogovornic sta največja vira podpore družina nasploh in prijatelji, drugi je največji vir podpore oče, tretji pa teta: *»Pri meni so bili uglavnem podpora družina in prijatelji.«* (E26), *»mi je največjo oporo predstavljal ati, [...]«* (D17).

4.10 PODPORA IZVEN OSEBNEGA OKOLJA

Največ mater študentk po rojstvu otroka prejema podporo izven osebnega okolja s strani profesorjev na fakulteti in s strani zdravstvenega osebja – obe podpori sta bili namreč omenjeni pri sedmih od devetih mater: *»Lahko pa rečem da so mi jo določeni profesorji na fakulteti, ki so zelo razumevajoči, [...]«* (B20), *»[...] profesorji na sploh so bili ful tako v podporo [...]«* (G31), *»Profesorji na fakulteti in moja zdravnica, ki je tudi osebna zdravnica mojega sina«* (H24), *»Tudi s strani babice v šoli za starše sem dobila precej podpore in pomoči«* (D21), *»Ja, je bilo pri pediatriji, [...]«* (F28), *»Podporo čutim praktično povsod. Začelo se je pri ginekologinji, [...]«* (C21, C22). Tretjina mater je omenila podporo naključne okolice ljudi, ena izmed mater pa je kot podporo omenila tudi svojo profesorico v srednji šoli, saj je bila v času zgodnjega materinstva še dijakinja. Podporo sta dve materi našli tudi na CSD in pri svetovalnih delavkah, ena izmed njih pa prav tako pri strankah v lokalu, kjer dela.

Najbolj pogosta načina podpore materam študentkam izven osebnega okolja sta razumevanje in poslušanje, ki ga lahko imajo profesorji na fakulteti, zdravstveni delavci ali pa je razumevanje zgolj dejstvo, da študentkam materinstva nihče ne očita: *»[...] ni se mi še zgodilo recimo, da bi kdo bil kaj kritičen, ali pa kaj podobnega [...]«* (E25), *»V srednji šoli sem imela eno profesorco, s katero sva bile skupi noseči, zaradi nje sem sedaj na faksu, [...]«* (F29), *»Prav tako podporo čutim tud pri osebni zdravnici, ki mi vedno*

svetuje in prisluhne« (H26), » Profesorji... ja ko rečeš, da imaš otroka so najprej mal začudeni in tak, pa te takoj začnejo mel bolj osebno dojemati, nisi sam številka [...]« (I34)

Opravičena odsotnost in možnost dogovora za vaje s strani profesorjev pa je podpora, ki jo doživlja dobra tretjina mater. Ta podpora se povezuje z razumevanjem mater študentk in jo mnoge doživljajo hkrati: »[...] profesorica opravičila odsotnost še za naslednji teden in mi rekla naj ga raje pocrkلام, da vse ostalo bom že nadoknadila in da me razume [...]« (A24), »[...] so me profesorji vedno spustili iz vaj, da sem lahko podojila sina.« (H25), »[...] letos na ena predavanja ne hodim, ker bi mogla biti štiri ure na faksu, pa sem jih tako že lani dala čez, tako da je rekla, da ne rabim-pač to ti gredo mal na roko« (I34)

Informacije so naslednja podpora izven osebnega okolja, ki jo ima tretjina mater. Informacije so v veliki večini bili predvsem nasveti zdravstvenega osebja in pa svetovalnih delavk, sogovornica pa je povedala, da je od svetovalnih delavk dobila informacije v primeru, da je veliko spraševala: »[...] pa ko smo hodili na šolo za starše, pa glede zdravja in nege otroka smo tam dobili ogromno informacij.« (B15), »[...] če se osredotočim na pediatrijo, kjer sem trenutno najpogosteje zaradi posvetovalnic in drugih vprašanj... Vedno dobim informacije in usmeritve, znajo pomiriti, ko me kaj skrbi [...]« (D19), »[...] jih je tudi dosti dajala sestra, tale patronažna, na začetku sva jo kr dostikrat poklicala, vprašala kako in kaj, ker je bila takšna prijazna« (I25). Dve študentki sta kot podporo doživeli tudi navdušenje zdravstvenega osebja ob dejstvu, da sta materi in dve doživljata podporo kot pomoč pri varstvu otrok v študentskem domu: »Ja, je bilo pri pediatrinji, ki je bila navdušena, uaaauuu, ti pa vse sama [...] In zdaj tu isto ko pridem s hčero, me posluša kaj povpraša in mi je tak, pridema do nje 2x na leto in je tako navdušena nad hčero, se spomni imena, ve za njene težave,...« (F28), »[...] da smo študentje in da imamo otroke in si med sabo pomagamo, kadar kdo rabi varstvo [...]« (E21), »[...] se dosti družimo v bloku, na igrišču. Ful je fajn, ker ko nas je veliko tut mi imamo manj delam s tem - ko imam popoldne faks je pri enih, potem pri drugih«. (F3)

Podpora je tudi spoštovanje okolice mater, da zmorejo – ena izmed mater je omenila prijazne besede, ki so ji jih namenjale stranke kjer dela, druga mati pa se je spomnila na pozornost okolice do nje, v primeru čakalnih vrst in odstopanja sedežev ter tudi pozornost uslužbencev npr. na letalu.

4.11 INFORMACIJE

Matere so se o svojih pravicah zanimale na različne načine. Zgolj ena izmed mater je dejala, da ne koristi nobenih pravic kot mati študentka: *»Nihče nič, niti ne koristim pravic kot študentska mati, saj sem bila v času nosečnosti v delovnem razmerju zaradi opravljanja pripravništva, kljub temu pa sem študirala.«* (D24) Najbolj pogost vir informacij o njihovih pravicah je bil za matere študentke internet. Kot vir informacij sta ga navedli dve tretjini sogovornic. Ena izmed mater je tudi poudarila, da se ji dozdeva, da ljudje ne želijo deliti informacij oziroma se ne zavzamejo in je treba informacije iz njih izvleči: *»Internet je bil glavna posvetovalnica zame, ker sem ugotovila, da ljudje premalo delijo informacije takega značaja, ne vem ali se bojijo da bi vedel in izkoristil vse možnosti ki jih imaš ali se ne zavzamejo, [...]«* (B22). Na internetu je ena izmed mater obiskala tudi kakšne skupine ali bloge na družabnih omrežjih ter od tam dobila potrebne informacije: *»potem ta blog študentska mama, da sem dobila potrditev kaj vse rabim – ona mi je poslala te bloge v katerih ima opisane te pravice, ki jih imam kot mama«* (G34). Tretjina mater je dobila informacije na referatu fakultete. Tam so jim predvsem razložili možnost dodatnega leta, eni od njih pa tudi o pravicah očeta, ki je prav tako študent. V referatu je bila prav tako možnost oddaje prošnje za drugo lokacijo prakse: *»Podala sem tudi prošnjo da sem obvezno prakso opravila v Ljubljani, ne pa na primorskem, ker bi bila z doma cel teden, in so mi prošnji zaradi materinstva tudi ugodili. [...]«* (A26) Vira informacij sta bila tudi Univerza, kamor je klicala ena izmed mater in tajništvo srednje šole, kjer se je o pravicah pozanimala mati, ki je bila v času zgodnjega materinstva srednješolka.

Center za socialno delo je bil vir informacij tretjini sogovornic. Dve sta preprosto na center poklicali, ena pa je informacije dobivala sprost, saj je na centru opravljala prakso. Sta pa bili glede centra za socialno delo dve različni mnenji – ena sogovornica je imela pozitivno in ena negativno izkušnjo: *»[...] lahko kličeš na socialo, tam so res po navadi prijazni in ti vse razložijo«* (I38), *»s strani CSD pa nisem dobila ustreznih informacij«* (H28). Dve sogovornici sta se obrnili tudi na klub študentskih družin od koder sta prejeli informacije o pravicah, ki jih lahko koristita kot študentki materi. Eni izmed teh so nekaj informacij podali tudi starši. Vir informacij je bila za eno od študentk tudi teta, zaposlena na centru za socialno delo, ki ji je podala največ informacij. Zadnja od študentk pa se je o informacijah pozanimala pri drugih osebah v podobnem

položaju: »jz pa sem glede ful stvari taka, da si ne zapisujem, ne skrbim, ampak vprašam vse druge« (F28)

4.12 ŽIVLJENJSKI POLOŽAJ

Matere sem najprej povprašala, kako bi ocenile svoj življenjski položaj z oceno in so mi jo vse, razen ene matere, tudi podale (ta sogovornica je opisala položaj le besedno). Dobra polovica mater je ocenila kot svoj položaj zelo dober in slaba polovica kot dober. (Ena izmed sogovornic je izbrala oba.): »[...] Lahko bi bil boljši ampak tudi če bi bil zelo dober bi lahko bil boljši. [...]« (B23), »Pred mesecem ali dvema bi rekla da zelo slab, sedaj pa bi, zaradi nekaterih sprememb, ki so se v zadnjem mesecu zgodile, lahko rekla, da je dobro« (D25), »Zelo dober ali dober« (I39).

Ko so mi podale oceno sem jih prosila naj mi opišejo, zakaj ocenjujejo svoj položaj kot takšen in njihova mnenja razdelila v dve skupini. Skupino zadovoljstva z življenjskim položajem in skupino želje po spremembi. Dobra polovica študentk je s položajem zadovoljnih, ker uživajo z otrokom in v materinstvu, prav tako pa jih ima dobra polovica dober partnerski odnos: »Uživam v tem, da sem mami, to je res najlepša stvar kar se ti lahko naredi [...]« (A28), »S hčero odnos je takšen kot sem jaz [...] Lahko bi rekla da imam z njo dober odnos glih s tega vidika, da takrat ko jaz nisem ok, se učim da to povem na lep način [...]« (F34), »Otrok prinese veselje v tvoje življenje, izkazuje ti ljubezen [...]« (I40), »Tudi odnos s partnerjem je zelo dober, nisva se spremenila, četudi imava res zelo malo časa samo zase« (C32), »S partnerjem se dobro razumeva, mislim saj ni vedno tako, se znava tudi skregat, ampak za enkrat sva še vse konflikte uspela uspešno razrešit [...]« (E30), »ker sva se z rojstvom otroka s partnerjem še bolj povezala in skupaj premagujeva ovire na katere včasih naletiva« (H31). Eni od sogovornic prispeva k dobremu položaju odnos z materjo, ki se je, odkar živi na svojem, zelo izboljšal in je mati postala ena najboljših prijateljic. Čeprav je večina mater videla veliko spremembo v življenju z otroki, v času, sta dve izmed njih taki, ki svoj položaj vidita dober tudi zaradi možnosti časa zase: »[...] faks in delo za faks, mi dejansko pomenita sprostitev in »čas zase«, ker počnem nekaj, kar me zanima, kar mi bo prišlo prav, torej nekaj zase in svojo prihodnost.« (D26), »[...] in kaj naredila tudi zase.« (C31) Prav tako sta dve materi našli možnost za druženje s prijatelji, kar dopolnjuje dober življenjski položaj: »Hodim pa na predavanja tedenska za familiy lab, kjer se družimo potem in gremo na pivo. [...]« (F37), »[...] kar pa me ne ovira,

da se nebi družila s prijatelji [...]» (C31), isti materi pa svoj položaj vidita kot pozitiven zaradi finančne in materialne preskrbljenosti: »[...] Finančno sva preskrbljena, za kar pa je treba določenega žrtvovanja (veliko delama...), ampak mi veliko pomeni, da me ne skrbi kako bova prišla skozi mesec.« (C29), »[...] imam svoje stanovanje, ki mi je zelo všeč, ga tako urejam« (F33). Razlog za zadovoljstvo s položajem pa je ena izmed mater navedla kot dejstvo da je mladost prednost pri starševstvu, saj je potrebno veliko energije, ki jo mlad človek ima, čedalje bolj pa tudi ceni in spoštuje vzgojo svojih staršev in si želi za otroka enako vzgojo. Splošen razlog druge matere pa je bil, da je položaj dober, ker preprosto ima vse kar potrebuje, če pa česa nima, se lahko dogovori, tako da ji nič ne manjka.

Je pa tretjina mater izrazila svoje želje po spremembi oziroma nezadovoljstvo. Prva izmed mater si želi spremembo v partnerskem odnosu, druga je nezadovoljna z dojemanjem odnosov v svojem življenju in posledic, ki jih odnosi pustijo, tretja mati pa želi narediti magisterij in najti službo, ter imeti več časa za prijatelje, in tudi s tem stremljeva k boljšemu položaju.

4.13 MOŽNOST BOLJŠEGA ŽIVLJENJSKEGA POLOŽAJA

Sedem od devetih sogovornic meni, da bi njihov življenjski položaj lahko bil boljši, dve pa menita, da je dovolj dober: »imam hišo, partnerja, s katerim imava nek donos denarja-oba imava štipendiji, če pa kdaj pride na tesno pa starši pomagajo, mam vrt, v bistvu mam vse, si ne bi mogla boljš zamisliti.« (I45)

Ob vprašanju na katerih področjih bi lahko bilo boljše, je bilo kar nekaj različnih odgovorov: »Predvsem s strani odnosov s partnerjem, njegovo družino in prebivališčem.« (D29), največ študentk (tretjina) pa je izbrala varstva. Ena mati ima zgolj željo, da bi ji kdo občasno pomagal paziti na sina, da bi lahko v miru postorila gospodinjska opravila ali naredila kaj več za študij. Vrtec v študentskem domu in njegova povezanost s študentskim domom sta po besedah druge matere zelo lepo urejena, vendar je opozorila, da zna biti problem za matere, ki ne bivajo v študentskem domu, saj njihov otrok tega vrtca ne bo mogel obiskovati. Prav tako pa je podobno kot naslednja sogovornica izpostavila problem okoli popoldanskih varstev, v času ko ima na fakulteti obvezna predavanja ali vaje – zelo težko je namreč najeti nekoga, ki pazi otroka, saj je finančno breme s tem preveliko za matere študentke. Eni izmed mater sicer občasno hčer pazi prijateljica, vendar je sama mnenja, da mora biti otrok za svoj zdrav razvoj biti z osebami, ki so mu blizu, saj imajo

otroci (zaradi prevelikega števila), že v vrtcu manj osebni stik z vzgojiteljicami. Večja državna pomoč na področju financ je želja dveh mater. Tudi informacije so pogosto nedosledne in to je področje, ki bi se ga po mnenju dveh mater dalo izboljšati: »[...]ampak kar se pa informacij tiče, si pa dostikrat pač porinjen v to, da si greš brat zakon, ker dobiš neko informacijo in pol ugotoviš da to ni to«. (E37) »[...] ampak take, ki ti res dajo vse informacije, da če rabiš da ti prinesejo informacije na pladnju, da so tam ljudje s katerimi »operiraš po nekih postopkih« in je 100% zanesljivost.« (B24)

Poleg že zgoraj naštetih področij, pa so jih matere posamezno naštele še nekaj, ki bi si jih želele izboljšati. Želele bi večjo kvaliteto bivanja v študentskem domu, večje spoštovanje do mater študentk, omilitev predsodkov do mater študentk, možnost služenja denarja od doma, boljši odnos s partnerjem, več produktivnega dela za študij in več gibanja: »pa mogoče da ko imam čas, da bi malo bolj produktivno delala, ker včasih ko tamali zaspi, sem tako ooooh a lahko imam malo časa zase [...]« (G43), »Malce bi se lahko omilili predsodki da so večinoma nerazgledane, mlade mamice, nerazgledane.« (B28), »[...] Velikrat sem razmišljala o tem, kaj bi lahko počela, da bi denar lahko služila od doma [...] in kako bi lahko študijske obveznosti opravljala od doma.« (C33) Ena izmed mater pa je opozorila tudi omejeno delovanje kluba za študentske družine: »pa klub študentskih družin recimo-sicer deluje, ampak je malce omejen samo na študentske domove, je kar nekaj študentk, ki so odmaknjene, živijo doma in tudi če bi se organiziral nek dogodek, da so študentke nekje s Ptuja, težko pridejo na dogodek, kar zna biti zoprno.« (E38)

4.14 PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA MATER ŠTUDENTK

Matere študentke so podale kar nekaj predlogov za izboljšanje položaja, ki sem jih razdelila na šest področij. Največ mater (slabi 2/3) je podalo predloge za izboljšanje svojega položaja na področju študija. Tretjina jih je mnenja, da bi močno bili v pomoč prilagojeni roki izpitov za matere študentke. Ena izmed njih pa pravi da bi bilo boljše, če bi profesorji bolj razumeli situacijo mater in če bi imele možnost dostopati do snovi predavanja. Predloga dveh mater sta bila tudi podpora fakultet odločitvi za materinstvo v mladih letih in omogočanje prostorov, kjer bi matere študentke lahko v času obveznih vaj/predavanj podojile otroka: *»Včasih bi bilo dobro tudi to da bi si lahko kolokvije in izpite postavila v svojem tempu, ker pač nimam 24 ur časa, da se učim in opravim po 3, 4*

izpite na teden« (A34), »Glede faksa, da bi bilo kaj več osebnega dogovarjanja s profesorji in možnosti za dodatne roke, ali pa imaš več delnih izpitov, mislim da bi bila to edina taka stvar« (F41), »želim si podporo fakultet, da bi se več študentk lahko odločilo za otroka, brez da bi morale študij dat na stran« (C36), »Nekateri profesorji bi se morali predvsem zavedati, da je velika razlika v tem da se ne učiš, ker se zabavaš in lenariš in popivaš v Ljubljani, ali pa da se ne učiš, ker imaš doma otroka, ki mu želiš posvetiti svoj čas [...]« (A32), »Kar bi blo valda ful lažje, pa ne vem če je to ravno najbolj fer do drugih, ampak da bi mogoče določeni roki izpitov bili malo prilagojeni,[...]« (G45)

Predlogi so se vezali tudi na področje informacij (tretjina mater) – podan je bil predlog za obstoj ustanove, ki bi imela točne informacije v vezi z materinstvom, predlog da bi bila ena oseba, pri kateri bi bilo možno dobiti informacije o vseh pravicah in obstoj brošur, ki bi imele zbrane vse informacije za matere študentke, da ne bi bilo potrebno za informacijami brskati po internetu. Na področju spoštovanja je bil zanimiv predlog, da bi z oglaševanjem razbijali predsodke o mladih materah ter da bi bilo potrebno splošno podpirati materinstvo v mladih letih: »Ja ne vem, s kakšnim oglaševanjem, s kakšno oddajo na 24 ur, po navadi vsi to gledajo, da bi bila oddaja ali pa kakšen intervju obstajal, da bi se ga predvajalo po tv in bi vsi videli izkušnje teh mam« (B29)

Izboljšave na področju finančnega stanja si želi tretjina mater - ena večjo državna pomoč, kritje potnih stroškov, v primeru da mati ne živi kraju šolanja, dve pa razmišljata o možnosti dela od doma, kjer bi lahko zaslužili in bili hkrati z otrokom: »Tako kot je podpora za sofinanciranje študentskih domov, bi morala biti podpora za to, da živiš doma in bi povrnili vsaj del potnih stroškov.« (A31), »Ja, glede financ, da bi lahko služili več, vendar ne moremo, ker ni časa. Ali da bi se organizirale mamice, da bi skupaj delale z otroki za družbo, ne vem za karkoli, to je ena ideja« (B33).

Dve materi sta imeli predloge tudi na področju varstva otrok – predloga sta bila, da bi klub študentskih družin financiral varuško, ki bi jo lahko starši vnaprej rezervirali za popoldanska varstva, drug predlog pa je bil, da bi bil še kakšen študentski vrtec na drugi lokaciji, kot samo v Rožni dolini: »Glede varstva bi lahko bilo kot že pred časom, ko je klub organiziral-so najeli, plačali neko varuško, si si jo lahko rezerviral, oziroma nekako tako, takrat me še ni bilo tukaj, tako da ne vem točno, pač to bi bila stvar, ki bi marsikomu prišla prav« (E41), » obstaja študentski vrtec v Rožni dolini, ampak bi bilo dobro, da bi bil še kje drugje, ker nismo vsi študenti v študentskih domovih v Rožni dolini...« (I48).

Še zadnje področje na katerem je bil podan predlog s strani ene od sogovornic, pa je

področje stisk. Sogovornica je omenila predvsem možnost pogovora o stiskah po porodu: *»Sama bi, zaradi situacije, ki se mi je zgodila in upam, da se to ne dogaja pogosto, potrebovala predvsem takšno podporo, torej da je nekje možnost, da spregovoriš o spremembah in stiskah, v katerih se znajdeš po rojstvu otroka in jih nisi predvidel, niti nisi mogel.«* (D31)

Iz rezultatov, ki sem jih dobila lahko odgovorim na raziskovalna vprašanja postavljena tekom na začetku raziskave.

Življenje mater študentk se je z rojstvom otroka najbolj spremenilo na področju časa, saj imajo prostega časa (skoraj vse) precej manj, predvsem pa se morajo dosti bolj organizirati. Če je bil prej študij glavni oz. eden izmed glavnih elementov mater študentk, ga je sedaj nadomestil otrok in je študiju namenjen čas, ko matere niso z otroci. Materam so podpora tekom nosečnosti večinoma predstavljali partner in starši, po rojstvu otroka pa partner in družina nasploh. Med drugim pa tudi prijatelji, sošolci, zdravstveno osebje, profesorji,... V času nosečnosti je bila največkrat prisotna čustvena in psihična opora, ki sta prisotni tudi v času materinstva, vendar je dejanje, ki sedaj največ materam (skoraj vsem) predstavlja oporo varstvo otroka. Svoj življenjski položaj matere vidijo kot dober. Vloga matere jih navdušuje, prav tako pa so finančno kot čustveno dobro preskrbljene. Želijo pa si predvsem bolj dosegljivo varstvo otrok, večajo finančno pomoč države in natančno posredovanje informacij o svojih pravicah.

5. RAZPRAVA

Po Statističnem uradu RS je v Sloveniji v šolskem letu 2016/2017 študiralo 45749 žensk, od tega jih je bilo 38398 mlajših od 27 let. (Statistični urad RS, 2018) Rednim študentkam vsekakor študij predstavlja jedro, okrog katerega potem se posledično vrti njihov vsakdan. V prostem času so se moje sogovornice veliko družile s prijatelji in preživljale čas po svoje. Zanositev je bila za slabo polovico mater povsem nepričakovana. Ena izmed teh študentk je omenila, da je sprva doživela šok. Ko je nosečnost nepričakovana izkušnja, ki pa s sabo prinese številne obveznosti, lahko kdaj bodoča mati izgubi občutek kontrole nad svojim življenjem. Mnoge se (čeprav v tem primeru ni trajalo dolgo) dlje časa trudijo, da spet najdejo rdečo nit svojega življenja. (Miller, 2005) Zgolj dve izmed mater sta nosečnost načrtovali, ena izmed njiju sicer ni vedela, kaj točno nosečnost pomeni zanjo, ostale pa so se o njej pogovarjale s partnerji in so si želeli otroka, vendar nikoli ni prišlo do točke, ko bi se zavestno odločili zanj, ampak so se raje prepustili naključju.

Velika sprememba, ki sem jo opazila tekom pogovorov, pa vendar jo je omenila zgolj ena izmed mater, je čas preživet s prijatelji. Ob opisih dneva pred rojstvom otroka je vsaka omenjala druženje, kavice, sprehode, ... po rojstvu pa je samo ena mati omenila, da si vzame čas za druženje s prijatelji. Čas, ki je bil prej namenjen njim in študiju, je sedaj postal čas, ki ga namenijo otroku, pa kolikor seveda gre tudi partnerju. Študij pride na vrsto šele za otrokom. Tudi gospodinjska opravila so stvar, ki je pred porodom niso omenjale, po porodu pa jih bolj opazi slaba polovica mater.

Spremembe v načinu življenja in v pogostosti porodov, so vplivale na konstrukcijo materinstva v moderni dobi. Veliko število žensk se šele tekom materinstva sooči s skrbjo za otroka, ki je zanje nekaj povsem novega. Zelo kratko je namreč obdobje med nosečnostjo in pričakovanjem materinstva do poroda in skrbi za otroka, ki je popolnoma odvisen, zato imajo matere malo časa za priprave na novo življenje. (Miller, 2005)

Ker so dnevi velikokrat prekratki za vse obveznosti, morajo matere študentke zelo dobro znati razporediti svoj čas. Večini je to glavni izziv, saj imajo poleg manj časa zase, tudi manj časa za partnerja, prijatelje, učenje, saj otrok, sploh če še ne hodi v vrtec, zahteva vso njihovo pozornost. Ob otroku so nekatere postale bolj odgovorne, vnesle red v svoje življenje, znajo pa tudi pogledati na situacijo iz drugega zornega kota.

Postati in počutiti se kot mati je v resnici bolj dolgotrajen proces in ga ne določa zgolj rojstvo otroka. Vsaka ženska potrebuje svoj čas, da se razvije kot mati, vendar pa za družino, prijatelje in druge ljudi, s katerimi se srečuje postane mati takoj ob rojstvu otroka in ta identiteta nadvlada nad drugimi. (Miller, 2005)

Matere so svoje življenje pred materinstvom videle popolnoma različno, ena me je tudi opozorila, da sedaj razmišlja povsem drugače, takrat pa ne bi svojega življenja videla tako. Če bi želela skupinsko povzeti njihova razmišljanja in poimenovanja njihovih življenj pred materinstvom, bi bilo to zagotovo brezskrbnost, živeti življenje po svoje in imeti sebe na prvem mestu. Dve materi sta sicer čas pred materinstvom občutili močno natrpan z obveznostmi, za ostale pa je bilo bolj prosto in svobodno.

Čas materinstva pa je prinesel organiziranost, spremembo vrednot, zavest, red, zabavo, srečo in tudi odgovornost. Več časa kot so ženske v materinstvu, bolj postajajo strokovnjakinje na tem področju. Dobijo zaupanje v svoje materinske sposobnosti in občutek kontrole nas svojim življenjem. (Miller, 2005)

Vseeno pa je pomembno, da si tudi v obdobju materinstva vzamejo čas zase (ali s kakšno meditacijo, športom, jogo, ...), saj bodo tako bolj spočite, se znebile stresa, kar bo tudi boljše za otroka. (McGrail, 1996)

V času nosečnosti so bili materam v največji meri opora partner in starši, prav tako pa tudi partnerjevi starši in stari starši mater študentk. To kaže na dobro povezavo in zaupanje mojih sogovornic v družini. Nekaterim so bile opora prijateljice, ena od mater pa je omenila, da so nanjo nekako »pozabile«. Čustvena in psihična opora je predvsem tisto, kar so v tem času najbolj potrebovale, saj je bilo to za skoraj vse presenečenje, ki je zahtevalo določene priprave na novo življenje, ki se bo zgodilo. Prav tako pa skrb bližnje okolice za matere, finančna in materialna podpora. Sploh za materialno je ena od sogovornic omenila koliko pomeni, ko ti nekdo prinese nekaj, pa je lahko malenkost, ampak imaš vseeno nekaj manj na skrbi. Finančna podpora staršev je bila pri mojih sogovornicah povsem različna – nekatere je niti niso omenile, druge pa so dale nanjo velik poudarek.

Kričaj Korelc (2005) v svojem članku omenja, da se sicer ekonomska odvisnost mladih parov od staršev precej podaljšuje zlasti zaradi šolanja. To sem lahko opazila tudi sama, saj so matere, katerih partner je še vedno v procesu šolanja, znatno bolj poudarile finančno podporo s strani staršev.

Po porodu so partnerji precejšnja opora kot pomoč pri vzgoji otroka in kot bližnji, kateremu se lahko zaupajo v svojih stiskah, težavah in ljuba oseba, ki ji matere poleg otroku posvetijo svoj čas. Pomembno je, da si mati in partner vzameta čas drug za drugega, da se njun odnos ohranja in raste. (McGrail, 1996)

Tudi mojim sogovornicam sta v času materinstva partner in primarna družina ostala največja podpora. Bolj pa so tudi matere videle podporo v lastnih materah. Marsikatera sogovornica je omenila, da je bila tudi njena mati mlada, ko je prvič rodila, bil je tudi primer, ko je bila mati sogovornice še študentka, tako da je lahko povsem razumela hčer. V svojem življenju so namreč matere študentk že izkusile materinstvo in usklajevale skrb za otroke s partnerskim odnosom, službo in domom. Z leti, ko otroci odrastejo, pa matere začnejo bolje razumeti svoje življenje in tako postanejo vir modrosti in nasvetov svojim odraslim otrokom. (Kompan Erzar in Poljanec, 2009)

Kompan Erzar in Poljanec (2009, po Mc Goldrick 1988) pa govorita tudi o tem, kako so babice lahko ob vnukih bolj sproščene, kot so bile ob svojih otrocih in bodo znale ovrednotiti starševstvo svojih otrok. Ko pa bodo prihajale stiske, bodo vseskozi verjele, da bodo njihovi otroci le-te lahko rešili. Tudi preko intervjujev, posebej med opravljanjem enega izmed njih, sem dobila občutek resnične spodbude mam, oziroma babic. Udeleženka je dejala, da je bila največja opora njena mati, ker ji je preprosto dala občutek, da zmore. Eni izmed mater pa je bil, zaradi lažje dosegljivosti, boljša podpora oče, ki ji je s pogovorom nudil največjo oporo. Tudi očetje so kot podpora pomembni, saj dajo svojim odraslim otrokom vedeti, kako verjamejo vanje, da bodo z delom in trdom ustvarili svoj svet spoštovanja in vrednost. (Kompan Erzar in Poljanec, 2009)

Ko so matere oddaljene od družine, je potreba po vzpostavitvi socialne mreže še bolj nujna. Matere, ki živijo v študentskih domovih, se lahko tako povežejo z drugimi starši, s katerimi lahko potem preživljajo prosti čas. Ena od mater je povedala, da je zanj študentski dom zelo pomemben, saj sta njena in partnerjeva družina kar daleč stran. Podobna situacija pa je tudi pri ostalih družinah v študentskem domu, zato si tudi medsebojno pomagajo. Seveda kdaj pride tudi do kakšnega konflikta, vendar jih uspešno rešujejo. Pomoč pride v poštev predvsem pri kakšnem varstvu, saj se družine dobro poznajo in je tako za starše kot za otroke izmenično varstvo v nujnih primerih velikega pomena. Otrok namreč v stiku in varstvu z bližnjimi osebami dobi občutek ljubezni in varnosti, na podlagi katere razvije značaj, pogum in samozavest. (Bergant, 1981)

Ena izmed sogovornic je tudi posebej poudarila, da ji je pomembno, da je njen otrok z ljudmi, ki so mu blizu in za varstvo težko dobi nekoga, ki bi se res osebno posvečal otroku (že v vrtcu otroci preživijo osem ur, kjer na njih ne morejo gledati osebno), zato je varstvo pri znanih osebah, skupaj z njihovimi otroci, zelo dobrodošlo.

Čeprav so še vedno tretjini študentk opora prijatelji, pa sem dobila občutek, da so nekako manj opazni. V času, ko ženska prvič postane mati, je zanjo še vse novo in svet se vrti okoli otroka. Sama opažam, da mlade matere, sploh če so študentke, v prvih mesecih materinstva nimajo časa hoditi za pijače, druženje, zabave, ki so najbolj pogosta oblika stika s prijatelji. V ekonomsko-socialni raziskavi mladih družin v Sloveniji je bil primer mlade matere, s katero so prijateljice prekinile stike, ko se ni odzvala njihovim vabilom na zabave. Še ena udeleženka pa je obisk prijateljice, ki je mlada mati, videla kot muko, saj naj bi ta govorila samo o svojem sinu. (Kuhar in Ule, 2002)

To vidim kot spremembo vrednot žensk, ki postanejo matere. Otroka postavijo na prvo mesto, vse ostalo pa pride za njim. Prijatelji, ki to lahko razumejo ali pa se vsaj trudijo razumeti, ostanejo ob njih, kar so potrdile tudi matere študentke s katerimi sem govorila – prijateljice so ob njih ostale, četudi se ne vidijo več vsak dan in tiste prave so jim prav tako v oporo, ko jih potrebujejo. Materam študentkam dosti pomenita tudi finančna in materialna podpora družine in prijateljev, saj otrok prinese s sabo tudi stroške. Delati, študirati in skrbeti za otroka pa je težko in nekaterim žal vse troje ne uspeva, zato so še toliko bolj vesele vsake malenkosti, pa naj bo v obliki denarja ali pa materialnih dobrin.

Študentke so kot podporo izven osebnega okolja zelo pohvalile zdravstveno osebje – kot profesionalce, ki znajo usmerjati, preprosto kot ljudi, ki njihovo odločitev za materinstvo sprejemajo z navdušenjem. Zdravstveni domovi so usmerjeni k zdravju in ustvarjanju pogojev za zdravje, zdravstveno vzgojo ter poučevanje varovancev in svojcev. Kakovostno delo zdravstvenega osebja se odraža v upoštevanju pacientov (v tem primeru mater študentk), da se lahko na podlagi tega vzpostavi demokratičen in partnerski odnos. (Zorec, 2001)

Ena izmed mater je posebno pohvalila patronažno sestro in njeno prijaznost ter nasvete, ki so bili v pomoč njej in partnerju. Medicinske sestre namreč skrbijo za ustvarjanje dobrega medosebnega odnosa, za kar je potrebna uspešna in učinkovita komunikacija. Starše osveščajo z informacijami ter jih poučujejo o njihovih in otrokovih pravicah. (Zorec, 2001)

Tudi profesorji igrajo pomembno vlogo podpore, čeprav ne vsi. Matere imajo občutek, da

bi nekateri lahko bili bolj razumevajoči, jim pa vseeno veliko pomeni, da se lahko dogovorijo glede študijskih obveznosti in kdaj kakšne izpustijo ali pa so kaj imele možnost opraviti že med nosečnostjo. Razlike se odražajo tudi v tem, katero fakulteto obiskuje študentka – na splošno je nekaj mater povedalo, pa tudi sama sem tekom pogovorov dobila občutek, da so profesorji, ki poučujejo na pedagoški ali fakulteti za socialno delo, bolj pripravljeni prisluhni materam in se jim zdi razumljivo, če matere na predavanja ali vaje pripeljejo s sabo otroka. Že Jože Ramovž je leta 1995 napisal, da mora biti šolanje za socialno delo postavljeno tako, »da povratno usposablja celotno družbo za samopomoč in dobrohotno medčloveško solidarnost z vsemi ljudi v težavah«. (Ramovž, 1995, str. 217) Njegove besede, sploh »povratno usposabljanje«, si sama interpretiram tako, da morajo tudi profesorji biti tisti, ki dajejo študentom zgled in jim v primeru mater študentk pokažejo kako delati z razumevanjem in empatijo. Pojavilo se je tudi mnenje, da so bolj razumevajoči profesorji, ki delujejo na podlagi lastnih izkušenj. S tem mnenjem bi se sama strinjala, saj menim, da je že narava človeka taka, da znatno lažje razume situacije, v katerih je že bil in jih izkusil, o neizkušenih situacijah pa je težko soditi in si jih lahko napačno predstavljamo.

Ob vprašanju o zunanji podpori, sem dobila tudi zanimiv odgovor, da mladega materinstva pri tisti posameznici ni nihče obsojal, kljub temu da je mlada in še vedno študentka. Druga mati pa ima izkušnjo, ki gre še korak dlje – ne samo, da je ni nihče obsojal, okolica jo tudi občuduje, da zmore biti mati, študirati in delati hkrati, ... Stranke v lokalu, kjer dela, so ji večkrat namenile kakšno prijazno besedo in z njo poklepetale.

Glede na to, da je bil internet najbolj pogost vir informacij, menim, da so matere res največ o svojih pravicah iskale popolnoma same. Referat šole in center za socialno delo pa sta bila naslednja najbolj pogosta vira informacij. Posebej za center sta dve materi izpostavili povsem različno mnenje. Ena je imela pozitivno izkušnjo, jih pohvalila, da so »res prijazni in vse povedo«, druga pa je povedala, da tam preprosto ni dobila ustreznih informacij. Menim, da je to povsem odvisno od centra oziroma od zaposlenih ter od tega, kako znajo materam ustrezno podati informacije. Klub študentskih družin, ki je tudi bil med viri informacij, ima pregledno urejeno spletno stran, kjer lahko študentke najdejo informacije zase. Glede na to, da sta ga omenili samo dve študentki, pa sklepam, da matere »pozabijo na klub«, ali pa so mnenja, da informacije, ki jih dobijo tam, bolj koristijo zgolj prebivalkam študentskih domov.

Zadovoljivo je dejstvo, da so vse matere ocenile svoj življenjski položaj kot dober ali zelo dober – več mater kot zelo dober. Uživanje z otrokom in v materinstvu, je bil najbolj pogost razlog za to. Otrok potrebuje varnost in ljubezen, ki sta tudi pomembna dejavnika pri vzgoji, prav tako pa podlaga, da otrok sam razvije ljubeznivost, sočustvovanje in razumevanje drugih. (Bergant, 1981) Ob pripovedi mater je bilo moč zaznati tisto pristno veselje in skrb za novo bitje, ki je vstopilo v njihov svet in ga obrnilo na glavo. Dober odnos s partnerjem in njegova pomoč, pa sledita takoj odnosu z otrokom in ga izpopolnjujeta. Alenka Švab (2001) je sicer mnenja, da se še vedno kažejo nejasnosti v tem ali je oče dandanes na splošno bolj vpleten v vzgojo otroka in večja pomoč materi ali pa je vse skupaj zgolj iluzija in je mati še vedno tista, ki ima na skrbi vse. Sama sem sicer mnenja, da je odvisno od primera, vendar sodeč po pogovorih z materami študentkami in po vsakdanjih pogovorih z materami, ki so to postale v zadnjih letih sklepam, da je vedno več partnerjev, ki so v vzgoji otroka enakovredno udeleženi.

Spodbudno se mi zdi dejstvo, da dve materi še vedno redno najdeta čas zase in da sta (četudi samo dve) takšni, ki imata še vedno redne stike s prijatelji. Prijatelji so namreč vir življenjskega zadovoljstva, predstavljajo ljudi, ki jih imamo radi, delimo z njimi naše interese, najbolj pomembno pa je to, da z njimi preživljamo prosti čas, se z njimi pogovarjamo, nam pomagajo reševati probleme in so nam nasploh pomagajo z nasveti. Ko pride do pomanjkanja prijateljstva, posameznika prevzame osamljenost, zdi se mi, da mu primanjkuje podpore in da je izoliran. Zaradi tega je zelo pomembno imeti socialne stike kot je prijateljstvo, da lahko drugemu podelimo svoje stiske in težave ter se s tem razbremenimo. (Šumak in Bešlin, 2002)

Ule in Kuhar (2003) v svojih raziskavah ugotavljata, da so ekonomski razlogi eni izmed zelo pomembnih, zaradi katerih se mladi manj odločajo za starševstvo pri mladih letih. Pri zaposlovanju se namreč pojavljajo negotovosti, lastna stanovanja so težko dostopna, matere pa imajo zaradi porodniške, koriščenja dopusta ipd. težave z delodajalci. Sama pa sem pri svojih intervjujih prišla do spodbudnih rezultatov, in sicer da so matere študentke zadovoljne s svojim položajem tudi zaradi finančne preskrbljenosti in ker imajo vse kar je potrebno.

Ena od mojih intervjuvank je izpostavila tudi dejstvo, da je bolje imeti otroke mlad. Tudi na blogu sem našla prednosti mladega materinstva, ki jih je avtorica opisala na podlagi lastne izkušnje. Ko si mlad imaš veliko energije, zato vstajanje ponoči ni težava. Prav tako

je manj možnosti za kromosomske napake pri otroku, porod je lažji in hitrejši, tudi spremembam se je lažje prilagajati. (Melita Ivana, 2017)

V pogovoru z materami je bilo večkrat ob vprašanju o življenjskem položaju neposredno in včasih posredno slišati besede: »Nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše!«. Vse, razen dveh mater, so mnenja, da bi položaj lahko bil boljši, razlogi, zakaj pa boljši še ni, pa so odvisni tako od njih samih kot od zunanjega okolja. Kar pa sem opazila, je bilo to, da matere gledajo na želene spremembe tudi iz pozitivnega vidika. Če pogledam primer ene od intervjuvank, si želi sprememb na področju informacij, konkretno večjo zbranost informacij na enem mestu, hkrati pa je tudi pohvalila, da se odgovorni že zdaj trudijo za to, da jim to omogočajo. Druga intervjuvanka si želi boljšega odnosa s partnerjem, v zadnjem delu intervjuja pa je dodala, da ji brez podpore partnerja in staršev, ne bi uspelo izpeljati nosečnosti in poroda. Moški in ženske namreč v partnerskem odnosu potrebujejo drug drugega, tako da se dopolnjujejo in sta oba partnerja enakovredna, potrebno je spoštovanje in vzpostavljanje pristnega odnosa, ki ju dopolnjuje. (Tepavčević, 2005) Še ena intervjuvanka si želi sprememb v svojem osebnem doživljanju in hkrati opaža, da je že sposobna situacije se lotiti drugače in jo razrešiti s pomočjo pogovora. Ena od mater je tudi omenila splošne predsodke o mladih materah, češ da so »nesposobne in neumne«. Prijatelji včasih mladih mater ne razumejo in veliko ljudi je prepričanih, da same ne zmorejo, so neodgovorne in niso dovolj dober starš. (Melita Ivana, 2017) Kljub temu opaža, da se čedalje več mladih deklet odloča zgodaj postati mati. Na podlagi tega lahko sklepam, da imajo že dokaj dobre temelje za izboljšanje svojega življenjskega položaja oziroma stvari, ki jih motijo, tako z lastnim trdom kot s pomočjo ljudi, ki jih obkrožajo.

Nekako sem pred opravljenimi intervjuji pričakovala, da se bo največ predlogov mater študentk vezalo ravno na študij. Predlogi pa so bili različni, velikokrat vezani na to, katero fakulteto obiskujejo študentke. Med materami, pa tudi na splošno v okolju študentskih domov Rožna dolina, kjer prebivam sama, veljata Fakulteta za socialno delo UL in Pedagoška fakulteta UL materam bolj prijazni fakulteti. Rekla bi, da predvsem zaradi samih študijskih programov in čuta za ljudi, ki je na obeh fakultetah nujno potreben. Tudi splošno gledano, se odnos profesorjev razlikuje od fakultete do fakultete. Matere bi si v glavnem želele prilagojene roke izpitov, saj jim velikokrat zmanjka časa za redno učenje in bi jim roki, ki bi si jih lahko postavile same, delo močno olajšali. Veliko pa jim pomeni tudi podpora in razumevanje profesorjev, sodeč po njihovi neverbalni komunikaciji ob intervjujih, bi rekla da celo več kot možnost samostojnega postavljanja izpitov.

Izkušnje o dostopanju mater do informacij so različne, tako dobre in slabe. Kar pa jim manjka in kar bi si želele so brošure, preko katerih bi lahko dostopale do informacij in tudi osebe, ki bi jim lahko informacije obrazložile in bile na voljo za dodatna vprašanja. Matere so si zaželele tudi večje finančne pomoči države, kakšnih oglasov, s katerimi bi se razbijali predsodki in večalo spoštovanje ter ukrepe glede varstva (bil je podan predlog glede gradnje novega vrtca).

Mnogokrat se v vsakdanjem življenju pojavi podcenjevanje stisk mater po porodu ter se pod vzdevkom hormoni in spremembe označuje za nekaj, kar bo minilo samo po sebi. (Drglin, 2006) Pomembno je, da imajo matere možnost se o svojih občutkih s kom pogovoriti. Naj bo to zaradi posledic sprememb na njihovem telesu, dejstva, da imajo bitje, za katerega so od zdaj naprej odgovorne, sprememb v partnerskem odnosu, odnosu z družino, ... Združenje Naravni Začetki, je prva nevladna organizacija v Sloveniji, ki se posveča težavam žensk v poporodnem obdobju. Imajo telefonsko linijo, preko katere informirajo, podpirajo in svetujejo. Lahko gre za enkratni ali večkratni pogovor, kakor je pač potrebno. (Drglin, 2006)

V sklopu raziskave so bile prikazane vsakodnevne izkušnje mater študentk. Lahko rečem, da so zaključki o življenju mater študentk, ki so bile moje intervjuvanke precej dobri. Med intervjuvankami bi si še želela kakšno mater samohranilko, vendar sem ob svojem iskanju žal našla zgolj eno. Vseeno pa mislim, da mi je tekom raziskave uspelo prepoznati skupne točke mater študentk in jih ustrezno predstaviti.

6. SKLEPI

- Matere študentke so dneve pred materinstvom preživljale na različne načine, vsem pa je glavno nit dneva predstavljajo šolanje (študij, srednja šola) ali delo (pripravnništvo, študentsko delo).
- Dve materi sta nosečnost načrtovali, tretjina je ni, slaba polovica mater pa se je zavedala možnosti zanositve
- Po rojstvu otroka postane otrok in stvari povezane z njim usmerjevalec celotnega dne, študij pa se znajde na drugem mestu. Ostalo, kar matere počnejo, pride na vrsto, ko se ne posvečajo otroku ali študiju.
- Največja sprememba, ki jo matere študentke opazijo v življenju brez in z otrokom, je v času, oziroma njegovi organizaciji, tudi v tem, da je manj časa zanje, za partnerja, ... Otrok je postal središče njihovega vsakdana, pa tudi vir energije, prinesel pa je večjo skrb in odgovornost. Materam so se začele dogajati tudi vsakdanje spremembe opažajo več reda, več gospodinjskih opravil, ...
- Pred materinstvom so matere študentke povsem različno opisovale svoje življenje, vsem pa je bila skupna svoboda, svoja volja in večinoma (razen pri eni materi) manj natrpani dnevi.
- V času materinstva pa so se stvari bolj spremenile, več je obveznosti, odgovornosti, sreče, spremenil se je njihov način življenja in dojemanje življenja.
- Večina mater študentk ima partnerja, ena mati je poročena, ena zaročena in ena samska (mati samohranilka), vsi partnerji/možje/zaročenci mater, pa so tudi očetje otrok.
- Vse matere, razen matere samohranilke, živijo s svojim partnerjem/zakoncem/zaročencem. Najpogosteje je to stanovanje partnerjeve družine, tretjina mater živi v študentskem domu, ena v partnerjevi hiši in ena v hiši lastne družine
- V času nosečnosti je bil materam študentkam najpogosteje opora partner, pa tudi starši in partnerjevi starši. Širša družina, prijatelji, stari starši, tete, sošolci, sodelavke in profesorji so določenim materam prav tako predstavljali podporo. Matere so dobile največ čustvene in psihične podpore, pa tudi skrb, materialno in finančno podporo, pomoč pri vsakodnevni opravi in možnost dogovorov pri študiju.

- V času materinstva največ materam prav tako predstavljata oporo partner in družina. Veliko mater je izpostavilo predvsem svojo mater, zgolj ena mati študentka očeta in tretjina mater študentk oba starša. Stari starši in partnerjevi starši so še vedno vidni kot podpora, vendar v manjšem številu primerov kot prej. Prav tako tudi teta, prijatelji in sošolci. Bolj pa so povezane s starši v študentskem domu. Največjo podporo večini mater predstavlja partner oziroma zakonec, pa tudi mati, oče, teta, družina nasploh in prijatelji.

- Izven osebnega okolja matere študentke podporo največkrat doživljajo s strani profesorjev in zdravstvenega osebja. Tudi naključni mimoidoči nekaterim predstavljajo podporo, prav tako pa stranke na delovnem mestu, svetovalne delavke in CSD. To podporo matere največkrat doživijo kot razumevanje in posluh zanje, pa tudi opravičeno odsotnost pri študijskem procesu, v obliki informacij, pomoči pri varstvu otrok, navdušenju ob odločitvi za materinstvo, občudovanju okolice in pozornosti okolice do mater.

- Matere študentke so do informacij o svojih pravicah prišle na različne načine, najpogosteje pa je bil vir njihovih informacij internet. Pozanimale so se tudi na univerzi, referatu fakultete, na CSD, kjer sta imeli dve materi povsem drugačno izkušnjo, pri starših, teti, Klubu študentskih družin, osebah v podobnem položaju, ena izmed mater pa pravic, kot mati študentka, ne koristi.

- Svoj življenjski položaj večina mater ocenjuje kot zelo dober in manjšina kot dober. Zadovoljne so s položajem predvsem, ker uživajo v vlogi matere in imajo dober partnerski odnos. Kot ostale stvari pa so tudi posamično omenjale dober odnos z materjo, čas zase in za prijatelje, dejstvo da so finančne preskrbljene, imajo vse, kar je potrebno in da je mladost prednost pri materinstvu. Nekatere izmed mater pa so nezadovoljne s svojim osebnim doživljanjem, partnerskim odnosom, osebnimi cilji in pomanjkanjem časa za druženje s prijatelji.

- Skoraj vse matere so mnenja, da bi njihov življenjski položaj lahko bil boljši, dve pa menita, da je že dovolj dober. Nekatere matere študentke so pohvalile položaj z vidika tega, da imajo podporo partnerja in družine, da se odgovorni trudijo zbrati informacije o njihovih pravicah na enem mestu, da je za stanovanje v študentskih domovih dobro poskrbljeno in da so v stiku z ostalimi študenti. Vseeno pa bi se položaj po mnenju mater študentk lahko izboljšal na področju varstev, finančnem področju, bivanju v študentskem domu, informacijah, spoštovanju mater študentk, predsodkih do mater študentk, možnostih

služenja denarja, odnosu s partnerjem, klubu študentskih družin, času za študij in rekreiranju.

- Predlogi mater študentk za izboljšanje njihovega položaja so se vezali na različna področja, največ pa ravno na študij. Želeli bi si prilagojene roke izpitov, večje razumevanje profesorjev, dostopnost do snovi, predavanj in prostor za dojenje. Informacije so naslednje področje, matere študentke pa si tu želijo predvsem večjo zbranost informacij na enem mestu ali v obliki brošure, osebe ali pa kar celotne ustanove. Želijo si tudi splošno podporo odločitvi za materinstvo v mladih letih in oglaševanje za razbijanje predsodkov o mladih materah. Prav tako bi jim prav prišla večja finančna pomoč države in možnost dela od doma. Tudi gradnja študentskega vrtca še na drugi lokaciji bi bila dobrodošla in možnost najema varuške preko Kluba študentkih družin. Potrebna bi bila tudi možnost pogovora o stiskah po porodu.

7. PREDLOGI

Tekom tega poglavja bi rada podala predloge, ki so se mi utrili po pogovorih z materami študentkami.

Ker bi želela materam študentkam olajšati delo na fakulteti, predvsem izpitna obdobja, hkrati pa se izogniti neodobravanju študentov, bi predlagala, da bi mati študentka imela tekom študijskega leta tri bonuse. Bonus bi bil možnost postaviti si rok izpita v dogovoru s profesorjem. Matere študentke bi si lahko tako tri izpite postavile tako, da bi jim časovno bolj ustrezali in bi učenje lažje kombinirale skupaj s skrbjo za otroka. Posledično bi bile manj obremenjene, dosegale boljše ocene pri študiju in imele več energije za otroka. Problem vidim tudi v varstvu, saj so vrtci odprti v dopoldanskem času, za popoldansko varstvo pa je potrebno nekoga najeti, kar je finančno velik zalogaj. Moj naslednji predlog bi zato bil, da profesorji dovolijo prisotnost otrok na predavanjih in vajah, v primeru, ko mati nima varstva. Kar se tiče fakultet pa bi podala še dva predloga. Prvi bi bil podpora fakultet materinstvu. Sama to vidim v načinu, da bi se po fakulteti obesili kakšni letaki, prijazni materam študentkam. Imeli bi na primer slogan »Tudi matere so lahko študentke.« Način, da bi dali študentkam vedeti, da bodo sprejete, pravtako pa ne bo deloval kot vsiljevanje materinstva v študentskih letih. Drugi predlog pa bi bil prostor za dojenje, ki bi ga imela vsaka fakulteta. Manjši prostor s stolom in manjšo mizico, kjer bi lahko mati v miru podojila svojega otroka, saj vsem materam gotovo ne ustreza, da morajo to, če je potrebno, početi na hodniku ali na stranišču.

Ker je študentski vrtec dosegljiv samo študentkam, ki prebivajo v študentskem domu Rožna dolina, bi predlagala, da država zgradi še en študentki vrtec, na povsem drugi lokaciji, na primer Bežigrad ali pa Rudnik. Tako bo omogočen vrtec tudi ostalim staršem, ki ne živijo v študentskih domovih.

Moj naslednji predlog pa bi se navezoval na informacije. Študentska organizacija Univerze v Ljubljani in prav tako v Mariboru bi na vse fakultete poslala brošure, ki bi se navezovala na pravice študentskih družin, postavljene pa bi bile na vidnem mestu. Brošure bi postavila tudi v zdravstveni dom za študente, posebej v ginekološki oddelek, kamor zahaja več deklet. Na ginekološkem oddelku bi bili, za tiste, ki se raje poslužujejo elektronskega iskanja informacij obešeni tudi naslovi internetnih strani, na katerih so zapisane pravice mater študentk. Na centru za socialno delo bi določili zaposleno, ki bi jo lahko matere

študentke kontaktirale ali osebno prišle do nje, če bi bila kakršnakoli nejasnost glede pravic.

Zadnji predlog pa je, da bi na glavnih mestih študentskih organizacij, tako v Ljubljani kot v Mariboru, imeli pisarno, ki bi služila kot posvetovalnica materam, ki imajo kakršnakoli vprašanja ali težave po porodu. Svetovalke v teh pisarnah vidim kot profesionalne, informativno in strokovno podkovane socialne delavke/-ce, ki bodo ob stiskah v podporo in pomoč materam. Socialne delavke bodo tako neprekinjeno v stiku z materami študentkami, kjer bodo lahko poleg prošnje po pomoči, sprejemale tudi njihove predloge za izboljšanje položaja.

Socialno delo ima velik pomen pri materah študentkah kot pri mladih starših nasploh. Vse pravice se namreč urejajo preko centrov, mnoge matere pa verjetno za marsikatero pravico ne vedo, zato je ključnega pomena, da jih socialne delavke/-ci znajo ustrezno opremiti z informacijami. Informacije pa je tudi potrebno znati razložiti. Prav tako je pomembno, da znajo socialne delavke prepoznati stisko mater in jim ponuditi pomoč pri premagovanju le-te. In ne nazadnje, da znajo poiskati in videti socialno mrežo mater, saj se ljudje ob zavedanju, da nismo sami, počutimo močnejše.

8. VIRI

KNJIŽNI VIRI:

Beauvoir, S. (2013). *Drugi spol*. Ljubljana: Krtina.

Bergant, M. (1981). *Družina - zakon - ljubezen na razpotjih*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Freitas, M. J. (ur.).(2005). *Children, young people and families: examining social work practice in Europe*. Roma: Carocci editore.

Chodorow, N. (1978). *The reproduction of mothering: psychoanalysis and the sociology of gender*. Berkeley; Los Angeles; London: University of California.

Clemente, N. & Prosen, M. (2013). Priprava moških na rojstvo otroka in očetovstvo. *Obzornik zdravstvene nege*, 47(2), 194–201. Pridobljeno 16.4. s [file:///C:/Users/HP%20G650/Downloads/Celoten_clanek_1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP%20G650/Downloads/Celoten_clanek_1%20(1).pdf).

Drglin, Z. (2006). Popotnice skozi mračne pokrajine - poporodne stiske v vsakdanjem življenju mladih mater, *Socialna pedagogika*, 10(2), 181-191. Pridobljeno 26. 2. 2018 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC1X473QRS/?euapi=1&query=%27keywords%3dstiske+mater%27&pageSize=25>.

Drglin, Z. (2012). Izmera poklica: od vodništva k sopotništvu. *Socialno delo*, 51(1/3), 27-38, 205, 211. Pridobljeno 15. 4. 2018 z <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-V8XHZVLN/20cf410e-eeba-4d5d-b921-f92d56ca100a/PDF>.

Eržen, I. (2012). Socialno delo v zdravstveni dejavnosti: standardi in normativi. *Socialno delo*, 51(1/3), 15-26, 205, 211.

Furlong, A. (2013). *Youth studies: an introduction*. London; New York: Routledge.

Goody, J. (2003). *Evropska družina: zgodovinsko antropološki esej*. Ljubljana: Založba/* cf.

Gospodinja in mati (1942), 55(24). Pridobljeno 14. 12. 2017 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-WK5SWMXH/4abcd787-ca76-4ae6-84a4-2a29f7e680b2/PDF>

Hauss, G. & Schulte, D. (2009). *Amid social contradictions: towards a history of social work in Europe*. Opladen; Blommfield Hills: Barbara Budrich Publishers.

Heinz, W. (ur.) (1992): *Institutions, Gatekeeping and the Life Course*. Weinheim: Deutscher Studien Verlag.

Jogan, M. (1992). Seksizem, politika in politična kultura. *Teorija in praksa*, 29(11/12), 1141-1150. Pridobljeno 17. 4. 2018 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-PW6TB7AO/2d17656a-88e8-4de5-959d-807631173c8b/PDF>.

Joshi, H. (1990). Sex and motherhood as handicaps. V M. Maclean & D. Grovies (ur.), *Women's issues in social policy* (str.179-193). London; New York: Routledge.

Kitzinger, S. (1994). *Me matere*. Ljubljana: Ganeš

Kompan Erzar, K. & Poljanec, A. (2009). *Rahločutnost do otrok: stik z otrokom v prvem letu življenja*. Ljubljana: Brat Frančišek: Frančiškanski družinski inštitut.

Kričaj Korelc, B. (2005). Pojavne oblike in dejavniki razvoja sodobnega partnerstva in družine. *Anthropos*, 37(1/4), 373-398.

Kristan, Z. (2005). *Materinski mit: kultura, psihoanaliza, spolna razlika*. Ljubljana: Delta.

Kuhar, M. (2012). Podaljšano sobivanje staršev in mladih odraslih v Sloveniji: razsežnosti, dejavniki in implikacije. *Socialno delo*, 51(6), 365-378, 435, 437. Pridobljeno 30. 11. 2017 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-JSF1MQZH/fe3ef9be-0122-475c-b1ba-f8fa1ba9657e/PDF>.

Kuhar, M. & Ule, M. (2002). Družina kot projekt: družinske usmeritve mladih v Sloveniji. *Socialna pedagogika*, 6(3), 309-333. Pridobljeno 8. 4. 2018 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DYX7HTYV/825d2e92-61e0-4795-9d4f-ab741427929f/PDF>.

Leira, H., (1993). Revealing cultural myths on motherhood. V Mens – Verhulst, J., Schreurs, K., & Woertman, L. (ur.). *Daughtering & Mothering: female subjectivity reanalysed* (str. 83-96). New York: Routledge.

Ličer, Z. (2012). Spolno zdravje, reproduktivno zdravje in varno materinstvo. *Socialno delo*, 51(1/3), 55-64. Pridobljeno 5. 4. 2018 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-GQKIT0TJ/056bba6c-1cf5-4b55-a63a-a5ae550883fc/PDF>.

Masten, A., Long, J., Burt, K., Obradovic, J., Riley, J., Boelcke-Stennes, K., & Tellegen, A. (2005). Developmental Cascades: Linking Academic Achievement and Externalizing and Internalizing Symptoms Over 20 Years. *Developmental Psychology*, 41(5), 733–746. Pridobljeno 20. 2. 2018 s [https://web.stanford.edu/group/sparklab/pdf/Masten%20et%20al.%20\(2005,%20DP\)%20Academic%20Cascade.pdf](https://web.stanford.edu/group/sparklab/pdf/Masten%20et%20al.%20(2005,%20DP)%20Academic%20Cascade.pdf).

McGrail, A. (1996). *Becoming a family*. London: HMSO in collaboration with National Childbirth Trust.

Melita I., (2017). *Ali je biti mlada mami res tako super?* [Blog]. Pridobljeno 1. 3. 2018 s <https://melitaivana.wordpress.com/2017/06/08/ali-je-biti-mlada-mami-res-tako-super/>.

Mesec, B. (2009). *Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo. Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1*. Ljubljana: Univ. v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo.

Miller, T. (2005). *Making sense of motherhood: a narrative approach*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Močnik, T. (2011). Koncept mladosti in odraščanja skozi družinske zgodbe treh generacij. *Razpotja*, 2(5), 51-54.

Pavšič Mrevlje, T. (2006). Materinstvo, objektni odnosi in trajanje dojenja. *Psihološka obzorja (Ljubljana)*, 15(4), 67-84.

Ramovž, J. (1995). *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo, in antropohigieno.

Renner, T., Sedmak, M., Švab, A., Urek, M., Rožanc-Darovec, V., Darovec, D., Antić Gaber, M., Lešnik, B., & Novak, N. (2006). *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*.

Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče. Založba Annales: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.

Rhodes, D. (1999). Students and housing. V J., Rogg (ur.), *Young people, housing and social policy* (str. 65-78). London; New York: Routledge.

Saavedra, B. (1996). *Restoring balance to a mother's busy life*. Chicago: Contemporary books.

Stropnik, N. (1997). *Ekonomski vidiki starševstva*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Šumak, N. & Bešlin, G. (2002). Kvaliteta življenja mater v enostarševskih družinah: poskusna teorija na podlagi kvalitativne analize. *Socialno delo*, 41(5), 281-293.

Švab, A. (2001). *Družina: Od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Tepavčević, Ž. (2003). Družina in prosti čas. *Socialno delo*, 42(1), 27-32.

Tepavčević, Ž. (2005). Prizadevanje za enakopravnost obeh spolov. *Socialno delo*, 44(6), 395-401.

Ule, M. (2008). *Za vedno mladi?: socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, M. (2012). Družbeni vidiki zdravja in medicine. *Socialno delo*, 51(1/3), 5-14.

Ule, M., Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo: spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Ule, M., Renner, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B., & Vukovič, O. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino; [Šentilj]: Aristej

Ule, M., Tivadar, B., Živoder, A. (2011). "Na mladih svet stoji, kje pa stojijo mladi - študentje?". *Teorija in praksa*, 48(1), 7-24. Pridobljeno 13. 4. 2018 z <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-TSPPRIJZ/f253a7e7-090a-4308-b323-4682b4491bb4/PDF>.

Vidmar Horvat, K. (2013). *Zamišljena mati: spol in nacionalizem v kulturi 20. stoletja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Winnicott, D. W. (1991). *The child, the family and the outside world*. London: Penguin Books.

Zorec, J. (2001). Pomembni dokumenti v zdravstveni negi otroka. *Obzornik zdravstvene nege*, 35(5), 197-204.

INTERNETNI VIRI:

Diagnostični center Strah, (b.d.). Pridobljeno 4. 4. 2018 s <http://www.strah.si/si/-vsebina/387/nacrtovanje-nosecnosti>.

Društvo Premik. (2009 – 2018). *Projekt super starš*. Pridobljeno 10. 3. 2018 s <http://www.srce-me-povezuje.si/drustvopremik/index.php?lng=sl&t=dejavnosti&id=14674>.

Fundacija Študentski tolar. (1. 8. 2017). Pridobljeno dne 5. 11. 2017 s <https://www.studentski-tolar.si/druga-pomoc/denarna-pomoc-studentskim-druzinam>.

Mesto Mladih. (b.d.). Razpis za najem stanovanj za mlade. Pridobljeno 13. 4. 2018 s <https://www.mestomladih.si/studentski-podiplomski/clanki/razpis-za-najem-stanovanj-za-mlade/>.

Pappas, S. (2013). *5 Ways Motherhood Has Changed Over Time*. Pridobljeno 16. 4. 2018 s <https://www.livescience.com/29521-5-ways-motherhood-has-changed.html>.

Statistični urad RS. *Gospodinjstva in družine, Slovenija, 1. januar 2015*. Pridobljeno 1.3. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5465>.

Statistični urad RS (2016). *Izobrazba*. Pridobljeno 15.4. 2018 s <http://stat.si/-womenmen/bloc-2a.html>.

Statistični urad RS. *Statistični pregled Slovenije 2017*. Pridobljeno 3. 4. 2018 s <http://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9743>.

Statistični urad RS. *Študentje terciarnega izobraževanja po starosti in spolu, Slovenija, letno* <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>.

ŠOS (2017). Pridobljeno 4. 4. 2018 s <http://www.studentska-org.si/studentski-kazipot/studentsko-delo/>.

Študentska mama, (2016). *Ugodnosti in pravice študentskih družin* [Blog]. Pridobljeno 2. 3. 2018 s <http://www.studentskamama.si/mama/ugodnosti/>.

Študentski domovi Ljubljana. *Študentske družine*. Pridobljeno 2. 3. 2018 s <http://www.stud-dom-lj.si/bivanje/druzine>.

Zakon o dohodnini (ZDoh-2-UPB7) (2011). Ur. l. RS 13/2011. Pridobljeno 20. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2011-01-0555?sop=2011-01-0555>.

Zakon o subvencioniranju študentske prehrane (ZSŠP-UPB4) (2014). Ur. l. RS 86/2014. Pridobljeno 20. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2014-01-3485?sop=2014-01-3485>.

Zakon o visokem šolstvu (ZViS-UPB7). Ur. l. RS 32/2012. Pridobljeno 20. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2012-01-1406?sop=2012-01-1406>.

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) (2010). Ur. l. RS 62/2010. Pridobljeno 20. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20103387>.

Zakon o štipendiranju (ZŠtip-1) (2013), Ur. l. RS 56/2013. Pridobljeno 17. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2013-01-2139?sop=2013-01-2139>.

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1) (2014). Ur. l. RS 26/2014. Pridobljeno 17. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/117071>.

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre) (2010). Ur. l. RS 61/2010. Pridobljeno 17. 12. 2017 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2010-01-3350?sop=2010-01-3350>.

9. PRILOGE

PRILOGA 1: VODILO ZA INTERVJU

1. Najprej me zanima, če lahko izvem tvojo starost, študij in letnik faksa?
2. Koliko si bila stara, ko se je rodil otrok?
3. Kakšen je bil tvoj običajen dan, pred rojstvom otroka?
4. Je bila nosečnost načrtovana?
5. Kakšen je običajen dan sedaj?
 - 5.1. V čem opaziš največjo razliko?
6. Če bi z eno ali dvema besedama opisala svoje življenje preden si postala mati in z eno/dvema odkar si mati, kateri bi bila/i ta/i beseda/i?
 - 6.1. Prosim pojasni ti besedi.
7. Si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore?
 - 7.1. Če da-s strani koga, kaj je ta podpora bila, kako si jo ti doživela?
8. Kje trenutno živiš?
9. Si trenutno v partnerski/zakonski zvezi?
10. Je tvoj partner/ka/mož tudi oče otroka? Ali živita skupaj?
11. Kdo vse ti odkar si mati nudi podporo?
12. Kaj ti predstavlja največjo podporo? S strani koga je podpora največja?
13. Opaziš kaj, čemur bi lahko rekla podpora tudi v svojem vsakdanu, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo (zdravstveno osebje, strokovni delavci, profesorji na fakulteti,...)?
 - 13.1. Če da - kaj so njihova dejanja, ki ti predstavljajo podporo?
14. Ali ti je in kdo ti je podal ustrezne informacije kam se obrniti in s kom se posvetovati o svojih pravicah kot študentska mati?
15. Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj (usklajevanje med časom, ki ga preživiš z otrokom in na faksu/sluzbi, delom na faksu/sluzbi, prebivališčem, odnosom z morebitnim partnerjem/družino) odkar si mati, bi ga ocenila kot zelo slabega/slabega/dobrega/zelo dobrega?
 - 15.1. Zakaj bi ga ocenila kot takega?

16. Meniš da bi tvoj življenjski položaj kot matere študentke lahko bil boljši?

16.1. Če da-na katerih področjih?

17. Kaj bi bil/i tvoji predlogi za izboljšanje položaja študentskih mater?

PRILOGA 2: ZAPISI POGOVOROV S POUDARJENIMI IZJAVAMI

INTERVJU A

J: Najprej najlepša hvala za sodelovanje v intervjuju! Mi lahko poveš svojo starost, študij in letnik faksa?

I: 23, univerzitetni študij agronomije, 3. letnik

J: Koliko si bila stara, ko se je rodil otrok?

I: Y se je rodil novembra 2014, takrat sem bila stara 20 let, marca 2015 pa 21, tako da 20,5.

J: Kakšen je bil tvoj običajen dan, pred rojstvom otroka?

I: **Prvi letnik študija sem živela v študentskem domu v rožni dolini, od ponedeljka do četrтка, vedno ko nam je kaj odpadlo pa sem šla domov še prej... (A1)** nikoli se nisem navadla ljubljane, ker sem bolj človek narave in me je res motla ta oblačnost, megla, gužva. **Šla sem na fax, potem jest, potem pa sem v sobi pregledala vse možne serije in naredila še kaj za fax. (A2)** Čez vikende pa sem delala po eno izmeno na dan in ostali čas bla z fantom in družino. (A3)

J: Je bilo rojstvo otroka načrtovano?

I: **Ne. Da sem noseča sem izvedela v 17. Tednu nosečnosti. Šok. Nato pa veselje, zaradi podpore. (A4)**

J: Kakšen pa je običajen dan sedaj?

I: **Sedaj ali grem v službo ali pa grem na fax v lj. (A5)** Začne se 5:40, se oblečem, spijem kavo, ob 6:10 zbudim sina, da ga oblečem in do 6:30 dostavim v vrtec, službo začnem 6:30, fax pa 8, 8:30, ampak do ljubljane je 80 km in jutranja gužva terja to, da včasih potrebujem do lj tudi 1,5 h. (A6) haha za vikende ne rabim več budilke, Y je tisti ki narekuje tempo. (A7)

J: Lepo! V čem opaziš največjo razliko?

I: V tem, da ne morem več poležavati in lenariti kot sem v prvem letniku. (A8) Ko slučajno ne delam in nisem v Ljubljani, čas ponavadi izkoristim za stvari, ki jih moram narediti za fax, kakšne herbarije in podobno. In moj dan se ponavadi ne konča ob 20:00 ko Y zaspi, ampak se takrat začne čistilna akcija ali pa učenje v miru. (A9)

J: Če bi z eno ali dvema besedama opisala svoje življenje preden si postala mati in z eno/dvema odkar si mati, kateri bi bila/i ta/i beseda/i?

I: **Pred: UŽIVAŠKO-LENOBNO, Zdaj: UŽIVAŠKO-NATEMPIRANO (A10)**

J: Ali lahko prosim pojasniš ti besedi?

I: **Pred sinom dejansko nisem imela preveč obveznosti s sprotnim delom sem si zaslužila denar, da sem si lahko kupila kar sem si želela. Spala sem dolgo, se družila z prijatelji in se zabavala. (A11)** Sedaj pa imam obveznosti, veš, da je nekdo konstantno odvisen od tebe, da te rabi. Denar služiš za celo družino, ne le zase. (A12) Nimaš več toliko časa zase. (A13) Je pa to vseeno najlepša stvar kar jo lahko doživiš,

nebi je zamenjala za moje staro življenje, čeprav je to bolj naporno. Uživam vsak moment, ko sem lahko sproščeno z sinom, da ustvarjava, greva na sprehod...s tem si »nafilam baterije« in potem vse skupaj ni več tako naporno. (A14)

J: Si trenutno v partnerski/zakonski zvezi?

I: Ja, z Z-jem sva par že kakšnih 6 let, naj omenim da je star 30 in je redno zaposlen, torej ni otrok pomenil res nek velik problem. Luka je bil precej srečen, jas pa sem si vseeno predstavljala da bom najprej naredila fax. (A15)

J: Aha, tako. Je tvoj partner/ka/mož tudi oče otroka? Ali živita skupaj?

I: Je oče otroka in živita skupaj. (A16)

J: Kje trenutno živiš?

I: Z, partner je takoj ko sem izvedela da sem noseča pri sebi doma v zgornjem nadstropju začel delati naš domek. Ne vem ali bo tako za stalno ali ne, to je naš dom trenutno. (A17)

J: Zanima me, če si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore? Če da-s strani koga, kaj je ta podpora bila, kako si jo ti doživela?

I: Podporo sem imela od vseh, no vseh, ki mi kaj pomenijo, (A18) za druge se nisem sekirala. Drugi so menili, da je to to, da sedaj sigurno nebom šla več na fax, pa da sem premlada.

Z si je vedno želel družine, je bil v trenutku srečen, nikoli ni niti podvomil, da nam nebi uspelo. Vsa moja družina je po prehodu tistega začetnega šoka prav veselila dojenčka, to je bil prvi naslednje generacije po obeh straneh, tako je še sedaj ljubljencek vseh. Zato tudi ni bilo nikoli problema za kakšno varstvo v razširjeni družini. (A19) Po Z-jevi strani pa je bil to že 8. vnuk, tako da ni bilo niti šoka haha.

J: Lepo! Kdo vse pa ti odkar si mati nudi podporo?

I: Vsi, domači, šefica v službi, (A20) za tiste ki pa se še kar čudijo temu da sem spremenila svoje življenje zaradi otroka pa se ne sekiram.

J: Kaj ti predstavlja največjo podporo? S strani koga je podpora največja?

I: Najbolj se vseeno lahko zanesem na svojo mamo. Velikokrat sem v ljubljani in vrtec zaprejo ob 15:00 in jo prosim da ga gre iskat, velikokrat pri njej tudi prespi, predvsem za vikende, ko se iz ljubljane vrne sestra, s katero sta res dobra in uživata. (A21) To nama z lukom veliko pomeni, ker luka nima ravno službe od 7-15, ampak je konstantno na terenu in se domov vrača okrog 18:00. (A22)

J: Opaziš kaj, čemur bi lahko rekla podpora tudi v svojem vsakdanu, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo (zdravstveno osebje, strokovni delavci, profesorji na fakulteti,...)? Če da - kaj so njihova dejanja, ki ti predstavljajo podporo?

I: Ubistvo na faxu večina profesorjev ne ve, da imam otroka. Poskušam se ne izogibati obveznostim, opravi vse obvezne laboratorijske in druge vaje, terenske dneve in ostalo. Če sin slučajno zboli sem prve dni doma in razumejo mojo odsotnost in mi opravičijo, preveč pa tudi nočem zamuditi ker sem potem v zaostanku. Torej sina ne uporabljam kot neko ugodnost da bi lažje opravila fax, ampak se sama potrudim in če res ne gre drugače ostanem doma. (A23) Tako sem se odločila že na začetku. Nočem da ljudje mislijo da imam protekcije in opravi izpite brez znanja, čeprav imam 200% več obveznosti kot vsi drugi sošolci na faxu.

I: **Ko sem bila v bolnici z sinom zaradi reakcije na cepivo se spomnim da mi je v 2. Letniku profesorica opravičila odsotnost še za naslednji teden in mi rekla naj ga raje pocrklijam, da vse ostalo bom že nadoknadila in da me razume, da me trenutno on bolj potrebuje. (A24)** Na fax sem se vrnila oktobra, ko Y ni bil star niti še eno leto.

J: Ali ti je in kdo ti je podal ustrezne informacije kam se obrniti in s kom se posvetovati o svojih pravicah kot študentska mati?

I: Ko je bil čas za vpis v 2. Letnik študija sem bila noseča že kakšnih 6 mesecev in sem vedela, da tisto leto ne bom šla nazaj na fax. **Po telefonu mi je neka gospa razložila da se vpišem normalno in nato naslednje leto za ponoven vpis v 2. Letnik samo predam rojstni list in prošnjo za ponovni vpis. (A25)** To je to. Ko sem se vpisala sem začela hoditi, opravljati izpite in vse. **Podala sem tudi prošnjo da sem obvezno prakso opravila v Ljubljani, ne pa na primorskem, ker bi bila z doma cel teden, in so mi prošnji zaradi materinstva tudi ugodili. Letos se moram posvetovati v referatu tudi o dodatnem letu, ki mi pripada da napišem diplomu. Drugih pravic niti ne izkoriščam, niti jih po pravici ne poznam. (A26)**

J: Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj (usklajevanje med časom, ki ga preživiš z otrokom in na faksu/sluzbi, delom na faksu/sluzbi, prebivališčem, odnosom z morebitnim partnerjem/družino) odkar si mati, bi ga ocenila kot zelo slabega/slabega/dobrega/zelo dobrega?

I: **ZELO DOBREGA, a napornega (A27)** haha...

J: Zakaj bi ga ocenila kot takega?

I: **Uživam v tem, da sem mami, to je res najlepša stvar kar se ti lahko naredi. To mi daje tudi motivacijo na faxu, da se res skoncentriram in sproti opravljam izpite, v službi se sprostim, no vsaj večino časa haha malo odmislim vse ostalo, (A28)** doma pa kot družina uživamo in potem za vikend poskusimo nadoknaditi čas ko si ga posvečamo drug drugemu, če seveda nimamo drugih obveznosti. **Včasih dava sina na počitnice in si vzameva tudi čas sama zase, mislim da je to kar pomembno. (A29)**

J: Meniš da bi tvoj življenjski položaj kot matere študentke lahko bil boljši? In če da-na katerih področjih?

I: **Vse je lahko boljše, mislim da bi bilo dobro, da bi država pomagala bolj finančno. (A30)** Veliko denarja zapravim za bencin, da se vozim v Ljubljano, vem, da bi lahko stanovala tam in bi bilo lažje, ampak mislim da to ni pravo okolje za vzgojo otroka. Doma imam vseeno več podpore, ne predstavljam pa si niti, da bi bila Z in Y skupaj zgolj za vikende. **Tako kot je podpora za sofinanciranje študentskih domov, bi morala biti podpora za to, da živiš doma in bi povrnili vsaj del potnih stroškov. (A31)**

J: Kaj bi bil/i tvoji predlogi za izboljšanje položaja študentskih mater?

I: **Nekateri profesorji bi se morali predvsem zavedati, da je velika razlika v tem da se ne učiš, ker se zabavaš in lenariš in popivaš v Ljubljani, ali pa da se ne učiš, ker imaš doma otroka, ki mu želiš posvetiti svoj čas, nočeš zamuditi pomembnih trenutkov v njegovem odraščanju in da te preprosto rabi... (A32)** želela bi si tudi, da bi lahko dobila kakšne snovi predavanj, da bi bile pač dostopne mamiciam, ki ne morejo na predavanja. **(A33)** Včasih bi bilo dobro tudi to da bi si lahko kolokvije in izpite postavila v svojem tempu, ker pač nimam 24 ur časa, da se učim in opravim po 3, 4 izpite na teden. **(A34)** Pa seveda kot sem omenila, bi moralo biti v interesu države, da bolj finančno zaščiti mamice, ker si ne predstavljam kako bi bilo, če Y nebi imel dobre službe. **(A35)**

J: Ok, super predlogi, bi morda želela še kaj dodati?

I: Ne, to je to.

J: Potem pa najlepša hvala še enkrat in veliko lepih trenutkov z družino!

INTERVJU B

J: Najlepša hvala še enkrat za pripravljenost sodelovati v intervjuju, pa me najprej zanima tvoja starost, letnik faksa in študij?

I: Ja, ni kaj, stara sem 22 let, študiram sociologijo, kadrovskega managementa, to je dvopredmetni študij in sem tretji letnik.

J: Koliko pa si bila stara, ko se je rodil otrok?

I: Ko se je otrok rodil, sem bila stara 21.

J: Ok, zdej bi te pa prosila, da mi opišeš en tak čisto običajen dan, preden se je X rodila...

I: Preden se je X rodila, sem imela naštimano budilko, sem zjutraj vstala, šla na wc, si umila obraz, zobe, sem si šla skuhat kavo, pripravila zajtrk, pojedla, se šla našminkat nazaj v kopalnico, popila kavo in pol sem šla lepo do omare, se oblekla in šla na faks. Praviloma je bilo tak. To je bil moj vsakdan, u bistvu jutro, potem sem bila na faksu, šla tam na kosilo, vmes še na kako kavo s prijateljskimi, smo kej tut za faks naredle, sem prišla domov, naredila domačo nalogo, če smo meli kej in tisto sprotno delo in sem se pač učila, zvečer sem po navadi šla malo športat, kako urco, odvisno koliko časa mi je ostalo, pa potem pod tuš in spat, to je bilo po navadi. (B1)

J: A je bila nosečnost načrtovana?

I: Ne, nosečnost ni bila načrtovana. (B2) A rabiš razlago slučajno?

J: Ne, razen če želiš da jo zapišem, drugače ne rabim.

I: No torej zgodilo se je nepričakovano (smeh).

J: Pa če zdaj pogledava nek običajen dan, odkar se je rodila X, kako poteka?

I: Običajen dan, ponoči se vstaja, večkrat na noč, včasih ob dveh zjutraj, treh, štirih, včasih ob štirih, petih, uglavnem parkrat na noč se vstanem potem pa zjutraj ko se res zbudi otrok se tudi jz, pa njej pripravim zajtrk, sebi, kavo, ob prvi priložnosti jo previjem, uštimam, včasih nimam niti časa it na wc in se v miru zrihtat, ampak že kr hitim ven na sprehod in sem po navadi kr po cele dneve zuni, na sprehodu z njo, pa greva, domov skuhat kosilo, pa spet na sprehod, skozi sva nekje, zvečer pa večerja, pa spat, uspavat otroka in še sebe, potem pa po navadi ponoči delam kej za faks kar je, u noč do dveh, treh zjutri, tudi štirih, odvisno, res, če je treba se kr zavzamem. (B3)

J: Odlično, kje se ti pa zdi da je največja razlika med prej in zdej?

I: Največja razlika je v razporejanju mojega časa, oziroma v razporejanju časa zase. (B4) Si ga vzamem, ampak ga je veliko manj kot sem ga prej mela, recimo tut ta čas, ki ga imam čez dan. Prej je

bil faks, prijateljice, kavice, zdej pa ta čas posvetim otroku. Tut možu, ampak večinoma otroku, sej ko pride iz službe greva skupi jest, pa greva z otrokom, vse je neki z otrokom povezan,...(B5)

J: Tako torej... Sedaj sva pa prišli do tistih ene ali dveh besed s katerimi bo opisala življenje preden si postala mamica...

I: Prej ko sem postala mama sem bila u bistvu že dokaj resna, ampak močno leteča. Jz sem vedno bila človek, da nisem mogla biti kar na enem mestu. Sem bla skoz okoli-če nisem bila na faksu sem bila v knjižnici, sem ta čas skočila v trgovino, al pa sem športala – skoz sem izkoristila vsako minuto čez dan, da mi ni nič ostajalo časa. (B6)

J: Kaj pa sedaj?

I: Zdaj sem pa še bolj leteča, ampak okoli doma in otroka. Ko greva na sprehod, ko sva doma, ko kuhaš, ko po stanovanju pospravljaš, ko ne moreš nič zrihtat v miru, ker ti otrok skoz skače vmes, ampak se da.... Torej prej bi rekla LETEČA, zdaj pa BOLJ LETEČA. (B7)

J: Ok, si trenutno v zakonski/partnerski zvezi, samska,...?

I: Sem poročena. (B8)

J: Je tvoj zakonec tudi oče otroka?

I: Da, je oče. (B9)

J: Živita skupaj?

I: Da, živiva skupaj. (B10)

J: Kje pa trenutno živiš?

I: Živim v študentskem domu. (B11)

J: Zdej pa me zanima, če si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore in če da, kako si jo ti doživela, kaj ti je predstavljalo to podporo?

I: Lej takle ti bom povedala-v nosečnosti največja opora je bil moj patner... Takrat sva bila še samo fant in punca, pred tem sva bila najboljša prijateljja, zato se je v bistvu vse to zgodilo, ker sva se potem zaljubila in on je v bistvu tista oseba, ki mi je nudil največjo oporo, ker sva se oba znašla v situaciji, ko se je to zgodilo nenačrtovano, a sva se odločila, da bova ostala s trezno glavo pri tem, otroka imela, obdržala,(B12)... Po drugi strani so pa bli med nosečnostjo tudi v veliko oporo starši, predvsem moji, ker so bili malce bližje, pa tudi ker sem bila jaz mama in s tem noseča, ne pa moj mož. So pa tudi njegovi no, v bistvu so me vsi stregli. (B13) Prijateljice lahko tukaj omenim da so se malo potegnile nazaj. Takrat ko jih rabiš jih po navadi ravno ne moreš doseči, ne vem sicer če lahko rečem temu sploh prijateljice, ampak največ družina in partner. To je to. To sem doživela kot prijetno izkušnjo-vse potrebno sem dobila, tudi čustveno in psihično podporo sem dobila (B14)-ko sem razmišljala kako bom... Finance, pa oba

sva študenta, ampak je šlo. **Tudi zdravstveni delavci, pa ko smo hodli na šolo za starše, pa glede zdravja in nege otroka smo tam dobili ogromno informacij. (B15)**

J: Lepo. Zdej pa podobno vprašanje-zanima če pa imaš sedaj, kot mama karkšnokoli obliko podporo in če da, kako jo doživljaš, kaj ti jo predstavlja, s strani koga je ta podpora?

I: Ja še vedno bi lahko rekla da moj mož, sploh zdaj ko sva poročena, ker on je skoz zraven mene, in v bistvu kadar ga rabim, se obrnem nanj, vse informacije prvi izve, vse si deliva-to je tako v življenju, ko si enkrat poročen je po navadi zakonec tisti, ki ti predstavlja največjo oporo, da kdaj popazi na otroka, da te razume če kdaj nisi za kaj, da te razume, če ti je kdaj se cel svet zrušil na glavo in da ti stoji ob strani tudi takrat, da te ne gleda postrani, ampak te pelje naprej, čez »vrata priložnosti« če lahko tako rečem. **(B16)** Ampak ja tudi družina, **(B17)** samo še vedno-mož je glavna opora in največja ostaja.

J: Na kak način ti pa še ostali pomagajo-recimo družina?

I: Ja tudi pomagata obe družini, recimo **to veliko pomeni, ko imaš enkrat otroka, pa ti kupi kako reč za otroka, pa kaka oblačila, pa ne vem voziček, karkoli-če ne moreš sam, si čisto hvaležen, tudi če je ena malenkost, če eno igračko kupijo, ampak je pomoč, glede financ in pa tudi kot opora. (B18)** Vedno so pripravljeni pomagat, če karkoli ne bi mogla, da se lahko vedno obrnema na ene ali druge, če je za »počuvati« so itak babice in dedki čisto veseli, ampak to je tako, tudi brati, sestre, tete, strici, ampak ja, družina večinoma glede financ. Tudi psihično in čustveno, ampak če se že gleda, je podpora finančna. **(B19)**

J: Super. Zdej bi te sam prosila če bi mi še enkrat zaupala-opaziš kaj čemur bi lahko rekla podpora tudi v vsakdanjem življenju, pri nekih ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo, kakšne socialne, svetovalne delavke, zdravstveno osebje in v bistvu kaj točno je tisto kar ti predstavlja oporo?

I: To bi rekla tako-odvisno je od človeka, na kakega naletiš. Recimo ko si rekla zdravstveno osebje, strokovni delavci, profesorji,.. Tko vsi s katerimi stopaš v stik je čisto odvisno na kako osebno naletiš. Recimo jz mam izkušnje, da so velikokrat predstavljali podporo ali pa tudi ne. Eni so bili, recimo v porodnišnici že-marsikatera medicinska sestra ni predstavljala podpore. **Lahko pa rečem da so mi jo določeni profesorji na fakulteti, ki so zelo razumevajoči, in se tudi vidi da so zelo razgledani, ker imajo tudi sami družine,(B20)** tisti ki jih nimajo, z njimi je že malo težje, gredo na vse ali nič. **Drugače pa svetovalne delavke so tako-kakor katera-dala ti bo informacije, če jih vprašaš. Podporo pri njih sem doživela, če sem čim več spraševala. Pa tudi na upravi, da sem se dogovorila glede bivanja, glede možnosti, ki jih imamo mame študentke v domu kjer bivam in vse privilegije, ki jih imamo mame študentke. Torej to je bila največja podpora iz strani tega osebja. (B21)**

J: Sedaj pa me zanima ali ti je kdo in kdo je bila tista oseba, ki ti je ne vem podala informacije kam se obrnat, s kom se pogovoriti kot študentska mati?

I: Internet. Internet je bil glavna posvetovalnica zame, ker sem ugotovila, da ljudje premalo delijo informacije takega značaja, ne vem ali se bojijo da bi vedel in izkoristil vse možnosti ki jih imaš ali se ne zavzamejo, ampak dobila sem občutek da morem veliko več vedeti od njih in potem vleči

informacije iz njih. (B22) Šla sem čez milijon zadetkov, od forumov, do knjig, zapisnikov, do pravnih zadev, papirje, vsega, včasih sem celo kakšno knjigo odprla, samo da sem se prepričala določene zadeve. Vzela sem si čas in ko padem noter padem noter čist, šla sem tudi čez neumnosti, ker marsikdaj se v neumnosti najde stavek, ki ti je prišel prav.

J: Odlično, sedaj pa sva prišli na tvoj življenjski položaj-torej kot mamica študentke med vsemi obveznostmi, ki jih imaš-hčerka, mož, bivališče, faks, torej če gledava na vse skupaj kot na eno celoto-bi ocenila ta položaj kot slab/dober/zelo dober in zakaj?

I: Svoj položaj bi, glede na to, koliko podpore imam tudi s strani družine, moža, koliko si med sabo pomagava ocenila kot dober. Lahko bi bil boljši ampak tudi če bi bil zelo dober bi lahko bil boljši. Vedno je lahko boljše ampak ga bom ocenila tako, ker vse kar rabim imam, kar mi manjka se nekako dogovorimo da zrihtamo, skombiniramo, da nekako uspe in na koncu nič ne manjka. (B23)

J: Se pravi, ali meniš da bi lahko bil tvoj položaj kot matere študentke boljši in če da kje bi lahko bil boljši?

I: Kot sem že omenila, vedno je lahko boljše, torej da bi ble kake organizacije kamor se lahko obrneš po informacije, mislim sej obstajajo, ampak take, ki ti res dajo vse informacije, da če rabiš da ti prinesejo informacije na pladnju, da so tam ljudje s katerimi »operiraš po nekih postopkih« in je 100% zanesljivost. (B24) Sicer 100% zanesljivosti pri delu z ljudmi ni, ampak pravim tako. Lahko bi bil boljši položaj tudi glede financ. (B25) Če bi se dalo, bi bila kakšna možnost-jz vem da določene mamice tudi delajo z doma, torej doma delajo in prodajajo svoje izdelke-ampak to moraš investirat svoj čas in tega je težko najti. Mogoče če se že gre študentski domovi-izolacije, klima, nam sicer pomagajo, ampak bi se dalo izboljšat bistveno kvaliteto življenja v študentskih domovih. Recimo da bi obstajala določena pravila včasih-ob določeni uri mora biti mir, če je že dom za mlade družine, po deseti uri mir. (B26) Da bi bilo malce več reda in da bi te ljudje, s katerimi stopaš v stik jemali resno, ker če si mlada mamica in študentka, še ne pomeni da si neka nerazgledana. (B27) Nekdo pri 50tih te morda ne bo dojemal resno, ker si pač star 21, 22 let in kao nimaš pojma. Malce bi se lahko omilili predsodki da so večinoma nerazgledane, mlade mamice, nerazgledane. (B28)

J: Imaš morda kako idejo na kakšen način bi se omilili ti predsodki?

I: Ja ne vem, s kakšnim oglaševanjem, s kakšno oddajo na 24 ur, po navadi vsi to gledajo, da bi bila oddaja ali pa kakšen intervju obstajal, da bi se ga predvajalo po tv in bi vsi videli izkušnje teh mam, (B29) da nismo »butaste« mlade mamice, ampak da znamo včasih bolj skrbeti za otroka kot ena pri 35tih letih, ki ne zna uskladit službe in otroka. Ker obstajajo take, ki so cele dneve v službi, otrok cele dneve doma sam, potem pa ni čudno kam gredo generacije, sej nimajo v starših nobene opore, če se z njimi ne ukvarjajo, če jim je kariera bolj pomembna. Mogoče smo pa mame študentke mlade mamice celo bolj tiste, ki se posvečamo otrokom in ne karieri, kljub temu da študiramo za kariero.

J: Dobro povedano! Torej si mi že skoraj odgovorila zadnje vprašanje, o predlogih za izboljšanje položaja mamic študentk. Pa če ponovimo tvoje predloge?

I: **Ja, da bi bila organizacija za podajanje informacij mamicam, da bi se razbili stereotipi, da bi dojemali oz. pogledali iz drugega zornega kota mlade mamice, brez predsodkov, da če si mlad da si nerazgledan in brez možganov. (B30) Pa da bi v študentskem domu bilo več miru (B31)** jz razumem da živimo z navadnimi študenti, ampak naš dom, dom 12 bi naj bil razglašen kot tihi dom in če je to res mi ne moreš ružit s plastičnim motorjem pred vrati ob enajsti uri zvečer, ali pa s šivalnim strojem ob štirih zjutraj. To ni način, če se vse sliši. **Ali pa bi naredili takšna vrata, da se ne bi nič slišalo, ali pa pod spodaj, da se ne bi slišalo če se kaj ruži. (B32)** Tako pa gre vse že če se bolj glasno pogovarjaš, že čez steno.

J: Ok, sva že kar nekaj povedali, mislim pa, da si mi še nekaj omenila glede financ mogoče?

I: **Ja, glede financ, da bi lahko služili več, vendar ne moremo, ker ni časa. Ali da bi se organizirale mamice, da bi skupaj delale z otroki za družbo, ne vem za karkoli, to je ena ideja, (B33)** ampak ideje je tudi težko udejanjit, ker rabiš ljudi da bodo v tem toliko kot ti, če hočeš da uspe.

J: Odlično, še imaš kak predlog?

I: Ne, pač zdej pa res ne več.

J: Potem pa naj se ti najlepše zahvalim za tvoj čas in pripravljenost narediti intervju z mano!

I: Ja ni kaj, hvala tebi!

INTERVJU C

J: Mi lahko najprej zaupaš svojo starost, študij in letnik faksa?

I: Stara sem 22 let, študiram socialno delo in sem 4.letnik (redno)

J: Koliko si bila stara ko se je rodil otrok?

I: Otroka sem rodila 6 dni po 22. Rojstnem dnevu

J: Prosila bi te, da mi opišeš en običajen dan preden se je rodil otrok.

I: **Pred rojstvom otroka se je vse vrtelo okoli študija in študentskega dela. Vstajala sem zgodaj zjutraj - če sem odšla na delo okoli pete ure, najkasneje pa ob osmih. Odpravila sem se na delo v lokalu ali na predavanja na fakulteti. Če nisem imela nobenih obveznosti, sem pomagala v gostilni katere lastnica je fantova mami. (C1)**Bila sem zelo aktivna in po navadi kar sama poskrbela za to, da je bil dan zapolnjen z obveznostmi do večernih ur. Zadnje dve leti sem občasno pazila še otroke. V večernih urah sem se družila s prijatelji, velikokrat pa le pogledala kakšen dober film. Spat sem hodila med 22 in 24 uro, odvisno od tega, kdaj sem morala zjutraj vstati. (C2)

J: Pridna! Je bila nosečnost načrtovana?

I: Nosečnost je in ni bila načrtovana. Oba s fantom sva si otroka zelo želela, do določenega momenta jz še veliko bolj. Enkrat pa je fant tudi sam prišel do tega, da si res želi otroka. Takrat sem sama začela dvomit v to ali je izvedljivo, če bo šlo s študijem, denarjem itd. odločila sva se da poskusiva in če nama bo uspelo nama je namenjeno, če ne, potem bova počakala do konca mojega študija (da diplomiram). Uspelo nama je v prvem poskusu. (C3)

J: Kako pa izgleda tvoj običajen dan sedaj, po rojstvu otroka?

I: Po rojstvu otroka se moj dan začne med šesto in sedmo uro, ko vstane moj otrok. Pripravim nama zajtrk, ki ga skupaj pojeva. Med osmo in deveto uro ima prvi po navadi okoli eno uro dolg počitek, med katerim postorim kaj od hišnih opravil al pa opravljam obveznosti za faks, pomagam v gostilni. Ko se zbudi greva na sprehod, če je slabo vreme pa se igrava v stanovanju. Velikrat greva tudi skupaj v domačo gostilno, kjer pomagam v kuhinji, V pa se igra v svojem koticu. Okoli 13. ure gre V spet spat, takrat za 2 uri. V tem času nama skuham kosilo, ki je prilagojeno V-jevim alergijam (tudi sama jem prilagojeno hrano, ker se še vedno veliko doji), študiram, opravim gospodinska opravila, ali pomagam v gostilni. (C4) Ko se zbudi (med 14. in 15. uro) skupaj pojeva kosilo. Potem če je vreme primerno sva veliko zunaj, se družimo z njegovo sestrično, ki je leto starejša, hodi na sprehode, itd. okoli 19.ure je čas za večerno rutino. V-ja umijem, poje večerjo, ob 20.uri gre spat. Po tem ko zaspi po navadi večerjam, s fantom skupaj pogledava kaj po televiziji, kaj preberem, opravim še kar mi ni uspelo čez dan. Okoli 22. ali 23. ure grem spat. Po noči še dojm 2x-3x. (C5)

J: Kje opaziš največjo razliko med prej in sedaj?

I: Ker je V doma, se zaenkrat prilagajam njemu in svoj dan organiziram tako, da mu ne pokvarim rutine. Torej je vedno on na prvem mestu. Mi pa ne predstavlja ovire v tem smislu, da bi morala biti zaradi njega ves čas doma ampak se velikokrat odpraviva na izlet, v trgovino ipd. Potrebna je le bolj načrtovana organizacija dneva, tedna, da lahko opravim vse obveznosti, brez da bi to vplivalo na V-ja. (C6)

J: Če bi te prosila, da mi z eno ali dvema besedama opišeš svoje življenje preden si postala mati in eno ali dve sedaj ko si že mati kateri besedi/a bi to bili/a? In če lahko ti besedi/o tudi pojasniš...

I: Za življenje pred materinstvom bi rekla: **prehitro, prenatrpano - vedno sem nekam hitela, dan sem imela do konca zapolnjen z obveznostmi. Nisem si vzela časa da bi v miru spila kavo, zdi se mi da je življenje brzelo mimo mene in ga nisem izkoristila. Vedno sem samo delala in hitela od ene obveznosti na** **drugo...(C7)**

Kar pa se tiče življenja po materinstvu: **organizirano, uživam v življenju - sem se naučila, da si je potrebno za vse vzeti čas. V miru in počasi jem kuhane obroke, prosti čas namenim izletom, trudim se, kolikor se da. Obveznosti tudi ne odlagam na zadnji dan, ampak jih razporedim na več dni, da je vse skupi bolj umirjeno in manj stresno, načrtujem vnaprej...(C8)** To je to

J: Si trenutno v parnterski/zakonski zvezi, samska...?

I: **S fantom sva v izvenzakonski skupnosti (C9)** (zaradi prijave bivališča, sva podpisala obstoj izvenzakonske zveze na občini).

J: Je tvoj partner oče otroka? Ali živita skupaj?

I: **Fant je oče otroka in živimo vsi skupaj. (C10)**

J: Kje trenutno živiš?

I: **S fantom živiva v njegovem stanovanju, v hiši skupaj z njegovo sestro. Lastnica hiše je njegova mama (C11)**(ona je pisana na papirjih).

J: A si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore? Če da, s strani koga, kaj je ta podpora bila kako si jo ti doživela?

I: **Tekom nosečnosti sem imela predvsem psihično podporo. Podpirali so me moji in fantovi sorodniki, prijatelji... in seveda fant.(C12)** Podpora je bila v obliki nasvetov, moji starši so kaj nakupili za otroka, fant je pazil da nisem pretiravala z delom...(C13) Podporo pa sem imela tudi na CSD Logatec kjer sem v zadnjem trimesečju opravljala prakso – zaposlene so skrbele za moje dobro počutje, mi prinašale rogljičke...(C14)

J: Kdo vse pa ti nudi podporo odkar si mati?

I: **Odkar sem mama menim da imam podporo od vseh. (C15)** Nisem še naletela na koga, ki me nebi "spoštoval" zato ker sem mati. **Družina in prijatelji me podpirajo še naprej, s fantom pa sva še vedno v dobrih odnosih, tak kot pred rojstvom otroka.(C16)** Sem pa oseba, ki zelo težko prosi za pomoč, tako da kljub temu, da fant zelo veliko dela, velikokrat tudi cel dan, 7 dni v tednu, redko kdaj otroka prepustim komu drugemu. **Mi je pa veliko pomagala moja mami, z menoj je šla, predvsem ko je bil V še zelo majhen do zdravnikov - obiskovala sva veliko specialistov -delila je nasvete, od zadnjih nekaj mesecev pa ga občasno popoldan pustim v varstvu pri fantu ali moji mami, zaradi obveznosti na faksu. (C17)**

J: Kdo pa ti predstavlja največjo podporo?

I: **Kot omenjeno sta mi največja podpora fant in moja mami. (C18)** Fant zato ker spoštuje moje delo, me podpira pri študiju in spodbuja pri nadaljevanju in mi priskoči na pomoč, da katero izmed obveznosti opravim hitreje. **Njegova podpora je tudi finančna, kar me zelo razbremeni.(C19)** Poleg njega bi omenila še mami, saj sem od nje dobila in dobivam veliko nasvetov (C20) (tudi ona me je rodila zgodaj, pri svojih 20).

J: Opaziš kaj, čemur bi lahko rekla podpora tudi pri ljudeh v svojem vsakdanjem življenju, ki niso nujno osebno povezani s tabo? (Zdravstveno osebje, profesorji, svetovalni delavci...) In če da, kaj so tista njihova dejanja, ki jih smatraš kot podporo?

I: **Podporo čutim praktično povsod. (C21)** Pričakovala sem, da me bodo obsojal, ker sem študentka, brez zaposlitve, brez zaključene izobrazbe ampak je ravno nasprotno. **Začelo se je pri ginekologinji, kjer so bile**

sestre navdušene, da sem se za materinstvo odločila zgodaj, nadaljevalo se je na CSDju, fakulteti...(C22) Doživljam tako občudovanje, da uspem ob otroku usklajevati še obveznosti na fakulteti in redno opravljati izpite; okolica me spoštuje kako sem se spoprijela z alergijami, ki jih ima otrok...(C23) podporo sem prejemale tudi od strank v lokalu in gostilni, ki so me kljub velikemu trebuhu še vedno radi videli in z mano rekli kakšno besedo...(C24)

J: Ali ti je kdo in kdo je bil tisti, ki ti je podal informacije o tem kam se obrnit in s kom se pogovoriti kot študentska mati?

I: O pravicah sem se največ posvetovala s teto, ki je zaposlena na CSD.(C25) Glede na to, da sem ta opravljala tudi prakso, so mi delavke sproti podajale informacije, kar se dogaja še zdaj, saj so ostale v zelo dobrih odnosih tudi če nisem več toliko prisotna. (C26)Veliko sem si prebrala tudi sama.(C27)

J: Super. Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj (usklajevanje med časom, ki ga preživiš z otrokom in na fakso/sluzbi, delom na fakso/sluzbi, prebivališčem, odnosom z morebitnim partnerjem/družino) odkar si mati, bi ga ocenila kot zelo slabega/slabega/dobrega/zelo dobrega? In zakaj bi ga ocenila kot takega?

I: Svoj življenjski položaj menim da lahko ocenim kot zelo dobrega. (C28) S fantom imava srečo, da imava urejeno stanovanje, ki je najino. Finančno sva preskrbljena, za kar pa je treba določenega žrtvovanja (veliko delama...), ampak mi veliko pomeni, da me ne skrbi kako bova prišla skozi mesec. (C29) Obveznosti na fakulteti sem v veliki meri opravila od doma, oz. sem opravljala samo izpite. (C30) Z otrokom preživljam zelo veliko časa (v bistvu ves dan), kar pa me ne ovira, da se nebi družila s prijatelji in kaj naredila tudi zase. (C31) Tudi odnos s partnerjem je zelo dober, nisva se spremenila, četudi imava res zelo malo časa samo zase. (C32)

J: Meniš da bi se tvoj položaj matere študentke lahko izboljšal? Če da, na katerih področjih bi lahko bil boljši?

I: Seveda bi se moj položaj lahko izboljšal. Velikrat sem razmišljala o tem, kaj bi lahko počela, da bi denar lahko služila od doma -vedno sem skrbela sama zase, od 15. leta sem služila svoj denar- in kako bi lahko študijske obveznosti opravljala od doma. (C33) Predvsem v prvih 6 mesecih ko je V veliko spal in sem si želela biti koristna. Zato sem tudi pomagala v gostilni, da sem imela sama dober občutek, da sem koristna.(C34)

J: Ok, kaj pa bi bili tvoji predlogi za izboljšanje položaja mater študentk?

I: Za izboljšanje položaja bi si želela, da bi matere lahko našle delo, ki bi ga lahko opravljale od doma (C35); želim si podporo fakultet, da bi se več študentk lahko odločilo za otroka, brez da bi morale študij dat na stran (C36)-uporabne bi bile brošure ali kaj podobnega, kjer bi bile zbrane informacije za študentske mame, da jih nebi bilo potrebno iskati na spletu, v organizacijah...(C37) Ker sama uspem zelo dobro vse skupaj usklajevati, bolj konkretnih predlogov nimam, saj kar se tiče tega kar sem opazila sama. Bi bilo pa potrebno na splošno podpirati to, da se za otroke odločajo mladi, ne pa ženske po 30/40 letu...(C38) Saj so tveganja z leti veliko večja...

J: Bi morda želela še kaj dodati?

I: Ne hvala, to bi bilo to..

J: Potem pa najlepša hvala za intervju in veliko lepih trenutkov še naprej!

I: Hvala tebi!

INTERVJU D

J: Najprej me zanima, če lahko izvem tvojo starost, študij in letnik faksa?

I: Stara sem 25 let, študiram socialno delo, 1. Letnik podiplomskega programa.

J: Koliko si bila stara, ko se je rodil otrok?

I: 24 let

J: Kakšen je bil tvoj običajen dan, pred rojstvom otroka?

I: V zadnjem letu, preden sem zanosila in potem celo nosečnost, sem opravljala pripravništvo. Zjutraj okoli pete ure sem vstala in se počasi uredila in odšla do atija in mame na kavo in zajtrk, potem sva nekaj do 7.00 skupaj z mamo odšle v službo. Delala sem do 15.00, potem sva spet skupaj z mamo prišli domov, torej k staršem, kjer smo imeli kosilo. Po kosilu sem se odpravila k sebi domov, kjer sva se dobila s partnerjem, ki je popoldne delal na hiši in preživela preostanek dneva skupaj. Pogosto sva šla na kak sprehod, če se nisem učila, enkrat na teden sva šla na plesne, med nosečnostjo sem šla enkrat na teden na telovadbo... Zvečer sva si pripravila večerjo in pogledala kakšen film (če ga nisva prespala). Okoli 22.00 ure pa sva se odpravila v posteljo. (D1)

J: Je bila nosečnost načrtovana?

I: Ne čisto. Verjetno te zanima, kaj mislim s tem »ne čisto«? Pogovori o otroku so tekli, vendar so se običajno zaključili z »ja, ampak ne še zdaj, malo bi še počakala« in sva prišla do ugotovitve, da ne bova nikoli sigurna, da bi rekla »ja, zdaj pa«. No pa sva se začela igrati... »Če bo, pač bo.« (D2)

J: Ok, zdej bi te pa prosila, da mi opišeš kakšen je običajen dan sedaj?

I: Haha... zabaven... Trenutno sem še na porodniški. Zbudim se ob 1.30 in ob 3.30 in ob 7.00 in potem če je sreča, še enkrat ob 8.00, če seveda tamala dovoli. Okoli 8.00 vstaneva, jo oblečem in posadim na kahlico, medtem ko lula, uredim mačke (hrana in wc), potem pride pa na vrsto tamala. Pripravim zajtrk za obe in potem približno eno uro jeva in še pol ure čistiva, vse kar sva popackali... Če nimam predavanj in sem cel dan doma je dan sledeč: Če je lepo vreme in če seveda uspem, greva potem ven na sprehod in v trgovino po sestavine za kosilo. Ko prideva nazaj sledi za tamalo mukotrpno kuhanje kosila, ko bi se ona igrala pa mora biti zraven mene v hojici... Potem imamo kosilo. Po kosilu gremo običajno še enkrat na sprehod, ko se vrnemo pa se običajno z atijem igrata v dnevni sobi, medtem pa jaz pospravljam ali delam za šolo ali, ali, ali... kar je pač za urediti. Okoli 18.00 ure se začnemo

pripravljati za spanje. Najprej večerja, potem na kahlico in nato kopanje ali tuširanje... Potem pa, če se zgodi čudež med 19.00 in 21.00 uro zaspi, sicer pa se mučimo do... ko pač uspe. (D3) Kadar imam pa predavanja, pa se dan začne enako vse do zajtrka, potem pa odvisno od dogovora, skuham kosilo za partnerja in med 11.00 in 12.00 uro odidem od doma k staršem. Tam s tamalo pojeva kosilo, nato pa okoli 14.00 ure štartam proti Lj. Nekaj po drugi uri pride partner in pri mojih prevzame tamalo in skrbi za njo čez dan. Običajno je njuno popoldne enako kot takrat ko smo skupaj, torej sprehod ali obisk pri pra omi, nato pa igranje, večerja in čakanje, da se vrnem domov. Iz faksa se večinoma vračam okoli 19.00 ure izjemoma pa tudi ob 21.00 ali 22.00. Ko se vrnem, običajno še preden se uspem preobleči, prevzamem tamalo, da jo spravim spat, ker čaka na zizo in brez noče zaspat. Ko končno uspe, da zaspi, mogoče kaj povečerjam (če se mi lubi) sicer pa padem v posteljo in upam, da spim čim dlje (D4)

J: Aha, v čem opaziš največjo razliko?

I: Ni več časa za mene ali naju s partnerjem. (D5)

J: Če bi te prosila da bi mi z eno ali dvema besedama opisala svoje življenje preden si postala mati in z eno/dvema odkar si mati, kateri bi bila/i ta/i beseda/i?

I: Preden sem postala mati... Komaj se spomnim... mogoče »Kot želim« (D6)

Odkar sem postala mati... »zabavno« (D7)

J: A bi mi še razložila zakaj ti besedi?

I: »kot želim« delala sem v glavnem tisto, kar mi je pasalo in takrat ko se mi je ljubilo. Predvsem sem spala vsaj nekaj ur skupaj, četudi samo pet ampak bilo je skupaj, brez nenehnega prebujanja. (D8) »zabavno«... dogaja se... non-stop se vse vrti okoli tamale, trenutno je ful dobre volje in se smeji in skače po meni in se itak gram in smejim z njo, potem jo hočem oblečt, kar ji ne paše in zažene cel vik in krik in jo poskušam mirit, potem se neprestano buni, ker postane utrujena in seveda noče zaspat in se spet včasih ure in ure ukvarjam z njo, da bi zaspala, večinoma neuspešno... skratka ves dan in moje ravnanje se vrti okoli njenih potreb in razpoloženj. (D9)

J: Si trenutno v partnerski/zakonski zvezi?

I: V partnerski oz. zunajzakonski skupnosti, kot se imenuje, ko dobiš otroka. (D10)

J: Je tvoj partner/ka/mož tudi oče otroka? Ali živita skupaj?

I: Je oče in živiva skupaj (D11)

J: Kje trenutno živiš?

I: V hiši partnerja, skupaj z njim in taščo (D12)

J: Si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore? Če da-s strani koga, kaj je ta podpora bila, kako si jo ti doživela?

I: Ja, imela sem oporo, v glavnem s strani svojih staršev in partnerja, kolikor je bil seveda doma. (D13) Vsakršna pomoč mi je prišla še kako prav. In glede na to, da sem opravljala pripravništvo, hkrati delala šolo, hodila na plesne, pevske, telovadbo in še kaj, sem najbolj oboževala, ko sem prišla do mojih in sta mi ati ali pa mami rekla: »tamle se uleži in počivaj« (D14) in enako, ko sem zvečer prišla domov in me je moj posadil na posteljo in rekel enako in po vrhu še pripravil večerjo... (D15)

J: Kdo vse pa ti odkar si mati nudi podporo?

I: Partner, sicer pa v glavnem moji starši in sestra, nekaj malega tudi tašča. (D16)

J: Kaj ti predstavlja največjo podporo? S strani koga je podpora največja?

I: Ker je bilo zadnjih nekaj mesecev hudo napornih, predvsem psihično, saj se je zgodilo preveč sprememb hkrati in je bilo precej sporov med nama in njegovo mamo, mi je največjo oporo predstavljal ati, ki mi je bil na voljo za pogovor in prevoze v Celje in domov ter občasno varstvo tamale, ko sem bila pri njemu, da sem se spočila. (D17) Tudi mami bi mi želela več pomagati, vendar se zaradi njenih službenih obveznosti redkeje vidiva. Mi pa pomaga na vse pretege, kar se tiče skrbi za Z-jine stvari. To mislim, da mi je od svojih znancev priskrbela pripomočke, ki jih potrebujem za Z, vsa oblačila, vse pripomočke mi je umila in oprala in zlikala oblekice za tamalo, ki sem jih dobila. Kadar je možnost, jo vzame in uspava namesto mene... pa še kaj bi se našlo. (D18)

J: Ok, opaziš kaj, čemur bi lahko rekla podpora tudi v svojem vsakdanu, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo (zdravstveno osebje, strokovni delavci, profesorji na fakulteti,...)? Če da - kaj so njihova dejanja, ki ti predstavljajo podporo?

I: Od povsod se najde kakšna podpora... Kar se tiče zdravstvenega osebja... če se osredotočim na pediatrijo, kjer sem trenutno najpogosteje zaradi posvetovalnic in drugih vprašanj... Vedno dobim informacije in usmeritve, znajo pomiriti, ko me kaj skrbi, tudi ko smo bili na urgenci, ko je bila stara dva meseca, nas je osebje povsod obravnavalo prednostno, da ne bi prišlo še do kakšnih okužb... (D19) Skratka gledajo na to, da naredijo čim bolj varno za otroka in predvsem s strani pediatrije, delujejo zelo življenjsko in pomirjujoče, ko se znajdem v dilemi ali stiski... To so trenutno moje izkušnje in upam, da tako ostane, skratka se zelo zavzamejo. (D20) Tudi s strani babice v šoli za starše sem dobila precej podpore in pomoči. (D21) Kar se tiče profesorjev... Na prejšnji fakulteti, ki sem jo opravljala med nosečnostjo in zaključila takoj po porodu, morem reči, da je bilo zelo veliko razumevanja in podpore, sploh kar se tiče terenskih obiskov in občasne odsotnosti na predavanjih. (D22) Na sedanjem faksu pa s profesorji ne govorim toliko o tem. Govorila sem zgolj z eno in se posvetovala o možnosti obiskov predavanj na 14 dni in ni bilo težav. Več pa niti nisem iskala opore. Nekoliko sem znižala svojo aktivnost, kar se tiče šole, vendar ni nobenih kritik ali očitkov zaradi tega s strani profesorjev. (D23)

J: Ali ti je in kdo ti je podal ustrezne informacije kam se obrniti in s kom se posvetovati o svojih pravicah kot študentska mati?

I: Nihče nič, niti ne koristim pravic kot študentska mati, saj sem bila v času nosečnosti v delovnem razmerju zaradi opravljanja pripravništva, kljub temu pa sem študirala. (D24)

J: Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj (usklajevanje med časom, ki ga preživiš z otrokom in na faksu/sluzbi, delom na faksu/sluzbi, prebivališčem, odnosom z morebitnim partnerjem/družino) odkar si mati, bi ga ocenila kot zelo slabega/slabega/dobrega/zelo dobrega? In zakaj bi ga ocenila kot takega?

I: Pred mesecem ali dvema bi rekla da zelo slab, sedaj pa bi, zaradi nekaterih sprememb, ki so se v zadnjem mesecu zgodile, lahko rekla, da je dobro. (D25) Otroku posvečam ves svoj čas, kolikor je le mogoče, faks in delo za faks, mi dejansko pomenita sprostitev in »čas zase«, ker počnem nekaj, kar me zanima, kar mi bo prišlo prav, torej nekaj zase in svojo prihodnost. (D26) Prebivališče in odnosi s partnerjem in družino, predvsem njegovo... tukaj pa bi si želela nekaj sprememb, kar bi bilo zame boljše (D27)

J: Meniš da bi tvoj življenjski položaj kot matere študentke lahko bil boljši? Če da-na katerih področjih?

I: Da, lahko bi bilo boljši. (D28) Predvsem s strani odnosov s partnerjem, njegovo družino in prebivališčem (D29)

J: Pa imaš morda kakšne predloge za izboljšanje položaja študentskih mater?

I: Odvisno za kaj gre... Precej pozitivna je bila zame izkušnja obiska »šole za že starše«, kjer smo se med drugimi strokovnjaki pogovarjali tudi s psihologinjo in spregovorili o spremembah, ki jih je prineslo rojstvo otroka, tako na partnerskem kot tudi osebnem področju. (D30) Sama bi, zaradi situacije, ki se mi je zgodila in upam, da se to ne dogaja pogosto, potrebovala predvsem takšno podporo, torej da je nekje možnost, da spregovoriš o spremembah in stiskah, v katerih se znajdeš po rojstvu otroka in jih nisi predvidel niti nisi mogel. (D31)

J: Zelo dober predlog. Bi morda želela še kaj dodati?

I: Ja. Življenje kot mati je izredno naporno, četudi imaš podporo, če pa študiraš zraven, je pa to še toliko težje. (D32) Veliko pomeni razumevanje in podpora partnerja in družine, brez tega ne vem, kako bi šlo. (D33)

J: Se ti najlepše zahvaljujem za možnost intervjuja in ti želim veliko lepih trenutkov z družino in seveda, da še naprej s pogovori in podporo uspešno premaguješ stiske!

I: Hvala!

INTERVJU E

J: Preden začneva še enkrat najlepša hvala za pripravljenost na intervju, pa bi te najprej prosila, če mi lahko še enkrat zaupaš svojo starost?

I: Ja, stara sem 25 let.

J: Mhm, kateri letnik si na faksu?

I: Prvi letnik magistra, molekulska in funkcionalna biologija.

J: Koliko si pa bila stara ko si rodila sina?

I: 22.

J: Ok, zdej me pa zanima če mi lahko opišeš en čisto običajen dan, kako je potekal, preden se je rodil sin.

I: Am, se pravi tisto leto sem pavzirala, tako da sem delala, tisto leto je bilo tako, sem bila več ali manj skoz v službi, sem kelnarila, sem skušala čimveč, da bi se kaj pršparala, naredila sem nekaj izpitov, ki so mi ostali, to je to. (E1)

J: Kul, bi rada še kaj dodala?

I: Ne.

J: Je bila nosečnost načrtovana?

I: Ne, ni bila načrtovana. (E2)

J: Zdej ko si mamica, kako pa sedaj poteka običajen dan?

I: Tamali je tisti, ki nas vrže pokonci, potem ga zrihtamo za vrtec, odvisno, se kr usklajujeva z mojim, on je tudi študent, potem pa kateri ima čas zjutraj ga pelje v vrtec, potem je faks, popoldan preživim čas s tamalim, to je to. (E3)

J: Kaj pa se ti zdi da je največja razlika med prej in zdaj med temi običajnimi dnevi?

I: Red (E4) -nisem bila prej nikoli fen rutine, sej sem hodila na šiht in faks, ampak so bili dnevi tako, so se bolj spontano odvijale zadeve, prej si se spomnil-bi blo fino it tja, med ljudmi, v kino ali tečt, karkoli, (E5) tega zdej ni, morem vse vnaprej načrtovat, ful dela je na faksu, morem upoštevati tudi urnik od partnerja in je lažje če imaš vse vnaprej splanirano, napisano, je bolj strukturiran dan kot je bil prej. (E6)

J: Zelo zanimivo, zdej pa v bistvu, me zanima če bi lahko z eno ali pa dvema besedama opisala svoje življenje preden si postala mama in eno ali dve zdaj ko si mama in če lahko razložiš ti dve besedi.

I: Ja, po moje bi bilo kar najprej: kaos in red. (E7) Že samo to, vmes sem zamenjala faks prej, spotoma sem se odločala kako in kaj, nisem nekih zares planov delala nikoli.(E8), zdej se je pa to močno spremenilo, bolj delam za faks, sproti, ker kampanjsko učenje zdaj ne pride v poštev. (E9)

J: Super, še želiš kaj dodati?

I: Ne, mislim da je to to.

J: Kakor si že omenila si trenutno v partnerski zvezi?

I: Ja, sem v partnerski zvezi. (E10)

J: Pa me zanima-a je tvoj trenutni parter tudi oče otroka? Živita skupaj?

I: Ja, sva že tudi kar nekaj let skupaj in živiva skupaj. (E11)

J: Kje trenutno živiš?

I: V študentskem domu. (E12)

J: Zdej me pa zanima, če si imela tekom nosečnosti kakršnokoli obliko podpore, oziroma s čigave strani, kdo ti jo je dajal in kako si jo ti doživela?

I: Jaz sem imela res srečo večjo kot pamet, iskreno prej tudi nisem niti hotla imet otrok, nisem razmišljala v tej smeri, sem si drugače zamišljala stvari, potem pa se znajdeš v situaciji ko moraš drugače gledati na stvari, se znajdeš v drugi situaciji, moreš razmislit kako boš to izpeljal in plani se spremenijo. Se prilagodiš, se spremeniš, **jaz imam srečo da imam partnerja, s katerim se dobro razumeva, ki si je tudi želel imet otroke, (E13) pa imam mamo, ki mi je v veliko podporo, ki je tudi sama bila v podobni situaciji, (E14) pa tudi njegova starša sta, no nama še vedno veliko pomagata, (E15) njegova mama je bila pa tudi študentka, ko je imela prvega otroka in že iz tega naslova je malo razumela v kaki situaciji sva. (E16) Pač podpore imava veliko, obe družini sta bili tako, za nobenega ni bil težji šok, vsi so komentirali, ja pač težjo pot sta si izbrala in to je bilo to. (E17)**

J: Se pravi, če te prav razumem sta bili družini predvsem čustvena podpora?

I: Ja od obeh družin sva imela veliko čustvene podpore. (E18)

J: So kdaj pomagali morda tudi tako, da te je kdo kdaj kam peljal? Na kakšen pregled?

I: Na tisti točki še s partnerjem nisva imela avta, tako da sva si sposojala avte od familije ko je bilo potrebno, vedno sva se skušala uskladit, odvisno od obveznosti, jaz med nosečnostjo nisem imela komplikacij, tako da sem lahko šla sama na pregled, ni bila to neka ovira. (E19)

J: Odlično, zdaj me pa zanima odkar si mami, kdo ti nudi podporo, na kakšen način jo doživljaš, kaj je tisto, kar ti jo predstavlja?

I: Obe družini imata še vedno veliko vlogo, (E20) potem je pa pač pomemben del sam študentski dom, vsi tukaj smo študentski starši, na teh nekaj kvadratnih metrih in se potem malo drugače skupnost oblikuje. Saj smo si vsi ful različni in pridejo tudi konflikti, ampak še zmeri je ta skupna točka da smo študentje in da imamo otroke in si med sabo pomagamo, kadar kdo rabi varstvo – glede varstva to najbolj pride prav, ker družini sta obe v Ribnici in v Kočevju in kar se tega tiče se ravno ne moremo

na njih zanašat... (E21) Predavanja so velikokrat popoldan in takrat ni varstva, oziroma ga moraš plačevati, kjer potem hitro prideš do navzkrižja. (E22) Zdej tiste mamice, ki so na pedagoški ali pa na socialnem delu se še lažje zmenijo, pa pač otroka pripeljejo s sabo na vaje, ampak jaz sem pa na naravoslovnem faksu in ne morem s sabo otroka pripeljati, ker laboratorij res ni primeren prostor za majhnega otroka. (E23) In potem je finančno težje in čustveno težje, ker ne moreš reči partnerju-tu ga imaš za pol ure, pa se grem jaz malo ohladiti, ampak si moraš najti neko mrežo drugih ljudi.(E24)

J: Super, pa mogoče opaziš v svojem vsakdanjem življenju, pri ljudeh, ki niso nujno povezani s tabo, kakršnokoli obliko podpore – kakršnokoli dejanja, karkoli kar ti je predstavljalo podporo?

I: Ne vem, ni se mi še zgodilo recimo, da bi kdo bil kaj kritičen, ali pa kaj podobnega, ker pač je neodgovorno, da ne načrtuješ nosečnosti, potem si pa še študent, ne delaš, nimaš lastnih prihodkov, ampak osebno nisem doživela, da bi kdo bil kaj kritičen ali pa nasprotoval ali tako, ker je neodgovorno da zanosiš, potem si še pa kr študent in vse. (E25) Pri meni so bili uglavnem podpora družina in prijatelji. (E26)

J: Odlično! Zdaj me pa zanima-ti je oziroma je bila kakšna taka oseba, ki ti je podala informacije o tem kam se obrnat, s kom se pogovoriti, o pravicah in dolžnostih, ki jih imaš kot mati študentka?

I: Predvsem starši tukaj in klub študentskih družin, drugače pa internet. (E27)

J: Torej si veliko sama iskala?

I: Ja, veliko sem iskala sama preko interneta. (E28)

J: V redu. Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj-od odnosa s partnerjem, otrokom, faksom, bivališčem, vse vse vse, kako bi ga ocenila-kot slabega, zelo slabega, dobrega, zelo dobrega in zakaj bi ga ocenila tako?

I: Jz sem kar zadovoljna s situacijo kakršna je zdaj. (E29) S partnerjem se dobro razumeva, mislim saj ni vedno tako, se znava tudi skregat, ampak zaenkrat sva še vse konflikte uspela uspešno razrešiti, je pa tudi on tak, da sam spodbuja nek pogovor, skuša razrešiti problem, ni takšen da bi se zaprl, včasih se bolj jaz lovim, da ujamem vso to delo, (E30) mislim ko sedaj gledam bi kvečjemu spremenila situacijo, ki je bila prej-da bi prej faks redno delala, ker me to začne dostikrat-stara sem 25 let in še vedno študiram, pa mi vse skupaj presede, ampak sem se sprijaznila s tem tako kot je, imam v mislih, da se situacija vsak dan spreminja in nima smisla planirati vnaprej, ker se ti v vsakem trenutku lahko obrne situacija. (E31) Tako da bi rekla, zelo dober. (E32)

J: Misliš da bi lahko bil položaj študentskih mater boljši?

I: Da, lahko bi bil. (E33)

J: In kaj vse bi lahko bilo boljše?

I: Mogoče so ravno ta varstva, ker po eni strani je ful lepo urejeno, ker je tukaj tudi vrtec, sam vrtec je že takoj povezan s študentskim domom, če si v študentskem domu pol si lahko tukaj v vrtecu, že to zna bit

včasih problem za kakšne, ker niso vsi tukaj v domu. (E34) Pa pol pridejo ti popoldnevi, ker nimaš nekih lastnih prihodkov in si je težko plačevati dodatna varstva za popoldneve. To je ena takšnih bolj omejujočih zadev, ker tudi če študiraš težko najdeš čas da boš še delal.(E35) Fajn je ker imamo socialno podporo (E36) ampak kar se pa informacij tiče, si pa dostikrat pač porinjen v to, da si greš brat zakon, ker dobiš neko informacijo in pol ugotoviš da to ni to... (E37) pa klub študentskih družin recimo-sicer deluje, ampak je malce omejen samo na študentske domove, je kar nekaj študentk, ki so odmaknjene, živijo doma in tudi če bi se organiziral nek dogodek, da so študentke nekje s Ptuja, težko pridejo na dogodek, kar zna biti zoprno. (E38) Drugače pa se trudijo, tudi glede informacij, so dostikrat zbrane na enem mestu, tako da lahko stopaš v stik z ostalimi starši študenti. (E39)

J: Zdej pa me zanima samo še kaj bi bili tvoji predlogi za izboljšanje položaja mater študentk?

I: Hmm kot sem že rekla varstvo, (E40) Glede varstva bi lahko bilo kot že pred časom, ko je klub organiziral-so najeli, plačali neko varuško, si si jo lahko rezerviral, oziroma nekako tako, takrat me še ni bilo tukaj, tako da ne vem točno, pač to bi bila stvar, ki bi marsikomu prišla prav. (E41)

J: Ok, bi mogoče še kaj dodala?

I: Ne, to bi bilo to.

J: Potem se ti pa najlepše zahvaljujem za intervju, sva prišli do konca.

I: Hvala, enako.

INTERVJU F

J: Torej, naj se ti najprej še enkrat zahvalim za pripravljenost sodelovanja v intervjuju, pa me najprej zanima tvoja starost?

I: Ok, jaz sem stara 22 let.

J: Aha, obiskuješ pa kateri letnik?

I: Obiskujem drugi letnik faksa.

J: Kaj pa študiraš?

I: Študiram pedagogiko in andragogiko na filozofski fakulteti.

J: Koliko pa si bila stara, ko se je rodila A?

I: Ko se je rodila sem bila stara 17 let.

J: Uau torej še gimnazija?

I: Ja, prvi dve leti sem bila na gimnaziji, potem pa sem se prepisala na predšolsko, drugi letnik sem ponavljala, v drugem letniku sem potem zanosila.

J: Torej bo to vprašanje že za kar nekaj časa nazaj, vendar bi te vseeno prosila, če mi lahko opišeš nek običajen dan, preden se je rodila hčera?

I: Preden se je rodila hčera običajnih dni ni bilo, ker sem živela v družini, kjer je bilo ogromno enih stvari. **Moj običajen dan-zjutraj sem se zbudila, šla na čik, šla v šolo, šla na čik,... Tako bo rekla, preden se je rodila sem bila v enem odnosu, ki se je končal še preden sem izvedela da sem noseča in tik preden sem zvedela da sem noseča, sem zelo tlačila svoja čustva z drogami, oziroma s travo in alkoholom. Torej čez dan sem hodla okoli s prijatli, smo se družili, hodli po parku, pili, kadili, doma nisem bila dosti, al pa sem bila zaprta v sobi, pač čim manj z mojimi. Zvečer na računalnik, filmi, joint, da sem lahko zaspala... (F1)**

J: Je bila nosečnost načrtovana?

I: Nosečnost je bila načrtovana, ampak nepremišljeno načrtovana. To vedno uporabim tako besedo, ker pri 16 ne morem govoriti o tem da je bilo načrtovano. Je bilo zavestno kaj se dogaja, kaj delava, vendar ni bilo premišljeno kaj to pomeni za naju. (F2)

J: Ok, kako je pa sedaj?

I: Sedaj se pa zjutraj zbudim, potem se pa odločim ali bom hčero zbudila preden grem pod tuš, da bo mela več časa se zbuja, ker če jo zbudim, ko pridem izpod tuša, jo moram bolj priganjat, da kaj »da od sebe«. Tako da načelom jo dvignem iz postelje in jo nesem v dnevno, se grem stuširat. Naročim ji da ima 5 minut za ležanje in jo povprašam ali si bo sama pripravila oblačila ali ji jih jaz- vedno govori, da si jih bo sama, ker ne mara, mislim se po svoje oblači. Potem se obleče, zajtrka doma nimava, psičko peljem ven, če imam čas si kaj za jesti spakiram. Trenutno imam prakso, zato je malo bolj zahtevno, ko pa je faks, je bolj »lagano«, se lahko tudi do poldesetih spima. Zdaj pa sva ob osmih na busu, greva v Šiško, ona je v Šiški v vrtcu, kr traja do tja. Potem grem na prakso, se imam tam super, če je čas kaj pojem, ko pridem domov, potem pa se igramo, se dosti družimo v bloku, na igrišču. Ful je fajn, ker ko nas je veliko tut mi imamo manj delam s tem - ko imam popoldne faks je pri enih, potem pri drugih. (F3) Zdej zvečer je ura sicer že pozno, pa sva imeli da je spala že ob sedmih, ampak to ne gre, ker pač enostavno ne zaspi, lahko jo dam v posteljo pa se 15krat vmes derem naj zaspi, lahko pa jo dam spat kasneje. Zvečer sem z njo, da spakirava za spat, umijeva zobke, jaz zvečer berem knjige, učim se ne, ker nimam več energije. Varstvo-ravno imam eno sošolko, ki mi je ponudila ob sredah zvečer-hodim na ene delavnice za starše, hodim torej ob sredah ven, kar je nekaj novega, sem tam do polnoči, enih, dlje nisem, ker mi ni več, ker imaš drugi dan mačka in varstva ni in po tolikih letih starševstva, eni sicer to delajo, meni pa ni, ne da se mi, to je ful naporno z mačkom, s tem da te glava boli karkoli delat, ko pa moreš delat z otrokom pa ni ravno užitek. (F4) Pa saj ne da ni, vsi kdaj spijemo eno pivo preveč, pa nekaj bi bilo drugače, zdaj pa ni več tako. (F5)

J: V bistvu me zanima, če primerjava tvoj običajen dan prej in zdaj, zanima kje opaziš največjo razliko?

I: **Največja razlika je definitivno v tem, da več ni plana, ki ne bi vključeval hčere, (F6) pač ni, to zgine, mislim sej so ljudje, ki ni tako, ampak pri meni ne, s tem da jz sem čisto sama, nima stikov z očetom že 3 leta in pač tudi če je v varstvu, nekje je, ni tako da je ni. (F7)**

J: Ok, in če bi sedaj uporabila eno ali dve besedi, da bi opisala življenje preden si postala mati in eno ali dve sedaj ko si, kateri besedi bi to bili in če jih lahko še potem razložiš?

I: **Prej je bilo prosto (F8)-bilo je brez odgovornosti, brez razmišljanja o posledicah vedenj. (F9) Sedaj je nekdo, ki vse to vsrka., sedaj je zavestno. (F10) Ko sem dobila hčero, sem ugotovila da se nima smisla ukvarjat z določenimi stvarmi, ampak s tem kako boš ti, da bo potem tudi otrok v redu. (F11)S tem da pride tudi to, da živiš z zavedanjem sebe, svojih dejanj in vedenj in misli. (F12)**

J: Si trenutno v kakšni partnerski zvezi?

I: **Ne, nisem v partnerski zvezi. (F13)**

J: Prej si omenila da živita sami?

I: **Tako je, živiva sami. (F14)**

J: Trenutno torej živiš?

I: **V študentskem domu. (F15)** Midve greva enkrat na dva meseca domov. Preden sem dobila hčer sem bila zadostna, dobra, potem pa mi je na maturi zmanjkala točka do zlate maturantke-šlo je zato, da sem želela od tam in sem imela veliko motivacijo.

J: Si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore in če da, kdo je bil tisti, ki ti jo je nudil in na kakšen način, kako si jo ti doživela?

I: V začetku nosečnosti sem imela podporo, vsaj ko so zvedli da sem noseča moji... Oče je psihično pritiskal name, da ne bom zmogla, da mi bodo vzeli otroka,... **Njegova mama pa je tudi njega imela pri 16tih in me je ona podpirala (F16) in njegova sestra-ona po moje malo iz verskih razlogov, ne vem, pač je proti splavu in je bila za to da otroka obdržim,(F17) mi je ponudila čustveno oporo, svetovala mi je glede vsega kar nosečnice zanima, mene, povedala mi je, da mi oče ne more vzeti otroka, da lahko grem v materinski dom, take stvari. (F18)** Po tem sta se moja dva ločila, živela sem z mamo, babico in dedkom, tam pa čustvene opore, mislim neke pač, ne vem, še vedno nismo v ne vem kako dobrih odnosih, so pa skrbeli za mene, vozili na preglede, božali trebušček in take stvari. **(F19) Podpora je bila predvsem od babice in tete po očetovi strani, (F20)** kasneje pa še, v začetku ne, ker zaradi očeta drugi niso upali povedat kaj si mislijo. Prijatelji pa na začetku kaj boš, pejdi na splav, ki ti bo lažje, tisti ki so mi bili bolj blizu, so vedeli da zame to ni opcija in so bili za, sicer niso vedeli kako mi bo uspelo in si tega niso morali predstavljati, ampak so bili-če želiš, potem ok. Kasneje so bili vsi navdušeni nad trebuščkom in božali, sej pri 16tih, 17tih imeti nekoga z otrokom je res... **(F21)**

J: Lepo, zdej me pa zanimajo v bistvu iste stvari, ampak me zanima odkar si mami kje pa tu vidiš podporo, kdo je tisti, ki ti jo nudi in kako jo ti doživljaš, kaj so dejanja, ki ti predstavljajo podporo?

I: V bistvu isto kot prej-vsi odnosi so isti, so ostali taki kot v nosečnosti, teta po očetovi strani mi nudi čustveno oporo, oziroma mi je kar malo kot nek terapevt včasih, njo pokličem ko je kaj narobe, ko sem kaj zmedena, ji povem-jej sori, ko te spet kličem, ko se slabe vole... in ji povem pač. (F22) Babica po očetovi strani, s tema sem si najbližje no tako bom rekla, se čutim najbolj sprejeto. (F23) Ker recimo z očetom nimam stikov, tudi v nosečnosti že več nisem imela, z mamo, babico in dedkom pa... Čuvajo je ne, nihče od njih, mama če pride v Ljubljano jo čuvat, če grem ven zvečer, babica in teta po očetovi strani pa če jo vzameta za nekaj dni, 2x na leto. (F24) Kar ne pomeni, da je ne bi mogli imeti več-mama, babica, dedek, ampak jim jo enostavno ne morem zaupat v varstvo. Z njihove strani je predvsem ta opora, da mi babica da vso zelenjavo z vrta, 4 rdeče pese, 4 vložene kumarce, solato, bezgov sok, škatla zelenjave,(F25) dedek da vedno tam 10, 20€, mama mi itak in ati plačujeta preživnino. (F26)

J: Torej če sem te prav razumela sta ti največja podpora teta in babica, torej teta še bolj?

I: Ja nekako še najbolj, ampak nimam družine s tistimi odnosi, kot bi si mogoče kdo želel. Ni več družinskih članov s katerimi bi se dobivali in hodili na obiske-nimam tega. (F27) Imam 2 teti mamini sestri s katerima se vidimo parkrat na leto in je to to. Najbolj meni ni.

J: Pa mogoče opaziš kaj, kar bi lahko rekla podpora tudi v vsakdanjem življenju, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo, recimo kakšno zdravstveno osebje, kakšni profesorji na faksu, socialne delavke, ali mogoče zgolj naključni mimoidoči, je bilo kaj takega, kar bi lahko rekla podpora?

I: Ja, je bilo pri pediatrinji, ki je bila navdušena, uaaauuu, ti pa vse sama, pa v srednji šoli, kako ti pa to gre,... In zdaj tu isto ko pridem s hčero, me posluša kaj povpraša in mi je tak, pridema do nje 2x na leto in je tako navdušena nad hčero, se spomni imena, ve za njene težave,... (F28) V srednji šoli sem imela eno profesorco, s katero sva bile skupi noseči, zaradi nje sem sedaj na faksu, sem marsikaj dojela, med odmori smo hodile k njej v kabinet. (F29) Na faksu pa ne... Njih ne briga nič, na pedagoški bi jih še mogoče, na filofaksu pa ne. Še meni je nerodno hčero za izgovor uporabiti, ker se mi zdi da oni dejansko gledajo na njo kot izgovor.

J: Ti je kdo podal informacije o tem kam se obrniti, katere pravice lahko koristiš kot mati študentka?

I: Jz sem ful taka, večina za te stvari sama skrbi, **jz pa sem glede ful stvari taka, da si ne zapisujem, ne skrbim, ampak vprašam vse druge.** (F30) Jz preden sem prišla sem sem vprašala na upravi če so lahko tu živali, so rekli ne. **V srednji so mi sami povedali, da lahko koristim dodatno leto in sem to tam izkoristila, na faksu tega nisem imela.** (F31) Imam pa kolegice, ki vejo kakšna sem.

J: Če bi ocenila zdej življenjski položaj (odnos s hčerjo, družino, prebivališče,..) bi ga ocenila kot slabega/dobrega/zelo dobrega/zelo slabega?

I: Zdej ko si razdelala vprašanje se mi zdi dosti lažje, ker če bi me samo vprašala po življenjskem položaju ne bi rekla ravno dobro, ampak to vse pa, bom raje z besedami povedala kako je... **Z družino nimam dobrih odnosov, mislim so taki kot so in jaz sem taka kot sem in to je to. Bi si želela da bi bilo drugače, mi je težko poslušati kdaj sošolke kak vsak vikend grejo domov, se majo fajn, kaj skuhajo, no pri meni tega ni.** (F32) Življenje z vidika položaja v družbi, pa ne to kak me obravnavajo, ampak kako se jz počutim

je ful dobro-imam svoje stanovanje, ki mi je zelo všeč, ga tako urejam. (F33) S hčero odnos je takšen kot sem jaz-če sem jaz ok, je ona ok, če nisem potem tudi ona ni. Lahko bi rekla da imam z njo dober odnos glih s tega vidika, da takrat ko jaz nisem ok, se učim da to povem na lep način, sem samo človek, še pol leta nazaj bi potlačila to v sebi in se sekirala zaradi tega. (F34) Zadnjič se je spravila jest piškote in mleko in pred tem sva prišli z busa in sprehoda, brez da bi si umila roke, pa sem jo hitro potegnila k umivalniku in se je udarila in ni bilo ok, pa sem bila sposobna reči poglej oprosti, jaz sem bila kriva, se bom trudila, da se ne bo ponovilo. Največje težave, ki pa jih imam v življenju pa imam s sabo-sem odrasla, tako da če se imam za tako, ne morem več kriviti družine za to, sem pa odraščala v takem okolju, da vedno znova ugotavljam vedenjske vzorce. (F35) Končala sem letos eno zvezo, v kateri sem bila 2 leti in potem je prišel nazaj in sva šla na terapijo in sem se zavedala kje vse vidim ljubezen, čeprav to ni. Se je umaknil tudi od hčere, ga že ni vidla en mesec. In se jaz tudi počutim bedno zakaj in ni ga psihologa, pedagoga, ki bi imel odgovor na to. (F36) Hodim pa na predavanja tedenska za familiy lab, kjer se družimo potem in gremo na pivo. To je moja družba, ker saj hodim na kave z ostalimi, ampak so potem tam take teme-kot so nohti, pa neeee. (F37) Saj gre, ampak jz se trudim da bi imela hčera dobro otroštvo, da ne bi doživljala travm in poslušam o nohtih.

I: Meniš da bi lahko bil tvoj življenjski položaj boljši? Kje? Kakšni so predlogi?

I: Lahko bi bil boljši. (F38) Glede študenta nimam kaj reči-lepo je, toplo, dam za to 100€, socialna skrbi za nas, in imaš otroški dodatek, vrtec in jaz kaj več ne bi. Glede tega lepo poskrbijo za nas. (F39) Glede faksa... Jz popoldan na faks ne hodim. Na začetku sem, ampak sem 200€ dala za varstvo, kje pa naj dobim 200€? Zdej mi ga čuva kolegica, ampak jz tako mislim da mora otrok za zdrav razvoj biti z ljudmi, ki so mu blizu, za varstvo pa težko dobit nekoga ki se mu osebno posveča, že v vrtcu 8 ur in tam ne morejo gledati na vsakega otroka. (F40) Glede faksa, da bi bilo kaj več osebnega dogovarjanja s profesorji in možnosti za dodatne roke, ali pa imaš več delnih izpitov, mislim da bi bila to edina taka stvar. (F41) Bi mi bilo lažje. To pa je tudi to.

J: Bi morda želela še kaj dodati?

I: Ne.

J: Potem se ti pa najlepše zahvaljujem in želim veliko lepih trenutkov še naprej!

INTERVJU G

J: Najprej še enkrat najlepša hvala za možnost intervjuja, pa bi te najprej prosila, če mi lahko poveš svojo starost, študij in letnik faksa?

I: Stara sem 22 let, študiram biotehnologijo in sem tretji letnik.

J: Ok, koliko pa si bila stara ko se je rodil sin?

I: 22 let.

J: Dobro, to so bila zdaj takšna bolj splošna vprašanja, zdaj me pa zanima kakšen je bil tvoj nek čisto običajen dan, preden si postala mati?

I: Ja v bistvu vstala sem okoli šestih vsak dan, ker sem se vozila s fantom v Ljubljano iz Kranja, on je šel v službo, jaz na faks, če sem imela faks kasneje sem se šla učiti v knjižnico, potem faks, druženje še z dvema prijateljema, s katerima smo bili najbolj povezani, potem sem šla do fanta s katerim sva šla skupaj domov. Doma pa kosilo, malo sem in tja... (G1) To je bilo po večini.

J: A je bila tvoja nosečnost načrtovana?

I: Napol no... Malo pred tem je fant dobil redno zaposlitev in jaz sem vedno hotla biti mlada mamica, sicer se s tem nisem obremenjevala, sem pa ravno imela probleme s to zaščito, in potem sva rekla da bova pazla, če se pa zgodi bova pa itak vesela... (G2)

J: Ok, kako pa poteka nek običajen dan sedaj, ko si mamica?

I: Hehe, tu si ti zdi da so vsi dnevi isti, ampak so v bistvu vsi drugačni... S tamalim ustaneva, zbudi se okoli polosmih, osmih, potem ob poldesetih ga dam nazaj spat, za kakšno urco, da jaz umes se učim, kej skuham, pospravljam, med izpitnim obdobjem zdej delam seminarje, se učim, itd.,... Ko se spet zbudi greva ven z vozičkom malo na sonček, svež zrak, okoli dvanajstih, enih gre spet spat, takrat po navadi kuham. Ko se zbudi malo pleševa, kuhava, pojeva,.. Potem spet malce pol ure zaspi, da še lahko kaj postorim, okoli sedmih se skopava in gre potem ajat in imam čas za fanta ali pa za faks in tako... (G3)

J: V čem pa mogoče opaziš neko največjo razliko med prej in zdej?

I: V bistvu ful je manj časa zase, sicer ni taka kriza, če ti kdo »prime« otroka, da imaš potem tistih pet minut, hmmm, manj časa je za učiti se, to mi malo odnaša vse skupaj, zdej bi se rabla ful bolj učiti ko bo izpitno, ampak dobro tudi to bomo, (G4) ful več kuham zdej, ker sem več doma, večkrat grem ven kot prej, (G5) ko pomisliš pa so stvari, pa si zmatran, ampak ko primeš v roke otroka to itak pozabiš, ... (G6)

J: Če bi ti rekla da si zberi eno ali dve besedi, s katerima opišeš življenje preden si postala mamica in eno ali dve sedaj ko si že, kateri bi bili ti besedi? In če jih lahko prosim pojasniš?

I: Prej bi rekla hmmm svobodna (G7) zdej pa kako bi rekla, srečna. (G8) Pa ne da prej nisem bila srečna, ampak tako. Za svobodna bi rekla, nwm prej je bilo tako mal bolj študentsko življenje, neodvisno od faktorjev kot so zdej v mojemu življenju, lahko sem delala več stvari, pa šla kam s prijateljicami, pa sem mela tiste hode, ki sem jih takrat potrebovala, pa kavice, (G9) zdej srečna pa sem ker sem si itak zmer želela biti mlada mamica, mislim pač prej met družino in zdej imam svoja dva fanta, mislim pač tko sem najbolj srečna... (G10)

J: Si trenutno v partnerski zvezi?

I: Ja sem.(G11)

J: Je tvoj partner tudi oče otroka? Živita skupaj?

I: Je oče otroka in živiva skupaj.(G12)

J: Aha, kje pa trenutno živiš?

I: S fantom sva, dokler ne našparama za svoje, v hiši v kateri živi v spodnjem štuku moja stara mama, v bistvu v stanovanju v katerem smo bili prej z družino.(G13)

J: Zdej pa me zanima-si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore – in če da s strani koga, kaj je ta podpora bila, kaj je bilo tisto kar si doživela kot podporo?

I: Če tako pomislim za nazaj sem imela ful podpore, res recimo doma, že od mojih, sicer moja mami je bila malo tako, bilo jo je malo strah, ker tudi bi si želela, da najprej naredim faks, ampak sem itak skoz nameravala iti naprej s faksom, mogoče ne bom ravno v tem letu, ampak bom pa pač v naslednjem letu diplomirala, pa tako, so me vsi podpiral doma (G14), pa od fanta družina je bila čisto vesela, mislim na začetku je bil en zaplet in nismo sploh vedeli ali bo ali ne, potem ko so pa povedali da bo in da bodo dobili vnučka je bilo pa takoj vauuu. (G15) Celo nosečnost sem imela ful ene podpore, ene ljubezni iz vseh strani, itak tud od fanta, (G16) pa od teh dveh sošolcev na faksu, ko sta edina vedla da sta noseča, nisem nikomur niti omenjala, tako se mi ni do sedmega meseca nič poznalo, ko sem pa odpisala zadnje izpite, so pa tudi ostali videli, ampak ona dva sta me ful podpirala, bla vesela, od osmega tedna sta onadva to vedela (G17) in tudi bivši sošolci so bili ful veseli spremljali kako kaj, (G18)pa profesorji ko so vedeli so bili ful tko, »jaja bomo že mi zrihtal neki, da boste lahk šla naprej, kr pridte, se bomo zmenli«, tako da sem bila presenečena koliko enga odobravanja je bilo, (G19) ne zgražanja zaradi let.

J: Recimo sošolca ki si jih omenjala – kaj konkretno si doživela pri njima kot podporo, kaj so bila tista njuna dejanja?

I: V bistvu vsak dan sta me vprašala kako sem, nosila zvezke in tako.(G20)

J: Res lepo! Kaj pa pri domačih, kaj pa si tam doživela kot podporo?

I: Doma, mami me je fulkrat peljala ko sem imela preglede pa tudi je vedno kej prinesla, nakupila-pa posodo, pa obleke, pralni stroj,, ati isto (G21), pa mama, stara mama tule, pa kuhala mi je, pa sploh na začetku nosečnosti so mi ful pomagal, me res vozili okoli, razvajali,... (G22)

J: Ok, zdej me pa zanima kdo vse ti odkar si mama nudi podporo in kaj je tisto kar ti smatraš kot podporo in mogoče tudi s strani koga se ti zdi, da je ta podpora največja?

I: Isto vsi, mislim ta dva sošolca ostajata in mi ful pomagata, čeprav jima tudi jaz vrnem – ker sem doma kdaj kakšen seminar naredim namesto njiju, da se onadva lahko učita, pa tako no, delamo z roko v roki.(G23) Pa mami tudi ful, kolikor lahko, ker je le drugače, pač obe babici sta v službi, ampak

ja, sploh na začetku nosečnosti jz ne vem kako bi brez mami, ona mi je bila tudi glede vsega, pa kar se potem tiče kakih komplikacij, pa začetka dojenja največja podpora. (G24)

J: Aha, na kakšen način pa je bila podpora?

I: Dala mi je tak občutek – ti zmoreš, ti boš, sej boš.(G25) Pa tudi ostali ko vidiš, ko primejo malega, pa so potem vsi čisto razneženi, pa ti da potem to zagon, energijo za naprej,... (G26)

J: Če bi se pa morala odločit za nekoga, ki ti daje največjo podporo, kdo bi bila ta oseba?

I: Ja, to pa definitivno od fanta.(G27) Itak skupaj živiva, sva največ v stiku s tamalim, gremo v trgovino, vikende on prevzame kuharijo, pa zvečer ko me objame, pa tako, v bistvu vse to lajša vsakdanje tegobe,(G28) ne vem je ful dober oči, ko bo mali malo večji bosta onadva po moje »best buddya, pa tako ko vidim kako ga mali že dojema, ko pride in je tamali čisto nasmejan in vse te stvari ti dajo tako zagon za naprej, da lažje greš čez vsak dan, tudi ko je hudo. (G29)

J: Zdej me pa zanima a mogoče opaziš kaj čemur bi lahko rekla podpora tudi v svojem vsakdanjem življenju, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo (zdravstveno osebje, strokovni, delavci...)?

I: Am v bistvu je tako, na začetki po porodu, ko sem imela ful probleme, sem preko teh »facebook for« stopila v stik s svetovalko za dojenje in prek nje spoznala žensko, ki ima terapije in ona mi je bila rečmo od nekih zunanjih ljudi, ki jih prej nisem poznala, je stopila v stik z mano, mi bila ena od največjih podpor, (G30) pa potem tudi recimo profesorji na sploh so bili ful tako v podporo, sicer odvisno kako kateri ampak so bili večinoma, pač jz razen za izpite še nisem šla na faks, enostavno nisem mogla iti, moj otrok je preveč »živ« da bi lahko šla, ampak so ful tako no, ene vaje sem recimo lahko že lani nardila, izpite lahko hodim delat. Lani sem se z eno profesorco pogovarjala in je rekla – lej kar pa ne boš mogla, boš pa prišla in bova midve skupaj individualno naredile,(G31).. Tako da »the best«.

J: Super! Ali ti je kdo in če je, kdo je ti bil, ki ti je svetoval o pravicah, ki jih imaš kot mamica študentka ali pa priporočal na koga se lahko obrneš?

I: V bistvu sem tako iz »vseh vetrov« dobivala informacije, (G32) iz referata, svetovalna delavka na biotehnologiji, (G33) potem ta blog študentska mama, da sem dobila potrditev kaj vse rabim – ona mi je poslala te bloge v katerih ima opisane te pravice, ki jih imam kot mama,(G34) pa na univerzo sem klicala, pa CSD seveda,(G35) pa internet, pa te skupine na facebooku, če sem kdaj kej vprašala. (G36)

J: Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj-gledano vse skupaj od odnosa z otrokom, partnerjem, družino, faksom, stanovanjem... Kako bi ga ocenila? Kot zelo slabega, slabega, dobrega, zelo dobrega,... in zakaj bi ga ocenila kot takega?

I: Kar se tiče mojega življenja kjer sem zdej, moje mnenje je da je dober zaenkrat. (G37) Ker se mi zdi da so še določeni cilji, ki bi jih rada dosegla, da bo potem res odlično, pač magisterij, pa služba še predvsem, torej zaenkrat je dobro stremimo pa k odličnem.(G38) ko se bo pač vse poklapal, kar se tiče končanja faksa, pa službe, pa kar se tiče odnosa s fantom je tako, da sej načeloma se midva ful super razumeva, ampak imava manj časa zase in takrat ko je, sva oba bolj zamtrana, on je ceu dan u službi,

jaz doma rihtam in na koncu si že naveličan, se mi pa zdi da delava na odnosu, se trudi, se včasih eno uro skupaj pogovarjava, pa tako. (G39) Zdej družina pa tako – prej v najstniških letih sem bila malce bolj divja ampak odkar sem od 19. ga leta ne svojem, je pa ful boljše, moja mama je poleg mojega partnerja ena mojih najboljših prijateljic. (G40) Za prijatelje je trenutno sicer malo manj časa, ampak tudi to bo prišlo... (G41)

J: Meniš da bi tvoj življenjski položaj matere študentke lahko bil boljši in če je odgovor da, katera so tista področja na katerih bi lahko bil boljši?

I: Kar bi lahko bilo boljše bi bilo to, če bi lahko več delala za faks, pač tamali je med otroci, ki ne spijo toliko, pač da bi imela malce več časa za učit se, (G42) pa mogoče da ko imam čas, da bi malo bolj produktivno delala, ker včasih ko tamali zaspi, sem tako oooooh a lahko imam malo časa zase in potem je ena ura okoli in namesto da bi delala za faks delam kar nekaj, tako da to bi bila ena stvar, (G43) pa da bi se malce več gibala, sicer gibanje po porodu je 6 mesecev še malce bolj omejeno, ampak vseeno. (G44)

J: Pa imaš mogoče kakšne predloge, da bi se položaj študentskih mamic lahko izboljšal? Tudi če pomisliš nase...

I: Kar bi blo valda ful lažje, pa ne vem če je to ravno najbolj fer do drugih, ampak da bi mogoče določeni roki izpitov bili malo prilagojeni, pa sej vem da je ful težko da bi prilagajal enim, ampak to bi bilo znatno lažje, da bi se lahko individualno dogovarjal za izpite,.. (G45) To no... Kar se tiče situacije v kateri sem jaz trenutno se mi zdi da ful neki drugih izboljšav ne rabim...

J: Bi še karkoli mogoče rada dodala?

I: Ne, to bi bilo to...

J: Potem pa hvala lepa za intervju in veliko lepega še naprej!

pa če bi prosila bi pomagal...

INTERVJU H

J: Najprej hvala še enkrat za možnost intervjuja in me zanima, če lahko izvem tvojo starost, študij in letnik faksa?

I: Stara sem 25 let, študiram razredni pouk in zaključujem 5.letnik.

J: Koliko si bila stara, ko se je rodil otrok?

I: Ko se mi je rodil otrok sem bila stara 23 let. Rodila sem ravno junija, med izpitnim obdobjem, tako da sem takoj po porodu (malo več kot dva tedna) naredila še tri izpite in se tak vpisala v 5. letnik.

J: Kakšen je bil tvoj običajen dan, pred rojstvom otroka?

I: Pred rojstvom otroka se je moj običajen dan začel, ko sem šla zjutri na faks, po koncu predavanj sem s sošolkami šla na kosilo, po kosilu pa je bil čas namenjen druženju s prijateljicami. (H1) Ker smo na faksu mel dost sprotne dela (seminarske, pisanje učnih priprav, priprave na nastope), sem velik svojga časa prežvela s svojo najboljšo prijateljico (sošolko), s katero sma ob kavi in klepetu naredile velik prej omenjenega dela. Včasih, kadar je katera izmed prijateljic imela rojstni dan, smo se zabavale in kakšen terek šle tudi žurat. (H2)

J: Je bila nosečnost načrtovana?

I: Ja, je bila načrtovana. (H3)

J: Super, kakšen pa je tvoj običajen dan sedaj?

I: Po rojstvu otroka in zaključenem 4. letniku študija, je na dopust za nego in varstvo otroka šel partner, ki je sicer že zaposlen. Tak smo vsi trije bival v študentskem domu, kjer smo zase mel celo garsonjero. (H4) Moj običajen dan po rojstvu otroka se je začel že zjutraj ob petih, ko sem nahranla (podojila) sina. Potem sva s partnerjem spila kavo, jz pa sm se sproti pripravla za faks. Po navadi sem ob 8.00 šla na faks, partner pa je doma pazil na sina in skuhal kosilo. Ko je bil sin lačen, ga je partner pripeljal do faksa, kjer sem ga podojila. Popoldne smo pojedli kosilo, šli na sprehod in skupaj preživljal čas. Ko sem imela delo ali učenje za faks, sem šla k sošolki, kjer sva vse to opravili. Zvečer sva s partnerjem uspavala sina ter po navadi pogledala kakšen film. (H5) Ko se je dopust za nego in varstvo otroka partnerju iztekel, sem opravla vse izpite in potem vzela še absolventski staž, med katerim doma zaključujem magistrsko nalogo. (H6)

J: Ok, kje pa opaziš največjo razliko med prej in sedaj?

I: Največjo razliko opazim v času, ki sem ga prej namenla druženju s prijateljicami. Po rojstvu sina nisem več hodla jesti na študentske bone, ampak sva s partnerjem kuhala sama. Potem tut nisem mela več tuk časa za druženje s sošolkami. (H7) Po rojstvu sm sicer še šla na kakšno študentsko zabavo, vendar se nism zabavala, tak kot sm se včasih, ker so mi misli vedno uhajale domov k otroku. (H8) Glede faksa pa mislim, da se je spremenilo to, da sm se naučila bolj racionalno razpolagati s časom. Ker sem perfekcionistka, sem pred porodom veliko preveč časa vlagala v nepomembne stvari, ker sem hotela, da je vse narjeno popolno in brez napak. V času materinstva pa sem ugotovila, da je včasih v redu, če je neko delo opravljeno dobro, tud če ni opravljeno popolno. (H9)

J: Fino. Če bi te prosila da mi z eno ali dvema besedama opišeš svoje življenje preden si postala mati in z eno ali dvema odkar si mati, kateri bi bila/i ta/i beseda/i?

I: Pred materinstvom bi rekla perfekcionistka, svobodno življenje, (H10) po rojstvu otroka sprememba vrednot, organizirana. (H11)

J: A lahko prosim še razložiš ti besedi?

I: Perfekcionistka ker sem včasih želela, da je vse kar naredim brez napak in natančno, (H12) svobodno življenje ker preden sem postala mati sem lahko šla kamorkoli in kdajkoli, se več družila s

prijateljicami...(H13) Za spremembo vrednot lahk rečem, da preden ne postaneš starš ne veš kak zlo maš lahk rad nekoga. Sploh ker sem zaradi poroda imela težke zaplete, zdej čas z otrokom še bolj cenim in svojo družino vedno postavljam na prvo mesto. (H14) Organizirana pa, odkar sem mama vse vedno premislim dvakrat in stvari organiziram tako, da se časovno izidejo, npr. ko sin zaspi, si ta čas dobro organiziram in ga zapravim za gospodinjska opravila, ki bi jih sicer z njim opravila malo težje. (H15)

J: Si trenutno v partnerski/zakonski zvezi?

I: Sem v partnerski zvezi. (H16)

J: Je tvoj partner/ka/mož tudi oče otroka? Ali živita skupaj?

I: Da, partner je tudi oče otroka in živiva skupaj. (H17)

J: Kje trenutno živiš?

I: Po rojstvu otroka sem živela v študentskem domu (skupaj s partnerjem in otrokom), zdaj pa živim v hiši partnerjevih staršev. (H18)

J: Ok, zdej me pa zanima, si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore? In pač u bistvu s strani koga, kaj je ta podpora bila, kako si jo ti doživela?

I: Tekom nosečnosti sem imela podporo z vseh strani. V prvi vrsti me je najbolj podpiral partner, moji starši, njegovi starši. (H19) Prav tako so me tekom študija, ko sem visoko noseča obiskovala predavanja in vaje, podpirali sošolci. Vedno so mi med daljšimi predavanji izborili pol ure, da sem šla na malico, saj me je vseskozi grabla lakota. (H20) Zelo pa mi je v času nosečnosti pomagala najboljša prijateljica, ki je tudi sošolka, saj je vedno namesto mene prenašala težke stvari, četud prenosni računalnik ni ravno težek, me razvajala in pomagala na vse možne načine. (H21)

J: Kdo vse pa ti odkar si mati nudi podporo? Kaj ti predstavlja največjo podporo? S strani koga je podpora največja?

I: Vsi prej našteti ljudje. Tud najboljša prijateljca, s katero se ne druživa več »24 ur na dan«. (H22) Največjo podporo pa mi predstavlja partner, ki je enakovredno udeležen pri negi in vzgoji sina. To mi pomeni največ. (H23)

J: Aha, pa mogoče opaziš kaj, čemur bi lahko rekla podpora tudi v svojem vsakdanu, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo recimo zdravstveno osebje, strokovni delavci, profesorji na fakulteti? In če da - kaj so tista njihova dejanja, ki ti predstavljajo podporo?

I: Profesorji na fakulteti in moja zdravnica, ki je tudi osebna zdravnica mojega sina. (H24) Po porodu, ko sem še dojila, so me profesorji vedno spustili iz vaj, da sem lahko podojila sina. (H25) Prav tako podporo čutim tud pri osebni zdravnici, ki mi vedno svetuje in prisluhne. (H26)

J: Ali ti je in kdo ti je podal ustrezne informacije kam se obrniti in s kom se posvetovati o svojih pravicah kot študentska mati?

I: O tem sem pobrskala na internetu, (H27) s strani CSD pa nisem dobila ustreznih informacij. (H28) Vse informacije o pravicah študentskih mater pa je možno dobiti tudi v Klubu študentskih in dijaških družin Maribor, kjer sem sedaj tudi včlanjena. (H29)

J: Če bi ocenjevala svoj življenjski položaj (usklajevanje med časom, ki ga preživiš z otrokom in na fakso/sluzbi, delom na fakso/sluzbi, prebivališčem, odnosom z morebitnim partnerjem/družino) odkar si mati, bi ga ocenila kot zelo slabega/slabega/dobrega/zelo dobrega? In zakaj bi ga ocenila kot takega?

I: Zelo dobrega, (H30)ker sva se z rojstvom otroka s partnerjem še bolj povezala in skupaj premagujeva ovire na katere včasih naletiva. (H31)

J: Pa meniš da bi tvoj življenjski položaj kot matere študentke lahko bil boljši? In če da, na katerih področjih?

I: Mislim da niti ne. Menim da je za matere študentke dobro poskrbljeno. (H32)

J: Ok, pa imaš morda vseeno kak predlog za izboljšanje položaja študentskih mater? Karkoli kar se ti zdi da bi bilo lahko tebi takrat v pomoč, ali pa morda opaziš da bi mamice študentke potrebovale?

I: Predlagala bi le, da bi fakultete poskrbele za ustrezen prostor, kjer bi lahko matere študentke v času predavanj lahko dojele. (H33)

J: Super, bi želela še kaj dodati?

I: Ne, to bi bilo vse.

J: Potem se ti pa najlepše zahvaljujem za pogovor in ti želim veliko lepih trenutkov s tvojo družinico!

INTERVJU I

J: Najprej naj se ti zahvalim za pripravljenost narediti z mano intervju in me zanima, če lahko izvem tvojo starost, študij in letnik faksa?

I: Ja, ni problema, stara sem 22 let študiram na fakulteti za šport, smer kineziologija, sem tretji letnik in letos bom diplomirala.

J: Okej, koliko si bila stara, ko se je rodil otrok?

I: 21, bla sem v 22tem letu starosti.

J: Sedaj pa me zanima če mi lahko malce opišeš tvoj običajen dan, pred rojstvom otroka?

I: Oj se že težko spomnim... (smeh) Ja, ne vem, **zjutri se zbudiš, greš na faks, greš na kosilo al pa greš v mesto mal, s prijateljem, na kako kavo al pa kej takiga, če se ti lušta it u šoping greš u šoping, al pa pač**

u trgovino, karkoli, greš telovadit, to sem redno počela prej ja, časa maš dost, čeprav misliš da ga nimaš, bereš kako knjigo, ne vem, si na internetu, se urejaš, sploh se ne zavedaš, da zapravlaš čas, greš ven, laufat na sprehod, če ti kdo reče 'gremo ven', pač gremo. (I1) Tko, to je to.

J: Aha, tako torej. Zanima me - je bila nosečnost načrtovana?

I: Ne, ni bila. (I2)

J: Kakšen pa je običajen dan sedaj?

I: Ja zdej se pa zbudimo recimo ob ene sedmih, no dober, zdej sma z mojim začela en tak običaj, tako neko dihanje izvajaš, se sprostiš in se zbudim že zato ponavadi pred mojim. Na tešče spijemo ponavadi kako limonado, zjutri z U-jem, potem imam faks, pa ga partner pazi, pol če slučajno za kosilo ne vemo kaj bi, grem še v trgovino po faksu, al pa ne grem, pa gremo pol mogoče kej pojest ven, pa ko pridem domov, ga morem dojit takoj, potem se pa igramo in gremo ven mal na sprehod, če gremo jest gremo ven in potem v trgovino. (I3) Enkrat na teden mam prakso in takrat ga tud partner pazi. Tak da ja, pospravim, skuham, pa za večerjo ponavad tud kej skuham, ker gre ponavad ob štirih spat, pa pol takrat mam čas, da nardim stvari ko jih morem-kej pospravim, posodo pospravim, ko mali hoče vedno v pomivalca zlezit, tak da morem to takrat ko spi, pol pa skupi jemo, ja ne morš sam jest, da se vsedeš za mizo, ampak ga maš na kolenih, je zraven in ti na koncu vse že hladno poješ ne, dober sej v stolčku tut sedi, ampak ne najraj. Potem pa gremo spat, U gre ponavad ob devetih in jz velikrat z njim zaspim kr, kar ni najboljš ker bi še mogla kej pospraviti, ampak se zgodi. (I4) In potem jovo na novo spet.

J: Če bi zdej malo primerjala dan kakršen je bil prej in kakršen je sedaj, kje se ti zdi da je tista največja razlika?

I: To da ješ sam, v miru, (I5) potem da ne rabiš bit tuk pozoren še na nekoga, bolj kot ne si usmerjen vase, delaš kar bi pač rad počel, ko si nekaj izmisliš, lahko to delaš, (I6) zdej pa recimo če grem v trgovino-ali ga vzamem s sabo, pa bom mogla še njega zraven tovorit v vozičku, sej ponavadi ga vzamem zram ne, ampak lažje je bilo prej ko si samo šel, nisi rabil nič razmišlat, mal bolj si raztresen, vsaj pri sebi to vidim, ker preveč razmišljam kaj on dela, da ga skoz gledam in potem včasih kar izgubim nit kaj se pogovarjam ali pa včasih kakšna stvar. Sej poskušam to koncentracijo vzpostaviti, ampak saj veš, ne da se skoz. Sej drugače ni tik, pač se hit navadiš. (I7)

J: Če bi z eno ali dvema besedama opisala svoje življenje preden si postala mati in z eno/dvema odkar si mati, kateri bi bila/i ta/i beseda/i in če jih lahko potem pojasniš

I: Zdej morem poudariti da je zelo težko za nazaj razmišljati tako kot si razmišljal takrat, zdej ne moreš sploh enako reči, tak da sedaj bi rekla za življenje prej brezskrbno, čeprav takrat nisem tako mislila-sem imela faks in to in ono, ampak potem vidiš da je bilo brezskrbno. (I8)

J: Kako pa to da si izbrala to besedo?

I: Ne rabiš se na nikogar ozirati, samo nase se, pa mogoče če imaš partnerja, (I9) potem imaš pa nekoga, ki ga moreš paziti skoz, ena skrb več v življenju, ker je od tebe odvisen, bojiš se za njega, da bi

se mu karkoli zgodilo, pa najboljšo mu želiš, zato imaš skoz nekaj na vesti. To je tisto, ko so ti starši rekli-sej boš videl ko boš imel svoje otroke in potem vidiš da je res, skrbi te zanj, verjetno to. (I10)

J: Super, kaj pa beseda, ki bi opisala življenje sedaj, odkar si mami?

I: To pa težko... Je pa mogoče odgovornost? **Ja bom kr rekla odgovornost. (I11)** Ne samo s tega vidika ker imam njega odgovornost, ampak tudi naenkrat se moraš začeti obnašati bolj odraslo-pa sej ne da sem bila prej neodrasla, nikol nisem neki žurala, nisem pila, treba je neki v življenju iz sebe narediti, ne moreš si zmišljevati kaj boš, na začetku se malo iščeš, še zdaj se malo iščem, nimaš toliko prostih rok, da bi rekel, sej imam čas, se bom že odločil kaj hočem v življenju, te veže, je odvisen od tebe, vsaj ko je majhen, biti moraš resnejši, bolj odgovoren, (I12)

J: Okej, torej kot že vem pa vseeno, si trenutno v partnerski zvezi kajne?

I: Sem ja, mislim zaročena sva. (I13)

J: Ooo čestitke!

I: Hvala!

J: Tvoj partner je tudi oče otroka in vidva živita skupaj kajne?

I: Da, je oče in živiva skupaj. (I14)

J: Kje pa trenutno živiš?

I: V hiši od fanta, mislim v hiši njegove družine živiva sama. (I15)

J: Res lepo to slišat! Sedaj pa me zanima, če si tekom nosečnosti imela kakršnokoli obliko podpore? In če da-s strani koga si jo prejemale, kaj je ta podpora bila, kako si jo ti doživela?

I: Kako točno to misliš?

J: Če ti dam enega od primerov-lahko je podpora že samo kakšen nasvet, lahko je pomoč pri skrbi zase, lahko je ogromno stvari, vendar pa jih vsak posameznik drugače doživlja in me zanima kaj je tebi predstavljalo podporo in kdo ti jo je nudil?

I: **Ja sestra, (I16)** je imela, kulk je bila takrat njena hčera stara? Ni še bila eno leto, ona je julija 2015 rojena in se kr prestrašiš malce poroda, ampak ko veš da nekdo že ve in ti lahko pomaga, tak da glede teh nosečniških težav, mi je bila sestra v veliko pomoč, (I17) pa tudi teta dost, (I18) mami je rekla da se nič več ne spomni, tak da ona je bila tu bolj tko,... **Ja sestra mi je bila dost tudi psihično ne, ko sem bila na začetku dost, kako bi rekla, me je kr no novica mal pretresla, tak da mi je ona dost pomagala, (I19) pa partner seveda, (I20)** on je bil en steber v mojem življenju, ko brez njega ne vem če bi lahko to dala čez, res je kako bi rekla, zna z besedami, tako da takrat ko ti med nosečnostjo nihajo hormoni, je to ful pomembno ko to ne vem, se jočeš za vsako malenkost, al pa te takoj kej iz tira spravi, sekiraš se bolj in

to je res pomembno da ko se razjočeš, ti pomaga, pa tudi to, da mu lahko zaupam ne, (I21) tak da mislim da je to to, al je še kaj?

J: Poglej ti kr razmisli, če še želiš kaj povedat.. če pa želiš pa lahko greva tudi naprej... Kot ti paše...

I: Pa ne, mislim da je to to. Dober no, **denarno so tut ogromno pomagali naši in od partnerja starši, (I22) kupili so stvari, večinoma tako ne, in tut denar so dali, saj veš ko urejaš stvari za dojenčka je dosti stroškov, tako da sva dobila nekaj od staršev, pa tet in stricev,... (I23)**

J: Lepo, super od koga vse pa prejemaš podporo odkar si mami?

I: Am, hmmm, kako bi to rekla? **No starši dobro, denarno naju še vedno tu in tam malce podprejo, (I24) zdej nasvetov niti ne rabiš več toliko kot med nosečnostjo, dobro na začetku ja, jih je tudi dosti dajala sestra, tale patronažna, na začetku sva jo kr dostikrat poklicala, vprašala kako in kaj, ker je bila takšna prijazna,(I25) am to potem pediater, ki ti da neke smernice, malo te mogoče pomiri, če je kak izpuščaj kje ali kaj podobnega, (I26) potem pa, saj pravim, ko enkrat postaneš starš si kar nekako bolj odgovoren, tako da se čutiš kr tako da moreš ti odločitev neko naredit, (I27) zdej partner tudi mi je tako vlka podpora... (I28)**

J: Lepo, bi rekla da je tudi mogoče največja podpora?

I: Največji ukaz (smeh)

J: Kaj vse so pa tista največja dejanja, ki jih ti doživljaš kot podporo z njegove strani zdej?

I: **Ja on je že tako starejši ne, am ma več življenjskih izkušenj, mal v kakšnih situacijah, zna malo drugače gledat na stvari, ker je toliko starejši, je dovolj »načitan« in tudi če pride kakšen moment, ko ne veš kaj bi, pa pride kak trenutek, ko ne vem, nimaš časa zase, pa se preprosto malo zlomiš, takrat je velika pomoč, (I29) pa glede vzgoje ima tudi dost utrjeno mnenje-mi da potem kak nasvet al pa me okrega. (I30) Je dost razumevajoč partner, se sicer razjezi kdaj, ampak ko poslušaj ostale, ko govorijo da fantje nočejo pazit otrok, si potem misliš-hvalabogu da imam takega ko to gre. (I31)**

J: Pa opaziš kaj čemur bi lahko rekla podpora tudi v vsakdanu, pri ljudeh, ki niso nujno osebno povezani s tabo?

I: Ja ne vem, recimo v trgovini te kdaj kdo spusti naprej, ker imaš otroka zraven, ali pa ko smo bili na potovanju, so ti tudi skoz sedeže odstopali,(I32) stevardese so bile zelo prijazne, ker imaš dojenčka in skoz sprašujejo če bi kaj potreboval, so bolj pozorni do tebe. (I33) Profesorji... ja ko rečeš, da imaš otroka so najprej mal začudeni in tak, pa te takoj začnejo mel bolj osebno dojemati, nisi sam številka, sicer na našem faksu to tako nisi, zdej ne moreš reči da ti čez prste pogledajo, to je bolj v času nosečnosti-npr. pri nas pri kakšnih vajah so ti malce pogledali, ker preprosto takrat ne moreš vsega izvajati, kar bi drugače lahko, potem kaj še-aja letos na ena predavanja en hodim, ker bi mogla biti štiri ure na faksu, pa sem jih tako že lani dala čez, tako da je rekla, da ne rabim-pač to ti gredo mal na roko, (I34)

J: Super, zanima me-ti je kdo in kdo je to bil, podal ustrezne informacije kam se obrnit in s kom se posvetovat o svojih pravicah kot študentska mati?

I: Ha nobeden, (smeh) res nimaš nobene službe, ki bi ti rekla kaj moreš storit, to se moraš pozanimat sam. (I35) Zdej jz se dost na netu prebrala, (I36) sicer sem pa pol poklicala na socialno in so mi tam razložili kaj in kako glede starševskega dodatka in ugodnosti kot je na primer dodatno leto, (I37) to sem se tudi sicer na faksu pozanimala, pa da lahko oče tudi to uveljavlja, torej tu si bolj sam-na začetku kar izgubljen, ne veš kaj vse moreš naredit, brez interneta bi tudi bilo težje, ampak dobro, lahko kličeš na socialo, tam so res po navadi prijazni in ti vse razložijo. (I38)

J: Ok, super... Zdej pa če bi malo ocenila svoj življenjski položaj-torej življenje z otrokom, faks, odnos s partnerjem, razmere, v katerih živiš,... torej vse, bi rekla da je zelo slab, slab, ne veš, dober, zelo dober in seveda, zakaj bi ga opredelila kot takega?

I: Zelo dober ali dober. (I39) Zakaj? Otrok prinese veselje v tvoje življenje, izkazuje ti ljubezen, ker ko si sam, nimaš otroka, partnerja, moraš sam v sebi najti to ljubezen, ko pa imaš enkrat otroka, ti pa stalno pokaže, da te ima rad, tako da to, pa četudi imaš slab dan, si zaradi otroka boljše volje, zdej je malce težje kaj zaslužiti, ker bi si mogla zrihtati varstvo. (I40) No zadnjič je bil zraven v fitnesu, tako da to se da, hoditi v fitnes, pa ena kolegica me je vabila v njihov zbor, pogrešam petje, ker zdej nikjer ne pojem, vendar ne gre, ga ne morem pustiti, niti na kakšne koncerte, prav tako ne gre, (I41) drugače je pa dober mlad bit in met otroka, vsaj tako pravijo, da lažje vse prenašaš, da potem že nimaš več toliko živcev. Npr. moj se odloči zlesti v pomivalca in ga moreš skoz rinat stran, ker ne bo odnehu in moreš res met živce, da ga skoz spravljaš stran. (I42) Vse je malo bolj otročje okrog tebe, vidiš kako tamali doživlja svet in se spomniš na svoje otroštvo, bolj začneš ceniti svoje starše, se spomniš kako si ti odraščal in kako si želiš da bi tvoj otrok. (I43)

J: Prej sva se pogovarjali o tvojem življenjskem položaju-misliš da bi lahko bil boljši? In če da, kaj bi lahko bilo boljše?

I: Se mi zdi da bi težko bilo boljše (I44) (smeh) – imam hišo, partnerja, s katerim imava nek donos denarja-oba imava štipendiji, če pa kdaj pride na tesno pa starši pomagajo, mam vrt, v bistvu mam vse, si ne bi mogla boljše zamisliti, (I45) edino super bi bilo, da bi imela koga, ki bi mi ga pomagal paziti, da bi lahko enkrat počistila vso hišo, al pa ne vem za diplomu kaj naredila (I46)

J: Kaj pa bi mogoče bili tvoji predlogi za izboljšanje položaja mater študentk?

I: Hmm, mogoče da bi bil nekdo, ki bi znal svetovati kakšne ugodnosti imaš vse kot študentski starš, pa kje vse lahko kaj urediš, ker to moreš se stalno zanimati pa na različnih koncih sprašvat, pač ena oseba, lahko bi bil na socialni nekdo al pa v sklopu teh študentskih organizacij, ki bi ti vedel res vse povedati v zvezi s tem – da imaš bone, pa da ti pripada dodatno leto in te stvari... (I47) Pa to mogoče-obstaja študentski vrtec v Rožni dolini, ampak bi bilo dobro, da bi bil še kje drugje, ker nismo vsi študenti v študentskih domovih v Rožni dolini...(I48)

J: Super, bi želela še kaj dodati?

I: Ne, sem povedala dovolj.

J: Potem pa hvala za intervju in veliko lepih trenutkov z družino še naprej!

I: Hvala!

PRILOGA 3: KODIRANJE INTERVJUJEV

ODPRTO KODIRANJE

Kategorije:

Sestava običajnega dne pred materinstvom

Nosečnost

Sestava običajnega dne v materinstvu

Razlika med življenjem pred in po rojstvu otroka

Oznaka življenja pred materinstvom

Oznaka življenja v materinstvu

Primerjava označbe življenja pred in v materinstvu

Stan

Bivališče

Podpora tekom nosečnosti

Podpora med materinstvom

Podpora izven osebnega okolja

Informacije

Življenjski položaj

Možnost boljšega življenjskega položaja

Predlogi za izboljšanje položaja mater študentk

SESTAVA OBIČAJNEGA DNE PRED MATERINSTVOM

A1- Prvi letnik študija sem živel v študentskem domu v rožni dolini, od ponedeljka do četrтка, vedno ko nam je kaj odpadlo pa sem šla domov še prej... - **življenje med tednom v študentskem domu**

A2 - Šla sem na fax, potem jest, potem pa sem v sobi pregledala vse možne serije in naredila še kaj za fax. – **študij-delo za študij-koriščenje prostega časa zase**

A3 - Čez vikende pa sem delala po eno izmeno na dan in ostali čas bla z fantom in družino – **vikendi doma-delo-preživljanje prostega časa s fantom in družino**

B1 - Preden se je X rodila, sem imela naštimano budilko, sem zjutraj vstala, šla na wc, si umila obraz, zobe, sem si šla skuhat kavo, pripravila zajtrk, pojedla, se šla našminkat nazaj v kopalnico, popila kavo in pol sem šla lepo do omare, se oblekla in šla na faks. Praviloma je bilo tak. To je bil moj vsakdan, u bistvu jutro, potem sem bila na faksu, šla tam na kosilo, vmes še na kako kavo s prijateljicami, smo kej tut za faks naredle, sem prišla domov, naredila domačo nalogo, če smo meli kej in tisto sprotno delo in sem se pač učila, zvečer sem po navadi šla malo športat, kako urco, odvisno koliko časa mi je ostalo, pa potem pod tuš in spat, to je bilo po navadi. – **Študij-kave s prijateljicami-šport,**

C1 - Pred rojstvom otroka se je vse vrtelo okoli študija in študentskega dela. Vstajala sem zgodaj zjutraj - če sem odšla na delo okoli pete ure, najkasneje pa ob osmih. Odpravila sem se na delo v lokal ali na predavanja na fakulteti. Če nisem imela nobenih obveznosti, sem pomagala v gostilni katere lastnica je fantova mami. – **delo ali študij-pomoč pri delu partnerjeve družine**

C2 - Bila sem zelo aktivna in po navadi kar sama poskrbela za to, da je bil dan zapolnjen z obveznostmi do večernih ur. Zadnje dve leti sem občasno pazila še otroke. V večernih urah sem se družila s prijatelji, velikokrat pa le pogledala kakšen dober film. Spat sem hodila med 22 in 24 uro, odvisno od tega, kdaj sem morala zjutraj vstati. – **zapolnjeni dnevi-varstvo otrok- druženje s prijatelji**

D1 - V zadnjem letu, preden sem zanosila in potem celo nosečnost, sem opravljala pripravništvo. Zjutraj okoli pete ure sem vstala in se počasi uredila in odšla do atija in mame na kavo in zajtrk, potem sva nekaj do 7.00 skupaj z mamo odšle v službo. Delala sem do 15.00, potem sva spet skupaj z mamo prišli domov, torej k staršem, kjer smo imeli kosilo. Po kosilu sem se odpravila k sebi domov, kjer sva se dobila s partnerjem, ki je popoldne delal na hiši in preživela preostanek dneva skupaj. Pogosto sva šla na kak sprehod, če se nisem učila, enkrat na teden sva šla na plesne, med nosečnostjo sem šla enkrat na teden na telovadbo... Zvečer sva si pripravila večerjo in pogledala kakšen film (če ga nisva prespala). Okoli 22.00 ure pa sva se odpravila v posteljo. – **pripravništvo-čas s partnerjem**

E1 - Am, se pravi tisto leto sem pavzirala, tako da sem delala, tisto leto je bilo tako, sem bila več ali manj skoz v službi, sem kelnarila, sem skušala čimveč, da bi se kaj pršparala, naredila sem nekaj izpitov, ki so mi ostali, to je to. – **služba-dokončevanje izpitov**

F1 - Moj običajen dan-zjutraj sem se zbudila, šla na čik, šla v šolo, šla na čik,... Tako bo rekla, preden se je rodila sem bila v enem odnosu, ki se je končal še preden sem izvedela da sem noseča in tik preden sem zvedela da sem noseča, sem zelo tlačila svoja čustva z drogami, oziroma s travo in alkoholom. Torej čez dan sem hodla okoli s prijatli, smo se družili, hodli po parku, pili, kadili, doma nisem bila dosti, al pa sem bila

zaprta v sobi, pač čim manj z mojimi. Zvečer na računalnik, filmi, doint, da sem lahko zaspala... - **šola-druženje s prijatelji-tlačenje čustev z drogami**

G1 - Ja v bistvu vstala sem okoli šestih vsak dan, ker sem se vozila s fantom v Ljubljano iz Kranja, on je šel v službo, jaz na faks, če sem imela faks kasneje sem se šla učit v knjižnico, potem faks, druženje še z dvema prijateljema, s katerima smo bili najbolj povezani, potem sem šla do fanta s katerim sva šla skupaj domov. Doma pa kosilo, malo sem in tja... - **študij-druženje s prijateljema-čas s partnerjem**

H1 - Pred rojstvom otroka se je moj običajen dan začel, ko sem šla zjutri na faks, po koncu predavanj sem s sošolkami šla na kosilo, po kosilu pa je bil čas namenjen druženju s prijateljicami. - **študij-druženje s prijateljicami**

H2 - Ker smo na faksu meli dost sprotne dela (seminarske, pisanje učnih priprav, priprave na nastope), sem velik svojega časa prežvela s svojo najboljšo prijateljico (sošolko), s katero sva ob kavi in klepetu naredile velik prejem omenjenega dela. Včasih, kadar je katera izmed prijateljic imela rojstni dan, smo se zabavale in kakšen torkel šle tudi žurat. - **preživljanje časa z najboljšo prijateljico**

I1 - zjutri se zbudiš, greš na faks, greš na kosilo ali pa greš v mesto malo, s prijateljem, na kako kavo ali pa kaj takiga, če se ti lušta iti u šoping greš u šoping, ali pa pač u trgovino, karkoli, greš telovadit, to sem redno počela prej ja, časa imaš dost, čeprav misliš da ga nimaš, bereš kako knjigo, ne vem, si na internetu, se urejaš, sploh se ne zavedaš, da zapravlaš čas, greš ven, laufat na sprehod, če ti kdo reče 'gremo ven', pač gremo. - **študij-druženje s prijateljicami - telovadba-koriščenje časa po svoji izbiri**

NOSEČNOST

A4 - Ne. Da sem noseča sem izvedela v 17. Tednu nosečnosti. Šok. Nato pa veselje, zaradi podpore. - **nenačrtovana nosečnost-šok-veselje**

B2 - Ne, nosečnost ni bila načrtovana - **Nenačrtovana nosečnost**

C3 - Nosečnost je in ni bila načrtovana. Oba s fantom sva si otroka zelo želela, do določenega momenta jz še veliko bolj. Enkrat pa je fant tudi sam prišel do tega, da si res želi otroka. Takrat sem sama začela dvomit v to ali je izvedljivo, če bo šlo s študijem, denarjem itd. odločila sva se da poskusiva in če nama bo uspelo nama je namenjeno, če ne, potem bova počakala do konca mojega študija (da diplomiram). Uspelo nama je v prvem poskusu. - **načrtovana možnost nosečnosti-želja po otroku**

D2 - Ne čisto. Verjetno te zanima, kaj mislim s tem »ne čisto«? Pogovori o otroku so tekli, vendar so se običajno zaključili z »ja, ampak ne še zdaj, malo bi še počakala« in sva prišla do ugotovitve, da ne bova nikoli sigurna, da bi rekla »ja, zdaj pa«. No pa sva se začela igrati... »Če bo, pač bo.«- **načrtovana možnost nosečnosti**

E2 - Ne, ni bila načrtovana. - **nenačrtovana nosečnost**

F2 - Nosečnost je bila načrtovana, ampak nepremišljeno načrtovana. To vedno uporabim tako besedo, ker pri 16 ne morem govoriti o tem da je bilo načrtovano. Je bilo zavestno kaj se dogaja, kaj delava, vendar ni bilo premišljeno kaj to pomeni za naju – **nepremišljeno načrtovana nosečnost**

G2 - Napol no... Malo pred tem je fant dobil redno zaposlitev in jz sem vedno hotla bit mlada mamica, sicer se s tem nisem obremenjevala, sem pa ravno imela probleme s to zaščito, in potem sva rekla da bova pazla, če se pa zgodi bova pa itak vesela... - **načrtovana možnost nosečnosti**

H3 - Ja, je bila načrtovana. – **načrtovana nosečnost**

I2 - Ne, ni bila.- **nenačrtovana nosečnost**

SESTAVA OBIČAJNEGA DNE V MATERINSTVU

A5 - Sedaj ali grem v službo ali pa grem na fax v lj. – **služba ali študij**

A6 - Začne se 5:40, se oblečem, pijem kavo, ob 6:10 zbudim sina, da ga oblečem in do 6:30 dostavim v vrtec, službo začnem 6:30, fax pa 8, 8:30, ampak do ljubljane je 80 km in jutranja gužva terja to, da včasih potrebujem do lj tudi 1,5 h – **spremstvo sina v vrtec-služba ali študij**

A7 - za vikende ne rabim več budilke, Y je tisti ki narekuje tempo – **vikendi povsem prilagojeni sinu**

B3 - Običajen dan, ponoči se vstaja, večkrat na noč, včasih ob dveh zjutraj, treh, štirih, včasih ob štirih, petih, uglavnem parkrat na noč se vstanem potem pa zjutraj ko se res zbudi otrok se tudi jz, pa njej pripravi zajtrk, sebi, kavo, ob prvi priložnosti jo previjem, uštimam, včasih nimam niti časa it na wc in se v miru zrihtat, ampak že kr hitim ven na sprehod in sem po navadi kr po cele dneve zuni, na sprehodu z njo, pa greva, domov skuhat kosilo, pa spet na sprehod, skoz sva nekje, zvečer pa večerja, pa spat, uspavat otroka in še sebe, potem pa po navadi ponoči delam kej za faks kar je, u noč do dveh, treh zjutri, tudi štirih, odvisno, res, če je treba se kr zavzamem. – **ponoči skrb za hčer-čez dan-skrb zanjo-gospodinjska opravila-zvečer delo za študij**

C4 - Po rojstvu otroka se moj dan začne med šesto in sedmo uro, ko vstane moj otrok. Pripravim nama zajtrk, ki ga skupaj pojeva. Med osmo in deveto uro ima prvi po navadi okoli eno uro dolg počitek, med katerim postorim kaj od hišnih opravil al pa opravljam obveznosti za faks, pomagam v gostilni. Ko se zbudi greva na sprehod, če je slabo vreme pa se igrava v stanovanju. Velikrat greva tudi skupaj v domačo gostilno, kjer pomagam v kuhinji, V pa se igra v svojem kotičku. Okoli 13. ure gre V spet spat, takrat za 2 uri. V tem času nama skuham kosilo, ki je prilagojeno V-jevim alergijam (tudi sama jem prilagojeno hrano, ker se še vedno veliko doji), študiram, opravi gospodinjska opravila, ali pomagam v gostilni – **skrb za otroka-gospodinjska opravila-študij-pomoč pri delu-partnerjeve družine**

C5 - Ko se zbudi (med 14. in 15. uro) skupaj pojeva kosilo. Potem če je vreme primerno sva veliko zunaj, se družimo z njegovo sestrčno, ki je leto starejša, hodiva na sprehode, itd. okoli 19.ure je čas za večerno rutino. V-ja umijem, poje večerjo, ob 20.uri gre spat. Po tem ko zaspi po navadi večerjam, s fantom skupaj

pogledava kaj po televiziji, kaj preberem, opravim še kar mi ni uspelo čez dan. Okoli 22. ali 23. ure grem spat. Po noči še dojm 2x-3x. – **skrb za otroka-čas za partnerja**

D3 - Zbudim se ob 1.30 in ob 3.30 in ob 7.00 in potem če je sreča, še enkrat ob 8.00, če seveda tamala dovoli. Okoli 8.00 vstaneva, jo oblečem in posadim na kahllico, medtem ko lula, uredim mačke (hrana in wc), potem pride pa na vrsto tamala. Pripravim zajtrk za obe in potem približno eno uro jeva in še pol ure čistiva, vse kar sva popackali... Če nimam predavanj in sem cel dan doma je dan sledeč: Če je lepo vreme in če seveda uspem, greva potem ven na sprehod in v trgovino po sestavine za kosilo. Ko prideva nazaj sledi za tamalo mukotržno kuhanje kosila, ko bi se ona igrala, pa mora biti zraven mene v hojici... Potem imamo kosilo. Po kosilu gremo običajno še enkrat na sprehod, ko se vrnemo pa se običajno z atijem igrata v dnevni sobi, medtem pa jaz pospravljam ali delam za šolo ali, ali, ali... kar je pač za urediti. Okoli 18.00 ure se začnemo pripravljati za spanje. Najprej večerja, potem na kahllico in nato kopanje ali tuširanje... Potem pa, če se zgodi čudež med 19.00 in 21.00 uro zaspi, sicer pa se mučimo do... ko pač uspe.- **čas preživet z otrokom-gospodinjska opravila-čas preživet z otrokom in partnerjem**

D4 - Kadar imam pa predavanja, pa se dan začne enako vse do zajtrka, potem pa odvisno od dogovora, skuham kosilo za partnerja in med 11.00 in 12.00 uro odidem od doma k staršem. Tam s tamalo pojeva kosilo, nato pa okoli 14.00 ure štartam proti Lj. Nekaj po drugi uri pride partner in pri mojih prevzame tamalo in skrbi za njo čez dan. Običajno je njuno popoldne enako kot takrat ko smo skupaj, torej sprehod ali obisk pri pra omi, nato pa igranje, večerja in čakanje, da se vrnem domov. Iz faksa se večinoma vračam okoli 19.00 ure izjemoma pa tudi ob 21.00 ali 22.00. Ko se vrnem, običajno še preden se uspem preobleči, prevzamem tamalo, da jo spravim spat, ker čaka na zizo in brez noče zaspat. Ko končno uspe, da zaspi, mogoče kaj povečerjam (če se mi lubi) sicer pa padem v posteljo in upam, da spim čim dlje – **čas za študij-čas za otroka**

E3 - Tamali je tisti, ki nas vrže pokonci, potem ga zrihtamo za vrtec, odvisno, se kr usklajujeva z mojim, on je tudi študent, potem pa kateri ima čas zjutraj ga pelje v vrtec, potem je faks, popoldan preživim čas s tamalim, to je to. – **priprava otroka na vrtec-študij-čas z otrokom**

F3 - Tako da načelom jo dvignem iz postelje in jo nesem v dnevno, se grem stuširat. Naročim ji da ima 5 minut za ležanje in jo povprašam ali si bo sama pripravila oblačila ali ji jih jaz- vedno govori, da si jih bo sama, ker ne mara, mislim se po svoje oblači. Potem se obleče, zajtrka doma nimava, psičko peljem ven, če imam čas si kaj za jesti spakiram. Trenutno imam prakso, zato je malo bolj zahtevno, ko pa je faks, je bolj »lagano«, se lahko tudi do poldesetih spima. Zdaj pa sva ob osmih na busu, greva v Šiško, ona je v Šiški v vrtcu, kr traja do tja. Potem grem na prakso, se imam tam super, če je čas kaj pojem, ko pridem domov, potem pa se igramo, se dosti družimo v bloku, na igrišču. Ful je fajn, ker ko nas je veliko tut mi imamo manj delam s tem - ko imam popoldne faks je pri njih, potem pri drugih – **spremljanje otroka v vrtec-študij ali praksa-druženje z otrokom-druženje z ostalimi študentskimi starši – omogočeno dogovorjeno varstvo**

F4 - Zvečer sem z njo, da spakirava za spat, umijeva zobke, jaz zvečer berem knjige, učim se ne, ker nimam več energije. Varstvo-ravno imam eno sošolko, ki mi je ponudila ob sredah zvečer-hodim na ene delavnice za starše, hodim torej ob sredah ven, kar je nekaj novega, sem tam do polnoči, njih, dlje nisem, ker mi ni več, ker imaš drugi dan mačka in varstva ni in po tolikih letih starševstva, eni sicer to delajo, meni pa ni, ne da se

mi, to je ful naporno z mačkom, s tem da te glava boli karkoli delat, ko pa moreš delat z otrokom pa ni ravno užitek. – **obiskovanje delavnic za starše,**

G3 - S tamalim ustaneva, zbudi se okoli polosmih, osmih, potem ob poldesetih ga dam nazaj spat, za kakšno urco, da jaz umes se učim, kej skuham, pospravljam, med izpitnim obdobjem zdej delam seminarje, se učim, itd.,... Ko se spet zbudi greva ven z vozičkom malo na sonček, svež zrak, okoli dvanajstih, enih gre spet spat, takrat po navadi kuham. Ko se zbudi malo pleševa, kuhava, pojeva,.. Potem spet malce pol ure zaspi, da še lahko kaj postorim, okoli sedmih se skopava in gre potem ajat in imam čas za fanta ali pa za faks in tako... - **čas za otroka-študij-gospodinska opravila-čas za partnerja**

H4 - Po rojstvu otroka in zaključenem 4. letniku študija, je na dopust za nego in varstvo otroka šel partner, ki je sicer že zaposlen. Tak smo vsi trije bival v študentskem domu, kjer smo zase mel celo garsonjero. – **partner vzela dopust za nego in varstvo otroka**

H5 - Moj običajen dan po rojstvu otroka se je začel že zjutraj ob petih, ko sem nahranla (podojila) sina. Potem sva s partnerjem spila kavo, jz pa sm se sproti pripravla za faks. Po navadi sem ob 8.00 šla na faks, partner pa je doma pazil na sina in skuhal kosilo. Ko je bil sin lačen, ga je partner pripeljal do faksa, kjer sem ga podojila. Popoldne smo pojedli kosilo, šli na sprehod in skupaj preživljali čas. Ko sem imela delo ali učenje za faks, sem šla k sošolki, kjer sva vse to opravili. Zvečer sva s partnerjem uspavala sina ter po navadi pogledala kakšen film. – **študij-čas preživet z otrokom in partnerjem-čas preživet s partnerjem**

H6 - Ko se je dopust za nego in varstvo otroka partnerju iztekel, sem opravla vse izpite in potem vzela še absolventskega staž, med katerim doma zaključujem magistrsko nalogo. – **pisanje magistrske naloge**

I3 - Ja zdej se pa zbudimo recimo ob ene sedmih, no dober, zdej sma z mojim začela en tak običaj, tako neko dihanje izvajaš, se sprostiš in se zbudim že zato ponavadi pred mojim. Na tešče spijemo ponavadi kako limonado, zjutri z U-jem, potem imam faks, pa ga partner pazi, pol če slučajno za kosilo ne vemo kaj bi, grem še v trgovino po faksu, al pa ne grem, pa gremo pol mogoče kej pojest ven, pa ko pridem domov, ga morem dojit takoj, potem se pa igramo in gremo ven mal na sprehod, če gremo jest gremo ven in potem v trgovino. – **čas zase in otroka-študij-čas s partnerjem in otrokom**

I4 - Enkrat na teden mam prakso in takrat ga tud partner pazi. Tak da ja, pospravim, skuham, pa za večerjo ponavad tud kej skuham, ker gre ponavad ob štirih spat, pa pol takrat mam čas, da nardim stvari ko jih morem-kej pospravim, posodo pospravim, ko mali hoče vedno v pomivalca zlezit, tak da morem to takrat ko spi, pol pa skupi jemo, ja ne morš sam jest, da se vsedeš za mizo, ampak ga maš na kolenih, je zraven in ti na koncu vse že hladno poješ ne, dober sej v stolčku tut sedi, ampak ne najraj. Potem pa gremo spat, U gre ponavad ob devetih in jz velikrat z njim zaspij kr, kar ni najboljše ker bi še mogla kej pospraviti, ampak se zgodi – **gospodinska opravila**

RAZLIKA MED ŽIVLJENJEM PRED IN PO ROJSTVU OTROKA

A8 - ne morem več poležavati in lenariti kot sem v prvem letniku – **brez poležavanja in lenarjenja**

A9 - Ko slučajno ne delam in nisem v lj, čas ponavadi izkoristim za stvari, ki jih moram narediti za fax, kakšne herbarije in podobno. In moj dan se ponavadi ne konča ob 20:00 ko Y zaspi, ampak se takrat začne čistilna akcija ali pa učenje v miru. – **prosti čas namenjen delu za študij, večeri čiščenju ali učenju**

B4 - Največja razlika je v razporejanju mojega časa, oziroma v razporejanju časa zase. – **razlika v razporejanju časa**

B5 - Si ga vzamem, ampak ga je veliko manj kot sem ga prej mela, recimo tut ta čas, ki ga imam čez dan. Prej je bil faks, prijateljice, kavice, zdej pa ta čas posvetim otroku. Tut možu, ampak večinoma otroku, sej ko pride iz službe greva skupi jest, pa greva z otrokom, vse je neki z otrokom povezan, - **manj časa-čas posvečen otroku in partnerju**

C6 - Ker je V doma, se zaenkrat prilagajam njemu in svoj dan organiziram tako, da mu ne pokvarim rutine. Torej je vedno on na prvem mestu. Mi pa ne predstavlja ovire v tem smislu, da bi morala biti zaradi njega ves čas doma ampak se velikokrat odpraviva na izlet, v trgovino ipd. Potrebna je le bolj načrtovana organizacija dneva, tedna, da lahko opravi vse obveznosti, brez da bi to vplivalo na V-ja. – **otrok na prvem mestu-večja organizacija**

D5 - Ni več časa za mene ali naju s partnerjem. – **ni časa zase in za partnerja**

E4 – Red – **red**

E5 - nisem bila prej nikoli fen rutine, sej sem hodila na šiht in faks, ampak so bili dnevi tako, so se bolj spontano odvijale zadeve, prej si se spomnil-bi blo fino it tja, med ljudmi, v kino ali tečt, karkoli, - **prej spontano življenje**

E6 - tega zdej ni, morem vse vnaprej načrtovat, ful dela je na faksu, morem upoštevati tudi urnik od partnerja in je lažje če imaš vse vnaprej splanirano, napisano, je bolj strukturiran dan kot je bil prej. – **zdaj vnaprejšnje načrtovanje dni**

F6 - Največja razlika je definitivno v tem, da več ni plana, ki ne bi vključeval hčere, - **vsi načrti vključujejo hčer**

F7 - in pač tudi če je v varstvu, nekje je, ni tako da je ni. – **neprestana skrb za hčer**

F5 - Pa saj ne da ni, vsi kdaj spijemo eno pivo preveč, pa nekaj bi bilo drugače, zdaj pa ni več tako. – **omejitev pri pijači**

G4 - V bistvu ful je manj časa zase, sicer ni taka kriza, če ti kdo »prime« otroka, da imaš potem tistih pet minut, hmmm, manj časa je za učit se, to mi malo odnaša vse skupaj, zdej bi se rabla ful bolj učit ko bo izpitno, ampak dobro tudi to bomo – **manj časa zase-manj časa za učenje**

G5 - ful več kuham zdej, ker sem več doma, večkrat grem ven kot prej – **več kuhanja-več preživetega časa zunaj**

G6 - ko pomisliš pa so stvari, pa si zmatran, ampak ko primeš v roke otroka to itak pozabiš,... - **otrok vir energije**

H7 - Največjo razliko opazim v času, ki sem ga prej namenla druženju s prijateljicami. Po rojstvu sina nisem več hodla jesti na študentske bone, ampak sva s partnerjem kuhala sama. Potem tut nisem mela več tuk časa za druženje s sošolkami. – **manj druženja s prijateljicami**

H8 - Po rojstvu sm sicer še šla na kakšno študentsko zabavo, vendar se nism zabavala, tak kot sm se včasih, ker so mi misli vedno uhajale domov k otroku. – **večja skrb in odgovornost**

H9 - Glede faksa pa mislim, da se je spremenilo to, da sm se naučila bolj racionalno razpolagati s časom. Ker sem perfekcionistka, sem pred porodom veliko preveč časa vlagala v nepomembne stvari, ker sem hotela, da je vse narjeno popolno in brez napak. V času materinstva pa sem ugotovila, da je včasih v redu, če je neko delo opravljeno dobro, tud če ni opravljeno popolno. – **drugačno razpolaganje s časom-možen pogled na situacijo iz drugega zornega kota**

I5 - To da ješ sam, v miru, - **mir tekom obrokov**

I6 - potem da ne rabiš bit tuk pozoren še na nekoga, bolj kot ne si usmerjen vase, delaš kar bi pač rad počel, ko si nekaj izmisliš, lahko to delaš – **prej svojevoljno koriščenje časa-usmerjenost vase**

I7 - lažje je bilo prej ko si samo šel, nisi rabil nič razmišlat, mal bolj si raztresen, vsaj pri sebi to vidim, ker preveč razmišljam kaj on dela, da ga skoz gledam in potem včasih kar izgubim nit kaj se pogovarjam ali pa včasih kakšna stvar. Sej poskušam to koncentracijo vzpostaviti, ampak saj veš, ne da se skoz. Sej drugače ni tik, pač se hit navadiš. – **koncentracija preneha usmerjena k otroku**

I10 - potem imaš pa nekoga, ki ga moreš paziti skoz, ena skrb več v življenju, ker je od tebe odvisen, bojiš se za njega, da bi se mu karkoli zgodilo, pa najboljšo mu želiš, zato imaš skoz nekaj na vesti. To je tisto, ko so ti starši rekli-sej boš videl ko boš imel svoje otroke in potem vidiš da je res, skrbi te zanj, verjetno to. – **skrb za otroka-otrok povsem odvisen**

OZNAKA ŽIVLJENJA PRED MATERINSTVOM

A10 - Pred: UŽIVAŠKO-LENOBNO – **UŽIVAŠKO LENOBN**

A11 - Pred sinom dejansko nisem imela preveč obveznosti s sprotnim delom sem si zaslužila denar, da sem si lahko kupila kar sem si želela. Spala sem dolgo, se družila z prijateljico in se zabavala. – **manj obveznosti, sprotno služenje denarja zase, druženje zabavanje**

B6 - Prej ko sem postala mama sem bila u bistvu že dokaj resna, ampak močno leteča. Jz sem vedno bila človek, da nisem mogla biti kar na enem mestu. Sem bla skoz okoli-če nisem bila na faksu sem bila v

knjižnici, sem ta čas skočila v trgovino, al pa sem športala – skoz sem izkoristila vsako minuto čez dan, da mi ni nič ostajalo časa.- **LETEČA-brez postanka na enem mestu**

C7 - prehitro, prenatrpano - vedno sem nekam hitela, dan sem imela do konca zapolnjen z obveznostmi. Nisem si vzela časa da bi v miru spila kavo, zdi se mi da je življenje brželo mimo mene in ga nisem izkoristila. Vedno sem samo delala in hitela od ene obveznosti na drugo...- **PREHITRO, PRENATRPANO – neprestano hitenje, dan zapolnjen z obveznostmi**

D6 - Preden sem postala mati... Komaj se spomnim... mogoče »Kot želim« - **KOT ŽELIM**

D8 - »kot želim« delala sem v glavnem tisto, kar mi je pasalo in takrat ko se mi je ljubilo. Predvsem sem spala vsaj nekaj ur skupaj, četudi samo pet ampak bilo je skupaj, brez nenehnega prebujanja. – **prosto koriščenje časa-čas za spanje**

E7 - Ja, po moje bi bilo kar najprej: kaos in red. – **KAOS**

E8 - Že samo to, vmes sem zamenjala faks prej, spotoma sem se odločala kako in kaj, nisem nekih zares planov delala nikoli – **menjava študija-brez načrtov**

F8 - Prej je bilo prosto - **PROSTO**

F9 - bilo je brez odgovornosti, brez razmišljanja o posledicah vedenj – **brez odgovornosti-brez razmišljanja o posledicah vedenj**

G7 - Prej bi rekla hmmm svobodna – **SVOBODNA**

G9 - Za svobodna bi rekla, nwm prej je bilo tako mal bolj študentsko življenje, neodvisno od faktorjev kot so zdej v mojmu življenju, lahko sem delala več stvari, pa šla kam s prijateljicami, pa sem mela tiste hode, ki sem jih takrat potrebovala, pa kavice, - **neodvisnost-druženje**

H10 - Pred materinstvom bi rekla perfekcionistka, svobodno življenje – **PERFEKCIONISTKA-SVOBODNO ŽIVLJENJE**

H12 - Perfekcionistka ker sem včasih želela, da je vse kar naredim brez napak in natančno – **brez napak-natančno**

H13 - svobodno življenje ker preden sem postala mati sem lahko šla kamorkoli in kdajkoli, se več družila s prijateljicami... - **prosta izbira časa**

I8 - Zdej morem poudariti da je zelo težko za nazaj razmišljati tako kot si razmišljal takrat, zdej ne moreš sploh enako reči, tak da sedaj bi rekla za življenje prej brezskrbno, čeprav takrat nisem tako mislila-sem imela faks in to in ono, ampak potem vidiš da je bilo brezskrbno. - **BREZSKRBNO**

I9 - Ne rabiš se na nikogar ozirati, samo nase se, pa mogoče če imaš partnerja – **skrb samo zase in partnerja**

OZNAKA ŽIVLJENJA V MATERINSTVU

A10 – Zdaj: UŽIVAŠKO NATEMPIRANO – **UŽIVAŠKO NATEMPIRANO**

A12 - Sedaj pa imam obveznosti, veš, da je nekdo konstantno odvisen od tebe, da te rabi. Denar služiš za celo družino, ne le zase. – **večje obveznosti, odvisnost otroka, služenje denarja za vso družino**

A13 - Nimaš več toliko časa zase. – **manj časa zase**

A14 - Je pa to vseeno najlepša stvar kar jo lahko doživiš, nebi je zamenjala za moje staro življenje, čeprav je to bolj naporno. Uživam vsak moment, ko sem lahko sproščeno z sinom, da ustvarjava, greva na sprehod...s tem si »nafilam baterije« in potem vse skupaj ni več tako naporno. – **najlepša stvar v življenju-bolj naporna-otrok da energijo**

B7 - Zdaj sem pa še bolj leteča, ampak okoli doma in otroka. Ko greva na sprehod, ko sva doma, ko kuhaš, ko po stanovanju pospravljaš, ko ne moreš nič zrihtat v miru, ker ti otrok skoz skače vmes, ampak se da.... Torej prej bi rekla LETEČA, zdaj pa BOLJ LETEČA. - **BOLJ LETEČA – skrb za dom in otroka**

C8 - organizirano, uživam v življenju - sem se naučila, da si je potrebno za vse vzeti čas. V miru in počasi jem kuhane obroke, prosti čas namenim izletom, trudim se, kolkor se da. Obveznosti tudi ne odlagam na zadnji dan, ampak jih razporedim na več dni, da je vse skupi bolj umirjeno in manj stresno, načrtujem vnaprej... - **ORGANIZIRANO, UŽIVANJE V ŽIVLJENJU – več načrtovanja, organizacije, čas zase**

D7 - Odkar sem postala mati... »zabavno« - **ZABAVNO**

D9 - »zabavno«... dogaja se... non-stop se vse vrti okoli tamale, trenutno je ful dobre volje in se smeji in skače po meni in se itak igram in smejim z njo, potem jo hočem oblečt, kar ji ne paše in zažene cel vik in krik in jo poskušam mirit, potem se neprestano buni, ker postane utrujena in seveda noče zaspāt in se spet včasih ure in ure ukvarjam z njo, da bi zaspala, večinoma neuspešno... skratka ves dan in moje ravnanje se vrti okoli njenih potreb in razpoloženj. – **neprestano dogajanje-otrok usmerja dan**

E7 - Ja, po moje bi bilo kar najprej: kaos in red – **RED**

E9 - zdej se je pa to močno spremenilo, bolj delam za faks, sproti, ker kampanjsko učenje zdaj ne pride v poštev. – **sprotno delo za faks**

F10 - Sedaj je nekdo, ki vse to vsrka., sedaj je zavestno. – **ZAVESTNO**

F11 - Ko sem dobila hčero, sem ugotovila da se nima smisla ukvarjat z določenimi stvarmi, ampak s tem kako boš ti, da bo potem tudi otrok v redu. – **biti najboljše za otroka**

F12 - S tem da pride tudi to, da živiš z zavedanjem sebe, svojih dejanj in vedenj in misli. – **živeti z zavedanjem sebe, svojih dejanj vedenj in misli**

G8 - zdej pa kako bi rekla, srečna – **SREČNA**

G10 - zdej srečna pa sem ker sem si itak zmer želela bit mlada mamica, mislim pač prej met družino in zdej imam svoja dva fanta, mislim pač tko sem najbolj srečna... - **želja po materinstvu v mladih letih**

H11 - po rojstvu otroka sprememba vrednot, organizirana. – **SPREMEMBA VREDNOT-ORGANIZIRANA**

H14 - Za spremembo vrednot lahk rečem, da preden ne postaneš starš ne veš kak zlo maš lahk rad nekoga. Sploh ker sem zaradi poroda imela težke zaplete, zdej čas z otrokom še bolj cenim in svojo družino vedno postavljam na prvo mesto. - **družina na prvem mestu**

H15 - Organizirana pa, odkar sem mama vse vedno premislim dvakrat in stvari organiziram tako, da se časovno izidejo, npr. ko sin zaspi, si ta čas dobro organiziram in ga zapravim za gospodinjstva opravila, ki bi jih sicer z njim opravila malo težje. – **dobra organizacija**

I11 - Ja bom kr rekla odgovornost. – **ODGOVORNOST**

I12 - Ne samo s tega vidika ker imam njega odgovornost, ampak tudi naenkrat se moraš začeti obnašat bolj odraslo-pa sej ne da sem bila prej neodrasla, nikol nisem neki žurala, nisem pila, treba je neki v življenju iz sebe naredit, ne moreš si zmišljevati kaj boš, na začetku se malo iščeš, še zdaj se malo iščem, nimaš toliko prostih rok, da bi rekel, sej imam čas, se bom že odločil kaj hočem v življenju, te veže, je odvisen od tebe, vsaj ko je majhen, biti moraš resnejši, bolj odgovoren – **biti odgovoren-skrbeti za otroka-čas prilagajati njemu**

STAN

A15 - Ja, z Z-jem sva par že kakšnih 6 let, naj omenim da je star 30 in je redno zaposlen, torej ni otrok pomenil res nek velik problem. Z je bil precej srečen, jaz pa sem si vseeno predstavljala da bom najprej naredila fax. – **V PARTNERSKI ZVEZI 6 LET, partner zelo vesel otroka**

A16 - Je oče otroka – **partner oče otroka**

B8 - Sem poročena. – **POROČENA**

B9 - Da, je oče. – **mož oče otroka**

B10 - Da, živiva skupaj. – **z zakoncem živita skupaj**

C9 - S fantom sva v izvenzakonski skupnosti – **IZVENZAKONSKA SKUPNOST**

C10 - Fant je oče otroka – **partner oče otroka**

D10 - V partnerski oz. zunajzakonski skupnosti, kot se imenuje, ko dobiš otroka. – **PARTNERSKA SKUPNOST**

D11 - Je oče – **partner oče otroka**

E10 - Ja, sem v partnerski zvezi. – **PARTNERSKA ZVEZA**

E11 - Ja, sva že tudi kar nekaj let skupaj. – **partner oče otroka**

F13 - Ne, nisem v partnerski zvezi. – **SAMSKA**

F14 - Tako je, – **mati samohranilka,**

G11 - Ja sem – **PARTNERSKA ZVEZA**

G12 - Je oče otroka – **partner oče otroka**

H16 - Sem v partnerski zvezi. – **PARTNERSKA ZVEZA**

H17 - Da, partner je tudi oče otroka – **partner oče otroka**

I13 - Sem ja, mislim zaročena sva. – **ZAROČENA**

I14 - Da, je oče – **zaročenec oče otroka**

BIVALIŠČE

A16 – in živiva skupaj - **s partnerjem živita skupaj**

A17 - Z, partner je takoj ko sem izvedela da sem noseča pri sebi doma v zgornjem nadstropju začel delati naš domek. Ne vem ali bo tako za stalno ali ne, to je naš dom trenutno. – **lastno stanovanje pri partnerju doma**

B10 - Da, živiva skupaj. – **z možem živita skupaj**

B11 - Živim v študentskem domu. – **študentski dom**

C10 – in živimo vsi skupaj – **s partnerjem živita skupaj**

C11 - S fantom živiva v njegovem stanovanju, v hiši skupaj z njegovo sestro. Lastnica hiše je njegova mama. – **lastno stanovanje v materini hiši, skupaj s partnerjevo sestro**

D11 - in živiva skupaj – **s partnerjem živita skupaj**

D12 - V hiši partnerja, skupaj z njim in taščo – **hiša partnerja, zraven živi tašča**

E11 - in živiva skupaj – **s partnerjem živita skupaj**

E12 - V študentskem domu. – **študentski dom**

F14 - živiva sami – **živi sama s hčerjo**

F15 - V študentskem domu. – **študentski dom**

G12 - in živiva skupaj – **s partnerjem živita skupaj**

G13 - S fantom sva, dokler ne našpama za svoje, v hiši v kateri živi v spodnjem štuku moja stara mama, v bistvu v stanovanju v katerem smo bili prej z družino – **hiša družine skupaj s staro materjo**

H17 - in živiva skupaj – **s partnerjem živita skupaj**

H18 - Po rojstvu otroka sem živela v študentskem domu (skupaj s partnerjem in otrokom), zdaj pa živim v hiši partnerjevih staršev. – **študentski dom-hiša partnerjevih staršev**

I14 - in živiva skupaj – **z zaročencem živita skupaj**

I15 - V hiši od fanta, mislim v hiši njegove družine živiva sama. – **hiša partnerjeve družine**

PODPORA TEKOM NOSEČNOSTI

A18 - Podporo sem imela od vseh, no vseh, ki mi kaj pomenijo, - **podpora s strani njej bližnjih oseb**

A19 - Z si je vedno želel družine, je bil v trenutku srečen, nikoli ni niti podvomil, da nam nebi uspelo. Vsa moja družina je po prehodu tistega začetnega šoka prav veselila dojenčka, to je bil prvi naslednje generacije po obeh straneh, tako je še sedaj ljubljeneček vseh. Zato tudi ni bilo nikoli problema za kakšno varstvo v razširjeni družini. – **čustvena podpora partnerja, čustvena podpora družine in razširjene družine**

B12 - v nosečnosti največja opora je bil moj partner... Takrat sva bila še samo fant in punca, pred tem sva bila najboljša prijatelja, zato se je v bistvu vse to zgodilo, ker sva se potem zaljubila in on je v bistvu tista oseba, ki mi je nudil največjo oporo, ker sva se oba znašla v situaciji, ko se je to zgodilo nenačrtovano, a sva se odločila, da bova ostala s trezno glavo pri tem, otroka imela, obdržala – **zakonec največja podpora**

B13 - so pa bli med nosečnostjo tudi v veliko oporo starši, predvsem moji, ker so bili malce bližje, pa tudi ker sem bila jaz mama in s tem noseča, ne pa moj mož. So pa tudi njegovi no, v bistvu so me vsi stregli – **starši in starši partnerja kot podpora**

B14 - To sem doživela kot prijetno izkušnjo-vse potrebno sem dobila, tudi čustveno in psihično podporo sem dobila – **psihična in čustvena podpora**

C12 - Tekom nosečnosti sem imela predvsem psihično podporo. Podpirali so me moji in fantovi sorodniki, prijatelji... in seveda fant. - **psihična podpora partnerja, sorodnikov in prijateljev**

C13 - Podpora je bila v obliki nasvetov, moji starši so kaj nakupili za otroka, fant je pazil da nisem pretiravala z delom... - **nasveti, materialna pomoč staršev, skrb partnerja**

C14 - Podporo pa sem imela tudi na CSD Logatec kjer sem v zadnjem trimesečju opravljala prakso – zaposlene so skrbele za moje dobro počutje, mi prinašale rogljičke... -**podpora na obvezni praksi-skrb za dobro počutje**

D13 - Ja, imela sem oporo, v glavnem s strani svojih staršev in partnerja, kolikor je bil seveda doma. – **podpora s strani staršev in partnerja**

D14 - Vsakršna pomoč mi je prišla še kako prav. In glede na to, da sem opravljala pripravništvo, hkrati delala šolo, hodila na plesne, pevske, telovadbo in še kaj, sem najbolj oboževala, ko sem prišla do mojih in sta mi ati ali pa mami rekla: »tamle se uleži in počivaj« - **možnost počitka-skrb**

D15 - in enako, ko sem zvečer prišla domov in me je moj posadil na posteljo in rekel enako in po vrhu še pripravil večerjo... - **možnost počitka-skrb**

E13 - jaz imam srečo da imam partnerja, s katerim se dobro razumeva, ki si je tudi želel imet otroke, - **dobro medsebojno razumevanje-partner želel otroka**

E14 - pa imam mamo, ki mi je v veliko podporo, ki je tudi sama bila v podobni situaciji, - **mama-bila v podobni situaciji**

E15 - pa tudi njegova starša sta, no nama še vedno veliko pomagata – **starša partnerja**

E16 - njegova mama je bila pa tudi študentka, ko je imela prvega otroka in že iz tega naslova je malo razumela v kaki situaciji sva. – **razumevanje mame partnerja iz lastnih izkušenj**

E17 - Pač podpore imava veliko, obe družini sta bili tako, za nobenega ni bil težji šok, vsi so komentirali, ja pač težjo pot sta si izbrala in to je bilo to. – **razumevanje obeh družin**

E18 - Ja od obeh družin sva imela veliko čustvene podpore. – **čustvena podpora družin**

E19 - Na tisti točki še s partnerjem nisva imela avta, tako da sva si sposojala avte od familije ko je bilo potrebno, vedno sva se skušala uskladit, odvisno od obveznosti, jaz med nosečnostjo nisem imela komplikacij, tako da sem lahko šla sama na pregled, ni bila to neka ovira. – **pomoč pri vsakdanjih opravilih**

F16 - Njegova mama pa je tudi njega imela pri 16tih in me je ona podpirala – **podpora očetove mame**

F17 - in njegova sestra-ona po moje malo iz verskih razlogov, ne vem, pač je proti splavu in je bila za to da otroka obdržim – **podpora očetove sestre**

F18 - mi je ponudila čustveno oporo, svetovala mi je glede vsega kar nosečnice zanima, mene, povedala mi je, da mi oče ne more vzeti otroka, da lahko grem v materinski dom, take stvari. – **čustvena opora-dajanje informacij**

F19 - živela sem z mamo, babico in dedkom, tam pa čustvene opore, mislim neke pač ne vem, še vedno nismo v ne vem kako dobrih odnosih, so pa skrbeli za mene, vozili na preglede, božali trebušček in take stvari. – **skrb mame, babice in dedka, pomoč tekom nosečnosti**

F20 - Podpora je bila predvsem od babice in tete po očetovi strani, - **steber podpore babica in teta po očetovi strani**

F21 - Prijatelji pa na začetku kaj boš, pejdi na splav, ki ti bo lažje, tisti ki so mi bili bolj blizu, so vedeli da zame to ni opcija in so bili za, sicer niso vedeli kako mi bo uspelo in si tega niso morali predstavljati, ampak

so bili-če želiš, potem ok. Kasneje so bili vsi navdušeni nad trebuščkom in božali, sej pri 16tih, 17tih imeti nekoga z otrokom je res... - **prijatelji navdušeni**

G14 - Če tako pomislim za nazaj sem imela ful podpore, res recimo doma, že od mojih, sicer moja mami je bila malo tako, bilo jo je malo strah, ker tudi bi si želela, da najprej naredim faks, ampak sem itak skoz nameravala iti naprej s faksom, mogoče ne bom ravno v tem letu, ampak bom pa pač v naslednjem letu diplomirala, pa tako, so me vsi podpiral doma – **veliko podpore doma-mati sprva v strahu**

G15 - pa od fanta družina je bila čisto vesela, mislim na začetku je bil en zaplet in nismo sploh vedeli ali bo ali ne, potem ko so pa povedali da bo in da bodo dobili vnučka je bilo pa takoj vauuu. – **partnerjeva družina vesela**

G16 - Celo nosečnost sem imela ful ene podpore, ene ljubezni iz vseh strani, itak tud od fanta, - **čustvena podpora povsod, partner podpora**

G17 - pa od teh dveh sošolcev na faksu, ko sta edina vedla da sta noseča, nisem nikomur niti omenjala, tako se mi ni do sedmega meseca nič poznalo, ko sem pa odpisala zadnje izpite, so pa tudi ostali videli, ampak ona dva sta me ful podpirala, bla vesela, od osmega tedna sta onadva to vedela – **sošolca na faksu**

G18 - in tudi bivši sošolci so bili ful veseli spremljali kako kaj, - **skrb bivših sošolcev**

G19 - pa profesorji ko so vedeli so bili ful tko, »jaja bomo že mi zrihtal neki, da boste lahk šla naprej, kr pridte, se bomo zmenli«, tako da sem bila presenečena koliko enga odobravanja je bilo – **profesorji ponudili možnost dogovorov**

G20 - V bistvu vsak dan sta me vprašala kako sem, nosila zvezke in tako – **sošolca čustvena podpora in pomoč pri vsakodnevnih opravilih**

G21 - Doma, mami me je fulkrat peljala ko sem imela preglede pa tudi je vedno kej prinesla, nakupila-pa posodo, pa obleke, pralni stroj,, ati isto – **pomoč matere in očeta v vsakdanjih opravkih-materialna podpora**

G22 - pa mama, stara mama tule, pa kuhala mi je, pa sploh na začetku nosečnosti so mi ful pomagal, me res vozili okoli, razvajali,... - **pomoč stare matere v vsakdanjih opravkih**

H19 - Tekom nosečnosti sem imela podporo z vseh strani. V prvi vrsti me je najbolj podpiral partner, moji starši, njegovi starši. – **velika podpora-partner-starši-partnerjevi starši**

H20 - Prav tako so me tekom študija, ko sem visoko noseča obiskovala predavanja in vaje, podpirali sošolci. Vedno so mi med daljšimi predavanji izborili pol ure, da sem šla na malico, saj me je vseskozi grabla lakota. – **sošolci podpora-pomoč pri vsakodnevnih opravilih**

H21 - Zelo pa mi je v času nosečnosti pomagala najboljša prijateljica, ki je tudi sošolka, saj je vedno namesto mene prenašala težke stvari, četud prenosni računalnik ni ravno težek, me razvajala in pomagala na vse možne načine. – **najboljša prijateljica-pomoč pri vsakodnevnih opravilih**

I16 - Ja sestra – **sestra**

I17 - se kr prestrašiš malce poroda, ampak ko veš da nekdo že ve in ti lahko pomaga, tak da glede teh nosečniških težav, mi je bila sestra v vlko pomoč – **skrb sestre**

I18 - pa tudi teta dost – **teta**

I19 - Ja sestra mi je bila dost tut psihično ne, ko sem bla na začetku dost, kako bi rekla, me je kr no novica mal pretresla, tak da mi je ona dost pomagala – **sestra psihična opora**

I20 - pa partner seveda - **partner**

I21 - on je bil en steber v mojem življenju, ko brez njega ne vem če bi lahko to dala čez, res je kako bi rekla, zna z besedami, tako da takrat ko ti med nosečnostjo nihajo hormoni, je to ful pomembno ko to ne vem, se jočeš za vsako malenkost, al pa te takoj kej iz tira spravi, sekiraš se bolj in to je res pomembno da ko se razjočeš, ti pomaga, pa tudi to, da mu lahko zaupam ne – **zaupanje v partnerja-partner kot steber življenja-psihična in čustvena podpora**

I22 - denarno so tut ogromno pomagal naši in od partnerja starši – **finančna podpora staršev in partnerjevih staršev**

I23 - kupli so stvari, večinoma tako ne, in tut denar so dal, saj veš ko urejaš stvari za dojenčka je dosti stroškov, tako da sva dobila nekaj od staršev, pa tet in stricev – **materialne dobrine-finančna pomoč-materialna pomoč širše družine**

PODPORA MED MATERINSTVOM

A20 - Vsi, domači, šefica v službi – **podpora družine in šefice**

A21 - Najbolj se vseeno lahko zanesem na svojo mamo. Velikokrat sem v Ljubljani in vrtec zaprejo ob 15:00 in jo prosim da ga gre iskat, velikokrat pri njej tudi prespi, predvsem za vikende, ko se iz Ljubljane vrne sestra, s katero sta res dobra in uživata – **največja podpora s strani matere – varstvo in skrb za otroka**

A22 - To nama z Z-jem veliko pomeni, ker Z nima ravno službe od 7-15, ampak je konstantno na terenu in se domov vrača okrog 18:00. – **velik pomen zanjo in njenega partnerja**

B16 - Ja še vedno bi lahko rekla da moj mož, sploh zdaj ko sva poročena, ker on je skoz zraven mene, in v bistvu kadar ga rabim, se obrnem nanj, vse informacije prvi izve, vse si deliva-to je tako v življenju, ko si enkrat poročen je po navadi zakonec tisti, ki ti predstavlja največjo oporo, da kdaj popazi na otroka, da te razume če kdaj nisi za kaj, da te razume, če ti je kdaj se cel svet zrušil na glavo in da ti stoji ob strani tudi takrat, da te ne gleda postrani, ampak te pelje naprej, čez »vrata priložnosti« če lahko tako rečem. – **zakonec še vedno največja podpora-varstvo otroka-deljenje informacij, čustvena podpora**

B17 - Ampak ja tudi družina – **družina kot podpora**

B18 - to veliko pomeni, ko imaš enkrat otroka, pa ti kupi kako reč za otroka, pa kaka oblačila, pa ne vem voziček, karkoli-če ne moreš sam, si čisto hvaležen, tudi če je ena malenkost, če eno igračko kupijo, ampak je pomoč, glede financ in pa tudi kot opora. – **materialna in finančna podpora družine**

B19 - Vedno so pripravljeni pomagat, če karkoli ne bi mogla, da se lahko vedno obrnema na ene ali druge, če je za »počuvati« so itak babice in dedki čisto veseli, ampak to je tako, tudi brati, sestre, tete, strici, ampak ja, družina večinoma glede financ. Tudi psihično in čustveno, ampak če se že gleda, je podpora finančna. – **varstvo otroka kot podpora družine-psihična in čustvena podpora družine**

C15 - Odkar sem mama menim da imam podporo od vseh. – **podpora vseh**

C16 - Družina in prijatelji me podpirajo še naprej, s fantom pa sva še vedno v dobrih odnosih, tak kot pred rojstvom otroka. – **podpora družine in prijateljev, podpora partnerja**

C17 - Mi je pa veliko pomagala moja mami, z menoj je šla, predvsem ko je bil V še zelo majhen do zdravnikov - obiskovala sva veliko specialistov -delila je nasvete, od zadnjih nekaj mesecev pa ga občasno popoldan pustim v varstvu pri fantu ali moji mami, zaradi obveznosti na faksu. – **nasveti in varstvo matere**

C18 - sta mi največja podpora fant in moja mami. – **največja podpora partner in mama**

C19 - Fant zato ker spoštuje moje delo, me podpira pri študiju in spodbuja pri nadaljevanju in mi priskoči na pomoč, da katero izmed obveznosti opravi hitreje. Njegova podpora je tudi finančna, kar me zelo razbremeni. – **partner psihična in čustvena opora-pomoč pri vsakdanjih opravilih- finančna podpora**

C20 - Poleg njega bi omenila še mami, saj sem od nje dobila in dobivam veliko nasvetov – **nasveti matere-psihična podpora**

D16 - Partner, sicer pa v glavnem moji starši in sestra, nekaj malega tudi tašča. – **partner-starši in sestra-tudi tašča**

D17 - mi je največjo oporo predstavljal ati, ki mi je bil na voljo za pogovor in prevoze v Celje in domov ter občasno varstvo tamale, ko sem bila pri njemu, da sem se spočila. – **oče največja podpora-pogovor-pomoč pri vsakdanjih opravilih-varstvo hčere-počitek**

D18 - Tudi mami bi mi želela več pomagati, vendar se zaradi njenih službenih obveznosti redkeje vidi. Mi pa pomaga na vse pretege, kar se tiče skrbi za Z-jine stvari. To mislim, da mi je od svojih znancev priskrbel pripomočke, ki jih potrebujem za Z, vsa oblačila, vse pripomočke mi je umila in oprala in zlikala oblekice za tamalo, ki sem jih dobila. Kadar je možnost, jo vzame in uspava namesto mene... pa še kaj bi se našlo. – **mama podpira preko materialnih stvari, varstva hčere**

E20 - Obe družini imata še vedno veliko vlogo – **velika vloga družin**

E21 - je pa pač pomemben del sam študentski dom, vsi tukaj smo študentski starši, na teh nekaj kvadratnih metrih in se potem malo drugače skupnost oblikuje. Saj smo si vsi ful različni in pridejo tudi konflikti, ampak še zmeri je ta skupna točka da smo študentje in da imamo otroke in si med sabo pomagamo, kadar kdo rabi

varstvo – glede varstva to najbolj pride prav, ker družini sta obe v Ribnici in v Kočevju in kar se tega tiče se ravno ne moremo na njih zanašat... - **medsebojna pomoč staršev v študentskem domu pri varstvu otrok**

E22 - Predavanja so velikokrat popoldan in takrat ni varstva, oziroma ga moraš plačevati, kjer potem hitro prideš do navzkrižja - **težave z varstvi otrok**

E23 - Zdej tiste mamice, ki so na pedagoški ali pa na socialnem delu se še lažje zmenijo, pa pač otroka pripeljejo s sabo na vaje, ampak jaz sem pa na naravoslovnem faksu in ne morem s sabo otroka pripeljat, ker laboratorij res ni primeren prostor za majhnega otroka. – **težave z varstvom otroka**

E24 - In potem je finančno težje in čustveno težje, ker ne moreš rečit partnerju-tu ga imaš za pol ure, pa se grem jz malo ohladit, ampak si moraš najti neko mrežo drugih ljudi. – **potreba po lastni socialni mreži**

E26 - Pri meni so bili uglavnem podpora družina in prijatelji. – **glavna podpora družina in prijatelji**

F3 - Potem grem na prakso, se imam tam super, če je čas kaj pojem, ko pridem domov, potem pa se igramo, se dosti družimo v bloku, na igrišču. Ful je fajn, ker ko nas je veliko tut mi imamo manj delam s tem - ko imam popoldne faks je pri enih, potem pri drugih. – **pomoč pri varstvu**

F22 - V bistvu isto kot prej-vsi odnosi so isti, so ostali taki kot v nosečnosti, teta po očetovi strani mi nudi čustveno oporo, oziroma mi je kar malo kot nek terapevt včasih, njo pokličem ko je kaj narobe, ko sem kaj zmedena, ji povem-ej sori, ko te spet kličem, ko se slabe vole... in ji povem pač. – **odnosi po rojstvu otroka enaki-teta največja predvsem čustvena podpora**

F23 - Babica po očetovi strani, s tema sem si najbližje no tako bom rekla, se čutim najbolj sprejeto – **babica po očetovi strani druga podpora**

F24 - z mamo, babico in dedkom pa... Čuvajo je ne, nihče od njih, mama če pride v Ljubljano jo čuvat, če grem ven zvečer, babica in teta po očetovi strani pa če jo vzameta za nekaj dni, 2x na leto. – **mama in babica občasna pomoč pri varstvu**

F25 - Z njihove strani je predvsem ta opora, da mi babica da vso zelenjavo z vrta, 4 rdeče pese, 4 vložene kumarce, solato, bezgov sok, škatla zelenjave – **babica priskrbi domačo hrano**

F26 - dedek da vedno tam 10, 20€, mama mi itak in ati plačujeta preživnino. – **dedek da žepnino-mama in oče plačujeta preživnino**

F27 - Ja nekako še najbolj, ampak nimam družine s tistimi odnosi, kot bi si mogoče kdo želel. Ni več družinskih članov s katerimi bi se dobivali in hodili na obiske-nimam tega. – **brez pogostih stikov z družino**

G23 - Isto vsi, mislim ta dva sošolca ostajata in mi ful pomagata, čeprav jima tudi jaz vrnem – ker sem doma kdaj kakšen seminar naredim namesto njiju, da se onadva lahko uči, pa tako no, delamo z roko v roki – **enaka podpora-medsebojna pomoč s sošolcema**

G24 - Pa mami tudi ful, kolikor lahko, ker je le drugače, pač obe babici sta v službi, ampak ja, sploh na začetku nosečnosti jz ne vem kako bi brez mami, ona mi je bila tudi glede vsega, pa kar se potem tiče kakih komplikacij, pa začetka dojenja največja podpora. – **mati velika čustvena podpora**

G25 - Dala mi je tak občutek – ti zmoreš, ti boš, sej boš – **dala občutek da zmore**

G26 - Pa tudi ostali ko vidiš, ko primejo malega, pa so potem vsi čisto razneženi, pa ti da potem to zagon, energijo za naprej,... – **ljubezen ostalih do otroka da energijo za naprej**

G27 - Ja, to pa definitivno od fanta – **partner največja podpora**

G28 - Itak skupaj živiva, sva največ v stiku s tamalim, gremo v trgovino, vikende on prevzame kuharijo, pa zvečer ko me objame, pa tako, v bistvu vse to lajša vsakdanje tegobe, - **pomoč pri vsakdanjih opravilih-največji stik z otrokom-pomoč-čustvena opora**

G29 - ne vem je ful dober oči, ko bo mali malo večji bosta onadva po moje »best buddya, pa tako ko vidim kako ga mali že dojema, ko pride in je tamali čisto nasmejan in vse te stvari ti dajo tako zagon za naprej, da lažje greš čez vsak dan, tudi ko je hudo. – **odličen odnos s sinom-zagon za naprej**

H22 - Vsi prej naštetih ljudi. Tud najboljša prijateljca, s katero se ne druživa več »24 ur na dan«. – **podpora od istih oseb**

H23 - Največjo podporo pa mi predstavlja partner, ki je enakovredno udeležen pri negi in vzgoji sina. To mi pomeni največ. – **partner največja podpora-enakovredno udeležen pri negi in vzgoji sina**

I24 - No starši dobro, denarno naju še vedno tu in tam malce podprejo – **starši občasna finančna pomoč**

I27 - ko enkrat postaneš starš si kar nekako bolj odgovoren, tako da se čutiš kr tako da moreš ti odločitev neko narediti, - **sprejemanje odločitev**

I28 - zdej partner tudi mi je tako vlka podpora... - **partner**

I29 - Ja on je že tako starejši ne, am ma več življenjskih izkušenj, mal v kakšnih situacijah, zna malo drugače gledat na stvari, ker je toliko starejši, je dovolj »načitan« in tudi če pride kakšen moment, ko ne veš kaj bi, pa pride kak trenutek, ko ne vem, nimaš časa zase, pa se preprosto malo zlomiš, takrat je velika pomoč – **pomoč opora v težkih trenutkih-drugačen pogled na situacijo-več izkušenj**

I30 - pa glede vzgoje ima tudi dost utrjeno mnenje-mi da potem kak nasvet al pa me okrega. – **nasveti pri vzgoji**

I31 - Je dost razumevajoč partner, se sicer razjezi kdaj, ampak ko poslušas ostale, ko govorijo da fantje nočejo pazit otrok, si potem misliš-hvalabogu da imam takega ko to gre. – **razumevajoč-pomoč pri vzgoji**

PODPORA IZVEN OSEBNEGA OKOLJA

A23 - Če sin slučajno zbolí sem prve dni doma in razumejo mojo odsotnost in mi opravičijo, preveč pa tudi nočem zamuditi ker sem potem v zaostanku. Torej sina ne uporabljám kot neko ugodnost da bi lažje opravila fax, ampak se sama potrudim in če res ne gre drugače ostanem doma. – **razumevanje profesorjev na faksu in opravičena odsotnost v primeru sinove bolezni**

A24 - Ko sem bila v bolnici z sinom zaradi reakcije na cepivo se spomnim da mi je v 2. letniku profesorica opravičila odsotnost še za naslednji teden in mi rekla naj ga raje pocrkľjam, da vse ostalo bom že nadoknadila in da me razume, da me trenutno on bolj potrebuje. – **razumevanje profesorice in daljša opravičena odsotnost**

B15 - Tudi zdravstveni delavci, pa ko smo hodli na šolo za starše, pa glede zdravja in nege otroka smo tam dobili ogromno informacij. – **informacije kot podpora**

B20 - Lahko pa rečem da so mi jo določeni profesorji na fakulteti, ki so zelo razumevajoči, in se tudi vidi da so zelo razgledani, ker imajo tudi sami družine – **podpora določeni profesorji**

B21 - Drugače pa svetovalne delavke so tako-kakor katera-dala ti bo informacije, če jih vprašaš. Podporo pri njih sem doživela, če sem čim več spraševala. Pa tudi na upravi, da sem se dogovorila glede bivanja, glede možnosti, ki jih imamo mame študentke v domu kjer bivam in vse privilegije, ki jih imamo mame študentke. Torej to je bila največja podpora iz strani tega osebja. – **pridobitev informacij svetovalnih delavk ob spraševanju**

C21 - Podporo čutim praktično povsod. – **podpora povsod**

C22 - Začelo se je pri ginekologinji, kjer so bile sestre navdušene, da sem se za materinstvo odločila zgodaj, nadaljevalo se je na CSDju, fakulteti... - **podpora pri ginekologinji, na CSD, na fakulteti**

C23 - Doživľjam tako občudovanje, da uspem ob otroku usklajevati še obveznosti na fakulteti in redno opravljati izpite; okolica me spoštuje kako sem se spoprijela z alergijami, ki jih ima otrok...- **občudovanje, spoštovanje okolice**

C24 - podporo sem prejerala tudi od strank v lokalu in gostilni, ki so me kljub velikemu trebuhu še vedno radi videli in z mano rekli kakšno besedo...- **prijazne besede strank na delovnem mestu**

D19 - Od povsod se najde kakšna podpora... Kar se tiče zdravstvenega osebja... če se osredotočim na pediatrijo, kjer sem trenutno najpogosteje zaradi posvetovalnic in drugih vprašanj... Vedno dobim informacije in usmeritve, znajo pomiriti, ko me kaj skrbi, tudi ko smo bili na urgenci, ko je bila stara dva meseca, nas je osebje povsod obravnavalo prednostno, da ne bi prišlo še do kakšnih okužb... - **informacije in usmeritve s strani zdravstva**

D20 - Skratka gledajo na to, da naredijo čim bolj varno za otroka in predvsem s strani pediatrije, delujejo zelo življenjsko in pomirjujoče, ko se znajdem v dilemi ali stiski... To so trenutno moje izkušnje in upam, da tako ostane, skratka se zelo zavzamejo. – **podpora pediatrinje v dilemah in stiskah**

D21 - Tudi s strani babice v šoli za starše sem dobila precej podpore in pomoči. – **babica šole za starše**

D22 - Kar se tiče profesorjev... Na prejšnji fakulteti, ki sem jo opravljala med nosečnostjo in zaključila takoj po porodu, morem reči, da je bilo zelo veliko razumevanja in podpore, sploh kar se tiče terenskih obiskov in občasne odsotnosti na predavanjih. – **razumevanje profesorjev**

D23 - Na sedanjem faksu pa s profesorji ne govorim toliko o tem. Govorila sem zgolj z eno in se posvetovala o možnosti obiskov predavanj na 14 dni in ni bilo težav. Več pa niti nisem iskala opore. Nekoliko sem znižala svojo aktivnost, kar se tiče šole, vendar ni nobenih kritik ali očitkov zaradi tega s strani profesorjev. – **brez očitkov s strani profesorjev**

E25 - Ne vem, ni se mi še zgodilo recimo, da bi kdo bil kaj kritičen, ali pa kaj podobnega, ker pač je neodgovorno, da ne načrtuješ nosečnosti, potem si pa še študent, ne delaš, nimaš lastnih prihodkov, ampak osebno nisem doživela, da bi kdo bil kaj kritičen ali pa nasprotoval ali tako, ker je neodgovorno da zanosiš, potem si še pa kr študent in vse. – **sprejemanje mater študentk**

F28 - Ja, je bilo pri pediatrijni, ki je bila navdušena, uaaaauu, ti pa vse sama, pa v srednji šoli, kako ti pa to gre,... In zdaj tu isto ko pridem s hčero, me posluša kaj povpraša in mi je tak, pridema do nje 2x na leto in je tako navdušena nad hčero, se spomni imena, ve za njene težave,... - **navdušenje pediatrije-oseben pristop**

F29 - V srednji šoli sem imela eno profesorco, s katero sva bile skupi noseči, zaradi nje sem sedaj na faksu, sem marsikaj dojela, med odmori smo hodile k njej v kabinet. – **profesorica srednje šole**

G30 - spoznala žensko, ki ima terapije in ona mi je bila rečmo od nekih zunanjih ljudi, ki jih prej nisem poznala, je stopila v stik z mano, mi bila ena od največjih podpor, - **podpora terapevtka za dojenje**

G31 - pa potem tudi recimo profesorji na sploh so bili ful tako v podporo, sicer odvisno kako kateri ampak so bili večinoma, pač jz razen za izpite še nisem šla na faks, enostavno nisem mogla iti, moj otrok je preveč »živ« da bi lahko šla, ampak so ful tako no, ene vaje sem recimo lahko že lani nardila, izpite lahko hodim delat. Lani sem se z eno profesorco pogovarjala in je rekla – lej kar pa ne boš mogla, boš pa prišla in bova midve skupaj individualno naredile, - **profesorji večinoma razumevajoči-možnost dogovorov**

H24 - Profesorji na fakulteti in moja zdravnica, ki je tudi osebna zdravnica mojega sina – **profesorji na fakulteti-osebna zdravnica**

H25 - Po porodu, ko sem še dojila, so me profesorji vedno spustili iz vaj, da sem lahko podojila sina. – **možnost hranjenja sina med vajami**

H26 - Prav tako podporo čutim tud pri osebni zdravnici, ki mi vedno svetuje in prisluhne. – **nasveti in poslušanje**

I25 - dobro na začetku ja, jih je tudi dosti dajala sestra, tale patronažna, na začetku sva jo kr dostikrat poklicala, vprašala kako in kaj, ker je bila takšna prijazna – **patronažna sestra pomoč z nasveti**

I26 - potem pediater, ki ti da neke smernice, malo te mogoče pomiri, če je kak izpuščaj kje ali kaj podobnega – **pediater-nasveti**

I32 - v trgovini te kdaj kdo spusti naprej, ker imaš otroka zraven, ali pa ko smo bili na potovanju, so ti tudi skozi sedeže odstopali – **slučajnostne pomoči neznancev**

I33 - stevardese so bile zelo prijazne, ker imaš dojenčka in skozi sprašujejo če bi kaj potreboval, so bolj pozorni do tebe. – **letalsko osebje pozorno**

I34 - Profesorji... ja ko rečeš, da imaš otroka so najprej mal začudeni in tak, pa te takoj začnejo mel bolj osebno dojemati, nisi sam številka, sicer na našem faksu to tako nisi, zdej ne moreš reči da ti čez prste pogledajo, to je bolj v času nosečnosti-npr. pri nas pri kakšnih vajah so ti malce pogledali, ker preprosto takrat ne moreš vsega izvajati, kar bi drugače lahko, potem kaj še-aja letos na ena predavanja ne hodim, ker bi mogla biti štiri ure na faksu, pa sem jih tako že lani dala čez, tako da je rekla, da ne rabim-pač to ti gredo mal na roko – **profesorji – razumevanje - možnost dogovora za vaje**

INFORMACIJE

A25 - Po telefonu mi je neka gospa razložila da se vpišem normalno in nato naslednje leto za ponovni vpis. – **razlaga referata o ponovnem vpisu**

A26 - Podala sem tudi prošnjo da sem obvezno prakso opravila v Ljubljani, ne pa na primorskem, ker bi bila z doma cel teden, in so mi prošnji zaradi materinstva tudi ugodili. Letos se moram posvetovati v referatu tudi o dodatnem letu, ki mi pripada da napišem diplomu. Drugih pravic niti ne izkoriščam, niti jih po pravici ne poznam. – **odobritev fakultete o opravljanju obvezne prakse na bližji lokaciji-posvet o dodatnem letu**

B22 - Internet. Internet je bil glavna posvetovalnica zame, ker sem ugotovila, da ljudje premalo delijo informacije takega značaja, ne vem ali se bojijo da bi vedel in izkoristil vse možnosti ki jih imaš ali se ne zavzamejo, ampak dobila sem občutek da morem veliko več vedeti od njih in potem vleči informacije iz njih. – **Internet glavni vir informacij**

C25 - O pravicah sem se največ posvetovala s teto, ki je zaposlena na CSD.- **teta zaposlena na CSD vir informacij**

C26 - Glede na to, da sem ta opravljala tudi prakso, so mi delavke sproti podajale informacije, kar se dogaja še zdaj, saj so ostale v zelo dobrih odnosih tudi če nisem več toliko prisotna. – **sprotno dajanje informacij socialnih delavk**

C27 - Veliko sem si prebrala tudi sama na internetu. – **samozanimanje preko interneta**

D24 - Nihče nič, niti ne koristim pravic kot študentska mati, saj sem bila v času nosečnosti v delovnem razmerju zaradi opravljanja pripravništva, kljub temu pa sem študirala. – **informacije niso bile podane-niti ne koristi pravic kot študentska mati**

E27 - Predvsem starši tukaj in klub študentskih družin, drugače pa internet – **starši, klub študentskih družin-internet**

E28 - Ja, veliko sem iskala sama preko interneta. - **internet**

F30 - jz pa sem glede ful stvari taka, da si ne zapisujem, ne skrbim, ampak vprašam vse druge. – **drugi vir informacij**

F31 - V srednji so mi sami povedali, da lahko koristim dodatno leto in sem to tam izkoristila, na faksu tega nisem imela. – **obveščenost o dodatnem letu v srednji šoli**

G32 - V bistvu sem tako iz »vseh vetrov« dobivala informacije – **informacije od povsod**

G33 - iz referata, svetovalna delavka na biotehnologiji – **referat-svetovalna delavka**

G34 - potem ta blog študentska mama, da sem dobila potrditev kaj vse rabim – ona mi je poslala te bloge v katerih ima opisane te pravice, ki jih imam kot mama – **blog študentska mama-internet**

G35 - pa na univerzo sem klicala, pa CSD seveda – **univerza-CSD**

G36 - internet, pa te skupine na facebooku, če sem kdaj kej vprašala. - **internet**

H27 - O tem sem pobrskala na internetu - **internet**

H28 - s strani CSD pa nisem dobila ustreznih informacij. – **neustrezne informacije s CSD**

H29 - Vse informacije o pravicah študentskih mater pa je možno dobiti tudi v Klubu študentskih in dijaških družin Maribor, kjer sem sedaj tudi včlanjena. – **Klub študentskih in dijaških družin Maribor**

I35 - Ha nobeden, (smeh) res nimaš nobene službe, ki bi ti rekla kaj moreš storiti, to se moraš pozanimati sam – **do informacij moraš priti sam**

I36 - Zdej jz sem dost na netu prebrala - **internet**

I37 - sicer sem pa pol poklicala na socialno in so mi tam razložili kaj in kako glede starševskega dodatka in ugodnosti kot je na primer dodatno leto - **CSD**

I38 - to sem se tudi sicer na faksu pozanimala, pa da lahko oče tudi to uveljavlja, torej tu si bolj sam-na začetku kar izgubljen, ne veš kaj vse moreš narediti, brez interneta bi tudi bilo težje, ampak dobro, lahko kličeš na socialo, tam so res po navadi prijazni in ti vse razložijo. – **fakulteta-CSD dober vir informacij**

ŽIVLJENJSKI POLOŽAJ

A27 - ZELO DOBREGA, a napornega – **zelo dober a naporen življenjski položaj**

A28 - Uživam v tem, da sem mami, to je res najlepša stvar kar se ti lahko naredi. To mi daje tudi motivacijo na faxu, da se res skoncentriram in sproti opravljam izpite, v službi se sprostim, no vsaj večino časa haha malo odmislim vse ostalo,. – **materinstvo nekaj najlepšega-tudi motivacija za študij-služba sprostitev**

A 29 - doma pa kot družina uživamo in potem za vikend poskusimo nadoknaditi čas ko si ga posvečamo drug drugemu, če seveda nimamo drugih obveznosti. Včasih dava sina na počitnice in si vzameva tudi čas sama zase, mislim da je to kar pomembno – **posvečanje časa drug drugemu-uživanje z družino-uživanje tudi samo s partnerjem**

B23 - Svoj položaj bi, glede na to, koliko podpore imam tudi s strani družine, moža, koliko si med sabo pomagava ocenila kot dober. Lahko bi bil boljši ampak tudi če bi bil zelo dober bi lahko bil boljši. Vedno je lahko boljše ampak ga bom ocenila tako, ker vse kar rabim imam, kar mi manjka se nekako dogovorimo da zrihtamo, skombiniramo, da nekako uspe in na koncu nič ne manjka.- **dober položaj, vse potrebno v lasti, manjkajoče se dobi z dogovorom**

C28 - Svoj življenjski položaj menim da lahko ocenim kot zelo dobrega. – **zelo dober**

C29 - S fantom imava srečo, da imava urejeno stanovanje, ki je najino. Finančno sva preskrbljena, za kar pa je treba določenega žrtvovanja (veliko delama...), ampak mi veliko pomeni, da me ne skrbi kako bova prišla skozi mesec. – **urejeno stanovanje, finančna preskrbljenost**

C30 - Obveznosti na fakulteti sem v veliki meri opravila od doma, oz. sem opravljala samo izpite. – **možnost opravljanja obveznosti za študij od doma**

C31 - Z otrokom preživljam zelo veliko časa (v bistvu ves dan), kar pa me ne ovira, da se nebi družila s prijatelji in kaj naredila tudi zase. – **celodnevno druženje z otrokom, druženje s prijatelji, čas zase**

C32 - Tudi odnos s partnerjem je zelo dober, nisva se spremenila, četudi imava res zelo malo časa samo zase. – **zelo dober odnos s partnerjem**

D25 - Pred mesecem ali dvema bi rekla da zelo slab, sedaj pa bi, zaradi nekaterih sprememb, ki so se v zadnjem mesecu zgodile, lahko rekla, da je dobro. – **dober življenjski položaj**

D26 - Otroku posvečam ves svoj čas, kolikor je le mogoče, faks in delo za faks, mi dejansko pomenita sprostitev in »čas zase«, ker počnem nekaj, kar me zanima, kar mi bo prišlo prav, torej nekaj zase in svojo prihodnost. – **čas v celoti posvečen otroku-študij čas zase**

D27 - Prebivališče in odnosi s partnerjem in družino, predvsem njegovo... tukaj pa bi si želela nekaj sprememb, kar bi bilo zame boljše – **želja po spremembi v partnerskem odnosu**

E29 - Jz sem kar zadovoljna s situacijo kakršna je zdaj – **zadovoljstvo z življenjskim položajem**

E30 - S partnerjem se dobro razumeva, mislim saj ni vedno tako, se znava tudi skregat, ampak za enkrat sva še vse konflikte uspela uspešno razrešit, je pa tudi on tak, da sam spodbuja nek pogovor, skuša razrešit problem, ni takšen da bi se zaprl, včasih se bolj jaz lovim, da ujamem vso to delo – **dober odnos s partnerjem**

E31 - mislim ko sedaj gledam bi kvečjemu spremenila situacijo, ki je bila prej-da bi prej faks redno delala, ker me to začne dostikrat-stara sem 25 let in še vedno študiram, pa mi vse skupaj presede, ampak sem se

sprijaznila s tem tako kot je, imam v mislih, da se situacija vsak dan spreminja in nima smisla planirati vnaprej, ker se ti v vsakem trenutku lahko obrne situacija. **želja po spremembi pretekle situacije-sprijaznitev s sedanjo situacijo**

E32 - Tako da bi rekla, zelo dober. – **zelo dober**

F32 - Z družino nimam dobrih odnosov, mislim so taki kot so in jaz sem taka kot sem in to je to. Bi si želela da bi bilo drugače, mi je težko poslušat kdaj sošolke kak vsak vikend grejo domov, se majo fajn, kaj skuhajo, no pri meni tega ni. – **šepajoč odnos z družino**

F33 - Življenje z vidika položaja v družbi, pa ne to kak me obravnavajo, ampak kako se jz počutim je ful dobro-imam svoje stanovanje, ki mi je zelo všeč, ga tako urejam – **dobro počutje in pogoji bivanja**

F34 - S hčero odnos je takšen kot sem jaz-če sem jaz ok, je ona ok, če nisem potem tudi ona ni. Lahko bi rekla da imam z njo dober odnos glih s tega vidika, da takrat ko jaz nisem ok, se učim da to povem na lep način, sem samo človek, še pol leta nazaj bi potlačila to v sebi in se sekirala zaradi tega. – **dober odnos s hčerjo-učenje na izkušnjah**

F35 - Največje težave, ki pa jih imam v življenju pa imam s sabo-sem odrasla, tako da če se imam za tako, ne morem več kriviti družine za to, sem pa odrasla v takem okolju, da vedno znova ugotavljam vedenjske vzorce. – **samotežave kot posledica okolja odraščanja**

F36 - Končala sem letos eno zvezo, v kateri sem bila 2 leti in potem je prišel nazaj in sva šla na terapijo in sem se zavedala kje vse vidim ljubezen, čeprav to ni. Se je umaknil tudi od hčere, ga že ni vidla en mesec. In se jaz tudi počutim bedno zakaj in ni ga psihologa, pedagoga, ki bi imel odgovor na to. – **neprijetno občutje ob končanju zveze**

F37 - Hodim pa na predavanja tedenska za familiy lab, kjer se družimo potem in gremo na pivo. To je moja družba, ker saj hodim na kave z ostalimi, ampak so potem tam take teme-kot so nohti, pa neeee. – **tedenska druženja ob predavanjih familiylab**

G37 - moje mnenje je da je dober zaenkrat – **dober življenjski položaj**

G38 - Ker se mi zdi da so še določeni cilji, ki bi jih rada dosegla, da bo potem res odlično, pač magisterij, pa služba še predvsem, torej zaenkrat je dobro stremimo pa k odličnem – **do odličnega položaja manjkajo osebni cilji**

G39 - pa kar se tiče odnosa s fantom je tako, da sej načeloma se midva ful super razumeva, ampak imava manj časa zase in takrat ko je, sva oba bolj zamtrana, on je ceu dan u službi, jaz doma rihtam in na koncu si že naveličan, se mi pa zdi da delava na odnosu, se trudi, se včasih eno uro skupaj pogovarjava, pa tako. – **dober odnos s fantom-manj časa za delanje na njem**

G40 - Zdej družina pa tako – prej v najstniških letih sem bila malce bolj divja ampak odkar sem od 19. ga leta ne svojem, je pa ful boljše, moja mama je poleg mojega partnerja ena mojih najboljših prijateljic. – **dober odnos z materjo**

G41 - Za prijatelje je trenutno sicer malo manj časa, ampak tudi to bo prišlo... - **manj časa za prijatelje**

H30 - Zelo dobrega – **zelo dober življenjski položaj**

H31 - ker sva se z rojstvom otroka s partnerjem še bolj povezala in skupaj premagujeva ovire na katere včasih naletiva. – **večja povezanost s partnerjem**

I39 - Zelo dober ali dober – **zelo dober ali dober življenjski položaj**

I40 - Otrok prinese veselje v tvoje življenje, izkazuje ti ljubezen, ker ko si sam, nimaš otroka, partnerja, moraš sam v sebi najti to ljubezen, ko pa imaš enkrat otroka, ti pa stalno pokaže, da te ima rad, tako da to, pa četudi imaš slab dan, si zaradi otroka boljše volje, zdej je malce težje kaj zaslužiti, ker bi si mogla zrihtati varstvo – **otrok dajalec ljubezni**

I41 - No zadnjič je bil zraven v fitnesu, tako da to se da, hoditi v fitnes, pa ena kolegica me je vabila v njihov zbor, pogrešam petje, ker zdej nikjer ne pojem, vendar ne gre, ga ne morem pustiti, niti na kakšne koncerte, prav tako ne gre, - **možnost športne aktivnosti z otrokom-potreba po neprestanem varstvu otroka**

I42 - drugače je pa dober mlad bit in met otroka, vsaj tako pravijo, da lažje vse prenašaš, da potem že nimaš več toliko živcev. Npr. moj se odloči zlezi v pomivalca in ga moreš skozi rinat stran, ker ne bo odnehu in moreš res met živce, da ga skozi spravlaš stran. – **mladost prednost pri starševstvu**

I43 - Vse je malo bolj otročje okrog tebe, vidiš kako tamali doživlja svet in se spomniš na svoje otroštvo, bolj začneš ceniti svoje starše, se spomniš kako si ti odraščal in kako si želiš da bi tvoj otrok. – **cenjenje svojih staršev in njihove vzgoje**

MOŽNOST BOLJŠEGA ŽIVLJENJSKEGA POLOŽAJA

A30 - Vse je lahko boljše, mislim da bi bilo dobro, da bi država pomagala bolj finančno. – **položaj lahko bil boljši - večja finančna pomoč države**

B24 - vedno je lahko boljše, torej da bi ble kake organizacije kamor se lahko obrneš po informacije, mislim se obstajajo, ampak take, ki ti res dajo vse informacije, da če rabiš da ti prinesejo informacije na pladnju, da so tam ljudje s katerimi »operiraš po nekih postopkih« in je 100% zanesljivost. – **položaj lahko bil boljši - obstoj organizacij za podajanje informacij**

B25 - Lahko bi bil boljši položaj tudi glede financ – **finančno področje**

B26 - Mogoče če se že gre študentski domovi-izolacije, klima, nam sicer pomagajo, ampak bi se dalo izboljšati bistveno kvaliteto življenja v študentskih domovih. Recimo da bi obstajala določena pravila včasih-ob določeni uri mora biti mir, če je že dom za mlade družine, po deseti uri mir. – **boljša kvaliteta življenja v študentskem domu - pravila**

B27 - Da bi bilo malce več reda in da bi te ljudje, s katerimi stopaš v stik jemali resno, ker če si mlada mamica in študentka, še ne pomeni da si neka nerazgledana. – **več reda – spoštovanje mater študentk**

B28 - Malce bi se lahko omilili predsodki da so večinoma nerazgledane, mlade mamice, nerazgledane. – **omilitev predsodkov**

C33 - Seveda bi se moj položaj lahko izboljšal. Velikrat sem razmišljala o tem, kaj bi lahko počela, da bi denar lahko služila od doma -vedno sem skrbela sama zase, od 15. leta sem služila svoj denar- in kako bi lahko študijske obveznosti opravljala od doma.- **položaj lahko bil boljši, služenje denarja od doma**

C34 - Zato sem tudi pomagala v gostilni, da sem imela sama dober občutek, da sem koristna.- **pomoč zaradi občutka koristnosti-služenje denarja doma**

D28 - Da, lahko bi bilo boljši. – **življenjski položaj lahko boljši**

D29 - Predvsem s strani odnosov s partnerjem, njegovo družino in prebivališčem – **boljši odnosi s partnerjem in njegovo družino**

D32 - Življenje kot mati je izredno naporno, četudi imaš podporo, če pa študiraš zraven, je pa to še toliko težje. – **biti mati naporno, mati študentka še bolj**

D33 - Veliko pomeni razumevanje in podpora partnerja in družine, brez tega ne vem, kako bi šlo. – **podpora partnerja in družine velik pomen**

E33 - Da, lahko bi bil. – **možnost boljšega življenjskega položaja**

E34 - Mogoče so ravno ta varstva, ker po eni strani je ful lepo urejeno, ker je tukaj tudi vrtec, sam vrtec je že takoj povezan s študentskim domom, če si v študentskem domu pol si lahk tut v vrtcu, že to zna bit včasih problem za kakšne, ker niso vsi tukaj v domu – **omejujoča možnost varstva**

E35 - Pa pol pridejo ti popoldnevi, ker nimaš nekih lastnih prihodkov in si je težko plačevati dodatna varstva za popoldneve. To je ena takšnih bolj omejujočih zadev, ker tudi če študiraš težko najdeš čas da boš še delal. – **omejujoča možnost varstva**

E36 - Fajn je ker imamo socialno podporo – **socialna podpora**

E37 - ampak kar se pa informacij tiče, si pa dostikrat pač porinjen v to, da si greš brat zakon, ker dobiš neko informacijo in pol ugotoviš da to ni to... - **nenatančne informacije o koriščenju pravic**

E38 - pa klub študentskih družin recimo-sicer deluje, ampak je malce omejen samo na študentske domove, je kar nekaj študentk, ki so odmaknjene, živijo doma in tudi če bi se organiziral nek dogodek, da so študentke nekje s Ptuja, težko pridejo na dogodek, kar zna biti zoprno. – **omejenost kluba za študentske družine**

E39 - Drugače pa se trudijo, tudi glede informacij, so dostikrat zbrane na enem mestu, tako da lahko stopaš v stik z ostalimi starši študenti. – **zbranost informacij in posledično možnost stika z ostalimi starši študenti**

F38 - Lahko bi bil boljši. – **položaj lahko bil boljši**

F39 - Glede študenta nimam kaj reči-lepo je, toplo, dam za to 100€, socialna skrbi za nas, in imaš otroški dodatek, vrtec in jaz kaj več ne bi. Glede tega lepo poskrbijo za nas. – **državna podpora dobro urejena**

F40 - Jz popoldan na faks ne hodim. Na začetku sem, ampak sem 200€ dala za varstvo, kje pa naj dobim 200€? Zdej mi ga čuva kolegica, ampak jz tako mislim da mora otrok za zdrav razvoj biti z ljudmi, ki so mu blizu, za varstvo pa težko dobit nekoga ki se mu osebno posveča, že v vrtcu 8 ur in tam ne morejo gledati na vsakega otroka. – **možnost varstva**

G42 - Kar bi lahko bilo boljše bi bilo to, če bi lahko več delala za faks, pač tamali je med otroci, ki ne spijo toliko, pač da bi imela malce več časa za učit se – **položaj lahko bil boljši - možnost več časa posvetiti študiju, več časa učiti se**

G43 - pa mogoče da ko imam čas, da bi malo bolj produktivno delala, ker včasih ko tamali zaspi, sem tako ooooh a lahko imam malo časa zase in potem je ena ura okoli in namesto da bi delala za faks delam kar nekaj, tako da to bi bila ena stvar, - **bolj produktivno delo**

G44 - pa da bi se malce več gibala, sicer gibanje po porodu je 6 mesecev še malce bolj omejeno, ampak vseeno. – **več gibanja**

H32 - Mislim da niti ne. Menim da je za matere študentke dobro poskrbljeno. – **ustrezna podpora materam študentkam – položaj dovolj dober**

I44 - Se mi zdi da bi težko bilo boljše – **dovolj dober položaj**

I45 - imam hišo, partnerja, s katerim imava nek donos denarja-oba imava štipendiji, če pa kdaj pride na tesno pa starši pomagajo, mam vrt, v bistvu mam vse, si ne bi mogla boljš zamisliti – **materialna preskrbljenost-partnerski odnos-pomoč staršev**

I46 - edino super bi bilo, da bi imela koga, ki bi mi ga pomagal paziti, da bi lahko enkrat počistila vso hišo, al pa ne vem za diplomo kaj naredila – **možnost varstva**

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE ŽIVJENJA MATER ŠTUDENTK

A31 - Tako kot je podpora za sofinanciranje študentskih domov, bi morala biti podpora za to, da živiš doma in bi povrnili vsaj del potnih stroškov – **državna povrnitev dela potnih stroškov**

A32- Nekateri profesorji bi se morali predvsem zavedati, da je velika razlika v tem da se ne učiš, ker se zabavaš in lenariš in popivaš v Ljubljani, ali pa da se ne učiš, ker imaš doma otroka, ki mu želiš posvetiti svoj čas, nočeš zamuditi pomembnih trenutkov v njegovem odrasčanju in da te preprosto rabi... - **večje razumevanje profesorjev do mater študentk**

A33 - želela bi si tudi, da bi lahko dobila kakšne snovi predavanj, da bi bile pač dostopne mamicam, ki ne morejo na predavanja. – **dostopnost do snovi predavanj**

A34 - Včasih bi bilo dobro tudi to da bi si lahko kolokvije in izpite postavila v svojem tempu, ker pač nimam 24 ur časa, da se učim in opravi po 3, 4 izpite na teden. - **prilagoditi roke izpitov materam študentkam**

A35 - Pa seveda kot sem omenila, bi moralo biti v interesu države, da bolj finančno zaščiti mamice, ker si ne predstavljam kako bi bilo, če Z nebi imel dobre službe. - **večja finančna pomoč države**

B30 - Ja, da bi bila organizacija za podajanje informacij mamicam, da bi se razbili stereotipi, da bi dojemali oz. pogledali iz drugega zornega kota mlade mamice, brez predsodkov, da če si mlad da si nerazgledan in brez možganov. - **organizacija za podajanje informacij-razbitje stereotipov**

B29 - Ja ne vem, s kakšnim oglaševanjem, s kakšno oddajo na 24 ur, po navadi vsi to gledajo, da bi bila oddaja ali pa kakšen intervju obstajal, da bi se ga predvajalo po tv in bi vsi videli izkušnje teh mam - **oglaševanje**

B31 - Pa da bi v študentskem domu bilo več miru - **več miru v študentskem domu**

B32 - Ali pa bi naredili takšna vrata, da se ne bi nič slišalo, ali pa pod spodaj, da se ne bi slišalo če se kaj ruži. - **tehnične izboljšave v študentskem domu**

B33 - Ja, glede financ, da bi lahko služili več, vendar ne moremo, ker ni časa. Ali da bi se organizirale mamice, da bi skupaj delale z otroki za družbo, ne vem za karkoli, to je ena ideja - **organizacija dela skupaj z otroci - dodatni zaslužek**

C35 - Za izboljšanje položaja bi si želela, da bi matere lahko našle delo, ki bi ga lahko opravljale od doma - **možnost opravljanja dela od doma**

C36 - želim si podporo fakultet, da bi se več študentk lahko odločilo za otroka, brez da bi morale študij dat na stran - **podpora fakultet odločitvi za materinstvo**

C37 - uporabne bi bile brošure ali kaj podobnega, kjer bi bile zbrane informacije za študentske mame, da jih nebi bilo potrebno iskati na spletu, v organizacijah... - **brošure z informacijami**

C38 - Bi bilo pa potrebno na splošno podpirati to, da se za otroke odločajo mladi, ne pa ženske po 30/40 letu... - **splošna podpora odločitvi za materinstvo v mladih letih**

D30 - Precej pozitivna je bila zame izkušnja obiska »šole za že starše«, kjer smo se med drugimi strokovnjaki pogovarjali tudi s psihologinjo in spregovorili o spremembah, ki jih je prineslo rojstvo otroka, tako na partnerskem kot tudi osebnem področju. - **možnost diskusije o spremembah po rojstvu otroka**

D31 - Sama bi, zaradi situacije, ki se mi je zgodila in upam, da se to ne dogaja pogosto, potrebovala predvsem takšno podporo, torej da je nekje možnost, da spregovoriš o spremembah in stiskah, v katerih se znajdeš po rojstvu otroka in jih nisi predvidel, niti nisi mogel. - **možnost pogovora o stiskah po rojstvu otroka**

E40 - Hmmm kot sem že rekla varstvo - **varstvo**

E41 - Glede varstva bi lahko bilo kot že pred časom, ko je klub organiziral-so najeli, plačali neko varuško, si si jo lahko rezerviral, oziroma nekako tako, takrat me še ni bilo tukaj, tako da ne vem točno, pač to bi bila stvar, ki bi marsikomu prišla prav. – **možnost varuške financirane s strani kluba**

F41 - Glede faksa, da bi bilo kaj več osebnega dogovarjanja s profesorji in možnosti za dodatne roke, ali pa imaš več delnih izpitov, mislim da bi bila to edina taka stvar. – **možnost dodatnih rokov na fakulteti**

G45 - Kar bi blo valda ful lažje, pa ne vem če je to ravno najbolj fer do drugih, ampak da bi mogoče določeni roki izpitov bili malo prilagojeni, pa sej vem da je ful težko da bi prilagajal enim, ampak to bi bilo znatno lažje, da bi se lahko individualno dogovarjal za izpite, - **možnost dogovora za izpite**

H33 - Predlagala bi le, da bi fakultete poskrbele za ustrezen prostor, kjer bi lahko matere študentke v času predavanj lahko dojile. – **omogočanje prostora za dojenje s strani fakultet**

I47 - da bi bil nekdo, ki bi znal svetovat kakšne ugodnosti imaš vse kot študentski starš, pa kje vse lahk kej urediš, ker to moreš se stalno zanimat pa na različnih koncih sprašvat, pač ena oseba, lahko bi bil na sociali nekdo al pa v sklopu teh študentskih organizacij, ki bi ti vedel res vse povedat v zvezi s tem – da imaš bone, pa da ti pripada dodatno leto in te stvari... - **ena oseba za podajanje vseh informacij v zvezi s pravicami**

I48 - obstaja študentski vrtec v Rožni dolini, ampak bi bilo dobro, da bi bil še kje drugje, ker nismo vsi študenti v študentskih domovih v Rožni dolini... - **gradnja študentskega vrtca še na drugi lokaciji**

OSNO KODIRANJE

SESTAVA OBIČAJNEGA DNE PRED MATERINSTVOM

Obveznosti:

- **Študij** (A2, B1, C1, E1, G1, H1, I1)
- **Šola** (F1)
- **Študentsko delo** (A3, C1, E1,)
- **Pripravnništvo** (D1)
- **Varstvo otrok** (C2)

Prosti čas:

- **Druženje s prijatelji** (B1, C2, F1, G1, H1, H2, I1)
- **Čas s partnerjem** (A3, D1, G1)
- **Čas z družino** (A3)
- **Šport** (B1, I1)
- **Prosto preživljanje časa** (A2, I1)
- **Lajšanje vsakdanjih tegob** (F1)

NOSEČNOST

Načrtovana (H3)

Nepremišljeno načrtovana (F2)

Nenačrtovana (A4, B2, E2, I2)

Načrtovana možnost zanositve (C3, D2, G2)

SESTAVA OBIČAJNEGA DNE V MATERINSTVU

Materinsko življenje:

- **Čas z otrokom (A7, B3, C4, C5, D3, D4, E3, F3, G3, H5, I3)**
- **Čas s partnerjem in otrokom (D5, H5, I3)**
- **Čas za partnerja (C5, G3, H5)**
- **Partner prevzel glavno skrb za otroka (H4)**
- **Druženje z ostalimi starši (F3)**

Obveznosti:

- **Študij (A5, A6, B3, C4, D4, E3, F3, G3, H5, H6, I3)**
- **Študentsko delo (A5, A6)**
- **Gospodinjska opravila (B3, C4, D4, I4)**

Prosti čas:

- **Delavnice za starše (F4)**

RAZLIKA MED ŽIVLJENJEM PRED IN PO ROJSTVU OTROKA

PRED ROJSTVOM

Prosto koriščenje časa (E5, I6)

Mir tekom obrokov (I5)

PO ROJSTVU

Čas:

- **Organizacija časa (B4, C6, E6, H9, I6)**
- **Manj časa zase (A8, B5, D5, G4)**
- **Manj časa za partnerja (D5)**
- **Manj časa za prijatelje (H7)**
- **Manj časa za učenje (G4)**

- **Prosti čas namenjen študiju in čiščenju ali učenju (A9)**

Osebnne spremembe:

- **Otrok središče koncentracije (F6, I7, I10)**
- **Omejitev pri pijači (F5)**
- **Otrok vir energije (G6)**
- **Večja skrb in odgovornost (H8)**
- **Možen pogled na situacijo iz drugega zornega kota (H9)**

Vsakdanje spremembe:

- **Red (E4)**
- **Več kuhanja (G5)**
- **Več časa preživetega zunaj (G5)**

OZNAKA ŽIVLJENJA PRED MATERINSTVOM

UZIVAŠKO LENOBNO (A10) - manj obveznosti, sprotno služenje denarja zase, druženje zabavanje (A11)

LETEČA (B6) - brez postanka na enem mestu (B6)

PREHITRO, PRENATRPANO – neprestano hitenje, dan zapolnjen z obveznostmi (C7)

KOT ŽELIM (D6) - prosto koriščenje časa-čas za spanje (D8)

KAOS (E7) - Menjava študija-brez načrtov (E8)

PROSTO (F8) – brez odgovornosti-brez razmišljanja o posledicah vedenj (F9)

SVOBODNA (G7) - neodvisnost-druženje (G9)

PERFEKCIONISTKA-SVOBODNO ŽIVLJENJE (H10) - brez napak-natančno (H12) prosta izbira časa (H13)

BREZSKRBNO (I8) - skrb samo zase in partnerja (I9)

OZNAKA ŽIVLJENJA V MATERINSTVU

UŽIVAŠKO NATEMPIRANO (A10) – večje obveznosti, odvisnost otroka, služenje denarja za vso družino (A12) manj časa zase (A13) najlepša stvar v življenju-bolj naporna-otrok da energijo (A14)

BOLJ LETEČA – skrb za dom in otroka (B7)

ORGANIZIRANO, UŽIVANJE V ŽIVLJENJU – več načrtovanja, organizacije, čas zase (C8)

ZABAVNO (D7) - neprestano dogajanje-otrok usmerja dan (D9)

RED (E7) - sprotno delo za študij (E9)

ZAVESTNO (F10) - biti najboljše za otroka (F11) živeti z zavedanjem sebe, svojih dejanj vedenj in misli (F12)

SREČNA (G8) - želja po materinstvu v mladih letih (G10)

SPREMEMBA VREDNOT-ORGANIZIRANA - (H11) družina na prvem mestu (H14) dobra organizacija (H15)

ODGOVORNOST (I11) - biti odgovoren-skrbeti za otroka-čas prilagajati njemu (I12)

STAN

Partnerska zveza oz. izven zakonska skupnost (A15, C9, D10, E10, G11, H16)

Poročena (B8)

Zaročena (I13)

Samska (F13)

Partner oz. zakonec oče otroka (A16, B9, C10, D11, E11, G12, H17, I14)

BIVALIŠČE

Bližnji sostanovalec:

- **Otrok in partner (A16, B9, C10, D11, E11, G12, H17, I14)**
- **Otrok (F14)**

Lokacija bivanja:

- **Stanovanje v partnerjevi hiši (D12)**
- **Stanovanje v hiši lastne družine (G13)**
- **Stanovanje v hiši partnerjeve družine (A17, C11, H18, I15)**
- **Študentski dom (B11, E12, F15)**

PODPORA TEKOM NOSEČNOSTI

Dajalci podpore:

- **Partner (A18, A19, B12, C12, D13, E13, G16, H19, I20)**

- **Starši** (A18, A19, B13, C12, D13, E14, F19, G21, H19, I22)
- **Starši partnerja** (B13, E15, E16, G15, H19, I22)
- **Stari starši** (F16, F19, F20, G22)
- **Teta** (F17, F20, I18)
- **Sestra** (I16)
- **Širša družina** (A19, C12, G15, I23)
- **Prijatelji** (C21, F21, H21)
- **Sošolci** (G17, G18, H20)
- **Sodelavke** (C14)
- **Profesorji** (G19)

Način podpore:

- **Čustvena podpora** (A19, B13, E18, F18, G15, G20, I21)
- **Psihična podpora** (B13, C12, E17, F18, I19, I21)
- **Skrb** (C13, C14, D14, D15, F19, I17)
- **Materialna pomoč** (C13, G21, I23)
- **Pomoč pri vsakodnevnih opravilih** (E19, G20, G21, G22, H20, H21)
- **Finančna podpora** (I22, I23)
- **Možnost dogovorov pri študiju** (G19)

PODPORA MED MATERINSTVOM

Dajalci podpore:

- **Partner** (B16, C16, D16, G27, H23, I28)
- **Družina nasploh** (A20, B17, C16, E20, I23)
- **Starši** (D16, H22, I24)
- **Mati** (A21, C17, D18, F24, G24)
- **Oče** (D17)
- **Sestra** (D16)
- **Stari starši** (F23, F24)
- **Partnerjevi starši** (D16, H22)
- **Teta** (F22)
- **Prijatelji** (C16, E26, H22)
- **Sošolci** (G23, H22)
- **Šefica** (A20)
- **Starši v študentskem domu** (E21)

Način podpore:

- **Varstvo in skrb otroka** (A21, B19, C17, D17, D18, E21, F3, F24, G28, H23, I31)
- **Čustvena podpora** (B16, B19, C19, F23, G24, G26, G28, G29, I29)
- **Psihična opora** (C19, C20, D17, G25, G29, I29, I30)

- **Finančna podpora** (B18, C19, F26, I24)
- **Pomoč pri vsakdanjih opravilih** (C19, D17, G28)
- **Materialna pomoč** (B18, D18, F25)
- **Pomoč na faksu** (G23)

Največja podpora:

- **Partner oz. zakonec** (B16, C18, G27, H23, I28)
- **Družina nasploh** (E26)
- **Mati** (A21, A22, C18)
- **Oče** (D17)
- **Teta** (F22)
- **Prijatelji** (E26)

PODPORA IZVEN OSEBNEGA OKOLJA

Dajalci podpore:

- **Profesorji na fakulteti** (A23, A24, B20, C22, D22, D23, G31, H24, H25, I34)
- **Profesorica v srednji šoli** (F29)
- **Zdravstveno osebje** (B15, C22, D19, D20, D21, F28, G30, H24, H26, I25, I26)
- **Svetovalne delavke** (B21)
- **CSD** (C22)
- **Stranke na delovnem mestu** (C24)
- **Naključna okolica ljudi** (C23, E25, I32, I33)

Način podpore:

- **Razumevanje in posluh za matere** (A23, A24, B20, D20, D22, D23, E25, F29, G31, H21)
- **Opravičena odsotnost na fakulteti in možnost dogovorov za vaje** (A23, A24, G31, H25, I34)
- **Informacije** (B15, B21, D19, I25, I26)
- **Navdušenje ob odločitvi za materinstvo** (C22, F28)
- **Občudovanje in spoštovanje okolice** (C23, C24,)
- **Posebna pozornost okolice do mater** (I32, I33)

INFORMACIJE

- **Referat fakultete** (A25, A26, G33, I38)
- **Univerza** (G35)
- **Tajništvo srednje šole** (F31)
- **Center za socialno delo** (C26, G35, I37):
 - o Dober vir informacij (I38)
 - o Neustrezne informacije (H28)

- **Starši** (E27)
- **Teta** (C25)
- **Internet** (B22, C27, E27, E28, G34, G36, H27, I36)
- **Klub študentskih druţin** (E27, H29)
- **Osebe v podobnem poloţaju** (F30)
- **Brez korišćenja pravic** (D24)

ŽIVLJENJSKI POLOŽAJ

Ocena:

- **Zelo dober** (A27, C28, E32, H30, I39)
- **Dober** (B23, D25, G37, I39)

Zadovoljstvo z življenjskim poloţajem:

- **Uţivanje z otrokom** (A28, A29, C31, D26, F34, I40, I41)
- **Dober partnerski odnos** (A29, C32, E31, G39, H31)
- **Dober odnos z materjo** (G40)
- **Čas zase** (C31, D26)
- **Druţenje s prijatelji** (C31, F37)
- **Finančna/bivalna preskrbljenost** (C29, F33)
- **Imam vse kar je potrebno** (B23)
- **Mladost prednost pri materinstvu** (I42)
- **Cenjenje vzgoje staršev** (I43)

Źelja po spremembi ali nezadovoljstvo:

- **Partnerski odnos** (D27)
- **Osebnostno doţivljanje** (F35, F36)
- **Osebnostni cilji** (G38)
- **Druţenje s prijatelji** (G41)

MOŹNOST BOLJŠEGA ŽIVLJENJSKEGA POLOŹAJA

Zadovoljstvo s poloţajem:

- **Źivljenjski poloţaj bi lahko bil boljši** (A30, B24, C33, D28, E33, F38, G42)
- **Dovolj dober življenjski poloţaj** (H32, I44)

Pozitivni vidiki poloţaja:

- **Podpora partnerja in druţine** (D33)
- **Zbranost informacij** (E39)
- **Stik z ostalimi študenti** (E39)

- **Poskrbljeno za stanovanje** (F39)

Področja možnega boljšega položaja:

- **Varstva** (E34, E35, F40, I46)
- **Finančno področje** (A30, A31, B25)
- **Informacije** (B24, E37)
- **Bivanje v študentskem domu** (B26)
- **Spoštovanje mater študentk** (B27)
- **Omilitev predsodkov do mater študentk** (B28)
- **Služenje denarja od doma** (C33, C34)
- **Odnosi s partnerjem** (D29)
- **Klub študentskih družin** (E38)
- **Čas za študij** (G42, G43)
- **Rekreiranje** (G44)

PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE POLOŽAJA MATER ŠTUDENTK

Študij:

- **Prilagojeni roki izpitov** (A34, F41, G45)
- **Razumevanje profesorjev** (A32)
- **Dostopnost do snovi predavanj** (A33)
- **Podpora fakultet odločitvi za materinstvo** (C36)
- **Omogočen prostor za dojenje** (H33)

Informacije:

- **Obstoj ustanove za podajanje točnih informacij** (B30)
- **Ena oseba z vsemi informacijami** (I47)
- **Obstoj brošur z informacijami** (C37)

Spoštovanje:

- **Splošna podpora odločitvi za materinstvo v mladih letih** (C38)
- **Oglaševanje za razbitje predsodkov o mladih materah** (B33)

Finančno stanje:

- **Večja finančna pomoč države** (A35)
- **Možnost opravljanja dela od doma** (B33, C35)

Varstvo:

- **Najem varuške preko kluba** (E40, E41)
- **Gradnja študentskega vrtca tudi na drugi lokaciji** (F48)

Stiske:

- **Možnost pogovora o stiskah po porodu** (D31, D32)